

Sametingets plenum Møtebok 02/15

Ávjuvárgæidnu 50, N-9730 Kárášjohka

Telefon +47 78 47 40 00

Telefaks +47 78 47 40 90

samediggi@samediggi.no

www.samediggi.no

Tid: 02.06.2015

Sted: Karasjok

Saksliste

013/15	Konstituering
014/15	Kunngjøring av nye saker
015/15	Sametingetsrådets beretning om virksomheten
016/15	Spørsmål til Sametingsrådet
017/15	Redegjørelse for utvikling i sjøsamiske samfunn
018/15	Sametingsrådet redegjørelse om reindriftspolitikken
019/15	Sametingets reviderte budsjett 2015
020/15	Sametingets kontrollutvalg - årsmelding 2014
021/15	Sametingets handlingsplan for samisk barnehagetilbud 2015-2018
022/15	Sametingets innspill til nasjonal helse og sykehusplan
023/15	Møteplan for Sametingets komité- og plenumsmøter 2016
024/15	Sametingsmelding om solidaritet og internasjonalt arbeid
025/15	Sametingets strategier for samiske språksentre
026/15	Revidering av norsk-finsk reingjerdekonvensjon
027/15	Samarbeidsavtale mellom Sametinget og Bådåddjo kommune 2015
028/15	Sametingets arbeid for et trygt psykososialt miljø for samiske barn og unge
029/15	Oppnevning av nytt medlem til Sametingets klagenemnd

KonstitueringArkivsaknr.
15/2665**Saken påbegynt 02.06.15 kl. 09.00****Representanter****Følgende representanter var til stede ved konstitueringen:**

1.	Mariann Wollmann Magga	21.	Kjetil Johnsen (<i>vara for Lisa-Katrine Mo</i>)
2.	Beaska Niillas	22.	Sandra Márjá West
3.	Hartvik Hansen	23.	Aud Marthinsen
4.	Knut Inge Store	24.	Per Mathis Oskal
5.	Christina Henriksen	25.	Lars Oddmund Sandvik
6.	Ellen Kristina Saba	26.	Nanna Thomassen
7.	Ol Johan Gaup (<i>vara for
Laila Nystad</i>)	27.	Viktor Inge Paulsen
8.	Jan Åge Biti (<i>vara for
Laila Susanne Vars</i>)	28.	Vibeke Larsen
9.	Marit Kirsten A. Gaup	29.	Lars Filip Paulsen
10.	Per A. Bæhr	30.	Ellinor Marita Jåma
11.	Mathis Nilsen Eira	31.	Nora Marie Bransfjell
12.	Nils Anders Rasmus(<i>vara for
Isak Mathis O. Hætta</i>)	32.	John Kappfjell
13.	Inger Eline Eriksen	33.	Jovna Zakarias Dunfjell
14.	Johan Vasara	34.	Kirsti Guvsám
15.	Toril Bakken Kåven
(<i>Ingen vara</i>)	35.	Jørn Are Gaski
16.	Ronny Wilhelmsen	36.	Anita Persdatter Ravna
17.	Arthur Johan Tørfoss	37.	Mathis Nils Eira (<i>vara for Marie Therese N. Asla</i>)
18.	Inger Elin Kristina Utsi	38.	Kjellrun Wilhelmsen
19.	Kjetil Romsdal	39.	Tor Gunnar Nystad
20.	Piera Heaika Muotka		

Innvilgende permisjoner**Permisjoner for hele plenumsmøtet**

Møtesekretærer:

Side 3 av 201

Representant nr. 7 Laila Nystad
Representant nr. 8 Laila Susanne Vars
Representant nr. 12 Isak Mathis O. Hætta
Representant nr. 15 Toril Bakken Kåven
Representant nr. 21 Lisa-Katrine Mo
Representant nr. 37 Marie Therese N. Aslaksen

Permisjoner for deler av plenumsmøtet

Representant nr. 18 Inger Elin Kristina Utsi 02.06.15 1 time
Vararepresentant Jan Åge Biti 02.06.15 fra 09.00 - 12.00
Representant nr. 22 Sandra Márjá West 04. - 05.06.15
Representantnr nr. 2 Hartvik Hansen 04.06.15 fra kl. 18.00
Representant nr. 36 Anita P. Ravna 04.06.15 fra kl. 14.30 - 05.06.15
Representant nr. 23 Aud Marthinsen 05.06.15
Representant nr. 5 Christina Henriksen 05.06.15
Representant nr. 33 Jovna Zakarias Dunfjell 05.06.15 fra kl. 10.30

Vararepresentanter

Vararepresentant Jan Åge Biti møtte for representant nr. 8 Laila Susanne Vars
Vararepresentant Mathis Nils Eira møtte for representant nr. 37 Marie Therese N. Aslaksen
Vararepresentant Kjetil Johnsen møtte for representant nr. 21 Lisa-Katrine Mo
Vararepresentant Ol Johan Gaup møtte for representant nr. 7 Laila Nystad
Vararepresentant Nils Anders Rasmus møtte for representant nr. 12 Isak Mathis O. Hætta

Plenumsledelsens innstilling

Innkalling av 07.05.15 med forslag til saksliste, program og taletid godkjennes, med disse endringene:

Sak 24/15 Sametingsmelidng orm solidaritet og internasjonalt arbeid foreslås utsatt

Sametingets plenum - 013/15

Saken påbegynt 02.06.15 kl. 09.00

Votering

Av 39 representanter var 36 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Plenumsledelsens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Protokoll tilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

Talerliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Jørn Are Gaski, møteleder	
2	Ellinor Marita Jåma, forretningsorden	

SP - vedtak:

Plenumsledelsens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Innkalling av 07.05.15 med forslag til sakliste, program og taletid godkjennes, med denne endringen:

Sak 24/15 Sametingsmelidng om solidaritet og internasjonalt arbeid utsettes

Saken avsluttet 02.06.15 kl. 09.15.

Kunngjøring av nye sakerSametingets plenum - 014/15

Fremlegg av saken 02.06.15 kl. 09.15, debatt 05.06.15 kl. 09.00.

- Forslag 1: Representant Marit Kirsten A. Gaup, Ap
- Forslag 2: Representant Jovna Z. Dunfjell, ÅaSG
- Forslag 3: Representant Lars Filip Paulsen, H
- Forslag 4: Representant Nanna Thomassen, NSR
- Forslag 5: Representant Inger Eline Eriksen, Árja
- Forslag 6: Representant Christina Henriksen, NSR –NSR/Sáb
- Forslag 7: Representant Nora Marie Bransfjell, NSR
- Forslag 8: Representant Nora Marie Bransfjell, NSR

Forslag 1: Representant Marit Kirsten A. Gaup, Ap**Innovasjon Sápmi og kompetanseheving i næringslivet**

Næringslivet i samiske områder preges av forholdsvis småenheter og etableringer i spredte områder. Mange ser muligheter for etableringer i ulike bransjer, innen tradisjonelle næringer, men også innen nye næringer. Startfasen kan være en utfordring for mange etablerere, med mye nytt å forholde seg til, søknadsprosedyrer, omstendelig regelverk, markedsføring, salg etc.

Samtidig som det ytes statlig støtte til nye etableringer, er det påkrevd med kompetansehevende tiltak for å få full effekt av investeringene. Sametinget bør kunne ta en lederrolle for å utvikle programmer for etablerere. Dette kan gjøres med hensiktssmessig samarbeidsparter, i et nettverk av lokale og regionale næringshager. Likeså viktig som midler til næringsutvikling, er det viktig med en oppbygging av kompetansen.

Som delprogram under Innovasjon Norge, bør det vurderes å etablere en Innovasjon Sápmi. Dette med siktemål å skaffe tilveie tilskudds- og lånemidler, og å initiere til Innovasjon og entreprenørskap. Poenget med Innovasjon Sápmi må være å få til noe nytt som har fokus på næringsutvikling i samiske områder, og ikke bare som bieffekt av villet politikk for Innovasjon Norge. Det vil være naturlig at den nye næringspolitikken benevnes som Innovasjon Sápmi.

Sametingsgruppa foreslår at Sametinget i samarbeid med aktuelle samarbeidsparter som bransjeorganisasjoner, Innovasjon Norge og andre, etablerer en Innovasjon Sápmi. Dette for å få til en helhetlig tenkning i forhold til fremtidens næringsutvikling i Sápmi.

Forslag 2: Representant Jovna Z. Dunfjell, ÅaSG

Etablering av veilederstilling i duedtie og design i Rørossamisk område.

I dag ser vi en økende interesse innenfor duedtie i Rørossamisk område. Det er bl.a. mange unge i etableringsfasen som vender tilbake etter endt utdanning. I den forbindelse ser vi at det er et behov og ønske for å etablere en veilederstilling i duedtie og design inn under Duodjeinstituttet. En veilederstilling i Rørossamisk område vil ha stor betydelse for duedtie som næring, kultur og språkbærer. Det kan nevnes at Røros er en godt besøkt av turister, konferansedeltakere og gjennomreisende, og i dag er det samiske nærmest helt usynlig i det bynære miljøet. Potensiale for næringsutvikling innenfor duedtie og design er stort. Med en veilederstilling vil man styrke både næring og kultur.

Målet med veilederstillingen vil være å bevare, dokumentere og videreføre duedtie til nye generasjoner. Samt fremme næringsutvikling innenfor duedtie.

I samarbeidsavtalen mellom Sametinget og fylkeskommunene i Sørsamisk område kan man lese at: "duedtie i sørsamisk område er viktig som kulturbærer, som identitetsskaperne element og som samisk næring. Duedtie har et potensial for å skape flere arbeidsplasser og er også et viktig element i styrking av det samiske språket." Videre står det at partene er enig om å bidra til å utvikle duedtie til en levedyktig samisk næring og å bedre rammevilkårene for duedtie som kultur, fag og næring. For å styrke kompetanse og rekruttering til duedtienæringen vil partene legge til rette for veiledning og lærlingeordninger i faget. Røros videregående skole er en samisk ressurskole med ambisjoner om å utvikle fagene reindrift og duedtie til attraktive utdanningsveier for samisk ungdom. En veileder i duedtie vil være en viktig person i det utviklingsarbeidet.

Å etablere en veilederstilling i duedtie i Rørossamisk område vil være med å styrke denne samarbeidsavtalen.

Det sørsamiske området er geografisk vidt og for å få den nærheten for veiledning og rådgivning ser Aarjel-Saemiej Gielh et behov for å opprette en veilederstilling i Rørossamisk område, og ber Sametingsrådet arbeide videre med dette.

Forslag 3: Representant Lars Filip Paulsen, H

Videreutvikling av samisk fjernundervisning

Dersom man skal gi samiske elever en reell mulighet til opplæring i samiske språk, både på grunnskole –og videregående nivå, så er man nødt til å satse på fjernundervisning. Det bor mange utenfor de samiske kjerneområdene, der det ikke finnes kompetanse eller personer som kan gi undervisning i- og på samisk. Og trenden er også at flere og flere samer flytter til større byer og tettsteder. Og mange av disse ønsker at barna lærer seg samisk.

Problemet er selvsagt rekruttering og mangelen på samisktalende lærere og pedagoger.

Målet kan godt være en lovfestet rett til samisk i barnehage, samisk i grunnskole og samisk i den videregående skolen. Men for at det i praksis skal bli en bedring, så trenger man trappetrinn på veien dit.

I dag er det lite attraktivt å jobbe som fjernundervisningslærer. Små fagmiljø og på den måten blir det lite kompetanseheving på den enkelte og ikke minst mye jobb for den enkelte

lærer å utvikle læremidler og undervisningsmateriell.

Fjernundervisningstilbudet er en sårbar ressurs, og den blir enda mer sårbar når flere institusjoner skal ha ansvaret for fjernundervisninga.

Ta f.eks lulesamisk språk. Hvorfor skal Árran -lulesamisk senter, på Drag I Tysfjord, ha ansvaret for undervisninga for videregående elever og Bodø naturskole ansvaret for grunnskolen?

Kunnskapsdepartementet sier de vil videreutvikle samisk fjernundervisning - det er i aller høyeste grad på tide!

Videreutvikling av samisk fjernundervisning vil være å bygge opp ett felles kompetansesenter (gjørne bygge opp eksisterende tilbud) innenfor hver av de tre største samiske språkene, der man får økt fokus på kvalitet i undervisninga, der man i mye større grad kan sikre at elever får retten til opplæring i- og på samisk og der man i tillegg er mindre sårbar for sykdom –og fravær.

I tillegg er det viktig at disse sentrene samarbeider tett med høgskoler og universitet med tanke på forskning, metode –og metodikkutvikling.

Forslag 4: Representant Nanna Thomassen, NSR

Helsepersonell må få opplæring i bruk av tolk

Når samiskspråklige pasienter trenger helsehjelp, er det ideelt at de får hjelp av samiskspråklig helsepersonell på sitt eget språk. I tilfeller der dette ikke er mulig, er tolking en god løsning.

Helsepersonell har ansvaret for å gjøre seg forstått hos pasienten.

Helsepersonell bør få opplæring i bruk av tolk, for at tolkesituasjonen skal bli god både for pasient og tolk. Tolken har etiske retningslinjer som gjør at de ikke har mulighet til å opptre som "kulturmegler" i en tolkesituasjon. Bruk av tolk bør derfor være en del ut av utdanningen. En slik opplæring vil ikke kommer bare samiskspråklige pasienter tilgode, men også minoritetspråklige pasienter i Norge, som har behov for tolking.

Det er viktig at samisk kultur og historie er en del ut av utdanningen til helsepersonell, med en vektlegging for hvilken betydning dette kan ha for samiske pasienter, og hvilke konkrete utfordringer som kan oppstå i en behandlingssituasjon.

Forslag 5: Representant Inger Eline Eriksen, Árja

Samisk jaktkurs på samisk

For at man i dag skal få lov til å jakte f.eks elg, rype, hare og ender, må det tas obligatorisk 30 – timers jaktkurs med skriftelig eksamen. Jaktkurset er det samme over hele Norge. Jaktkursets tanke er at "de beste sidene i vår jakttradisjon skal føres videre til neste generasjons jegere" (Jegerprøven med Norges jeger- og fiskerforbund, 2010 s. 36). Vanskeligheten med jaktkurset som det er nå er at samisk jakttradisjon er helt utelatt fra kurset.

Árja kan ikke godta at det nesten ikke finnes samisk perspektiv i jaktkurset, det være seg jaktkurs i Sápmi eller en same som deltar. Dette innebærer at samisk måte å jakte, utmarksnæring, jakttermer, natur- og storvilttermer ikke blir lært videre til nye samiske jegere. Hvis det ikke blir gjort noe, så er Árja redd for at kunnskapen kan forsvinne.

Árja ber Sametingsrådet å ta kontakt med Naturverndirektoratet, som har det faglige ansvaret for jaktkurset. Árja krever at det skal lages samisk dimensjon i jaktkurset og at det er læremidler på samisk. Det er viktig at Sametingsrådet i denne forbindelsen fører tilsyn

sånn at samer, som har kompetanse med samiske jaktmåter og utmarksnæringer er med i arbeidet.

Forslag 6: Representant Christina Henriksen, NSR –NSR/SáB

Politiberedskap og sikkerhet for den samiske befolkningen

NSR-NSR/SáBs sametingsgruppe ser med bekymring på en utvikling der politiberedskapen reduseres dramatisk i samiske områder, noe som fører til utrygghet blant innbyggerne. Nærpolitireformen behandles i Stortinget 10. juni. Sametingsrådet ga i åpen høring om politireformen uttrykk for bekymring for at omstruktureringen av politiet vil bidra til en ytterligere svekkelse av beredskapen og dermed sikkerheten for befolkning i samiske områder.

Et eksempel gjelder landets største kommune i areal, Guovdageaidnu/Kautokeino. Mens krav til responstid for resten av landet fra 2015 er satt 15 minutter, har for eksempel Kautokeino en urealistisk responstid på 45 minutter fra Alta, som er sete for Vest-Finnmark politidistrikt. Befolkningen i Kautokeino forteller om eksempler der beredskapen ikke når frem ved behov. Samme responstid gjelder for Loppa kommune, samt flere andre tettsteder og bygder. NSR-NSR/SáB mener at innbyggerne har like stor rett til å føle seg trygg selv om man bor spredt. Sentraliseringen av politiet har dermed konsekvenser for samer i mange områder, og vi frykter for de demografiske konsekvensene når befolkningen ikke lenger har tillit til at politiet kan ivareta sikkerhet for liv og helse.

NSR-NSR/SáB forventer at de samme rettighetene til trygghet og sikkerhet for liv og helse gjelder for innbyggere i samiske områder som for innbyggere i andre deler av landet. Sametingsrådet oppfordres til å løfte disse forholdene med justis- og beredskapsdepartementet, med ansvarlig statsråd, samt politidirektoratet.

Forslag 7: Representant Nora Marie Bransfjell, NSR

Dyrkamark og stengsel mot beitende rein

Hvert år, hver vår, når reinen kommer er kommet fra vinterlandet og til vår- og sommerlandet, er det ikke til å unngå at den oppsøker dyrket mark. Reinen følger sine instinkter. Av erfaring vet vi at bare et høgt fysisk feilfritt stengsel hindrer at den kommer inn på jordene. Dette kan føre til konflikter mellom bønder og reineiere.

Flere reinbeitedistrikt i sørsamisk område erfarer at ved f.eks. nydyrking er det ikke pålagt bonden å sette opp gjerder selv om vedkommende vet at det er innenfor et reinbeiteområde. Slike situasjoner skaper unødvendige gnisninger mellom to primærnæringer.

På grunn av et uklart regelverk, er det vanskelig å peke på hvem som har ansvar for at stengsler settes opp og vedlikehold, slik at disse problemene minskes. Det er allikevel ingen garanti for at reinen ikke kommer seg forbi stengsel.

Det finnes midler for avbøtende tiltak. Det må vurderes om denne potten benyttes og om den er treffsikker nok.

Sametinget bes se nærmere på dagens retningslinjer for konfliktforebyggende tiltak, og se på hva som kan gjøres slik at dette fungerer godt.

Forslag 8: Representant Nora Marie Bransfjell, NSR

Arealregnskap i samiske reindrifsområder

Sametinget er bekymret over utviklingen i store deler i samiske reindriftsområder med tanke på økte arealinngrep og økt trykk på reinbeiteområder. Reinbeiteområder krymper til fordel for ulike formål, eksempelvis utbygging av vindmøller, voksende reiselivsnæring og krav på områder til fritidsaktiviteter.

I dag er det ikke helhetlig oversikt over samlede inngrep i de ulike reinbeitedistrikt i ulike reinbeiteområder. Arealinngrep gjøres som enkeltsaker og mange enkeltsaker tilsammen blir i sum ganske store, bedre kjent som "bit for bit"-politikk. I mange reindriftsområder er samene i mindretall i de kommuner de bor i, og samtlige reinbeitedistrikter har mer enn en kommune å forholde seg til i forbindelse med utøvelse av sin næring. For reindriftsamene er det så og si umulig å få oversikt over alle aktiviteter og prosjekter som planlegges i alle kommuner, selv om det så fint heter at de skal få uttale seg i saker som angår dem.

Hvert reinbeitedistrikt bør ha et arealregnskap. Sametinget ser behov for at det settes i gang et arbeide i alle reindriftskommuner for å få oversikt over eksisterende inngrep i forhold til reindriftsinteresser.

Dette arbeidet initieres i samarbeid med reindriftsmyndigheter og reinbeitedistrikter.

Votering

Det ble ikke votert over saken.

Protokoll tilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

Talerliste og replikkordskifte :

	Innlegg	Replikk
1	Jørn Are Gaski, møteleder	
	Hartvik Hansen, forretningsorden	
2	Marit Kirsten Anti Gaup	
	Silje Karine Muotka	
	Aili Keskitalo, til forretningsorden	
		John Kappfjell
		Inger Eline Eriksen
	Marit Kirsten Anti Gaup	
	Silje Karine Muotka	
3	Jovna Zakarias Dunfjell	
	Silje Karine Muotka	
		Nora Marie Bransfjell
	Jovna Zakarias Dunfjell	
	Silje Karine Muotka	
4	Lars Filip Paulsen	
	Silje Karine Muotka	
		Vibeke Larsen

		Per Mathis Oskal
	Lars Filip Paulsen	
	Silje Karine Muotka	
5	Nanna Thomassen	
	Henrik Olsen	
		Johan Vasara
		Hartvik Hansen
	Nanna Thomassen	
	Henrik Olsen	
6	Inger Eline Eriksen	
	Thomas Åhrén	
		Ellen Kristine Saba
		Per Mathis Oskal
		Beaska Niillas
	Inger Eline Eriksen	
	Thomas Åhrén	
7	Kirsti Guvsám	
	Henrik Olsen	
		Jan Åge Biti
		Mariann Wollmann Magga
		John Kappfjell
	Kirsti Guvsám	
	Henrik Olsen	
8	Nora Marie Bransfjell	
	Thomas Åhrén	
		Per Andersen Bæhr
		Per Mathis Oskal
		John Kappfjell
	Nora Marie Bransfjell	
	Thomas Åhrén	
9	Nora Marie Bransfjell	
	Thomas Åhrén	
		Per Mathis Oskal
	Nora Marie Bransfjell	
	Thomas Åhrén	

SP - vedtak:

Nye saker 1 - 8 sendes Sametingsrådet for oppfølging.

Behandlingen av saken ble avsluttet 05.06.14 kl. 10.40.

Sametingetsrådets beretning om virksomheten

Miiddus/Vedlegg

Saksfremstilling

Vurdering

Sametingsrådets innstilling overfor Sametinget:

Sametinget tar Sametingsrådets beretning om virksomheten i perioden til orientering.

1 Innledning

Denne beretningen omhandler perioden fra 03.02.15 til 05.05.15 og er knyttet opp til Sametingets budsjett for 2015. I beretningen rapporteres det på mål og strategier omtalt i budsjettet, samt andre arbeidsoppgaver.

Sametingsrådet har i denne perioden avholdt 2 fysiske møter og flere telefonmøter og har behandlet 75 saker.

Som det framgår av oversikten på www.sametinget.no/kalender har rådet i tillegg deltatt på flere møter og representasjoner.

2 Språk

Hovedmål

- Økt antall språkbrukere og økt bruk av samiske språk

2. 1 Ansvar for samiske språk

Evaluering av tospråklighetsmidler

Etter evalueringen av tospråklighetsmidlene i 2009, som resulterte i at Sametinget i 2012 gikk over fra en kostnadsstyrt modell til en målstyrt modell, ble det samtidig vedtatt at det skulle foretas en evaluering av målstyringsmodellen i 2015.

Evalueringssoppgaven har nå vært ute på anbud, og Sametinget har mottatt 5 tilbud på evaluering av tospråklighetsmidlene. I månedsskiftet mai/juni blir det tatt avgjørelse på hvem som er anbudsvinner. Målet er at evalueringsrapporten skal foreligge i november 2015.

2.2. Rammebetingelser for samisk språk

Samiske stedsnavn

Sametinget har gitt råd til de som jobber med saker som omhandler samiske stedsnavn angående skrivemåten av samiske stedsnavn og hvilken betydning de har. Sametinget har blant annet kommet med tilråding i forbindelse med naturnavn i Tana, Tromsø og Beiarn. Vi har også gitt tilråding i forbindelse med Polmak/Tana kirkesokn og kommet med tilråding i forbindelse med adressenavn i Storfjord og Tysfjord. I Evenes er det gitt tilråding på grendenavn.

Sametinget har skrevet brev til Statens Vegvesen der vi har pekt på manglende samisk skiltning i Tysfjord, og har bedt om at vedtatte samiske navn skiltes i Tysfjord kommune.

Terminologi

Sametinget har hatt møte med Divvun ved Universitetet i Tromsø. På møtet diskuterte man hvordan terminologiarbeidet skal fortsette fremover. Sametinget har jobbet med å legge opp sør-, lule- og nordsamiske terminologilister på nettstedet termwiki.org. Terminologien blir da søkbar i www.sátni.org. Dette skal være en framtidig plattform for samisk terminologiarbeid.

Sámi Giellagáldu

Styret for Samisk Parlamentarisk Råd (SPR) har vedtatt å sette i gang et nytt Ingerreg-prosjekt og på den måten midlertidig løse finansieringen av Sámi Giellagáldu. Sametinget har søkt om statlig Interreg-støtte til et treårig videreføringsprosjekt fra Troms fylkeskommune. I tillegg er det søkt om prosjektstøtte fra de fire nordligste fylkeskommunene. Dersom alt går etter planen, vil det nye prosjektet settes i gang i august.

Samiske tegn

Sametingsrådet har i brev til Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) bedt om informasjon på hvor langt arbeidet med å ta i bruk tegnssett som inneholder samiske tegn er kommet. Bakgrunnen er problemer med å få brukt samiske tegn i offentlige registre. Svaret fra KMD var at forskrift om IT-standarder i forvaltningen setter krav til bruk av felles tegnssett i kommunikasjon mellom virksomheter og ved større omlegginger eller overgang til nye løsninger. I følge dette vil graden av fagsystemer som støtter samiske tegn øke på sikt. I dag er det ingen krav om at de sentrale registrene må legges om. KMD er opptatt av at offentlige registre skal kunne håndtere felles tegnssett, og de sier at Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi) følger opp dette arbeidet tett. I dag støtter om lag 60 prosent av alle offentlige IKT-løsninger samisk tegnssett.

Det er et stort problem at offentlige systemer ikke takler samiske tegn. Sametingsrådet vil arbeide videre med å få sentrale myndigheter til å forstå hvor viktig det er å få på plass samiske tegn i løpet av kort tid, fordi det er en grunnleggende forutsetning at man kan benytte de riktige tegnene i for eksempel navnet sitt blant annet i Folkeregisteret. Dette er spesielt viktig da det i 2017 innføres nasjonale ID-kort. Sametingsrådet er i dialog med Justisdepartementet angående samisk språkbruk på de nasjonale ID-kortene.

De siste uker har det vært medialt fokus på at det å sende SMS med mobiltelefoner på samisk koster det dobbelte av det å på norsk. Sametingsrådet mener at telefonoperatørene bør ta ansvar, og ikke ta dobbelt betalt for bruk av samiske tegn, selv om de er bygget på en annen Unicode. Sametingsrådets grunnholdning er at man ikke skal bli økonomisk straffet for å bruke samisk.

Sametingsrådet anser det som meget viktig at samisk tegnssett er tilrettelagt for teknologiske løsninger, og dette uten at det skal koste mer for brukeren. Sentrale myndigheter må ta ansvaret for å tilrettelegge og kreve bruk av samiske tegn i offentlige registre.

Tolking i offentlig sektor

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet sendte NOU 2014:8 *Tolking i offentlig sektor – et spørsmål om rettsikkerhet og likeverd* ut på høring bl.a. til Sametinget. Saken ble behandlet i Sametingets plenum i mars 2015, og den dannet grunnlaget for høringsuttalelsen som ble sendt til departementet. Hovedtrekkene i vedtaket fra Sametingets plenum og høringsuttalelsen er; en egen tolkelov for å sikre rettsikkerhet og likeverd i tolking i offentlig sektor, skaffe flere kvalifiserte tolker, etablering av samisk tolkeutdanning ved Samisk høyskole, og implementere samisk i den ordinære statsautoriseringsordningen i Norge. Sametinget forventer å bli konsultert om selve innholdet av

tolkeloven og oppfølgingen av andre forslag fra tolkeutvalget.

2. 2 Språkbrukere

"Snakk samisk te`mæ"

Språkkampanjen "Snakk samisk te`mæ" ble lansert i november 2013. Siden lanseringa av kampanjen har 24 språkambassadører frivillig arbeidet aktivt med å fremme og synliggjøre kampanjen. Det har vært avgjørende for arbeidet med kampanjen at ungdom selv har vært med på å utforme kampanjen. Sametingsrådet er takknemmelige for det arbeidet språkambassadørene har lagt ned. De har deltatt aktivt på sosiale media, både med å dele bilder med samisk tekst på instagram, dele informasjon og avholdt konkurranser gjennom kampanjens facebookside og hatt en egen kampanjeblogg. Ambassadørene har i samarbeid med artisten Slincraze skrevet og rappet en egen kampanjelåt som fikk stor oppmerksomhet. De har utarbeidet filmsnutter som har vært delt på sosiale media og ellers deltatt på ulike arrangement med informasjon og stand om kampanjen.

Kampanjen varte i 1 ½ år, og i løpet av denne tida mener Sametinget å se en stadig mer positiv holdning til samisk språk. Blant annet oppleves det en økning i bruk av samisk språk på sosiale media, og det er grunn til å tro at kampanjen har bidratt til dette. Det er vanskelig å tallfeste antall nye språkbrukere og det finnes liten oversikt hvorvidt flere tar opplæring i samisk språk. Det er likevel rimelig å anta at en slik effekt vil synes i de kommende år.

I forbindelse med markeringen av språkkampanjens avslutning, ble det avholdt flere arrangement i Kautokeino i forbindelse med årets påskefestival. Språkambassadørene inviterte i samarbeid med de samiske veiviserne til aktivitetssdag ved Kautokeino barneskole.

I samarbeid med samisk musikkfestival ble det avholdt ungdomskonsert samme kveld. Under ungdomskonserten deltok språkambassadørene med sin kampanjelåt, unge samiske artister deltok og den kjente finske artisten Isac Elliot avsluttet konserten.

Stipend for elever med samisk i fagkretsen VGS

Det er behov for samisktalende fagpersoner innenfor alle samfunnsområder. Derfor er det viktig at ungdom, som er våre framtidige fagarbeidere, har sterk samiskspråklig kompetanse. For å motivere ungdom til å velge samisk som fag i videregående skole, bevilger Sametinget stipend til elever som har samisk i fagkretsen.

For skoleåret 2014/15 er det 196 elever med samisk som førstespråk som har søkt og fått stipend på kr 7 500 hver.

Det var 195 elever med samisk som andrespråk som søkte og fikk stipend på kr 5 500 hver, og 78 elever med samisk som fremmedspråk som søkte og fikk stipend på kr 3 000 hver.

Sametinget sendte informasjon om stipendet til blant annet alle videregående skoler i Nord-Norge og Trøndelag. Fristen for å søke om stipend gikk ut 31.03.15.

2. 3. Bruken av samiske språk

Samiske språksentre

Det er et mål for Sametinget at de samiske språksentrene har gode rammevilkår og arbeider aktivt med språkutvikling i sine virkeområder. Evaluering av de samiske språksentrene som ble foretatt av NORUT i 2012 viser en rekke utfordringer språksentrene står ovenfor. Økonomisk uforutsigbarhet, mangel på rekruttering av fagkompetanse og systemer for måling av brukertilfredshet er noe av det som avdekkes i evalueringen. Sametingsrådet har også gjennom årlige språksentertreff og møter med språksentrene fått tilbakemeldinger på ulike utfordringer de samiske språksentrene står ovenfor.

Sametingsrådet utarbeidet "Sametingets strategier for samiske språksentre som ble sendt på høring til de samiske språksentre som mottar direktetilskudd fra Sametinget, kommuner i forvaltningsområdet for samisk språk, og institusjoner og organisasjoner i språksentrenes virkeområde. Etter høringsrunden har Sametingsrådet bearbeidet de innspill og tilbakemeldinger som har kommet inn. I tillegg arrangerte Sametinget en workshop for de samiske språksentrene 19.-20.02.15.

Målet med workshopen var å skape et nærmere samarbeid mellom Sametinget og språksentrene, synliggjøre og drøfte fremtidige utfordringer og finne gode løsninger for å imøtekomme disse

utfordringene. Resultatet av workshopen viste at manglende permanente språkarenaer, manglende helhetlig språkopplæringstilbud, rekruttering av fagpersonell, samarbeid mellom Sametinget og språksentrene og manglende rådgiving/veiledning samt ikke-lokal samisk representasjon i språksentrenes styrer var hovedutfordringene språksentrene står ovenfor. Sametingsrådet legger frem saken "Sametingets strategier for samiske språksentre" som egen plenumssak. Både resultat fra workshop og høringsinnspill er innarbeidet i saken.

Tilskudd til språkprosjekter

Fra 2015 er tilskuddsordningen for samiske språkprosjekter endret slik at den nå har åpen søknadsfrist. Søknadene kan dermed sendes inn hele året og de blir behandlet fortløpende. Sametinget har også tatt bort de årlige prioriteringene som har vært styrende for søknadene hittil. Nå vurderes søknadene ut fra kvalitet og lokale behov.

Hittil i år er det blitt innvilget til sammen kr 1 910 500,- til forskjellige språkprosjekter. Se vedlegg om innvilgede tilskudd i beretningsperioden.

Aktiv skrive- og lesehjelp for eldre

Sametinget har vært i kontakt med Farveprogrammet, som er et program underlagt NAV, og Senter for seniorpolitikk om midler til videreføring av prosjektet Skrive- og lesehjelp for eldre. Disse institusjonene har ikke slike søkerbaserte midler. Sametinget mener at NAV har en forpliktelse til å tilby tilrettelagt informasjon og veiledning overfor denne målgruppen, og vil komme tilbake med konkrete oppfordringer overfor NAV. Det er mulig for kommuner å søke om tilskudd fra Sametingets søkerbaserte ordning for språkprosjekter til videreføring av prosjektet.

Forvaltningsområdet for samisk språk

Samarbeidsavtalene mellom Sametinget og kommunene i forvaltningsområdet for samisk språk har vært gjeldende fra 12.02.12 og skulle i henhold til inngått avtale gjelde ut 2014. I følge artikkel 7 i avtalen og regelverket for tospråklighetstilskudd skal ordningen evalueres etter 3 år. Jfr. Sametingets budsjett for 2015 skal ordningen evalueres i løpet av 2015.

Sametinget sendte i november 2015 brev til alle kommuner og fylkeskommuner med forslag om å forlenge avtalen med 1 år med mulighet å prolongere avtalen med ytterlige 1 år.

Etter en forhandlingsrunde med Karasjok kommune er det foretatt justeringer i samarbeidsavtalen.

Minnemynt

Sametinget sendte brev til Norges Bank i januar 2011, med forespørsel om å utgi Samisk jubileumsseddel/-mynt i 2017. Dette for å markere det første samiske riksmøtet for 100 år siden. Sametinget har i løpet av disse 4 årene vært i kontakt med Finansdepartementet flere ganger for å bli oppdatert i sakens framgang. Norges Bank har vurdert søknaden og besluttet at det i 2017 skal utgis en 20-kronersmynt med spesialpreg for å markere 100-årsjubileet for det første samiske riksmøtet.

3 Kultur

Hovedmål

- Et levende og mangfoldig samisk kunst- og kulturliv av god kvalitet som er tilgjengelig for alle.

3.1 Tydeligere ansvar for samisk kultur.

Joik og fengsel

President Aili Keskitalo deltok i en paneldebatt på et seminar med tittel "Joik og fengsel" på Tromsø Museum 11.03.14. Joikens posisjon i lovverket, etiske dilemmaer og utfordringer og forvaltning av denne immaterielle kulturarven ble diskutert.

Møte med kulturministeren

Sametingsrådet med presidenten hadde møte med kulturminister Widvey 17.04.15 i Oslo. Tema på møtet var bl.a. samiske kulturinstitusjoner, herunder teaterbygg til Beaivváš samisk nasjonalteater og museer. Sametinget påpekte behovet for å styrke rammevilkårene og sikre finansiering. Status, framdrift og finansiering for Saemien Sijte ble drøftet. Sametinget uttrykte forventninger om en avklaring i løpet av 2015. Finansiering av tilbakeføringsprosjektet Bååstede, og orientering om status og drøfting av finansiering av jubileet Trondheim 2017 over statsbudsjettet var også tema på møtet.

Møte med Norsk kulturråd

Sametinget hadde møte med Norsk kulturråd 20.04.15. i Karasjok om arbeidet med samisk immateriell kulturarv og oppfølging av et seminar høsten 2013 om samisk immateriell kulturarv.

Møte med Talent Norge

Sametinget har 13.04.15 vært i møte med Talent Norge. Talent Norge er kulturministerens initiativ for å gi de aller fremste kunstneriske talentene i Norge mulighet til å bli enda bedre og slik bidra til et kulturliv på høyt internasjonalt nivå. Talent Norge AS ble stiftet i januar og styret er i gang med utforming av strategi og andre sentrale veivalg. De vil samarbeide med offentlige og private aktører om å styrke og spisse arbeidet med talentutvikling i Norge.

Talent Norge har 30 millioner å bruke til dette i 2015. I den forbindelse har Talent Norge avholdt innspillmøter der organisasjoner og enkeltpersoner som kan ha nyttige tanker om hvordan satsingen konkret bør innrettes har blitt invitert. Et slikt møte ble avholdt i Tromsø 13.04.15. Sametinget var ikke invitert i utgangspunktet, men fikk vite om møtet gjennom kulturnæringsstiftelsen og ble med på ett av disse møtene. Sametinget tok initiativ til et eget møte med sekretariatet til Talent Norge, hvor hensikten med møtet var for å informere dem om de samiske organisasjoner som burde vært invitert og også høre hva Talent Norge egentlig er og skal gjøre. Talent Norges ordning er ment for kunstneriske aktører av internasjonal klasse som er før eller etter kunstfaglig utdanning.

Talent Norges modell er at det skal kunne søkes dem om midler prosjekter der det vil være en talentutvikling av kunstneriske talenter innenfor en sjanger. Modellen baserer seg på at TN støtter 50 % av finansieringen forutsatt at det finnes en privat finansiering/sponsing på den andre 50 % av finansieringen. Modellen er i stor grad ekskluderende for både nordnorske kultur- og kunstutøvere, men spesielt for samiske. Det vil være krevende for samiske aktører å finne privat finansiering til et slikt spleiselag. Ingen av de samiske kulturorganisasjoner/institusjoner som kan være med på å utvikle talenter innen kunst- og kultur hadde blitt invitert til disse innspillmøtene som Talent Norge skulle ha i Tromsø og det ble fra Sametingets side påpekt at dette er beklagelig. Fra Talent Norges side var det lite gehør for å sette opp et eget møte med samiske aktører.

Møte i Bååstede-prosjektet i Oslo

Norsk folkemuseum, Kulturhistorisk museum, Sametinget, Samisk musuemslag og de samiske museene møttes 12.02.15 i Oslo. Tema for møtet var å planlegge prosessen videre De premissene som ligger i rapporten og avtalen om Bååstede ligger fast. Utfordringen er fremdeles at finansieringen av tilbakeføringen ikke er finansiert, bortsett fra Sametingets midler som dekker noe administrasjon og forberedelser. I tillegg kommer utfordringen med at de samiske museene ikke har magasiner som oppfyller de museumsfaglige kravene til oppbevaring. Norsk folkemuseum jobber videre med forberedelsene av arkivmaterialet og gjenstandene i påvente av finansiering.

Samenes nasjonaldag

På 06.02.15 var Sametingsrådet representert som taleholdere ved nasjonaldagsfeiringen rundt i Sápmi. President Aili Keskitalo var på arrangementer i Vadsø og Tana mens rådet forøvrig var representert i Alta, Kvænangen, Tromsø og Hattfjelldal.

3.2 Gode rammevilkår for samiske kunstnere.

Joik og musikk

Sametingsrådet ønsker å igangsette et arbeid med bl.a. å se på utviklings- og promoteringsmuligheter for joik og samisk musikk, og har opprettet en arbeidsgruppe for joik og samisk musikk med medlemmer fra foreningene Samiske komponister og Juoigiid Searvi, og fra Sametingets administrasjon. Arbeidsgruppa skal foreta en gjennomgang av status, behov, muligheter og utfordringer for samiske musikere, komponister og joikere. De skal gjennomføre en kartlegging og gi en situasjonsbeskrivelse som skal resultere i en rapport som vil danne et av grunnlagene for vurderinger av hvilke målsettinger og strategier som vil være mest hensiktsmessig for å møte dagens og fremtidens behov og utfordringer innen joik og samisk musikk. Arbeidsgruppen hadde det første møtet 20.02.15 i Tromsø.

3.3. Samiske kulturinstitusjoner som arena for formidling og opplevelse av samisk kultur.

Saemien sijte

Sametinget har hatt oppfølging på nytt bygg for Saemien sijte. I mars deltok Sametinget på fellesmøte i Snåsa med Saemien sijte, Kulturdepartementet og Statsbygg vedrørende videre arbeid med prosjektering av bygget. Statsbygg fikk i oppdrag å utarbeide skisse for det videre arbeidet, som tar hensyn til at de totale kostnadene kan reduseres.

Sametingsrådet har tatt byggesaken opp med Kulturministeren på møte 17.04.15, og har sammen med Saemien sijte hatt møte med flere partier på Stortinget der agenda har vært å sikre en videre finansiering av prosjektet.

Aksjekjøp i Várdobáiki AS

Sametinget har fulgt opp arbeidet med reorganisering av Várdobáiki, som ledd i klargjøring for framtidig utbygging og utvikling av sentret. Sametinget har fulgt opp tidligere forpliktelser om å delta på eiersiden i sentret. Ved fullføring av omdanning av sentret til aksjeselskap har Sametinget kjøpt en aksjeandel som utgjør 48 %.

Julevsáme vahkko

Sametinget har 20.03.15 avholdt kontakt/dialogmøte med Julevsáme vahkko i forbindelse med at Julevsáme vahkko får direktetilskudd over Sametingets budsjett 2015. Julevsáme vahkko ser et behov for en produsentstilling knyttet til festivalen som utgjør 25%. Denne produsentstillingen ser man for seg kan være et samarbeid mellom Julevsáme vahkko, Mineralløpet (som Tysfjord Asvo arrangerer), Árran og Drag aktivitetsmarknad. Det er tenkt at Árran skal ha arbeidsgiveransvaret for en produsent.

Kontaktmøte med Julev Film AS

Sametinget har 20.03.15 avholdt kontaktmøte med Julev Film AS i forbindelse med at de får direktetilskudd til Nuoraj TV over Sametingets budsjett. Det er et ønske fra Julev Film om å kunne produsere minst 4 lulesamiske filmer og 2 sørsamiske filmer i måneden. Til dette vil det være nødvendig med 3 stilliner (2 lulesamisk og 1 sørsamisk) pluss 1 stilling som går på lyd og ekstrahjelp under selve produksjonen av videoene. Julev Film har opprettet kontakt og planlegger samarbeid med tidsskriftet "Nuorat" på svensk side for å kunne samkjøre filmer som Nuoraj TV lager og artikler som skriver i Nuorat. Det er en plan at disse samkjøres med tanke på utgivelse av Nuorat.

Andre møter

Sametingsrådet hadde møte med Beaivváš 12.03.15. i Kautokeino om prosessen med utbygging for teaterbygg.

Sametingsrådet deltok på Hattfjeldalskonferansen 17.-18.03.15, hvor tema var immateriell kulturarv. Sametinget holdt et innlegg om arbeidet med immateriell kulturarv.

Inga Lill Sundset representerte med fullmakt Sametinget på generalforsamlingen i Áarjelhsaemien Teatere 27.03.15. på Mo i Rana,

Sametingsrådet har foretatt følgende oppnevninger i perioden:

Cecilie Lindvall med Helge Aslaksen Ravne som vara, til styret i Samisk hus i Oslo AS.

Rolf Johansen med Yvonne-Marie Miniggosom vara, til Davvi álbmogiid guovddáš/Senter for nordlige

folk.

Aktive samiske møteplasser, kulturinstitusjoner og museer med høy faglig standard

Árran julevsáme guovdásj/lulesamisk senter hadde den 19.02.15 en markering av lanseringen av boka Grenselos i grenseland. Dette er en milepæl i grensloprosjektet, et prosjekt som Sametinget har vært engasjert i siden etableringen av forsknings- og dokumentasjonsvirksomheten om grenselosene i Tysfjord i 2006. Sametingsrådet deltok på markeringen, og i sin hilsningstale trakk de frem viktigheten av at man nå har fått frem historien til de som var involvert i grenslostrafikken, og at man på den måten får tatt et oppgjør med den mistenkeliggjøringen av de samiske grensloenes virksomhet som i etterkrigstiden er kommet frem.

3.4 Idrett

Reinkappkjøring

Sametingsrådet er opptatt av at reinkappkjøring skal ha best mulige rammevilkår for å kunne utvikles til en idrett som er interessant både som utøvere og publikum. I den forbindelse hadde rådet innkalt representanter fra Sámi heargevuodjin-lihttu (SHL) og Sámiid valáštallanlihttu-Norga (SVL-N) til et felles møte i Karasjok den 02.03.15 der utfordringene innenfor organiseringen av reinkappkjøringsidretten var tema. SHL meldte forfall kort tid før møtet, slik at det bare var representanter fra SVL-N som deltok. På møtet kom det frem ulike utfordringer som man har i forhold til organisering av reinkappkjøring. Rådet vil følge opp organisering av samisk idrett, herunder reinkappkjøring, i form av en redegjørelse som man vil legge frem for plenum til høsten.

Samisk idrettspark

President Aili Keskitalo har hatt møte med Duottar Hearggit angående Samisk idrettspark. Duottar Hearggit har tidligere søkt om midler om opprettelse av en Samisk idrettspark i Kautokeino, men har fått avslag fra søknaden fra Sametinget. Duottar Hearggit oppdaterte presidenten om hvordan ståa er i forhold til idrettsparken når det kommer til finansiering, samarbeid og fremgang.

Representasjon

President Aili Keskitalo var til stede ved samemesterskapet på ski i Karasjok 05.04.15 for å dele ut premier. Presidenten var også til stede og foretok åpning av verdenscup i reinkappkjøring i Kautokeino påskeaften.

4 Barnehage

Hovedmål

- Samisk språk, kultur, tradisjoner og grunnleggende verdier gjenspeiles i barnehagen.

4.1 Innholdet i barnehagen.

Kvalitet i barnehagen – KIB.

Arbeidet med kvalitet i barnehagen er forankret i Stortingsmelding nr.24 *Framtidens barnehage* startet opp våren 2013. Sametinget er med i referansegruppen. Referansegruppen er et rådgivende organ som skal være en arena hvor private og offentlige barnehageeiere, samt organisasjonene, skal involveres i arbeidet og drøfte utvikling av høy og likeverdig kvalitet i alle barnehager.

Nå er referansegruppen midt i arbeidsprosess om å utforme forslag til en nasjonal foreldreundersøkelse. Formålet med undersøkelsen er at foreldre skal få si sin mening om hvordan de opplever barnehagetilbudet og barnas trivsel i barnehagen. Undersøkelsen vil gi barnehagen og dens eier kunnskap om foreldrenes tilfredshet med barnehagetilbudet. Resultatene danner grunnlag for dialog om tilbudet i barnehagen mellom barnehagen og foreldrene. Sametinget har gitt innspill til referansegruppen at det er viktig at det samiske perspektivet inkluderes i undersøkelsen.

Foreldreundersøkelsen er en del av kunnskapsgrunnlaget om norske barnehager. Resultater fra

foreldreundersøkelsen brukes i tilstandsvurderinger av barnehagen, som for eksempel Ståstedsanalysen eller andre kvalitetsvurderingsverktøy.

Barnehagedagen 2015 "Vi Vil Ut"

Barnehagedagen er en årlig nasjonal markering der barnehagene åpner dørene for å vise og synliggjøre deres aktiviteter og mangfold. Barnehagedagen er et samarbeid mellom Fagforbundet og Utdanningsforbundet. Målet er å synliggjøre innhold og aktiviteter i barnehagen, og bidra til å øke forståelsen for arbeidet i barnehagene. Årets tema er barnehagens arbeid med natur og friluftsliv.

Sametingsrådet markerte barnehagedagen ved å besøke barnehager i Nord-Troms, blant annet den samiske avdelingen ved Sonjatun barnehage, barnehagen i Olderdalen og Birtavarre barnehage. Dette er alle barnehager som gir samisk språkopplæring.

Besøk fra Høgskolen i Sogn og Fjordane

Sametinget har hatt besøk av to representanter fra Høgskolen i Sogn og Fjordane og to barnehageansatte fra Sogndal i februar. To av gjestene arbeider på barnehagelærerutdanningen og er på reise for å få kunnskaper om samene. Dette er noe de skal bruke i undervisningen til studentene. Sametinget holdt foredrag om det samiske barnehagetilbudet og Sametingets rolle i dette arbeidet.

Tilskudd til barnehager

I denne perioden er det tildelt i overkant av kr 3,2 millioner til samisk barnehagetilbud. Midlene er fordelt på 16 samiske barnehager i åtte kommuner og fire barnehager, som har tilbud om samisk språkopplæring.

Av samiske barnehager er det tildelt tilskudd til blant annet Álttá siida i Alta kommune, Badjemánáid Beaveruoktu i Karasjok kommune, Beazedievá mánáidgárdi i Kautokeino kommune, Ájanas mánáidgárdi i Porsanger kommune, Giellavealgu mánáidgárdi i Tana kommune.

Tilskudd til barnehager med tilbud om samisk språkopplæring er tildelt til blant annet Malangen barnehage i Balsfjord kommune og Lakselv barnehage i Porsanger kommune.

Rundt 12 søknader om tilskudd til samiske barnehager er under behandling.

Det er kommet inn 7 søknader til ordningen prosjekter og utviklingsarbeid i barnehager, med en samlet søknadssum på kr 867 100,- Til ordningen pedagogisk materiell og leker er det også kommet inn 7 søknader. Samlet søknadssum er på over kr 5, 8 mill. Disse er under behandling.

Evalueringsordning av Sametingets tilskuddsordning til barnehager

Nordlandsforskning i samarbeid med NORUT Alta har gjennomført en evaluering av Sametingets tilskuddsordning for barnehager. Nordlandsforskning presenterte evalueringsrapporten på rådsmøte i april på Røros. I evalueringen er det lagt vekt på behovet for styrking i form av samiskspråklige ressurspersoner i samiske barnehager. Evalueringen inngår som et grunnlag i videre arbeid med Sametingets tilskuddsordninger til barnehager, og saken vil behandles i Sametingets plenum når det foreligger konkrete forslag til eventuelle endringer av tilskuddsordningene. Sametingsrådet jobber for å sikre muligheten for å styrke språkarbeidet i barnehagene.

Møte om etablering av sørsamisk barnehage på Røros

Sametingsrådet har tatt initiativ til og gjennomført to oppfølgingsmøter med Røros kommune og foreldrerepresentanter for samisk barnehage på Røros. Målet med møtene var å høre om hvilke muligheter og utfordringer som er knyttet til barnehageetableringen samt å diskutere om mulige løsninger for etablering av egen samiske barnehage på Røros. Initiativtakere og foreldrerepresentant til saken er i samarbeid med Aajege språksenter med på et forprosjekt til etablering av sørsamisk barnehage. Sametinget har fått inn søknad om støtte til dette prosjektet.

4.2 Språkstimulering i barnehagen.

Fagseminar om språk i barnehagen

Sametinget deltok på fagseminar om språk i barnehagen i Oslo i mars, i regi av Kunnskapsdepartementet. Kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen til stede. Seminaret var i tilknytning til arbeidet med revisjon av Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver.

Tema var språk i barnehagen, og formålet er å belyse ulike perspektiver på barns språkutvikling. Blant annet:

- Hva fremmer god språkutvikling for alle barn og hva driver forskjeller i barns språkutvikling?
- Hvordan kan personalet i barnehagen støtte utviklingen av ferdigheter som fremmes tekstforståelse hos barn som lærer norsk i barnehagen?
- Hvordan kan rammeplanens føringer for språkarbeid i barnehagen styrkes og tydeliggjøres?

4.3 Rekruttering av samiskspråklige ansatte.

Besøk i barnehager i Røros kommune

I april var Sametinget på besøk i Brekken barnehage og Kvitsanden barnehage. Sametinget informerte om barnehageseksjonens arbeid og samarbeid med barnehager. Det ble gitt informasjon om tilskuddsordningene for barnehager. Sørsamiske språkansatte i barnehagen er en forutsetning for tilskudd, og rekruttering av disse er en utfordring for både Brekken og Kvitsanden barnehager.

4.4 Pedagogisk materiell og leker.

Samisk læremiddelsentral gir informasjon, veiledning og låner ut læremidler til barnehageansatte, lærere, studenter og andre. Nye læremiddelutgivelser på nord- lule og sørsamisk registreres etterhvert som de publiseres fra forlagene. Sametinget har en avtale med Norwaco om muligheten til å gjøre opptak av samiske tv-programmer på NRK eller programmer som omhandler det samiske på NRKs kanaler. Disse kan lånes ut til kunder som er medlemmer i Norwaco.

5 Grunnopplæring

Hovedmål

- Den samiske befolkningen har kunnskap, kompetanse og ferdigheter som kreves for å bevare og utvikle samiske samfunn.

5.1 Den samiske elevens rettigheter og skolens innhold og verdigrunnlag.

Møte med StatPed

Sametingsrådet hadde 09.02.15 møte med StatPed i Alta. Tema for møtet var tettere samarbeid blant annet om produksjon av spesialpedagogiske læremidler. Det ble informert om omorganiseringer i StatPed. StatPed tok opp at det var samiske elever med særskilte behov innenfor hørsel hvor det er et stort behov for styrket innsats med tilpassede læremidler. Sametingsrådet tok opp at det var viktig at StatPed fulgte opp målsetningene i Midtlyng- utvalget og NOU 2009:8 Rett til læring. Videre fremhevet sametingsrådet behovet for at SEAD styrkes innenfor StatPed på basis av at samiske barn og ungdom har samme rett til tilpasset opplæring som andre barn.

Sametingets innspill til Ludvigsenutvalgets innstilling

Regjeringen nedsatte 21.06.13 et utvalg som skal vurdere i hvilken grad skolens innhold dekker de kompetanser som elevene vil trenge i et fremtidig samfunns- og arbeidsliv. Professor Sten Ludvigsen leder utvalget og arbeidet skal være slutført i 2015.

Sametingsrådet har hatt møtt Ludvigsenutvalget i mars 2015, der sametingsrådet var invitert til å komme med innspill til sentrale problemstillinger i utvalgets arbeid med hovedutredningen, spesielt knyttet til diskusjoner om sentrale kompetanser i fremtidens skole, prinsipper for fornyelse av fag og læreplanprosesser og læreplanmodeller.

Sametingsrådet har i januar 2014 gitt innspill til Ludvigsenutvalget. Følgende tema som da ble tatt opp var læremiddelsituasjonen, samiskopplæring via fjernundervisning, rekruttering av lærere, Senter for samisk i opplæringen, fag- og timefordelingen, samisk samarbeid over grensene, klima og miljø og

skolestruktur i videregående opplæring. Delinnstillingen *“Elevenes læring i framtidens skole”* kom ut i september 2014. Den er utformet slik at den er allmenngyldig, derfor har utvalget ikke nevnt spesifikke grupper i sin utredning, hverken samer, elever som har behov for spesialundervisning eller andre. Sametingets innspill fra januar 2014 er ikke synlige i delinnstillingen, noe sametingsrådet påpekte for utvalget i møtet med dem i mars i år.

I april 2015 har Sametinget gitt innspill på kapitlene i hovedinnstillingen. Ludvigsenutvalget skisserer at det skal bli færre kompetansemål i fagene og flere fagovergripende kompetanser. Det er da spesielt viktig at opplæringen for elever med samisk språkopplæring også skal skje på samisk i andre fag enn bare i språkfaget. I tillegg til de områdene som er forslått av utvalget, er det viktig for Sametinget at dette blir innbakt i fagområdene.

Utvalget har skissert 4 fagområder; realfagene, språkfagene, samfunnsfag og estetiske fag som byggestener for fremtidens skole. For Sametinget er blant annet tradisjonskunnskap, det å klare seg selv *“birget”*, overføring av kunnskap mellom generasjoner, bevaring og forvaltning av naturen viktige byggesteiner. Videre skal opplæring i samisk språk bidra til at barn og unge kan innlemmes i samisk kultur og samfunnsliv, der kulturforståelse, kommunikasjon, danning og identitetsutvikling blir sentrale elementer i opplæringen. Tospråklighet er også en viktig byggestein i språkopplæringen.

Sametingets vil følge opp det videre arbeidet etter at hovedinnstillingen er overlevert kunnskapsministeren 15.06.15. Denne meldingen legges til grunn for arbeidet med blant annet revidering av gjeldende læreplaner og opprettelsen av nye læreplaner.

Konsultasjoner om opplærings- og privatskoleloven

Sametinget har i plenum i juni 2014, behandlet en sak der Sametinget belyste behovet for å styrke samiske barns rett til opplæring i og på samisk og på grunnlag av samiske kultur ved å endre gjeldende opplærings- og privatskolelov. Saksdokumentet med vedtak er oversendt departementet. Sametinget har fulgt dette opp gjennom å be departementet om å foreta endringer i de aktuelle lovverkene. Departementet har ikke foreløpig svart positivt på dette.

Opplærings- og privatskoleloven endres stadig. I forbindelse med høringen av den omfattende endringen av privatskoleloven (ny friskolelov), sendte Sametinget høringsuttalelse til Kunnskapsdepartementet og ba om konsultasjoner. Kunnskapsdepartementet har avvist konsultasjoner.

Sametinget har sendt to anmodninger om konsultasjoner til Kunnskapsdepartementet:
- anmodning om konsultasjoner, sendt 24.11.14, om endringer i privatskoleloven (ny friskolelov), og
- anmodning om konsultasjoner, sendt 29.01.15, om forslag til endringer i opplærings- og privatskoleloven vedrørende krav om relevant kompetanse i undervisningsfag med mer.

I tillegg til dette har Sametinget i juni 2014, behandlet i plenum en sak om behov for endringer i gjeldende opplærings- og privatskolelov. Saksdokumentet med vedtak skal være kjent for departementet.

I saken om endringer i privatskoleloven (ny friskolelov), prop.84 L (2014 -2015), har departementet på et feilaktig grunnlag avvist konsultasjoner med Sametinget. Når det gjelder forslag om endringer i opplærings- og privatskoleloven om blant annet krav til kompetanse i undervisningsfag, prop. 82 L (2014 – 2015), har Sametinget ikke får svar fra Kunnskapsdepartementet.

Begge proposisjonene er nå i stortingskomiteen for behandling. Sametingsrådet ser alvorlig på en slik håndtering fra departementets side av konsultasjonsplikten i forbindelse med opplærings- og privatskoleloven. Sametingsrådet har nå bedt om konsultasjoner med stortingskomiteen i disse to sakene om privatskoleloven.

I mai 2015 er det avtalt ett møte mellom sametingspresidenten og kunnskapsministeren, og der vil manglende oppfølging av konsultasjonsavtalen inngå som en del av saklisten. Videre vil det bli ett av flere tema på det halvårige møtet med kommunal- og moderniseringsministeren.

Samisk fjernundervisning

Arbeidet med en ny plan for samisk fjernundervisning har vært i prosess fra 2012. Etter at Kunnskapsdepartementet mottok forslag til overordnet plan for fjernundervisning fra Utdanningsdirektoratet, så har fylkesmannen i Finnmark og fylkesmannen i Nordland fått i oppdrag å utarbeide et rammeverk for fjernundervisning. Forslag til rammeverk er oversendt til departementet.

Rammeverket omhandler mål for og styring av fjernundervisning og hvilke krav som må stilles til de som tilbyr fjernundervisning og til de som mottar slik undervisning. I tillegg står det om kompetanseheving og om skoleeieres plikt til å gi informasjon om rett til opplæring i og på samisk og om fjernundervisningstilbud.

Forslag til rammeverk skal nå på høring. Når rammeverket er vedtatt, så skal det utarbeides en overordnet plan for fjernundervisning på grunnlag av rammeverket. Sametinget følger opp saken og vil be om konsultasjoner før planen blir vedtatt.

5.2 Trygt læringsmiljø.

Manifest Mot Mobbing

Sametinget inviterte partnerskapsmedlemmene i Manifest Mot Mobbing til arbeidsgruppemøte til Karasjok i april. Tema for møtet var NOU 2015:2 Djupedalutvalgets innstilling som ble lagt fram 18.03.15. I forbindelse med møtet ble det invitert til et foredrag av forsker Ketil Lennert Hansen med mobbing og trakassering som tema "*Fordommer, mobbing av og psykososial helse, blant den samiske befolkningen*". Foredraget ble også streamet.

6 Høyere utdanning og forskning

Hovedmål

- Utdanningstilbud og forskning som møter det samiske samfunnets behov og som bidrar til en ønsket samfunnsutvikling i Sápmi.

6.1 Samisk høyere utdanning

Oppnevning av eksterne styremedlemmer – Sámi allaskuvla/Sámi University College

Sametinget har etter universitets- og høgskolelovens § 9, rett til å oppnevne 2 medlemmer med personlige varamedlemmer til styret for Sámi allaskuvla. Det nye styret starter sitt virke 01.08.15.

Sametingsrådet reoppnevnte i møte 14.04.15 medlemmene Gunn-Britt Retter og Roger Skarvik. Også de personlige varamedlemmene ble reoppnevnt; Outi Susanna Länsman for Retter og Ánde Somby for Skarvik.

Nasjonal fagstrategisk enhet for samisk høyere utdanning og forskning

Konstituerende møte for fagstrategisk enhet for samisk høyere utdanning og forskning knyttet til Universitets- og høgskolerådet (UHR), ble avholdt 19.03.15. Sametinget deltok som observatør på møtet. Instituttleder Else Grete Broderstad fra UiT Norges arktiske universitet ble valgt som leder, og rektor Jelena Porsanger fra Sámi allaskuvla til nestleder. Handlingsplan for enheten ble drøftet, og et forslag vil bli lagt fram på neste møte i september 2015.

6.2 Samisk perspektiv i høyere utdanning på nasjonalt nivå

Nasjonalt råd for lærerutdanning – NRLU

Sametinget har deltatt som observatør på møte i NRLU 12. og 13.02.15. Ett av temaene som ble drøftet var opprettingen av 5-årig master for lærerutdanningene 1-7 og 5-10. Regjeringen har 27.04.15 besluttet å beholde dagens tredeling av lærerutdanningene med grunnskolelærerutdanningene 1-7 og 5-10, og lektorutdanningen for 8-13.

Rammeplanutvalg for femårig grunnskolelærerutdanning

Kunnskapsdepartementet har oppnevnt rammeplanutvalg for ny forskrift for femårig mastergradsutdanning for lærere. Sametinget har ikke blitt bedt om å oppnevne representant til utvalget.

Sametingsrådet har i brev av 05.03.15 til Kunnskapsdepartementet gjort departementet oppmerksom på at Sametinget er klar over oppnevningen, og at det må det bero på en misforståelse at Sametinget ikke har mottatt henvendelse om oppnevning. Sametingsrådets antakelse skriver seg fra tidligere henvendelse til departement, og referat fra samarbeidsmøte mellom Kunnskapsdepartementet og Sametinget 11.12.14, der konklusjonen i følge referatet fra KD er at Sametinget vil bli involvert i og informert om arbeidet på vanlig måte.

Kunnskapsdepartement har i tillegg plassert Sametinget i referansegruppen for utvalget, uten at dette er drøftet med Sametinget på forhånd.

Når det gjelder Samisk femårig mastergradsutdanning og oppnevning av rammeplanutvalg, etterlyser rådet informasjon om dette.

Sametingsrådet gjør i brevet oppmerksom på at departementet i henhold til konsultasjonsavtalen fra 2005 blant annet har brutt avtalens punkt om informasjon. Om Kunnskapsdepartement ikke kommer Sametinget i møte i henhold til brevets innhold, bes det om en snarlig politisk konsultasjon om saken.

Kunnskapsdepartement har i brev av 04.05.15 invitert Sametinget til politisk konsultasjon om forskriften i november, etter at rammeplanutvalget har levert sitt utkast til departementet og før det sendes på høring.

Departementet opplyser videre at de har innledet dialog med Sámi allaskuvla om fremdriften for samisk femårig grunnskolelærerutdanning, og at de vil invitere Sámi allaskuvla til et møte om dette i juni.

Nasjonale retningslinjer for lærerutdanning

12. og 13.03.15 deltok Sametinget på konferanse om retningslinjenes formelle status og oppstarten av arbeidet med retningslinjer for de enkelte utdanninger. Retningslinjene skal gi føringer for institusjonenes organisering og hvordan de utformer sine fagplaner.

Følgegruppen for lærerutdanningsreformen

18. og 19.03.15 deltok Sametinget på GLU-konferansen arrangert av Følgegruppen for lærerutdanningsreformen. Konferansen tok for seg følgegruppens femte og siste rapport som ble overlevert Kunnskapsdepartementet 01.03.15. Blant temaene var rekruttering, opprettholdelse av GLU 5-10 og overgangen til 5-årig master for lærerutdanningene.

Samisk lærerutdanningsregion SAK 7

Sametinget deltok 23.03.15 på møte med Samisk lærerutdanningsregion. Blant sakene som var drøftet var koordinering av arbeidet om etter- og videreutdanningstilbudene for skolesektoren for den samiske regionen, Region7. Regionen har fått midler fra Utdanningsdirektoratet til dette arbeidet. Videre samarbeidsavtale for SAK7 ble også drøftet.

Sametinget deltok på et oppfølgingsmøte 30.03.15 med SAK 7 med følgende tema:

- Utarbeide ny samarbeidsavtale mellom REG7- institusjonene?
- Styringsgruppas videre arbeid; Mål, mandat og finansiering
- Organisering av samarbeidet om videreutdanningstilbudene

Konklusjonen var at en venter med en ny avtale til rammene for dette samarbeidet er avklart fra departementets side. Når det gjelder videreutdanningstilbudene er dette en del av samarbeidet som går under midler fra Utdanningsdirektoratet – se neste punkt.

Møte med Utdanningsdirektoratet og SAK7

Sametinget deltok på møtet 30.04.15 med Utdanningsdirektoratet og SAK 7 hvor tema var: Gjensidig informasjon om videreutdanning, fokus på økt innsøking/deltakelse på de samiske tilbudene spesielt og på «Kompetanse for kvalitet» generelt.

Her ble også status for videreutdanning og «Kompetanse for kvalitet» generelt ved institusjonene drøftet og det ble diskusjon vedrørende samarbeid om videreutdanning om de samiske tilbudene.

Med bakgrunn i at det vil bli innført krav om kompetanse i 30 stp. på barnetrinnet og 60 stp. på ungdomstrinnet i følgende fag; matematikk, norsk, samisk, engelsk og norsk tegnspråk – ble det spesielt satt fokus på tilbud i samiske språk på 30 og 60 studiepoeng innenfor "Kompetanse for kvalitet".

6.3 Samisk forskning

Program for samisk forskning II

Sametinget deltok som observatør på søknadsbehandling i NFR program for samisk forskning 19-20.02.15. Av de utlyste 13 mill. for 2014 ble 271 000,- overført til årets budsjett. Blant tilskuddsmottakerne var Samisk vitenskapelig tidsskrift som fikk et tilskudd på kr. 500 000. Fra 2015 er tidsskriftet inne på statsbudsjettet med kr. 400 000.

Forslag til kandidater til Norges forskningsråd sine divisjonsstyrer

Sametingsrådet foreslo 23.02.15 kandidater til forskningsrådets fire divisjonssyrer. De nye divisjonsstyrene ble offentliggjort 24.04.15 – ingen av Sametingets forslag ble tatt til følge.

6.4 Styrking av det samiske samfunnets kompetansebehov

Stipend til høyere utdanning vår 2015

Mest sannsynlig vil det være overforbruk i 2015 med minst kr 500 000. En grunn til det er at søknader til sykepleieutdanning har mer enn doblet seg siden 2014. I tillegg starter det barnehagelærerutdanning på deltid ved Samisk Høgskole høsten 2015, og det vil være ca 20 studenter på studiet.

7 Helse og sosial

Hovedmål

- Likeverdige helse- og sosialtjenester til det samiske folk, som tar utgangspunkt i samisk språk og kultur. Tjenestene skal være tilpasset det samiske folks rettigheter og behov.

7.1 En likeverdig helse- og sosialtjeneste.

Folkehelsemelding 2015

Regjeringen har lagt frem en ny folkehelsemelding i mars 2015, der de etter innspill og dialog med sametinget også gir en oversikt over folkehelse og folkehelseutfordringer i den samiske befolkning. Meldingen understreker at den samiske befolkningens behov må etterspørres og synliggjøres både i planlegging og utredning, og når beslutninger fattes. Det blir også påpekt at fundament i arbeid for å bevare og utvikle samisk kultur er forpliktelser i internasjonale konvensjoner, nasjonal lovgiving og samarbeid med Sametinget.

Sametinget valgte å løfte følgende tema: folkehelsedata og folkehelseutfordringer i den samiske befolkning, undersøkelse og kartlegging av fornorskingspolitikkenes konsekvenser for helse, kunnskap om psykisk og fysisk helse hos tidligere internatbarn og samiske barn som har vært under barnevernets omsorg, diskriminering påvirkning av barns helse, og hvordan inngrep og utfordringer i tradisjonelle samiske næringer kan påvirke helsen.

I meldingen rapporteres det på generell folkehelseindikatorer som overvekt, diabetes, hjerte- og kar lidelser, røyking og alkoholforbruk i den samiske befolkningen. Videre rapporteres det på forhold innen psykisk helse som forekomsten av selvmord, etnisk diskriminering og mobbing i digitale medier. I meldingen er også samiske barns rettigheter til å vokse opp med eget språk og kultur i møte med barnevernet belyst. Det vurderes også hvordan data fra Saminor kan brukes til å formidle kunnskap om samisk helse, og hvilke andre muligheter man har for å få frem data om samisk helse, deriblant gjennom nasjonale folkehelse rapporter. Sametingets innspill om kartlegging av

fornorskingspolitikkenes konsekvenser og tidligere samiske internatbarns helse oversendes aktuelle departementer for vurdering.

Samarbeid over landegrensene

Sametinget har deltatt på Sametinget i Finlands seminar om samarbeid om samisk helse på nordisk nivå. På seminaret ble temaer som mangel på samiske fagressurser, administrative og organisatoriske utfordringer, og manglende kunnskaper om samiske pasienters behov debattert. Det ble etablert en arbeidsgruppe som vil forberede en sak til Sametingene i Finland, Norge og Sverige, og gjennom SPR om å løfte saken til nordisk ministernivå.

Nord- Norges samarbeidsorgan for helseutdanninger.

Sametinget har takke ja til å delta i Nord - Norges samarbeidsorgan for helseutdanninger. Samarbeidsorganets oppgave er å se på behovet for helsefaglige utdanninger i nord, og vurdere tiltak for å møte behovene. Samarbeidsorganet skal også legge til rette for samarbeid mellom tjenestene og utdanningsinstitusjonene i utforming av helsefaglige studieprogram. Aktuelle temaer er og behandle tema som spesialiseringsbehov innenfor alle fagfelt, struktur innenfor helsetjenesten i nord, behov innenfor kommunehelsetjenesten og tannhelsetjenesten og dimensjonering og finansiering av utdanningene i nord.

Samarbeidsorganet består videre av direktør i Helse Nord RHF, sentrale personer fra Universitetet i Tromsø og Bodø, regionalt nivå innenfor KS, 1.fellesrepresentant for fylkesmenn i nord, og representanter for utvalgte kommuner. For å styrke kompetanse om samisk helse i utvalget, utnevnes det et medlem fra SANKS i tillegg til Sametingets representant.

Forskningsrådets konferanse om psykisk helse og rusmiddelforskning

Sametingspresidenten holdt åpningsinnlegget på Forskningsrådets konferanse om psykisk helse og rusmiddelforskning. Presidenten valgte å ha fokus viktigheten av å forstå mennesker i sin kulturelle sammenheng, samt samisk kultur i møte med majoritetskulturen. Hun viste spesielt til utfordringer for samiske barn og unge, og hvordan ulike inngrep i samiske områder kan påvirke psykisk helse.

Møte med styret i Helse Nord

Sametingsrådet og styret i Helse Nord RHF ble høsten 2014 enig om å gjennomføre 2årige møter. Sametingsrådet har hatt møte med styret i Helse Nord RHF i april 2015. Oppfølging av oppdragsdokumenter 2015, status og videreutvikling av samisk helsepark, oppfølging av tolkeprosjektet og fremtidig nasjonal helse og sykehusplan var tema.

Videreføring av tolkeprosjektet er i gang, og en ny prosjektlederstilling er utlyst. Prosjektet følges opp av Finnmarkssykehuset HF. Planlegging av oppbygging og samorganisering av somatiske spesialisthelsetjeneste sammen med SANKS til en fremtidig samisk helsepark er igangsatt. Helse Nord vil igangsette bygging i 2017. Som oppfølging av oppdragsdokumenter 2015 er samisk geriatriteam under etablering, og regnes med å være på plass innen utgangen av 2015. Sametinget og Helse Nord vil tilstrebe å ha en god dialog i forbindelse med arbeidet med nasjonal helse og sykehusplan.

Nasjonal helse og sykehusplan

I forbindelse med regjeringens varslede nasjonale helse og sykehusplan har sametingsrådet gjennomført et plenumsseminar der Helse og omsorgsdepartementet, Helse Nord RHF, kommunelege, og samisk legeforening informerte om planen og utfordringer innen spesialisthelsetjeneste generelt og i forhold til samiske pasienter spesielt. Sametingsrådet har også hatt et dialogmøte med SANKS der samiske pasienters utfordringer og behov sett i forhold til fremtidig organisering av spesialisthelsetjenesten var tema.

Melding om primærhelsetjenesten

Helse – og omsorgsdepartementet har utarbeidet melding om primærhelsetjenesten. Sametinget har konsultert HOD med utgangspunkt i Sametingets plenumsvedtak 043/14. Dette omhandler blant annet at det må fremgå i melding at det må utvikles en ny handlingsplan om helse og omsorgstjenester til den samiske befolkningen, og at det er nødvendig med en systematisk oversikt over hvordan samiske pasienter ivaretas i de enkelte kommunene med samisk befolkning. Da Sametinget og departementet ikke kom fram til en løsning på administrativt nivå, ba Sametinget om at

saken ble løftet til politiske konsultasjoner. Departementet avviste videre konsultasjoner med at de har valgt ikke å følge opp Sametingets forslag, og ser derfor ikke grunnlag for videre konsultasjoner i saken. Sametingspresidenten ble samtidig invitert til et dialogmøte med helseministeren der pågående stortingsmeldinger og helse- og omsorgspolitikken forøvrig var tema.

I møte med ministeren påpekte presidenten at dette var å anse som et brudd på konsultasjonsavtalen, og viste til at etter konsultasjonsprosedyrene skal Sametinget konsulteres om tiltak som kan påvirke samer direkte. Det vises også til at det ligger til Sametinget å definere hvilke tiltak som påvirker det samiske folk. President beklager at regjeringen i primærhelsemeldingen ikke ønsker å følge opp Sametingets tiltak for å møte samiske pasienters utfordringer.

Sametingsrådets møte med Samisk Hus - Oslo

I forbindelse med Sametingsrådet arbeid med samarbeidsavtale med Oslo kommune har Sametingsrådet gjennomført et dialogmøte med samiske befolkningen i Osloområdet der behov, utfordringer og mulige løsninger/tiltak innen helse var satt på dagsorden. Temaer som ble berørt var behovet for et institusjonstilbud der samisk språk og kultur er ivaretatt, behovet for treffsteder og besøkstjenester for hjemmeboende eldre og tolketjenester. Det ble også drøftet hvordan Samisk hus kan bidra i dette arbeidet. Sametingsrådet vil ta innspillene med seg i det videre arbeidet med samarbeidsavtalen.

Taushet er ikke alltid gull – seminar om seksuelle overgrep

Sametingsrådet har deltatt på seminar om seksuelle overgrep som Árran julevsámi guovddásj arrangerte. Árran har også hatt en utstilling om dette tema. Sametingsrådets innlegg hadde fokus på viktigheten av å ta overgrep på alvor og ha instanser som kan ta imot samiske barn, unge og voksne som blir utsatt for overgrep. Det er også viktig å få frem mer fakta og forskning om overgrep i samiske samfunn.

8 Arealer og miljø

Hovedmål

- En bærekraftig forvaltning av natur- og ressursgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv.

8.1 Forvaltning av arealer

Forenkling av utmarksforvaltningen

Kommunal- og moderniseringsdepartementet nedsatte en faggruppe for fremming av forslag til tiltak for forenkling av utmarksforvaltningen, faggruppens rapport ble sendt på høring 15.12.14 med høringsfrist 27.02.15. Sametinget avga høringsuttalelse i brev av 26.02.15.

I uttalelsen viser det til konsultasjonsplikten for faggruppens mandat og sammensetning, betydning av samisk utmark for samisk kultur med næringer og samfunnsliv, og mangelfull gjengivelse av innspill gitt fra Sametinget gitt til faggruppen. Videre redegjøres det kort for det rettlige grunnlaget for forvaltning av samisk utmark og det foretas en vurdering av hvorfor utmarksforvaltningen framstår som komplisert. Det framheves at (1) forenklingstiltak må ha som utgangspunkt at samiske rettigheter skal styrkes, at (2) en styrket koordineringsrolle for kommunene gir usikre forenklingsgevinster, at (3) motorferdselsloven bør gjennomgås med sikte på at den samsvarer med internasjonal rett, samisk rettsforståelse og sedvane, at (4) samisk deltakelse ikke kan svekkes i forvaltningen av verneområder, at (5) et lovarbeid med sikte på endringer av fjellova og statsallmeningslova er å bryte forståelsen om oppfølging av Samerettsutvalgets utredning som også omhandler dette, og at (6) eventuelt lovutvalg for utmark må konsulteres Sametinget og ha en samisk dimensjon.

Fálesráššá vindkraftverk

Den 27.02.15 ble det gjennomført konsultasjoner mellom Sametinget og Olje- og energidepartementet om Fálesráššá vindkraftverk i Kvalsund kommune og Hammerfest vindkraftverk i Hammerfest kommune. Sametinget sluttet seg til OEDs vurderinger og konklusjoner og det ble oppnådd enighet i konsultasjonene. OED avslo konsultasjonen for Fálesráššá vindkraftverk den 2.3.2015 med begrunnelse i virkningene kraftverket vil få for reindrifta i området. Konsesjonssøknaden fra Aurora Vindkraft AS er dermed avslått med endelig virkning.

Interkommunal kystsoneplan for Nordreisa og Skjervøy

Når kystsoneplan for Nordreisa og Skjervøy kommuner var på høring i mai 2014, fremmet Sametinget innsigelse mot 7 av de foreslåtte 10 nye akvakulturområder i planen. Sametinget var i den oppfatning at planforslaget ikke sikret arealene til tradisjonelle fiskeplasser og gyteområder og endret arealbruk kunne medføre irreversibel skade eller ødeleggelse av lokalt fiske av vesentlig betydning for befolkningen i området.

Etter høringen ble ett av de foreslåtte akvakulturområdene (A) tatt ut av planen, arealformålet ved to lokaliteter ble endret til å omfatte også fiske og ved en lokalitet trakk Sametinget innsigelsen etter nærmere vurdering. Sametinget opprettholdt allikevel tre innsigelser mot arealformål A, akvakultur.

I den påfølgende prosessen ba kommunen Fylkesmannen i Troms om mekling i saken. Meklingen ble avholdt i mars 2015. Resultatet av meklingen var at kommunen trakk et av de gjenstående A-områdene ved utløpet av Reisafjorden ut av planen. Sametinget derimot anså at det samlede presset mot Reisafjorden var med dette redusert og kunne dermed trekke innsigelsen mot det gjenstående A-området ved utløpet. Det siste A-området som Sametinget hadde reist innsigelse til, ble redusert i omfanget og flyttet lenger unna fra fiskeområder. Etter en helhetlig vurdering kunne Sametinget trekke den gjenstående innsigelsen. Den endelige kystsoneplanen bevarer naturgrunnet for kystnære fiskerier på en langt bedre måte enn det opprinnelige forslaget, også med tanke på fremtidig bruk.

Nasjonalparkkonferanse i Trondheim, 14.-15.04.15

Miljødirektoratet tilbød Sametinget mulighet om å arrangere et eget opplegg til Sametingets oppnevnte medlemmer i nasjonalparkstyrene i forbindelse med Nasjonalparkkonferansen i Trondheim 14.-15.04.15. Samling gikk av stabelen ettermiddagen 15.04.15 og rådsmedlem Thomas Åhrén åpnet og ledet samlingen.

Hovedtema for årets Nasjonalparkkonferanse var merkevarestrategi og besøksforvaltning i norske nasjonalparker. I samling for Sametingets representanter i styrene ble det diskutert besøksforvaltning i fra samisk perspektiv. Varangerhalvøya nasjonalparkstyret presenterte resultater fra styrets pilotarbeid innen besøksforvaltning. Styret i Varangerhalvøya nasjonalpark var tydelig på at besøksforvaltning og utvikling av nye næringer i parken skal ikke skje på bekostning av områdets viktigste brukergruppe, reindrifta.

Det andre temaet for samlingen var arbeidet med forvaltningsplaner. Styremedlemmer i fra Trollheimen verneområdestyre, Reisa-Ráisduottarháldi nasjonalparkstyret og Femundsmarka-Gutulia nasjonalparkstyret fortalte om erfaringer og utfordringer med arbeidet i fra samisk perspektiv.

Tilbakemelding fra styremedlemmene var at de samiske perspektivene bør bli mer synlige i Nasjonalparkkonferanse i kommende årene.

Meklingsmøte vedrørende kommuneplanens arealdel for Meråker kommune

I forbindelse med innsigelser fra Sametinget mot kommuneplanens arealdel i Meråker kommune ble det den 26.03.15 holdt meklingsmøte på Statens hus i Steinkjer. Sametingsråd Thomas Åhrén deltok på møtet. Sametinget hadde opprinnelig 8 innsigelser til arealplanen. Flere av disse var avklart gjennom dialog med kommunen, men man maktet ikke å komme til enighet om alle innsigelsene, slik at saken ble oversendt til mekling. Konklusjonen på møte var at Sametinget opprettholder innsigelsen til veien mellom Fagerlia og Grova, mens øvrige innsigelser frafaller. Fylkesmannen tilrådte at kommunen imøtekommer innsigelsen fra Sametinget om å ta veien ut fra arealplanen.

Ny 420 kV kraftlinje fra Balsfjord til Skaidi

OED har den 30.04.15 gitt Statnett konsesjon til utbygging av ny 420 kV kraftlinje fra Balsfjord til Skaidi. OED stadfester konsesjonen gitt av NVE med følgende endringer:

- Klagesaken for strekningen Skaidi- Hammerfest avgjøres senere (etter KVU).
- Trinnvis utbygging. 132 kV fra Alta til Skaidi. 420 kV trafoer avventes.
- Skibotndalen bygges etter tilleggsøkt trase (1.0-1.23.1).
- I Kåfjorddalen bygges ledningen etter nordligste omsøkte trasé (alternativ 1.0-I .5-I .5.I-I .5).
- Skaidi transformatorstasjon bygges på eksisterende transformatoromt.

OED har referert Sametingets plenums behandling av saken, men har ikke gjort endringer som følge av plenumsvedtaket. De fremmer følgende vurdering til Sametingets behandling i konsesjonsdokumentet:

Departementet har merket seg at Sametinget erkjenner viktigheten av kraftforsyningssikkerheten og dermed under bestemte forutsetninger ikke motsetter seg etablering av ledningen.

Departementet viser til at folkerettslige spørsmål og punktet om samlede virkninger er vurdert av departementet både i den generelle delen under punkt 5.2 og konkret for det enkelte distrikt under punkt 6. Departementet mener de vurderinger som fremgår av vedtaket er tilstrekkelige etter lov- og regelverk til at det kan gis konsesjon.

Departementet har for øvrig gjennomført nødvendige høringer og tilbudt konsultasjoner til de parter som etter gjeldende praksis har krav på dette.

Departementet har i særlig grad vurdert alle virkninger av kraftledningen sett opp mot de samlede virkninger der også andre tiltak av negativ betydning for samiske interesser trekkes inn. Kraftledningens betydning for fremtidige inngrep, må vurderes konkret i det enkelte tilfelle, og ut i fra den inngrepssituasjonen man da står overfor.

Vurderinger av traseer og erstatningsbeiter er vurdert under punkt 6, hvor det i klagene er pekt på slike alternativer.

Det er satt vilkår om før- og etterundersøkelser for kraftledningens virkninger for rein, jf. punkt 5.2.3 nedenfor.

OED har vedtatt at tilleggsalternativ 1.0-1.23.1. Dette alternativet går like sør for Lullefjellet naturreservat. Helligskogen rbd skal gis anledning til å fremme sitt syn på saken i forbindelse med MTA planen.

For kryssing av Kåfjorddalen er det foretatt vurderinger av fallvinder, samt vurderinger i forhold til uttalelser fra grunneiere og Birtavarre/Trollvik grendelag. Men OED har ikke endret sitt tidligere standpunkt og har vedtatt det nordligste alternativet for kryssing av Kåfjorddalen.

8.2 Naturressurser

Gruveplaner til Nussir

Direktoratet for mineralforvaltning ga 27.01.15 utvinningsrett etter mineralloven for Nussirfeltet i Kvalsund kommune. Tidligere er det gitt utvinningsrett for Gumpenjunnefeltet. Sametinget hadde møte med Direktoratet for mineralforvaltning 06.03.15 hvor saksbehandlingen av slike søknader ble drøftet. Det var enighet om at Direktoratet kunne gi slik utvinningsrett (prioritert rett til å søke driftskonsesjon, men ikke en rett til å utvinne mineraler), men at denne retten ikke gir anledning til noen form for undersøkelsesinngrep uten en forutgående høring og konsultasjoner med Sametinget. Sametinget ba Direktoratet for mineralforvaltning i brev av 16.03.15 se til at det ikke foretas noen form for faktiske undersøkelser på området det er tildelt utvinningsrett før eventuell særskilt tillatelse er gitt.

Sametingsrådet hadde møte med rbd 22 Fiettar 27.04.15 for drøfting av situasjonen med gruveplaner i Nussir. Fiettar orienterte om at de hadde hatt møte med Nussir ASA 28. august 2014 for å drøfte muligheten for avbøtende tiltak som muliggjorde videreføring av reindriften i området, som er et vilkår Kommunal- og moderniseringsdepartementet ved godkjenningen av reguleringsplanen. Fiettar ga uttrykk for at Nussir ASA ikke hadde noen forslag til avbøtende tiltak, men bare tiltak av kompensere karakter. Det er derfor ikke kommet fram til noen avbøtende tiltak som gir grunnlag for videreføring av reindriften og iverksetting av gruveiltak slik departementet har lagt til grunn.

Sametinget har konsultasjoner med Miljødirektoratet om behandlingen av søknaden til Nussir ASA. Det er berammer konsultasjonsmøte 13.05.15. Sametingsrådet vil legge fram en sak til plenum om gruveplanene i Nussir etter at konsultasjonene med Miljødirektoratet er fullført.

Sametingspresidenten holdt innlegg om mineralvirksomhet i samiske områder på Geonor-konferansen

den 25.03.15 i Mo i Rana. Her ble Sametingets rolle og prinsipielle syn i slike saker diskutert.

Mineralstrategimøte

Sametinget deltok på møte i Mineralforum i Finnmark arrangert av Finnmark fylkeskommune. Andre aktører fra næringslivet deltok, samt direktoratet for mineraler og Protect Sapmi. Bakgrunnen for møtet var at det forelå et utkast til mineralstrategi for Finnmark, som man kunne komme med innspill til. Sametinget informerte om mineralloven fra 2009 mangler og viktigheten av rettigheten for samiske rettighetshavere og Sametinget til å benytte fritt og forhåndsinformert samtykke før det vedtas prosjekter som berører samiske territorier og ressurser. Sametinget har mottatt mineralstrategi for Finnmark til høring, og vil levere høringsuttalelse innen fristen 29.05.15.

9 Kulturminnevern

Hovedmål

- Dokumentere, formidle og forvalte kunnskapen om fortida og for framtida, som samiske kulturminner og kulturmiljøer representerer.

9.1 Forvaltning av kulturminner

E10 Hålogalandsveien – undersøkelser av samiske kulturminner

Sametinget har nå kommet i gang med arbeidet for å undersøke hva den nye strekningen av E10 Hålogalandsveien mellom Evenes, Harstad og Sortland vil innebære for samiske kulturminner og kulturmiljøer. Det tas utgangspunkt i at vegprosjektet er et svært omfattende tiltak på en 160 km lang vegstrekning, med trasékorridorer på inntil 200 meters bredde. Det er behov for kontrollregistrering av allerede registrerte kulturminner, samt nyregistrering av samiske kulturminner langs hele strekningen. Potensialet for å finne hittil ukjente samiske kulturminner anses som stort.

I forbindelse med arbeidet skal det foretas en gjennomgang av historisk og etnografisk kildemateriale samt gjennomføring av intervju av aktuelle informanter fra området. Dokumentasjon av relevante samiske stedsnavn i det berørte området vil også bli gjennomført. Selve feltarbeidet med befaringsene i felt vil bli utført av to feltlag. Det er ansatt en egen prosjektleder som skal organisere og styre prosjektet og arbeidet.

Tiltakshaver for veiprojektet er Statens vegvesen og i henhold til bestemmelsene i kulturminneloven er det tiltakshaver som betaler for kulturminneforvaltningens undersøkelser. Sametingets prosjekt har en kostnadsramme på drøyt 5,5 millioner kr.

E8 Ramfjorden – videre om innsigelsen

Innsigelsene til kommunedelplanen for E8 Ramfjorden i Tromsø kommune er nå formelt oversendt Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) for endelig avgjørelse. Dette ble gjort i brev av 18. februar til KMD fra Fylkesmannen i Troms.

I forbindelse med den kommende behandlingen av innsigelsene i KMD så deltok Sametingsrådet på en befarings i det aktuelle området i Ramfjorden 27.04.15. Regjeringen deltok gjennom statssekretær Per Willy Amundsen fra KMD og statssekretær Bård Hoksrud fra Samferdselsdepartementet. Signalene fra regjeringen var at de vil få fortløp i saken slik at det kan komme en endelig avgjørelse om trasévalg for ny E8 gjennom Ramfjorden.

Videre deltok Sametinget på en høring om saken i byutviklingskomiteen i Tromsø kommune den 26.03.15. Der fikk komiteen en kort innledning med faglige begrunnelser om innsigelsene fra Statens vegvesen, Fylkesmannen, Riksantikvaren/Troms fylkeskommune og Sametinget. Deretter var det anledning for komiteen å stille spørsmål til de ulike fagetatene om innsigelsene.

9.2 Synliggjøring

Sametingets kulturminnekonferanse i Kautokeino 11-12.03.15

I forbindelse med arbeidet med en Sametingsmelding om samisk kulturminnevern, arrangerte Sametingsrådet arrangerte en kulturminnekonferanse i Kautokeino 11-12.03.15.

Det var et 40-tall deltakere på konferansen fra bl.a. samiske museer og andre institusjoner som jobber med kulturminner og kulturminnevern. I programmet ble det fokusert på kulturminneverdier, lokal og tradisjonell kunnskap, ulike sider ved kulturminnevernet samt samisk bygningsvern. Det var også innledere fra både svensk og finsk side av Sápmi som fortalte om hvordan arbeidet med samiske kulturminner og kulturminnevern foregår i begge landene. Konferansen var vellykket og de ulike innleggene på konferansen ga svært nyttige innspill til det videre arbeidet med kulturminnemeldingen.

Om Sametingets arbeid med BARK

Sametinget har tidligere fått tilskudd på kr 820 000,- fra Riksantikvarens *bevaringsprogram for utvalgte arkeologiske kulturminner* (BARK) med formål å drive tilrettelegging og skjøtsel av samiske kulturminner. Prosjektene som har fått tilsagn er Spildra kultursti i Kvænangen, Sarinatangen i Røyrvik, Klubben i Nesseby, samt Skorpa og Nordstraumen kirkegårder i Kvænangen. Alle fire prosjektene er igangsatt og skal ferdigstilles i 2015.

På Spildra skal det etableres kultursti. Bjørnegraver skal sikres med nett for å hindre ødeleggelse av sårbare kulturminner. Landskapsarkitekt og geolog har deltatt på planleggingen av sikringsarbeidet.

På Skorpa kirkegård i Kvænangen kommune skal gamle gravstøtter restaureres. Sametinget og Nord-troms museum har registrert gjenværende trekors, hvorav mange er i svært dårlig forfatning. Korsene tas inn og restaureres før de settes på plass igjen. Det skal også settes opp et skilt med oversikt over de gravlagte.

På Klubben i Vadsø og Nesseby kommuner har Sametinget og Varanger samiske museum påbegynt arbeidet med å sikre urgraver mot ødeleggelse. Varanger samiske museum gjennomfører praktisk skjøtsel som rydding i kjørespor, oppsett av skilt, grøfting av kjerreveg, bygging av gangbro, samt utforming av pedagogisk program/formidling.

I prosjektet med tilrettelegging på Sarinatangen i Røyrvik har Sametinget foretatt befaring og målt inn de aktuelle kulturminnene. Lokaliteten består av to gammetufter og en fjøsgammetuft. Det er utarbeidet illustrasjoner og kart til de kulturminneskilt som skal produseres.

10 Næring

Hovedmål

- Et sterkt og allsidig næringsliv som bygger på og tar hensyn til samisk kultur, natur og miljø, og danner grunnlaget for livskraftige lokalsamfunn der mennesker ønsker å bo.

10.1 Rammebetingelser i primærnæringene.

Fiskeri

Sametingets møte med Norges Fiskarlag og Norges Råfisklag

Sametinget tok et initiativ om møte med ledelsen i Norges Fiskarlag og Norges Råfisklag som ble avholdt i Alta 24.02.15. Tema for møtet var å drøfte aktuelle utfordringer i norsk fiskerinæring og utveksle syn på saker som fanger dagens interesse i næringen. Saker som ble drøftet var fangst og levering av råstoff i Nord-Norge, særlig for den minste flåten som driver fjord- og kystnært fiske i nord. Det var enighet om betydningen av å opprettholde den lokale mottaksstrukturen som finnes og sikre videre drift av de lokale mottaksanleggene. Utfordringen er knyttet til ordninger som kan sikre det driftsøkonomiske grunnlaget og dermed gi leveringsmuligheter for den minste flåten, særlig i de sjøsamiske områdene. Konklusjonen i møtet var at Norges Råfisklag utarbeider en oppdatert oversikt over lokale mottak i landsdelen hva gjelder antall, status, eiermodell og driftsorganisering, slik at en får et bedre grunnlag for å kanalisere samlede ressurser for å opprettholde og styrke mottaksstrukturen i kyst- og fjordområdene i nord. I denne sammenheng ble ordningen med føringstilskudd drøftet, som er et aktuelt tema som opptar aktørene både på fangst- og mottakssiden. Manglende

føringsstøtteordninger bidrar til å svekke lokale leveringsmuligheter, særlig for den minste flåten. Alle parter i møtet var opptatt av å få løftet saken overfor fiskerimyndighetene for en sterkere fremtidig ordning.

Sjømatindustriutvalgets (Tveteråsutvalget) utredning ble drøftet og som hovedkonklusjon var alle parter enige om betydningen av å sikre en fortsatt fiskereid flåte, at fiskesalgslagsloven - som kun har vært i funksjon ett år ikke bør endres og at frislepp av fiskekvoter, med å oppheve dagens begrensninger i kvotetak, ikke kan være en aktuell politikk som følge av de strukturelle og samfunnsmessige konsekvenser det kan medføre. Det var enighet om å holde kontakt og gjensidig informere hverandre i prosessen videre fremover frem til endelig politisk behandling foreligger.

Sametinget orienterte videre om sitt prinsipielle syn på oppdrettsnæringen, særlig med fokus på den planlagte økning av produksjonsvolumet i nord. Sametinget er kritisk til veksten som foreslås, og mener den utgjør en trussel mot villaksen, miljø og andre fiskerier i sjøsamiske områder. Det ble også i møtet drøftet ordningen med kystfiskekvoten og det arbeid som utføres i Fjordfiskeriemnda og da med vekt på spriket mellom tildelt budsjett og de oppgaver som nemda skal utføre i henhold til mandatet.

Konsultasjoner om melding om vekst i norsk lakse- og ørretoppdrett

Vedr. melding om **vekst i norsk lakse- og ørretoppdrett har regjeringen avvist at Sametinget har et konsultasjonsgrunnlag**. Sametinget har i brev datert 09.01.15 gitt høringsuttalelse i saken, og har bedt om konsultasjoner om arbeidet med meldingen. 19.03.15 svarte departementet blant annet:

"Nærings- og fiskeridepartementet kan ikke se at meldingen til Stortinget vil kunne påvirke samiske interesser direkte. Dette skyldes, som vi også har formidlet til Sametinget i forbindelse med andre saker om vekst i havbruksnæringen, at tillatelser til lakseoppdrett tildeles i to faser. Den første fasen gjelder tildeling av et tilsagn om tillatelse til oppdrett eller økning av kapasitet på eksisterende tillatelser. I den andre fasen blir tilsagnet knyttet til en lokalitet, og det blir skrevet ut et tillatelsesdokument."

Sametingsrådet reagerer på at departementet ensidig avviser Sametingets konsultasjonsinteresse om kapasitetsøkning i oppdrettsnæringen. Dette vil derfor være blant sakene som Sametinget reiser i det halvårige møtet med kommunal og moderniseringsministeren. Sametingsrådet vil også løfte saken på det halvårige møtet med Nærings- og fiskeridepartementet, og i brevet av 19.03.15 skriver departementet at de vil invitere Sametinget til dialog om oppfølging av meldingen før sommeren.

Sametingsrådet vil påpeke at Sametinget må kunne fremme sine synspunkt så tidlig som mulig i en prosess som dette, hvor konsekvensene av myndighetenes beslutninger kan ha stor betydning for fisket i de lakseførende vassdragene og for sjølaksefiske blant annet. Dette er derfor en av flere alvorlige eksempler på manglende oppfølging og ivaretagelse av konsultasjonsavtalen fra regjeringens side.

Møter med Bivdi

Sametingsrådet deltok på årsmøtet i Bivdi i Kildesli, Tana den 07.02.15 Videre ble det på Bivdis initiativ gjennomført ett møte den 10.04.15 i Alta. Tema var blant annet mulighetene for felles innsats for ulike aktører i saker om sjølaksefiske.

Folkemøtet i Kåfjord om sjøsamiske strategier

Det vises til at Sametinget i desember 2013 avholdt et sjøsamisk fiskeristrategiseminar med fokus på fremtidig utvikling i sjøsamiske samfunn. Som en oppfølging av dette har sametingsrådet invitert til flere folkemøter der Sametinget ønsker innspill og ha drøftinger direkte med befolkningen og ulike interessegrupper med mål om å bevare og utvikle bosetting, næring og sysselsetting i sjøsamiske områder.

20.04.15 ble det avholdt et folkemøte i Kåfjord kommune med god oppslutning. Tema for møtet var Fjordfiskeriemndas arbeid, status og utfordringer i fiskerinæringen i Nord-Troms og det ble videre orientert om Sametingets fiskeripolitikk og forvaltning av virkemidlene som nyttes til fiskeriformål.

Sametingsrådet planlegger et nytt folkemøte i Vestertana, etter at Sametinget har behandlet redegjørelsen for utvikling av sjøsamiske samfunn. Innspill og aktuelle saker som opptar lokalbefolkningen i fiskerinæringen danner viktig grunnlag for Sametingets arbeid med fiskerispørsmål overfor både regionale og sentrale fiskerimyndigheter.

Møte med Tanavassdragets fiskeriforvaltning (TF)

Sametingsrådet hadde ett møte med Tanavassdragets fiskeriforvaltning den 24.03.15 i Karasjok. Tema for møtet var blant annet forhandlingene med Finland om fisk og fisket på grensestrekket av Tanaelva. Videre var bevilgningen til kunnskapscenter for laks og vannmiljø i Namsos (KVL) på 4 millioner over statsbudsjettet drøftet i møtet. Det særlig med tanke på midlene til prosjekter som kan bidra til god forvaltning av villaksen i Tanavassdraget. I denne sammenhengen var TF opptatt av om midlene som var bevilget over statsbudsjettet skulle komme til tydelig uttrykk i form av et laksecenter i Tana.

Sametinget har i etterkant av dette møtet tatt kontakt med KVL, og har også deltatt på et arbeidsmøte i Tana den 21.04.15. Målet er å få i gang tiltak som tiltenkt i bevilgningen over statsbudsjettet så snart som mulig i dialog med villaksaktørene langs Tanavassdraget.

Jordbruk

Årsmøtet i Finnmark bondelag

Sametingsrådet deltok på årsmøtet i Finnmark bondelag den 18.02.15. I talen til årsmøtet la sametingsrådet vekt på arbeidet med lokalmat og regionale merkevarer. Sametingsråden tok også opp at tilleggsnæringer til primærnæringer fortsatt er viktig og en del av kulturgrunnlaget. Videre tok sametingsrådet opp situasjonen omkring reduksjoner i Sametingets virkemidler som en del av jordbruksoppgjøret. Årets prioriteringer i henhold til Sametingets budsjett ble også tatt opp.

Sametingets innspill til jordbruksavtalen

Sametingsrådet presenterte Sametingets innspill til jordbruksforhandlingene i et møte med statssekretær Hanne Maren Blåfjellidal den 20.03.15. Rådet uttrykte skuffelse over at Regjeringen hadde kuttet støtten til Sametinget til jordbruk i 2015. Statssekretæren viste til at midlene er omdisponert til generelle tiltak i landbruket der prosjekter som arktisk landbruk også kunne søke om støtte. Landbruks- og matdepartementet erkjente at jordbruk er en viktig del av samisk kultur. Departementet viste til at bønder fra Finnmark får størst tilskudd til produksjonen. Rådet uttrykte ønske om at Sametinget offere må bli involvert i prosesser som berører samiske områder. Rådet foreslo at departementet og Sametinget burde ha halvårslige møter slik at departementet kunne informere om aktuelle saker som berører samiske interesser.

Reindrift

Reindrifftsforhandlingene

Sametinget har fulgt reindrifftsforhandlingene mellom Norske Reindriftssamers Landsforbund (NRL) og staten ved Landbruks- og matdepartementet som observatør i statens delegasjon. Den fremforhandlede reindrifftsavtalen for 2015/2016 har en ramme på 113 millioner, som er økning på 1.5 millioner.

Oppstartskonferanse

Sametingsrådet arrangerte 25.-26.02.15 en oppstartskonferanse i forbindelse med arbeidet med ny sametingsmelding om reindriftspolitikken. På programmet var innlegg fra både reindrifftsutøvere og forskere som vil tok opp ulike tema innen reindriftspolitikken. Det ble satt fokus på bærekraftig reindrift, økonomisk utvikling, arealutfordringer, reintallstilpasning etc. Det var og satt av tid til diskusjoner og gruppearbeid. Sametingsrådet fikk svært gode innspill som vil bli tatt med videre i meldingsarbeidet. Konferansen ble holdt i Kautokeino. Det var ca. 75 deltagere på konferansen, der i blant mange reindrifftsutøvere fra området. Konferansen ble også streamet. Sametingsrådet vil holde innspillsmøter også i andre reinbeiteområder.

Stortingsmelding om bærekraft i reindriften

Sametinget har deltatt på et informasjonsmøte 10.03.15 hos Landbruks- og matdepartementet i forbindelse med oppstart av arbeidet med ny stortingsmelding om bærekraft i reindriften. Regjeringen har som mål å fremme en næringsrettet melding, men alle sider ved næringen skal belyses. Blant

annet vil samspillet mellom en økologisk, økonomisk og kulturell bærekraft, samt reindriftens betydning for samisk kultur og samfunnsliv bli drøftet. Økologisk bærekraft prioriteres. Sametinget er invitert til å komme med innspill til arbeidet innen 25.06.14.

Regionalt fora for samisk og reindriftsfaglig medvirkning i Nord-Trøndelag

Sametinget har deltatt i møte for det regionale fora for samisk og reindriftsfaglig medvirkning i Nord-Trøndelag 20.03.15. Det er blitt avholdt møter i de fleste reinbeiteområdene, utenom Troms og Sør-Trøndelag. Det har i perioden imidlertid vært et administrativt møte 12.02.15 mellom Sametinget og Fylkesmannen i Troms. Erfaringene hittil med deltagelse i de regionale foraene er at det er godt møtested for diskusjon og dialog mellom NRL, Fylkesmannen og Sametinget.

Rovvilt

Det er hevet over en hver tvil at tap til rovdyr er et stort problem for reindrifta, og Sametingsrådet registrerer at våren 2015 på ingen måte er et unntak i så måte. Et hovedproblem er at sentrale myndigheter ikke virker til å ha forstått alvorligheten av problemet, og Sametingsrådet vektlegger problemene hver gang sjansen byr seg i møte med relevante departementer. I desember 2014 ble utfordringene adressert overfor landbruks- og matminister Sylvi Listhaug, og budskapet ble gjentatt i møte med statssekretær Hanne Maren Blåfjellidal i mars 2015. Videre har rådet tatt opp saken med politisk ledelse i Klima- og miljødepartementet i desember 2014, da rådet møtte statssekretær Lars Andreas Lunde. Sametingsrådet oppfatter det imidlertid som beklagelig at de enda ikke har fått et møte med Klima- og miljøminister Tine Sundtoft for å diskutere problemene. Dette møtet ønsker rådet å få på plass raskt, og vil fortsette å presse på.

For å bidra til å slå alarm sentralt om det vedvarende rovdyrsproblemet ønsker også sametingsrådet å gjennomføre møter med Stortingets Energi- og miljøkomité, og vil søke å invitere med både næringa selv representert ved NRL, samt representanter for Sametingets kultur- og næringskomité, for å vise at Sametinget står samlet i saken. Sametinget vil videre gi en oppfordring til reindriftsutøvere om å sende Sametinget bilder og dokumentasjon som viser omfanget av problemet, til bruk i videre arbeid opp mot regjering og Storting.

Sametinget har deltatt i møte i Kontaktutvalg for rovviltforvaltning den 17.-18.03.15. Kontaktutvalg fungerer som en møteplass for blant annet næringsorganisasjoner, miljøorganisasjoner, departementer, Miljødirektorat og Sametinget. Av saker som ble lagt fram var orienteringer fra Miljødirektoratet om lisensfelling av jerv, kvotejakt på gaupe og oppfølging av rovviltforliket. Klima- og miljødepartementet redegjorde for forslag til nye bestandsmål for ulv. Sametinget ga 15.12.14 uttalelse til den saken. Sametinget frarådet da en utvidelse av ulvesonen av hensyn til sørsamisk reindrift. Rovdata orienterte om bestandsstatusen for kongeørn - en rapport om kongeørn skulle bli publisert i april. Ulovlig jakt av ulv i Østlandsområdet ble viet spesiell oppmerksomhet. Sametinget ga uttrykk for at ulovlig jakt ikke kan aksepteres, og at dette er en sak for påtalemyndighetene

10.2 Attraktive lokalsamfunn.

Reiseliv

Prosjektet samisk reiseliv

Prosjektet Samisk reiseliv i regi av Origo nord er inne i sitt tredje og siste år. Det jobbes med hvordan det gode arbeidet fra prosjektet kan videreføres. Sametinget er i dialog med Nordnorsk Reiseliv for å vurdere et tettere samarbeid om prosjektet og satsingen på samisk reiseliv. Det har vært avholdt et informasjonsmøte med Visit Sápmi, Samisk Reiseliv, Nord-Norsk reiseliv og Sametinget hvor fokuset var å få innsikt i hvordan sertifiseringsordningen Sápmi Experience er organisert.

Sametinget jobber med en strategi for samisk reiseliv som legges frem som en enkeltsak i plenum høsten 2015. Regjeringen har i gangsatt arbeid med en stortingsmelding på reiseliv som skal fremlegges høsten 2015. Sametinget har bedt om et møte med Nærings- og fiskeridepartementet i denne forbindelsen.

Møte med Indre Finnmark Utvikling

Det ble den 05.02.15 gjennomført et møte med Indre Finnmark Utvikling (IFU) om initiativet Sápmi Næringshage, som Sametinget blant andre har fulgt opp. Initiativet er også en del av punktene i

samarbeidsavtalen mellom Sametinget og Finnmark fylkeskommune. Prosjektet er ferdig med forprosjektering og i gang med å få med både flere kommuner og lokalt næringsliv i videre arbeid for å få etablert Sápmi næringshage.

Møte med Innovasjon Norge "Drømmeløftet"

Den 12.03.15 ble det gjennomført et møte i regi av Innovasjon Norge "Drømmeløftet". På møtet deltok Sametingets direktør og flere næringsaktører. Det ble også gjennomført ett møte hvor oppfølging av samarbeidsavtalen mellom Sametinget og Innovasjon Norge var tema. Det ble tatt opp satsning på reiseliv, lokal mat og kulturnæring som tema fra Sametingets side.

Møte med kommunene i Indre-Finnmark

Sametingsrådet gjennomførte ett møte med kommunene i Indre-Finnmark om næringsutvikling i samiske kommuner. På møtet ble Telemarksforsknings rapport: "Regional analyse samiske områder 2014 - befolkningsutvikling, næringsutvikling og scenarier" presentert. Det var også drøftet om Sametinget kunne inngå i tettere samhandling med kommuner om næringsutviklingen.

10.3 Kulturnæringer.

Kulturnæringskonferanse i Alta

Sametinget arrangerte 28.-29.04.15 kulturnæringskonferanse i Alta. 77 påmeldte fra kulturnæringsbransjen, universitetsmiljø og øvrig virkemiddelapparat deltok på konferansen. Sametingsrådet åpnet konferansen og var tilstedet for å svare på spørsmål og ha dialog med deltagerne. Temaene som ble diskutert var: etikk, kultur for business, virkemidler og nye markeder. Konferansen hadde interessante innledere og temaene engasjerte til diskusjon underveis og utover kvelden. Sametinget fikk mange innspill til videre utvikling av kulturnærings-satsingen. I diskusjonene ble det et særlig fokus på nettverk, etikk, markedsføring/salg og innspill til ny filmpolitikk.

Dáhttu

Sametingets hovedsatsing på kulturnæring er gjennom bedriftsutviklingsprogrammet Dáhttu. Til nå har 36 utøver deltatt i de tre programmene som har startet opp. Programmet for Troms arrangerte sin andre samling i Manndalen 22.-22.04.15. Dáhttu Duodji har hatt sin andre samling i Kautokeino 17.-18.03.15 (Dáhttu Duodji arrangeres som er et ledd i næringsavtalen for duodji). Dáhttu Finnmark ble avsluttet i januar 2015 og er nå under evaluering. Dáhttu har vist seg å være en svært vellykket modell for bedriftsutvikling innenfor denne næringen. Spesielt med tanke på forretningssamarbeidene som har oppstått mellom aktørene i gruppa.

I Sametingets kulturnæringsprosjekt arbeides det med å utvikle kulturnæringen generelt i det samiske samfunnet, blant annet gjennom et fokus på kompetanseheving, nettverksbygging og lønnsomhet i samisk kulturnæring. Dette gjennom oppfølging av Sametingsrådets handlingsplan for kulturnæring 2013 -2016.

Møte med duodjiorganisasjonene

Sametinget hadde 19.02.15 møte med de to samisk duodjiorganisasjonene. Målet med møtet var å drøfte overtakelse av driftstilskuddsordningen, jfr. Næringsavtalen for duodji 2015. Dette arbeidet vil fortsette fremover med mål om å finne omforente løsninger for å sikre fremtidige ordninger under Næringsavtalen for duodji som vil føre til forbedringer av ordningene.

11 Lokalt og regionalt samarbeid

Hovedmål

- Et aktivt og målrettet samarbeid med regionale og lokale myndigheter for å styrke og utvikle samisk kultur, språk og samfunnsliv.

11.1 Regionalt samarbeid

Oppfølging av samarbeidsavtaler med fylkeskommuner

Sametingsrådet har fulgt opp samarbeidsavtalene med fylkeskommunene ved samfinansiering av gode samarbeidsprosjekter. Eksempler på prosjekter av regional karakter i Finnmark er tilskudd på kr

150 000 til prosjekt Sami Contemporary in Berlin, kr 150 000 til Finnmarksløpet, 150 000 til Alta Sami Festival og Isak Saba senter med bok om vevemønstre. I samarbeid med Nordland er det gitt kr 70 000 Doajmmasiebrre Julevsabme til bygging av gamle i Muskenfjellet og kr 120 000 prosjekt i regi av Vardobaiki til filmatisert dokumentasjon av tradisjonskunnskap og samtid. I samarbeid med Troms fylkeskommune er det bevilget kr 82 000 til Senter for Nordlig folk til forprosjektering av kultursal. I den sørsamiske avtalen er det bevilget kr 50 000 til gjennomføring av Hattfjeldalkonferansen 2015. Hovedmålet med konferansen var å sette sørsamisk immatriell kulturarv på dagsorden med utgangspunkt i UNESCOs konvensjon om vern.

Møte med Nordnorsk råd

Sametingsrådet møtte Nordnorsk råd på møte i Kirkenes 03.02.15. Nordnorsk råd er et nytt politisk samarbeidsorgan som består av den politiske toppledelsen i de tre nordligste fylkeskommunene.

Målet med møtet var å invitere Nordnorsk råd til et samarbeid med Sametinget, slik at man kan løfte tunge politiske saker i fellesskap og dermed få større politisk gjennomslagskraft. Sametingsrådet opplevde at siden Nordnorsk råd ennå er i startfasen, stilte de seg noe avventende til et felles samarbeid med Sametinget.

11.2 Lokalt samarbeid

Oppfølging av samarbeidsavtaler med byer

Sametingsrådet har i perioden hatt en oppfølging av samarbeidet med Oslo kommune på et møte i Oslo 23.02.15. Temaene på møtet var opplæring, helse og kultur. Sametingsrådet tok blant annet opp tilbudet til samiske eldre/dagtilbud/sykehjem og helsesøstersituasjonen, samt behovet for at kommunen øker grunntilskuddet til Samisk hus i Oslo. Det ble enighet om å formalisere samarbeidet med egen samarbeidserklæring på de temaer som samarbeidet har dreid seg om de senere år. Administrasjonen skal nå jobbe med utforming av erklæringa slik at den er klar til plenum i september.

Sametinget har hatt både administrativ og politisk oppfølging av forslag til samarbeidsavtalen med Bådådjo kommune. Møtene har gjennomgått samarbeidsutkastet og senere hatt politisk konfirmasjon ved møte mellom Sametingsrådet og ordfører i Bådådjo. Bodø kommune og Sametinget har sikret god forankring av innholdet i avtalen hos de samiske aktørene. Samarbeidsavtalen behandles på plenum i juni og bystyrebehandling av avtalen i Bådådjo den 18.juni. Undertegningen av avtalen vil skje 08.08.15 i Bodø som en del av arrangementet til Nordland musikkfestivaluke og den internasjonale urfolksdagen 09.08.15.

Sametinget og Alta kommune arbeider nå med å lage ferdig avtaleutkast med tekstinhold. Dette arbeidet skal ferdigstilles i juni 2015. Samarbeidsavtalen skal til plenum i løpet av 2015.

11.3 Kommunereformen

17.-18.03.15 arrangerte Sametinget et rundebordseminar om kommunereformen. Seminaret var åpent for alle, men spesielt kommunen i forvaltningsområdet for samisk språk var invitert. Det var stor deltakelse og gode diskusjoner rundt temaene språk, opplæring, helse og lokaldemokrati, hvor det blant annet kom frem utfordringer og konkrete forslag til løsninger. Innspillene fra seminaret vil være nyttige i Sametinget videre arbeid med kommunereformen.

I regi av utredningen som sametingsrådet holder på med om kommunereformen og samiske spørsmål, er det opprettet en referansegruppe. Referansegruppa skal bistå med råd og veiledning til Sametinget. Referansegruppa består av representanter fra kommunene Karasjok, Kautokeino, Nesseby, Alta, Lavangen, Kåfjord, Hamarøy, Tysfjord, Hattfjeldal og Snåsa. Første møtet i referansegruppen var den 17.04.15 og temaene var språk og opplæring. Sametinget har i løpet av hele perioden deltatt i, og holdt innlegg ved ressursgruppemøtene til fylkesmennene i Nordland, Nord-Trøndelag og Finnmark; hatt møte med Røyrvik kommune; holdt innlegg i kommunereformseminar arrangert av Snåsa kommune og hatt et møte om kommunereformen med to statssekretærer.

Regjeringen har lagt fram Stortingsmeldingen Meld. St. 14 (2014-2015) Kommunereformen - nye oppgaver til større kommuner. Sametingsrådet ba om konsultasjoner med regjeringen, noe som ble avvist. Sametingsrådet ba derfor om et eget høringsmøte med stortingskomiteen som behandler meldingen. På høringsmøtet som ble holdt like etter påske ga Sametinget konkrete innspill på

punktene om tannhelsetjenesten, distriktpsykiatriske sentre og videregående opplæring. Videre konstaterte Sametinget at i ingen av vurderingene om oppgaveoverføring regjeringen gjør i stortingsmeldingen, er hensynet til samene omtalt. Sametinget forventer at disse innspillene blir tatt med i merknadene fra stortingskomiteen.

12 Samisk samarbeid og internasjonalt arbeid

Hovedmål

- Urfolk bestemmer over egen utvikling og har mulighet til å ivareta egne interesser internasjonalt.

Samisk parlamentarisk råds plenum og styremøter

Sametingets delegasjon til Samisk parlamentarisk råd (SPR) v/ Aili Keskitalo, Vibeke Larsen, Christina Henriksen, Laila S. Vars, Thomas Åhren og Lars Filip Paulsen deltok på SPRs plenumsmøte som ble avholdt i Oulu i Finland 19.03.15. Handlingsplan for neste periode ble vedtatt. SPR vil i neste periode spesielt arbeide med følgende saker; Nordisk samekonvensjon, språkspørsmål, oppfølging av sluttdokumentet fra FNs World Conference of Indigenous Peoples (WCIP), koordinering av andre internasjonale møter og prosesser og arbeidet med samiske tradisjonelle næringer. Sametinget i Finland overtar 01.07.15 ledervervet i SPR, for en periode på minst 16 måneder. Plenum besluttet at neste sameparlamentarikerkonferanse skal avholdes i Trondheim 06.-07.02.17.

Styret i SPR ga 30.03.15 sitt innspill til spørreskjema, lansert av FNs Permanente Forum for urfolkssaker, om oppfølging av sluttdokumentet fra WCIP. I spørreskjemaet bes det bl.a. om å identifisere handlinger foretatt av myndighetene og urfolk i realiseringen av sluttdokumentet.

Sametingspresident Aili Keskitalo, styrelsesordfører i Sametinget i Sverige, Håkan Jonsson og representanter for Sametinget i Finland møtte 25.02.15 FNs spesialrapportør for urfolks rettigheter, Victoria Tauli-Corpuz, i Rovaniemi. Styret har besluttet å invitere spesialrapportøren til Sápmi. Møtet avholdes i Hemavan i Sverige i august 2015. Sametinget i Sverige er teknisk arrangør for møtet.

Barents urfolkskongress og konferanse i Tromsø 04.-05.02.15

Sametingets delegasjon til Samisk parlamentarisk råd v/ Vibeke Larsen, Tor Gunnar Nystad, Mariann W. Magga og Thomas Åhren deltok på Barents urfolkskongress som ble avholdt 4.februar i Tromsø. Representanter for nenetserne, samene og vepserne i Barentsregionen møtes i Tromsø for å diskutere urfolks deltakelse i Barentssamarbeidet og prioriteringer for arbeidet videre. Kongressen vedtok en resolusjon og ny handlingsplan for urfolk i Barentssamarbeidet. Sametingspresidenten holdt åpningstale. I forbindelse med kongressen, 5.februar, ble det avholdt konferanse med tema: ” **Status quo for indigenous languages in the Barents region towards 2050** ” og ” **Status quo for extractive industries in the Barents region towards 2050**”, hvor presidenten også holdt et innlegg. Arbeidsgruppen for urfolk i Barentssamarbeidet var arrangør for kongressen og konferansen.

Resolusjon, handlingsplan, annen informasjon om kongressen og konferansen finnes her: <https://www.barents.no/indigenous/bipc-2015/>

Samisk parlamentarisk råds og Samerådets felles organ for forvaltning og utvikling av samiske symboler

Samisk parlamentarisk råds og Samerådets felles organ for forvaltning og utvikling av samiske nasjonalsymboler avholdt arbeidsmøte i Karasjok 25. og 26.02.15. Fellesorganets mandat er å foreslå retningslinjer for forvaltning av samiske nasjonalsymboler, samt å vurdere hvilke samiske nasjonalsymboler slike retningslinjer skal gjøres gjeldende for. Sameflagget og samefolkets sang er allerede godkjent av den 13. samekonferansen i Åre i 1986. Neste møte avholdes i Murmansk 16.-17.06.15 eller 23.-24.06.15.

Nordisk informasjonskontor seminar

Sametingspresidenten og sametingspresidentene fra svensk og finsk side deltok på ett seminar i Alta 12.-13.02.15 i regi av Nordisk informasjonskontor. Seminaret handlet om mulighetene for styrket nordisk samarbeid. Videre holdt sametingsrådet ett innlegg om felles samisk nordiske læreplaner.

Møte med det finske Sametinget

Sametingspresidenten har gjennomført to møter, den 23.02.15 og 08.04.15 med det finske Sametinget om forhandlinger om fisk og fisket på grensestrekket av Tanaelva. Målet for møtene er å føre en tett dialog med det finske Sametinget om en sak som er sentral for begge Sametingene.

Sametinget har kontakt med departementet om saken og forventer at det vil gjennomføres konsultasjoner i saken videre.

FNs permanente forum for urfolkssaker 2015.

Sametinget deltok ved FNs permanente forum for urfolkssakers 14. sesjon med presidenten, politisk rådgiver, internasjonale representant og administrative ressurser. Vi deltok både gjennom den norske delegasjonen og gjennom Det økonomiske og sosiale råds akkrediteringsordning til forumet. Vi holdt innlegg under temaene verdenskonferansen om urfolk; ungdom, selvmord og selvskading; og menneskerettigheter med dialog med spesialrapportøren for urfolksrettigheter. Sametinget støttet opp om Sametinget i Finlands oppfordring til at Finland må ratifisere ILO konvensjonen nr 169 om urfolk. Sametinget deltok i felles innlegg der rapporten fra urfolksmøtet i mars vedrørende oppfølgingen av sluttokumentets artikler 28 og 33 ble lest opp, og i et felles innlegg om å støtte opp om Chittagong Hill befolkningen i Bangladesh.

Under forumet deltok vi på Arktiske regions nettverksmøter, som var et viktig fora for informasjonsdeling underveis og for samordning av innlegg og andre løpende oppgaver. Et møte mellom urfolksrepresentanter og nordiske stater ble gjennomført vedrørende oppfølgingen av sluttokumentet fra verdenskonferansen på internasjonalt nivå. Sametinget deltok på et seminar på Columbia University om Sluttokumentet fra verdenskonferansen. Der fremkom vurderinger om innholdet i sluttokumentet, i hvilken grad innholdet gjenspeiler urfolksrettighetene og hvor sterkt den binder FNs medlemsstatene til å gjennomføre dets innhold. Det vurderes som positivt at sluttokumentet enkelte steder har handlingsorienterte tiltak, da det er rom for i sterkere grad å implementere eksisterende rettigheter. Sametinget deltok på siderarrangement gjennomført av EU med mål å bli informert om deres arbeid i forhold til urfolk. Det var urfolksdeltakelse fra alle regionene Afrika, Arktisk, Asia, Latin-Amerika, Nord-Amerika, Russland og Stillehavet. EU vil høsten 2015 styrke sin politikk som berører urfolk, og dette møtet var en arena for å innhente innspill fra urfolk.

Under årets sesjon i Permanent Forum arbeidet Sametinget aktivt for, og fikk delvis gjennomslag, for konkrete Permanent Forum anbefalinger i forhold til oppfølgingen av sluttokumentet fra Verdenskonferansen. Sametinget er tilfreds med at Permanent Forum anbefaler at stater, urfolk og FN-systemet snarest engasjerer seg i konsultasjoner om gjennomføringen av sluttokumentet på lokalt, nasjonalt og internasjonalt nivå, og at FN etablerer en prosedyre som sikrer direkte deltakelse fra urfolk i FNs arbeid med fremme og beskytte urfolks menneskerettigheter, og i arbeidet med å sikre sammenhengende og enhetlig tilnærming til urfolksspørsmål i FN-systemet. Sametinget har videre i andre sammenhenger aktivt bidratt i diskusjonene og arbeidet med å sikre en god internasjonal oppfølging av verdenskonferansens anbefalinger om at urfolk bør sikres en særskilt status innenfor FN som legger forholdene til rette for deres effektive deltakelse i FN i saker og prosesser som berører dem; eksempelvis har Sametinget i samarbeid med de øvrige sametingene gjennom Samisk parlamentarisk råd oversendt skriftlige synspunkter og anbefalinger til FNs Generalsekretær med hensyn til oppfølgingen av verdenskonferansen, herunder hva angår etablering av et overvåkningsorgan for urfolkserklæringen og arbeidet med å sikre urfolk en særskilt status i FN. Sametinget vil videreføre dette arbeidet i tilknytning til de respektive FN-organene i Genève og New York i nært samarbeid med urfolk fra andre regioner og andre naturlig samarbeidspartnere."

Arktisk Råd

President Aili Keskitalo deltok på det niende ministermøtet i Arktisk Råd 24.04.15 i Iqaluit, Nunavut,

Canada. I innlegget til ministerne fra de 8 arktiske statene, og lederne i de 6 urfolkorganisasjonene fokuserte presidenten på at menneskerettigheter må respekteres når ressursutvinning skjer i urfolks områder. Presidenten viste til at FNs erklæring om urfolks rettigheter slår fast at utnyttning av både fornybare og ikke-fornybare ressurser ikke kan skje uten at berørt urfolk har gitt sitt frie og informerte forhåndssamtykke til det. Samt at både myndigheter, industri, frivillige organisasjoner og urfolk må jobbe sammen for å skape en felles bærekraftig framtid.

Iqaluit 2015 deklarasjonen omhandler forpliktelser om å opprettholde levende arktiske lokalsamfunn, beskytte det unike arktiske miljøet, og om å bygge et sterkere Arktisk Råd. Blant annet gjennom å flytte urfolkssekretariatet, IPS, fra København til Tromsø, slik at det samlokaliseres med det permanente sekretariatet til Arktisk Råd på Framsenteret.

USAs utenriksminister John Kerry overtok formannskapet etter Canada. I de neste to årene vil de ha hovedfokus på å forbedre økonomi og levevilkår for arktiske lokalsamfunn, forvaltning og sikkerhet i arktiske havområder, og de vil adressere påvirkninger av klimaendringer. Urfolksperspektivet var langt fremme i alle innlegg som USA holdt på ministermøtet.

13 Andre saker

Konsultasjoner

Følgende konsultasjoner har foregått og foregår så langt i 2015:

Sak	Statlig myndighet	Status
Rieppi vindkraftverk, Storfjord kommune	NVE	Konsultasjon varslet
7 småkraftverk i Sørreisa, Lenvik og Berg kommune	NVE	Konsultasjon varslet
Øyfjellet vindkraftverk	NVE	Konsultasjon varslet
Mosjøen vindkraftverk	NVE	Konsultasjon varslet
Fálesrášša vindkraftverk, Kvalsund kommune	OED	Konsultasjons avsluttet enighet om ikke konsesjon
Forvaltningsplaner for naturreservatene Spillumsbekken, Finntjønnin, Klårtjønnhaugen, Sunndalslia og Skogndalen/Røkkedalen, Nord-Trøndelag fylke	Miljødirektoratet	Konsultasjoner avsluttet med enighet om forvaltningsplan
Forskrift om fjellrev som prioritert art	Miljødirektoratet	Konsultasjon avslutte med enighet
Utslippstillatelse etter forurensingsloven i Repparfjorden	Miljødirektoratet	Konsultasjoner pågår
Statlig reguleringsplan for Hålogalandsvegen	Statens vegvesen	Konsultasjoner om planprogram avslutte med enighet. Oppfølgende om trasé og bestemmelser
Revidering av instruks for styret for de samiske videregående skoler	Kunnskapsdepartementet	Pågående
Endring av privatskoleloven	Kunnskapsdepartementet	Konsultasjoner ensidig

Forslag til endringer i opplærings- og privatskoleloven	Kunnskapsdepartementet	avslått fra departementet. lovproposisjon oversendt St.t
Femårig mastergradsutdanning for lærere - oppnevning av rammeplanutvalg	Kunnskapsdepartementet	Konsultasjoner varslet
Vurdering av endringer i reindriftsloven for myndighet til forvaltningens fastsetting av reintall på siidanivp	Landbruks- og matdepartementet	Konsultasjoner pågår
Arbeidsgruppe for rapport med forslag for sikring av reindrifts tilgang til jordskifteretten	Landbruks- og matdepartementet	Pågår. Rapport vil ligge til grunn for høring med oppfølgende konsultasjon
Norsk-finsk reingjerdekonvesjon	Landbruks- og matdepartementet	Konsultasjon avsluttet. Sak fremmet for plenum
Stortingsmelding om kommunereformen	Kommunal- og moderniseringsdepartementet	Konsultasjoner avslått
Stortingsmelding om primærhelsetjenesten	Helse- og omsorgsdepartementet	Konsultasjoner avslått. Møte med statsråden.
Stortingsmeldingen om vekst i havbruksnæringa	Nærings- og fiskeridepartementet	Konsultasjoner avslått
Stortingsmelding om reiseliv	Nærings- og fiskeridepartementet	Konsultasjoner varslet fra Sametinget
Nordisk samekonvensjon	Kommunal- og moderniseringsdepartementet	Konsultasjoner pågår i den norske delegasjonen

Det har hittil i 2015 vært 21 saker hvor det har vært gjennomført, pågår eller varslet oppstart av konsultasjoner. I tillegg har regjeringen varslet at den nå er innstilt på å følge opp Samerettsutvalget med konsultasjoner, i første omgang knyttet til spørsmålet om lovfesting av konsultasjonsforpliktelsene. Dette arbeidet tas opp ved et administrativt møte i mai 2015.

Sametinget deltok med innlegg og i debatt på seminar for sentralforvaltningen om konsultasjonsprosedyrene 10.04.15.

I energiutbyggingsaker framstår det fremdeles som en betydelig utfordring at NVE ikke skriftlig legger fram sine vurderinger og foreløpige forslag til vedtak. Dette hindrer reelle konsultasjoner. Olje- og energidepartementet har på den annen side gått inn i disse konsultasjonene med stor grad av åpenhet med reell vilje til å vurdere de rettslige forpliktelsene knyttet til (1) graden av sumvirkninger av tidligere og planlagte inngrep, (2) graden av reelle og avbøtende tiltak, (3) nødvendigheten av tiltaket for offentlige formål som står proporsjonalt til kultur- og rettighetsinnskrenkingene tiltaket medfører, (4) samt graden av tilrettelegging for konsultasjoner for å oppnå samtykke. Slike vurderinger med vektleggingen av hensynet til samisk kultur har virket til konstruktive konsultasjoner med økt mulighet for å oppnå enighet. Det er sametingsrådets oppfatning at flere myndigheter bør lære av Olje- og energidepartementet tilnæringsform.

Sametingsrådet oppfatter det som problematisk at det i noen tilfeller oppstår situasjoner der departementet ensidig avgjør at en sak ikke er konsultasjonspliktig. Dette strider mot ILO 169, konsultasjonsprosedyrene og samelovens § 2-1. Kunnskapsdepartementets avvisning av konsultasjoner om forsalget til endret privatskolelov er en grov overtredelse av konsultasjonsforpliktelsen. For stortingsmeldinger er det tiltakene som er konsultasjonspliktig. Stortingsmeldinger varierer i grad av tiltaksbeskrivelser. Sametingsrådet mener det er av stor viktighet at departementer gir tidlig informasjon om arbeid med stortingsmeldinger slik at det kan foretas en felles drøfting og etablering av enighet om det er saksområder det må konsulteres om. Rutinene for dette er mangelfulle. Rådet ser det derfor som påkrevd at Kommunal- og

moderniseringsdepartementet og Sametinget i fellesskap får utarbeidet veiledning om konsultasjoner knyttet til arbeid med stortingsmeldinger, handlingsplaner og lignende. Selv om departementene ikke har tenkt å iverksette tiltak som eksplisitt er rettet mot samene vil slike tiltak kunne påvirke oss samer ved at tiltak løfter/styrker et felt generelt, men at strukturelle forhold medfører at vi samer ikke får ta del i utviklingen. I et meldingsarbeid vil det å kunne gjøre slike analyser av virkningen av tiltak medføre at det etableres en felles forståelse for at det må foretas særskilte tiltak overfor samene for at samene har den samme utviklingsmuligheten som befolkningen for øvrig.

Sametingsrådet er opptatt av at det er brei offentlig oppmerksomhet om hva som ligger i konsultasjonsprosedyrene og hvilke saker det konsulteres om. Økt debatt i forkant av beslutninger tydeliggjør interessene som står på spill, bidrar til bedre løsninger og til økt forståelse for resultatene. Sametinget har sammen med statlige myndigheter et ansvar for å bidra til at det kan skje en kritisk og opplyst debatt om saker det konsulteres om. Dette har vært tatt opp med kommunalministeren tidligere og vil også bli tatt opp i det neste halvårige møte. Et forhold som bør vurderes er om protokoller, konsultasjonsnotater og råds- og plenumsvedtak knyttet til konsultasjoner bør tilgjengeliggjøres på Lovdata.

Lov om nasjonal institusjon for menneskerettigheter

Stortingets presidentskap fremmet 26.03.15 Innst. 216 L (2014-2015) om lov om Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter og Innst. 217 S (2014-2015) om instruks for Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter. Sametingsrådet ga i Sak SR 040/15 'Lov om nasjonal institusjon for menneskerettigheter' samtykke til innstillingene. Sametingspresidenten oversendte Sametinget gruppeledere brev av 08.04.15 med orientering om vurderingen bak rådets vedtak. Sametingsrådets samlede vurdering er at lov og instruks sammen med presidentskapets merknader legger til rette for at Nasjonal institusjon rent faktisk er tilkoblet Sametinget og vil kunne være en sentral og viktig institusjon i det samiske samfunnet og overfor Sametinget i arbeidet med samiske rettigheter. Videre at presidentskapet i sine merknader gir uttrykk for at ledelsen i Nasjonal institusjon må legge til rette for en god prosess med departementet, Sametinget og Gáldu om konstruktive samarbeidsformer med kompetansemiljøet ved Gáldu der etablering av et lokalkontor, som og kan knytte til seg mindre rådgivende grupper, er relevante virkemidler. Presidentskapet har også forutsatt at det etter fire års drift skal foretas en evaluering av nasjonal institusjon. Sametingsrådet ser det som naturlig at det ved en slik evaluering så må også tilknytning til Sametinget og legitimitet i det samiske samfunnet vurderes.

Sametingets eldreråd

Sametingets eldreråd har avholdt møte i Bodø. På møtet diskuterte de blant annet samiske dementes rettssikkerhet. Eldrerådet vil også avgi innspill om samiske demente til den nasjonale demensplanen 2020. Sametingets eldreråd behandlet også en sak om regler for fornying av førerprøven for eldre samer. Sametingets eldreråd møtte også brukerrepresentant i Helse Nord, og representanter for Bodø kommune. Representant for brukerutvalget ga innspill på hvordan brukermedvirkning kan utøves i praksis. I møte med Bodø kommune tok Sametingets eldreråd opp samiske eldres situasjon i Bodø og Bodø kommunes tilbud til samiske eldre.

Sametingets ungdomspolitiske utvalg

Sametingsrådet med presidenten hadde møte med Sametingets ungdomspolitiske utvalg i Oslo 17.04.15. På møtet ble det orientert om og drøftet ulike saker, som sametingsmeldingene om solidaritet og internasjonalt arbeid og om høyere utdanning og forskning, planlagte plenumssaken i 2016 og om frist for manntallsinnmelding i forhold til mandatfordeling. Finansiering av Samisk parlamentarisk råds ungdomsråd og ungdomskonferanse, kommunereformen, samarbeid og dialog mellom sametingsrådet og SUPU var også tema.

Sametingets ungdomspolitiske utvalg har hatt et møte i perioden, 17.04.15. i Oslo.

SUPU har valgt to medlemmer til SPRu-arbeidskomité.

SUPU deltok på årets sesjon i Permanent forum for urfolk. SUPU deltok på rundebordskonferansen om kommunereformen, og de deltok med hilsningstaler på års-/landsmøtene til Noereh og Norsk Målungdom.

Prosess angående eventuell tilbakeføring av menneskelige levninger fra Pasvik. Sametinget samarbeider med Universitetet i Oslo angående prosessen om eventuell tilbakeføring av menneskelige levninger fra Pasvik. Sametinget er opptatt av å sikre en inkluderende og åpen prosess for berørte parter frem til beslutning om plassering av levningene skal tas. Det er Sametinget som har myndighet til å foreta den endelige avgjørelsen i saken. Universitetet i Oslo har, i samarbeid med Sametinget, søkt Kunnskapsdepartementet om finansiering av arbeidsgruppe og C14 datering av skjelettene. Denne søknaden har fått avslag fra Kunnskapsdepartementet.

Universitetet i Oslo, vil i samarbeid med Sametinget, fortsette prosessen med å sikre finansiering av arbeidet.

Finnmarkseiendommen

Sametingsrådet deltok på FEFO styrets oppstartsmøte om revisjon av strategisk plan for FeFo i Alta den 13-14.04.15. Det ble redegjort for innholdet i plenumssak SP 19/14: Oppfølging av finnmarksloven, herunder at praktiseringen av loven på enkelte områder kan bli tydeligere. På møtet ble det uttrykt forventninger om at revisjonsarbeidet av strategiplanen tar høyde for Sametingets uttalte prinsipper for handling og praktisering etter finnmarksloven. Det ble understreket at disse handlingsprinsippene er utformet med aktelse for det krevende og viktige arbeidet som FeFo gjør. Videre ble det lagt vekt på at det var sentralt med en åpen prosess. Sametingsrådet tar sikte på å avgi en høringsuttalelse når en revidert strategisk plan for FEFO kommer på høring etterhvert.

Minnesmarkeringer etter 2. verdenskrig

I år arrangeres en rekke arrangementer og minnesmarkeringer med 2. verdenskrig som tema. Sametingsrådet har deltatt på noen av markeringene. 25.04.15 deltok sametingsrådet i 75-års markeringen av slaget i Gratangsbotn sammen med Bardu, Salangen, Lavangen, Gratangen og Narvik kommuner. Det var fakkelmarsj og kransnedleggelse ved minnelunden i Gratangen der bautaene til Altabataljonen og Trønderbataljonen befinner seg.

08.05.15 deltok sametingsrådet på åpning og markering på Árran museum om vandrestillingen «Grenselostrafikken i Tysfjord under 2.verdenskrig». Åpningen var ved Tor Berger Jørgensen, biskop i Sør-Hålogaland. Sametinget har deltatt i grenselosprosjektet over flere år med økonomiske midler og med fagkompetanse i referansegruppen for prosjektet. Sametingsrådet deltok også ved minnemedaljeutdelinger for enkeltpersoners innsats under krigen og ved kransnedleggelse ved minnesbautaen ved Drag/Helland kirke.

Møte med TV3

Sametingsrådet sendte et brev til TV3 i forbindelse med at de i realityprogrammet Paradise Hotel brukte et gammelt samisk familiebilde og en samisk joik i et humorklipp på en måte som fremsto svært stigmatiserende overfor den samiske befolkningen. I brevet tilbydde Sametingsrådet seg å gjennomføre et møte med TV3, noe de gjerne ønsket. 08.04.15 ble møtet gjennomført. Sametingsrådet hadde med seg Ketil Lenert Hansen som representerte familien som er avbildet, og Elen Inga Eira Sara som har laget joiken som ble brukt.

I møtet la begge parter frem sin side av saken, og Sametingsrådet fikk sammen med de berørte forståelse for at innslaget var problematisk. TV3 beklaget budskapet bildebruken sendte ut både i møtet og i medier i etterkant, og forsikret at de vil ha rutiner som skal forhindre gjentakelser.

Samejubileet 2017 – nasjonal feiring og et felles samisk jubileum

Sametinget, Trondheim kommune og Sør-Trøndelag fylkeskommune har gått sammen for å markere denne historiske hendelsen som en nasjonal feiring og et felles samisk jubileum. Den skal bidra til deltakelse og engasjement for demokratiet og legge til rette for en feiring også utenfor Trøndelagsfylkene

Sametinget, Trondheim kommune og Sør-Trøndelag fylkeskommune har i mer enn et år gjort et forarbeid, og har kommet så langt at det er etablert en prosjektledelse. Ida Marie Bransfjell er tilsatt som prosjektleder og Kjell M. Deraas som programleder.

Styringsgruppen for Samejubileet 2017 inviterte lag/foreninger og institusjoner i sørsamisk område til kontaktmøte 17.03.15 i Trondheim. På møtet var 30 personer til stede. Det ble redegjort for den fasen

vi har lagt bak oss, med god kontakt med, og søknader til de departement som bør være involvert i jubileet. Planene omfatter et bredt kulturfelt som musikk, film, teater, litteratur, idrett, bildende kunst, duodje, samisk mat, idrett.

Det kom mange gode innspill for hva jubileet bør vektlegge, og det er en stor entusiasme i de ulike samiske institusjoner og organisasjoner for å engasjere seg i jubileet.

Politisk ledelse var representert ved møtet og uttalte at Sametingsrådet ønsker at hele Sápmi deltar i feiringen av 100-års jubileet i 2017.

Møte med SNF og FIMI

Sametingspresidenten gjennomførte et møte med Sámi Nisson Forum (SNF) og International Indigenous Women's Forum (FIMI) i New York 22.04.15. Presidenten ble blant annet orientert om FIMIs internasjonale arbeid, og hvilke planer som eksisterer for videre arbeid med kvinnespørsmål i urfolksbevegelsen globalt.

Møte med Queersámit

Sametingsrådet har gjennomført møter med organisasjonen Queersámit 23.03.15, hvor rådet ble orientert om planene for gjennomføringen av Sápmi pride i Karasjok 29.-31.05.15. Herunder ble det diskutert hvordan Sametinget potensielt kan bidra.

Sametingets plenum - 015/15

Saken påbegynt 02.06.15 kl. 09.20.

Votering

Av 39 representanter var 37 til stede. Det ble ikke votert over saken.

Protokoll tilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

Talerliste og replikkordskifte :

	Innlegg	Replikk
1	Aili Keskitalo, saksordfører	Aud Marthinsen
		Mariann Wollmann Magga
		Vibeke Larsen
	Aili Keskitalo	
2	Lars Oddmund Sandvik	
3	Vibeke Larsen	Aili Keskitalo
		Silje Karine Muotka
	Vibeke Larsen	
4	Kirsti Guvsám	Vibeke Larsen
		Mariann Wollmann Magga
		John Kappfjell
	Kirsti Guvsám	
5	Ellinor Marita Jáma	Inger Eline Eriksen
		Silje Karine Muotka
		Kirsti Guvsám
	Ellinor Marita Jáma	
6	Arthur Johan Tørfoss	

Møtesekretærer:

Side 43 av 201

7	John Kappfjell	Thomas Åhrén
	John Kappfjell	
8	Hartvik Hansen	Silje Karine Muotka
		Aili Keskitalo
		Mariann Wollmann Magga
	Hartvik Hansen	
9	Ann-Mari Thomassen	Hartvik Hansen
		Johan Vasara
		Mariann Wollmann Magga
	Ann-Mari Thomassen	
10	Per Andersen Bæhr	Mariann Wollmann Magga
		Johan Vasara
		Ellinor Marita Jåma
	Per Andersen Bæhr	
11	Aili Keskitalo	Mariann Wollmann Magga
		Johan Vasara
	Aili Keskitalo	
12	Mariann Wollmann Magga	Henrik Olsen
		Piera Heaika Muotka
	Mariann Wollmann Magga	
13	Johan Vasara	Hartvik Hansen
		Beaska Niillas
	Johan Vasara	
14	Tor Gunnar Nystad	
15	Lars Filip Paulsen	
16	Silje Karine Muotka	
17	Beaska Niillas	
18	Thomas Åhrén	
19	Christina Henriksen	
20	Mathis Nilsen Eira	
21	Henrik Olsen	
22	Ronny Wilhelmsen	
23	Mariann Wollmann Magga	
24	Silje Karine Muotka	

SP - vedtak:

Sametinget tar Sametingsrådets beretning om virksomheten i perioden til orientering.

Behandlingen av saken ble avsluttet 02.06.15 kl. 12.10.

Spørsmål til SametingsrådetArkivsaknr.
15/2665**Spørsmål 1: Representant Arthur Tørfoss, FrP – Rabatter til NSR-medlemmer****Spørsmål 2: Representant Per Mathis Oskal, AP – Planprosess for mindre vindkraftverk****Spørsmål 3: Representant John Kappfjell, AP – Kalvvatnan vindkraftverk****Spørsmål 4: Representant Ellinor M. Jåma, ÅaSG Kalvvatnan vindkraftverk****Spørsmål 5: Representant Mariann W. Magga, AP – Rovviltforvaltning****Spørsmål 6: Representant Vibeke Larsen, AP – Jordbruket i Nord-Norge****Spørsmål 7: Representant Marit Kirsten A. Gaup, AP – Dobbel straff for reindrifstutøvere****Spørsmål 8: Representant Lars Oddmund Sandvik, Árja – Sametinget har ikke avgitt skriftlig høringsuttalelse til politireformen****Spørsmål 9: Representant Jan Åge Biti, Árja – politiet prioriterer ikke rasismesaker som angår samer.****Spørsmål 10: Representant Hartivk Hansen, Árja – Bøndene misfornøyd med Sametinget****Spørsmål 11: Representant Inger Eline Eriksen, Árja – Undersøkelseskommissjon for fornorskningspolitikken**Sametingets plenum - 016/15

Saken påbegynt 02.06.15 kl. 15.00.

Votering

Av 39 representanter var 38 til stede. Det ble ikke votert over saken.

Protokoll tilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

Talerliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Arthur Johan Tørfoss	
	Ann-Mari Thomassen	
		Inger Eline Eriksen
		Kjetil Romsdal
		Inger Elin Utsi
	Ann-Mari Thomassen	
2	Per Mathis Oskal	
	Thomas Åhrén	Vibeke Larsen
		Mariann Wollmann Magga
		Arthur Johan Tørfoss
	Per Mathis Oskal	
	Thomas Åhrén	
3	John Kappfjell	
	Aili Keskitalo	
	John Kappfjell	
	Aili Keskitalo	
4	Ellinor Marita Jåma	
	Thomas Åhrén	Mariann Wollmann Magga
	Ellinor Marita Jåma	
	Thomas Åhrén	
5	Mariann Wollmann Magga	
	Thomas Åhrén	Jovna Zakarias Dunfjell
		Hartvik Hansen
		Oi Johan Gaup
	Mariann Wollmann Magga	
	Thomas Åhrén	
6	Vibeke Larsen	
	Silje Karine Muotka	
	Vibeke Larsen	
	Silje Karine Muotka	
7	Marit Kirsten Anti Gaup	
	Thomas Åhrén	
	Marit Kirsten Anti Gaup	
	Thomas Åhrén	
8	Lars Oddmund Sandvik	
	Henrik Olsen	Mariann Wollmann Magga
		Christina Henriksen
	Henrik Olsen	
9	Jan Åge Biti	
	Ann-Mari Thomassen	
	Jan Åge Biti	
	Ann-Mari Thomassen	
10	Hartvik Hansen	
	Silje Karine Muotka	

	Sandra Márjá West	
	Hartvik Hansen	
	Silje Karine Muotka	
11	Inger Eline Eriksen	
	Aili Keskitalo	
	Inger Eline Eriksen	
	Aili Keskitalo	

SP - vedtak:

Behandlingen av saken ble avsluttet 02.06.15 kl. 16.35.

Redegjørelse for utvikling i sjøsamiske samfunn**Behandlinger**

Politisk nivå	Møtedato	Saksnr.
Sametingsrådet	05.05.15	SR
Sametingets plenum	2. – 6.06.15	SP

I Vedlegg**II Forslag og merknader**

Sametingsrådets forslag til innstilling: Sametinget har drøftet sametingsrådet redegjørelse om utvikling i sjøsamiske samfunn. Redegjørelsen er vedlagt protokollen.

Sametingsrådets redegjørelse om utvikling i sjøsamiske områder

Sjøsamiske områder ble ekstra hardt rammet av fornorskningspolitikken. Sametingsrådet vil her vise til budsjetteksten i Sametingets budsjett for 2015 om undersøkelseskomisjon for fornorskningspolitikken. Målet er å igangsette en offentlig undersøkelse om hvilke virkninger fornorskningspolitikken har hatt for det samiske folk, hvor sjøsamiske områder naturlig nok vil ha et sterkt fokus. Sametingsrådet vil følge opp dette arbeidet og vil etter en intern kartlegging/innledende analyse ta et initiativ overfor sentrale myndigheter med invitasjon til å bidra aktivt i dette arbeidet.

Sametingets næringspolitikk og politikk for samfunnsutvikling vil kunne bidra til å løse disse utfordringene. Gjennom strategisk arbeid med nasjonale og regionale myndigheter og gjennom innretting av virkemidler kan Sametinget få igangsatt positive tiltak. Videre er det sentralt å forene krefter for å sikre positiv utvikling for de sjøsamiske samfunnene, og en strategi for politikkområdet skal være motiverende og sette fokus på de gode mulighetene vi har for å fremme det sjøsamiske kulturgrunnlaget gjennom næringspolitikk og ved å styrke attraktive lokalsamfunn.

Strategier for mer bolyst og positiv samfunnsutvikling vil være sentralt for utviklingen i sjøsamiske områder. Sametinget konstaterer at det også er nødvendig med strategier og tiltak som kan styrke samisk språk og opplæring i sjøsamiske områder. Dette vil behandles som en del av Sametingets språk- og opplæringspolitikk, og ikke som en del av denne redegjørelsen.

Under Sametingets plenum i desember 2013 ble det avholdt et Sjøsamisk fiskeristrategiseminar, hvor man hadde fokus på fremtidig utvikling i sjøsamiske samfunns- og næringsinteresser. Målet med seminaret var å synliggjøre fremtidige muligheter og utfordringer, og ut fra dette planlegge strategier for hvordan det sjøsamiske samfunnet skal utvikles og styrkes. I etterkant av seminaret har Sametingsrådet invitert til flere folkemøter i sjøsamiske områder, der Sametinget har fått innspill direkte fra befolkningen og ulike interessegrupper. Blant annet har det vært avholdt folkemøter i Storekorsnes i Alta kommune og senere i Kåfjord kommune. Videre planlegges det avholdt et nytt folkemøte i Vestertana. Tema for møtene er blant annet orientering om fjordfiskeriemndas mandat og arbeid, fangst- og mottakssituasjonen lokalt i fjordene og orientering om Sametingets fiskeripolitikk.

Sametinget har også avholdt møte med ledelsen i Norges Fiskarlag og Norges Råfisklag i februar 2015 hvor en nærmere drøftet aktuelle utfordringer knyttet til dagens fiskerinæring. Her inviterte Sametinget til et nærmere samarbeid om mulige fellesopplegg for behandling av aktuelle saker. Spesielt om felles tilretteleggende tiltak for bedre lokale mottaksforhold i fjordene.

Sametingets plenum har også behandlet flere prinsipielle saker i denne perioden, som har betydning for foreliggende redegjørelse. Sametinget arbeider for et sterkt og allsidig næringsliv, som bygger på og tar hensyn til samisk kultur, natur og miljø, og som danner grunnlag for livskraftige lokalsamfunn der mennesker ønsker å bo.

Sametingsrådet vil vise til flere meldinger som vil bli forelagt Sametingets plenum. Miljøaspektet er viktig i et sjøsamisk perspektiv, både hva angår mulig biologisk forurensing fra havbruksnæringen, oljevernberedskap, interessekonflikter i arealbruk på sjøen osv. Disse aspektene vil Sametingsrådet komme nærmere tilbake til i varslet areal- og miljømelding som legges fram for Sametingets plenum.

Innsamling, dokumentasjon og formidling av tradisjonell kunnskap i kombinasjon med vitenskapsbasert kunnskap vil kunne danne grunnlag for gode utviklingsprosesser i sjøsamiske områder og bidra til positiv utvikling i de områdene. I kommende melding om høyere utdanning og forskning vil dette bli nærmere vurdert og drøftet. Samiske institusjoner og kulturinstitusjoner spesielt er viktige bærebjelker i mange sjøsamiske samfunn. Sametingsrådet har som mål å legge fram en melding for Sametingets plenum om samiske kulturinstitusjoner i løpet av 2015 hvor dette aspektet synliggjøres og drøftes mer inngående. Videre er det lagt fram en redegjørelse om duodji, og det er igangsatt ett arbeid sammen med duodjiorganisasjonene med tanke på utfordringer redegjørelsen reiste. Det vil også komme en egen sametingsmelding om duodji til plenum i løpet av 2016. Når det gjelder landbruk, gir Sametinget innspill til jordbruksforhandlingene. Sametingsrådet har videre fått i stand jevnlig politiske møter med landbruks- og matdepartementet for å få en bredere landbrukspolitisk dialog om utviklingen i tillegg til de innspill Sametinget gir til landbruksforhandlingene.

Hovedmålsetningen for denne redegjørelsen er å bruke Sametingets næringspolitikk som bidrag til å opprettholde levedyktige sjøsamiske lokalsamfunn. Planen er videre å sende den aktuelle redegjørelsen ut på høring til ulike instanser, kommuner og organisasjoner fremover mot sommeren for å få konkrete innspill til Sametingets videre arbeid med fokus på situasjonen i sjøsamiske samfunn.

2. Sentrale saker og prosesser

2.1. Rettigheter og forvaltning

Sametinget holder fast ved at samene har etablert rettigheter til fiske og andre marine ressurser i kystnære samiske områder, jf. konklusjonen av Kystfiskeutvalget i NOU

2008:5 'Retten til fisket i havet utenfor Finnmark'. Sametinget er kritisk til at Kystfiskeutvalgets innstilling ikke er fulgt opp i større grad, særlig med tanke på å sikre lovfesting av de eksisterende rettighetene som samer og andre har i forhold til fiske og andre marine ressurser i kystnære områder. Samer og andre bosatt ved kysten har derfor rett til fiske på grunnlag av alders tids bruk og lokal sedvane. Folkerettens regler om urfolk og minoriteter gir grunnlag for retten til fiske.

Fjordfiskerinemnda ble etablert i 2013. Seks medlemmer oppnevnes for to år, der Sametinget oppnevner tre, og Finnmark, Troms og Nordland fylkeskommuner oppnevner en hver. Nemnda skal styrke og legge tilrette for forvaltningen av fjordfiskeriene med særlig vekt på samisk bruk og denne brukens betydning for samiske lokalsamfunn. Oppgavene er å vurdere situasjonen og utviklingen av det lokale kystfisket og fremme målrettede tiltak som styrker fjord- og kystsamfunn. Nemnda skal bl.a. vurdere reguleringstiltak som sikrer bærekraftig høsting av ressursene, plassering av fjordlinjer samt vurdere behov for tilleggskvantum i åpen gruppe. Nemnda har et viktig mandat og det er knyttet store forventninger til nemndas arbeid. Fiskeri- og kystdepartementet bevilget i 2015 kr. 350 000 til drift av nemnda. Fjordfiskerinemnda har overfor fagdepartementet gitt uttrykk for et sprik mellom tildelt budsjett og den planlagte virksomheten. Sametinget deler nemndas oppfatning og mener at nemnda behøver en større og tilfredsstillende bevilgning for å kunne oppfylle de arbeidsoppgaver mandatet foreskriver. Det er viktig at nemnda kan jobbe målrettet og at deres aktivitet er synlig og tilgjengelig.

2.2. Kystfiskekvoten

I 2011 ble det oppnådd enighet mellom Regjeringen og Sametinget om å lovfeste retten til fiske i det geografiske virkeområdet for Sametingets tilskudd til næringsutvikling. Det ble åpnet for en tilleggskvotepå 3000 tonn i åpen gruppe for eiere av merkeregistrerte fartøyer i dette avgrensede og definerte området. Formålet med en egen kvote på 3000 tonn var at nevnte gruppe skal ha muligheter og rettigheter for å oppnå et økonomisk grunnlag for drift på lik linje med de som i dag deltar i lukket gruppe. Ordningen er koblet opp mot geografikriteriet som ligger til grunn for virkemiddelbruken til næringsutvikling i Sametinget (STN-området). Innenfor kvoteordningen kan hvert enkelt fartøy fiske inntil 24 tonn (pr. medio april 2015), dette er en fordobling av tidligere kvote pr. båt. Denne kvoteøkningen betyr at målgruppen ikke får stopp i fisket og at kvoten ikke blir refordelt til større flåtegrupper i slutten av fangståret.

2.3. Sjømatindustriutvalgets rapport NOU 2014:16 (Tveteråsutvalget)

Sjømatindustriutvalgets rapport *NOU 2014:16 – Sjømatindustrien* forelå i desember 2014, og rapporten kommer med en rekke forslag som Sametinget mener ikke er godt nok utredet i forhold til retten til fisket som samer og andre bosatt ved kysten har. I tillegg mangler det utredning om samfunnsøkonomiske konsekvenser for sjøsamiske samfunn. En omfattende omlegging av norsk fiskeripolitikk, slik utvalget har foreslått, forutsetter en bred konsekvensutredning med særlig vekt på sjøsamiske forhold. Sametinget viser for øvrig til eget vedtak i sak *SP 010/15 Sametingets fangst- og forvaltningsprinsipper innen marine næringer*, hvor det konstateres at det er prinsipper nedfelt i fiskesalgslagsloven, deltakerloven og havressursloven som er grunnlaget i fiskeripolitikken, og at fiskeripolitikken har et bredere samfunnsformål som ligger utover rent økonomiske hensyn. Sametinget er sterkt kritisk til endringene som er foreslått i fiskerilovgivningen. Det er behov for konsultasjoner for å få igangsatt en konsekvensutredning som ser nærmere på de ovennevnte utfordringer.

2.4. Sjølaksefisket

Villaksen har historisk spilt en stor rolle for samisk kultur og næringsmessige tilpasning. Innskrenkningene i sjølaksefisket representerer en trussel mot den sjøsamiske kulturen,

fordi det blant annet begrenser inntekter, muligheter for forsvarlige investeringer og rekruttering til næringen. Sametinget mener at det ikke foreligger faglig dokumentasjon for dagens omfattende begrensninger i fisket, og at rettighetene til sjølaksefiskerne ikke blir ivaretatt gjennom dagens forvaltningsregime. En overflytting av lakseforvaltningen til Fiskeri- og kystdepartementet vil gi sterkere faglig reguleringskompetanse, samt en mer helhetlig fiskeriforvaltning.

2.5. Havbruk

Utviklingen i og forvaltningen av havbruksnæringen er foruroligende. Regjeringen la i mars 2015 fram *Meld. St. 16 (2014-2015) - Forutsigbar og miljømessig bærekraftig vekst i norsk lakse- og ørretoppdrett*. Sametinget er kritisk til veksten som foreslås i næringen, og mener at den utgjør en trussel mot villaksen, miljø og andre fiskerier i sjøsamiske områder, og viser til eget vedtak i sak *SP 010/15 Sametingets fangst- og forvaltningsprinsipper innen marine næringer*. Regjeringen vil ikke konsultere Sametinget i saker som angår utviklingen av havbruksnæringen, men henviser Sametinget til konsultasjoner ved klarering av nye eller utvidede lokaliteter på regionalt nivå. Det er Sametingets prinsipielle standpunkt at Sametinget skal konsulteres i saker som angår oppdrettnæringens utvikling, og at regjeringens manglende vilje til konsultasjon er et brudd på konsultasjonsprosedyrene fastsatt ved kgl res. 01.07.05.

2.6. Kongekrabbefisket

Fisket etter kongekrabbe har vært til det gode for flere sjøsamiske samfunn, særlig i Øst-Finnmark. Regjeringen la frem *Meld. St. 17 (2014-2015) Evaluering av forvaltningen av kongekrabbe* i mars 2015. I meldingen oppretthodest Vestgrensen for det kvoteregulerte området. Det foreslås en ny modell for kvotefordeling i fiske etter kongekrabbe, der det ikke skilles mellom åpen og lukket gruppe ved kvotetildeling. Dette er forvaltningsbestemmelser som Sametinget er enig i. Sametinget er imidlertid kritisk til inntektsgrunnlaget som er foreslått å inngå i kvotetabellen. Selv om prinsippet om at de som er mest plaget av kongekrabben skal få fiske på ressursen er sterkt, mener Sametinget at også inntekt fra kombinasjonsnæringsvirksomhet, som reindrift, jordbruk og utmarksnæring, skal inkluderes som inntektsgrunnlag. Dette er fordi det er viktig å opprettholde kombinasjoner av næringer en sentral del av samisk næringsutøvelse, og fordi de som nært ressursen skal få gjøre nytte av den. Sametinget er også av den oppfatning av at regjeringen har satt inntektsgrensen for full kvote for høy. Sametinget er i mot nedre fartøygrense, og står fast ved at fartøy under 15 meter må være egnet og utrustet for å få adgang til å fiske kongekrabbe.

3. Utviklingstrekk i sjøsamiske samfunn

Det samiske bosettingsområdet har betydelig demografiske utfordringer. Ut fra en fremskrivning av befolkningsstrukturen i Nordnorge, er det kun de større byene som har egenvekst og at distriktområdene har negativ utvikling. STN-området utgjør rundt 50% av arealet i Norge nord for Saltfjellet, men har bare 10% av befolkningen i samme området. Det har vært en folketallsnedgang på 16% i STN-området gjennom de siste 20 årene og kommunene har gjennomgått en kraftig aldringsprosess, ikke ulik andre distriktområder. Antallet barn og unge er redusert kraftig, særlig barn i alderen 0-9 år det siste tiåret. Aller størst reduksjon har det vært av unge voksne i alderen 20-39 år. Denne aldersgruppen er en kritisk faktor for tilveksten i fremtiden. Etter 2010 har innvandring kompensert for fødselsunderskudd og innenlands flytteunderskudd, og folketallet har holdt seg noenlunde stabilt. Hovedgrunnen til folketallsnedgang og aldring i STN-kommunene er større utflytting enn innflytting av de årskullene som vokste opp på 1970 og 1980-tallet, som igjen har bidratt til fødselsunderskudd.

Når det gjelder sysselsettingen i perioden 2003 – 2011 har det vært en liten nedgang i

arbeidsplasser innenfor de samiske områdene både i offentlig og privat sektor. Marine næringer som fiske, fiskeindustri, oppdrett og nye arter er en relativt stor sektor i Nord-Norge, men sysselsettingen er redusert med 11 prosent frå 2003.

Fjord/kyst Vest-Finnmark har i tiårsperioden 2002-2012 hatt nedgang i folketallet og samtidig sysselsettingsnedgang, og er den delen av STN-området som har størst negativ utvikling. Befolkningsnedgangen er på 18 prosent i perioden, og det har vært en sysselsettingsnedgang på 3 prosent. Fiskeri er største private næringa, og har hatt nedgang i perioden. Fjord/kyst Øst-Finnmark har hatt størst sysselsettingsvekst, med 6 prosent i perioden. Veksten har først og fremst kommet innen fiskerinæringa. Samtidig har området hatt en folketallsnedgang på i underkant av 9 prosent. Nord-Troms har sysselsettingsnedgang i privat sektor, særlig innen fiskeri og landbruk. Samtidig har området lavest folketallsnedgang i perioden.

4. Status næringsutvikling i sjøsamiske områder

Det er et marginalt næringsliv i samiske områder, og innenfor privat sektor er bedriftene små med få ansatte. STN-kommunene har i stor grad en typisk distriktnæringsstruktur, der primærnæringene fortsatt er viktige, det gjelder både landbruk og reindrift, men også for marine næringer. Selv om disse næringene over tid er redusert, så står de som sysselsetting og arbeidsplasser langt sterkere enn i resten av landet og landsdelen for øvrig. Norut Alta har i analysen i forbindelse med *Kunnskapsinnhenting – verdiskaping i nord* i 2013 pekt på at det i liten grad ventes vekst i fiske og fangst og fiskeindustri, selv med en maksimal prognose for næringen.

Fiskeri innbefattet fiske og fangst, havbruk og fiskeindustri står samlet for 7,9 % av sysselsettingen eller knappe 1500 personer i STN-kommune. Næringen er betydelig lavere enn i andre distriktskommuner i landsdelen, men havbruk har en større sysselsettingsandel i STN-området. Totalt er andelen med fiske som hovedyrke i STN-kommune redusert med 18 % fra 2003 til 2012. Samtidig er sysselsettingen i fisket mindre redusert i STN-området enn de andre geografiske områdene.

I fiskeriene er det de små båtene under 11 meter som dominerer, de utgjør hele 87 % av flåten. I 10-årsperioden fra 2002-2012 har det vært en kraftig reduksjon i antall fartøy og en strukturendring generelt. I STN-området er antall båter totalt sett redusert med 43 %. STN-kommunene har en litt forskjellig fartøystruktur sammenlignet med de øvrige distriktskommunene i landsdelen. Men flåtens fangstkapasitet er nærmest konstant selv om antall fartøy som tar opp kvotene er redusert. I "kongekrabbeområdet" i fjordkommunene i Øst-Finnmark har antall båter under 11 meter økt i tida etter 2008, både når det gjelder antall fiskere og fangstverdi både for krabbe og torsk. Utviklingen i Øst-Finnmark viser at fjordfiske fortsatt kan fremstå som et attraktivt yrkesvalg og en livskraftig næring hvis betingelsene legges til rette for det.

Havbruksnæringen er til stede i det sjøsamiske området og produserer etterspurte produkter til verdensmarkedet. Her er det åpenbart et potensial for både produksjons- og sysselsettingsvekst. 101 av 392 lokaliteter for laks og ørret i nord er innenfor STN-området. 141 tillatelser for matfisk og 7 tillatelser for settefisk av laks og ørret. Havbruk sysselsatte 19% av de som jobber innenfor en samlet fiskerinæring i STN-området i 2012. Det er store globale aktører som i all hovedsak står bak virksomheten i denne sektoren.

5. Utfordringer

5.1. Nye arter trekker nordover

Det er en utvikling med at arter som ikke har vært så sterkt representert i de kystnære områdene, trekker lenger nordover. Dette innebærer blant annet at makrellen har

kommet stadig lenger nord og øst, noe som betyr en utfordring for lodda. Likevel er klimatiske endringer en del av grunnen, og deltakelse i makrellfisket er derfor viktig. Når det gjelder lodda, seibestanden og kysttorsken er dette fiskearter som fortsatt må forvaltes skånsomt fordi bestandsutviklingen tilsier det. Snekrabben kommer også i stadig større grad. Denne krabben befinner seg lengre til havs, og det kreves derfor tilpasninger for å delta i dette fisket. Denne krabben kan vise seg å være en ressurs som hurtig blir et viktig inntektsgrunnlag. Det apparat og infrastruktur som er etablert for kongekrabben vil kunne være en sentral kanal for distribusjon av snekrabbe også.

5.2. Tilgjengelige sjøarealer I kyst- og fjordområder

Tilgjengelige sjøarealer i kyst- og fjordområder

Behov for lokaliteter og tilgjengelig areal for havbruksnæringen har i noen grad kommet i konflikt med andre bruksinteresser. Sametinget er kritisk til en vekst i havbruksnæringen som ikke er bærekraftig og ikke tar hensyn til lokale interesser. Sametinget har pekt på faren med større eierkonsentrasjon i næringen. Sametinget vil ha en sterk regional forankring av eierskap. Derfor har Sametinget gått imot forslag i forskrift om at eierbegrensning fjernes. Ut fra dagens problemer med rømming og lus i oppdrettsnæringen, uten å ha tilfredsstillende løsning på disse utfordringene, har Sametinget stilt seg negativ til utvidelse av produksjonsvolumet i næringen. Sametingsrådet har bedt om konsultasjoner om stortingsmelding om vekst i oppdrettsnæringen, men dette har departementet avvist og henvist til at det vil bli tatt hensyn til samiske interesser ved klarering av nye eller utvidede lokaliteter. Videre skal det føres dialog om oppfølgingen av stortingsmeldingen, og departementet skal ta initiativ til et møte om saken nærmere sommeren. Ulike faginstanser og forskningsmiljøer har frarådet kapasitetsøkning ved å påpeke at andelen rømt oppdrettsfisk i elvene er for høyt og at den genetiske påvirkningen på ville laksestammer i flere lakseførende elver er uakseptabelt. Sametinget vil her vise til utviklingen i arbeidet med lukkede anlegg, og at nyetableringer bør basere seg på denne teknologien fremover.

5.3. Mottaksstrukturen I sjøsamiske områder

Det er av stor betydning å opprettholde den lokale mottaksstrukturen som forefinnes og sikre videre drift for å opprettholde dagens fiskeriaktivitet i lokale kyst- og fjordsamfunn. Samiske tall forteller 7 (2014) peker også på at den største utfordringen med tanke på å styrke grunnlaget for bosettingen i de sjøsamiske fjordområdene er å løse mottaksproblemene, slik at småskalafiskerne har sikre og forutsigbare leveringsmuligheter i sitt nærområde. Sametinget er enig i denne analysen og har i møte med Norges Fiskarlag og Norges Råfisklag tatt opp drøftinger omkring de utfordringer en står ovenfor hva gjelder levering av råstoff, særlig for den minste flåten som driver fjord- og det kystnære fisket. Samtidig har mottakene behov for jevn leveranse av råstoff, og muligheter for levendelagring av torsk kan bidra til dette. Utfordringene er knyttet til ordninger som kan sikre det driftsøkonomiske grunnlaget for mottaksanleggene. Sametingsrådet vil gjøre en analyse for å få et tidsriktig bilde over anleggenes antall, status, eiermodell og driftsorganisering. Dette vil igjen gi Sametingsrådet et godt grunnlag for å vurdere strategier og tiltak for å sikre mottak og videreforedling av både marine og landbruksbaserte produkter i sjøsamiske områder.

5.4. Svekket føringstilskudd

Føringstilskudd er et tema som opptar aktørene både på fangst- og mottakssiden. Manglede føringstøtteordninger bidrar til å svekke lokale leveringsmulighetene for fangstleddet, særlig for den minste flåten. Denne ordningen er blitt svekket de 2 siste årene som har gitt negative konsekvenser for råstoffleveranser til de minste mottaksanleggene som videresender råstoff til sentrale foredlingsbedrifter for videre bearbeid. Norges Råfisklag har i dag et budsjett på 19,96 mill.kroner til disposisjon for

ordningen. Med et antall på vel 70 mottak som skal ytes støtte for videreforsendelse av råstoff, blir dette en lite tilfredsstillende ordning på sikt. Aktører i næringen, sammen med Sametinget, er opptatt av å få løftet saken overfor fiskerimyndighetene for en sterkere fremtidig ordning.

5.5. Behov for økt verdiskaping i sjøsamiske områder

Sjømatnæringen er Norges nest største eksportnæring. Sametinget har ved flere anledninger vist til den betydning vekst- og verdiskaping i norsk sjømatindustri har for fremtiden gjennom å vektlegge dedikerte FoU-programmer, innovasjon, ressursforskning, generisk markedsføring, styrket bestandsestimering, styrket ressurskontroll m.v. Norsk sjømatråd spiller en vesentlig rolle for å øke verdiskapingen i sjømatnæringen gjennom økt markedsføring og gi kunnskap om norsk sjømat i inn- og utland. Generelt kan en si at rådets arbeid har vært effektiv både til markedsbygging og informasjon om norsk sjømat. Det er viktig at det settes inn målrettede og tilstrekkelige ressurser for å styrke markedsmulighetene og bedre kartlegge kundebehov for sjømatnæringen, hvor naturgitte fortrinn kan styrkes med tydelig profil på kvalitet og sterk produkt differensiering. Det er en utfordring å legge til rette for og bidra til økt verdiskaping også i sjøsamiske områder.

6. Mål

I Sametingets næringsmelding (2011) ble følgende hovedmålsetting for Sametingets arbeid med næringsutvikling definert;

Sametinget arbeider for et sterkt og allsidig næringsliv, som bygger på og tar hensyn til samisk kultur, natur og miljø, og som danner grunnlag for livskraftige lokalsamfunn der mennesker ønsker å bo.

I påfølgende år er hovedmålet opprettholdt i Sametinget årlige budsjettvedtak. Denne hovedmålsetningen vil også gjelde for sjøsamiske samfunn.

Samiske næringer har tradisjonelt vært knytta til naturen. Samene har hentet levebrød og inntekt gjennom høsting av utmarksressurser, fiske, jordbruk og reindrift, som også har gitt råvarer til duodji og ulike videreforedlingsprodukter. Den samiske befolkningen tilpasser og utvikler seg uten å gi slipp på egen kultur. Den smidige og kreative holdningen til endring og nytenking er en viktig verdi i samisk næringsutvikling også i dag, og kanskje særlig i sjøsamiske samfunn der kombinasjonstilpasning er viktig inntektskilde.

Det er en sterk sammenheng mellom befolkningsutvikling, sysselsettingsutvikling og økonomisk utvikling. Som grunnlag for levedyktige sjøsamiske samfunn, vil det derfor være sentralt at verdiskapingen kan øke og skje lokalt, og at tiltak og reguleringer som igangsettes bidrar til lønnsomme virksomheter i sjøsamiske samfunn. Sametingsrådet fremmer derfor følgende mål for utvikling i sjøsamiske samfunn:

Sterke og allsidige sjøsamiske samfunn, der verdiskapingen skjer lokalt og som danner grunnlag for stabil bosetting og en levende sjøsamisk kultur.

7. Strategier

7.1 Rettigheter til fiske og bærekraftig forvaltning

Sikre samenes rettigheter til fiske og en forsvarlig forvaltning av de marine ressursene er den mest sentrale strategien for en fortsatt positiv utvikling i sjøsamiske samfunn. Sametingsrådet vil peke på viktigheten av å styrke rettighetsgrunnlaget og at det gjøres rettighetsavklaringsprosesser som kan styrke det kollektive rettighetsgrunnlaget.

Fjordfiskeremnda er et sentralt organ og Sametingsrådet vil fortsatt jobbe for en god regional forvaltning med samisk representasjon, og tilfredsstillende finansiering av Fjordfiskeremndas aktiviteter.

Sametingsrådet vil ha fokus på at regjeringen oppfyller konsultasjonsforpliktelsene overfor Sametinget på sentrale saker som berører sjøsamiske områder, herunder vurdere kvotesituasjonen kontinuerlig, sikre og styrke kvotegrunnlaget for både torsk og andre arter.

7.2 Fokus på attraktivitet og bolyst

En positiv utvikling i sjøsamiske samfunn er også avhengig av aktiviteter som skaper attraktivitet og bolyst som bidrar til at ressurspersoner flytter tilbake til lokalsamfunn. Sametingsrådet vil arbeide for å fremme en offensiv attraktivitetsstrategi i samarbeid med kommuner, næringslivet på stedet og andre relevante aktører. Det er i grenselandet mellom kule steder, kreative næringer og unge ressurspersoner at framtidig utvikling vil kunne skje.

Telemarksforskning utarbeider årlig en analyse om samiske områder som blant annet drøfter hvordan steder kan bli mer attraktive både for bedrifter, for besøkende og som bosted. Analysen peker på nødvendigheten av at kommuner og regioner jobber med alle tre elementene for å bli attraktive og kunne konkurrere om bedrifter, besøkende og som bosted. Attraktivitet som bosted handler også om å få flere til å flytte til en kommune enn ut av kommunen. Mange sjøsamiske områder har hatt en positiv befolkningsutvikling de senere år, blant annet grunnet innvandring som igjen har bidratt til arbeidsutvikling i de samfunnene. Sametingsrådet vil følge opp analysen fra Telemarksforskning og se nærmere på hvordan Sametinget kan bidra til å gjøre samiske områder mer attraktive. Dette må gjøres i samarbeid med kommuner, næringsliv og andre for å få den ønskede effekten.

Satse på finansiering av tiltak som vil gi kompetansearbeidsplasser og verdiskaping i kreative næringer er en sentral strategi framover. Sametingets kulturnæringsprosjekt har vist seg å dekke et stort behov for nettverksbygging og kompetanseheving blant kulturnæringsaktører. Sametingets kulturnæringsprogram Dáhttu har rekruttert flere entreprenører og bedrifter fra sjøsamiske områder. Sametingsrådet vil se nærmere på hvordan kulturnæringsprosjektet kan videreutvikles for å løfte kulturnæringene eller de kreative næringene enda et hakk videre.

7.3 Et stykket næringsgrunnlag i sjøsamiske områder

Det er behov for å styrke flere næringer i sjøsamiske områder for å kunne bidra til en positiv utvikling. Havbruksnæringen har et potensial for produksjons- og sysselsettingsvekst også i sjøsamiske områder. Sametingsrådet vil arbeide for at havbruksnæringen utvikles innenfor økologiske bærekraftige prinsipper samtidig som den næringen kan bidra til økt samla verdiskaping i kyst- og fjordområder. Levende lagring av torsk er et eksempel på en bransje med potensiale gitt lokal forankring og bærekraftige prinsipper.

I mange sjøsamiske områder er fortsatt jordbruket en viktig næringsvei. Sametingsrådet vil se nærmere på hvordan virkemidler kan tilpasses denne målgruppen og spesielt vurdere fellestiltak som bidrar til at jordbruket opprettholdes i de områdene.

Reiseliv er en annen næring med betydelig utviklingspotensial. Sametinget har over flere støttet opp om prosjektet Samisk reiseliv, for nettopp å bidra til å løfte reiselivsbedrifter i samiske områder. Sametingsrådet vil i løpet av 2015 ta et mer aktivt grep rundt satsingen Samisk reiseliv og bidra til at prosjektet videreutvikles og videreføres fra og med 1.1.2016. Turisme basert på nordlyset er et eksempel på hvordan turisme kan gi stor aktivitet i sjøsamiske områder.

Kombinasjoner av næringer og yrker har vært, er og vil være en viktig tilpasning i de sjøsamiske områdene. Etter som yrkes- og næringslivet har blitt mer variert og mangfoldig, også i de sjøsamiske områdene, har ulike former for kombinasjoner også økt. Kombinasjoner av de næringene som her er nevnt, fiske, jordbruk, havbruk, reiseliv og kulturnæringer er alle eksempler på kombinasjoner som er viktige nærings- og yrkestilpasninger i sjøsamiske områder. Sametingsrådet vil fortsette å ha fokus på tradisjonelle og nye nærings- og yrkeskombinasjoner og tilrettelegge for at de kan utvikles.

7.4 Målretta og nyskapende næringsutvikling

Sametingets virkemidler rettet mot rekruttering til fiskerinæringen har hatt sin virkning. Det er viktig at virkemidler fortsatt innrettes for å sikre rekruttering til denne næringen. Gjennom samarbeidsavtalen med Innovasjon Norge(IN) vil Sametingsrådet jobbe for at IN tar et større ansvar for finansiering av fartøy, samt andre næringsutviklingstiltak i sjøsamiske områder.

Kongekrabbefisket har vært attraktivt for fiskere i sjøsamiske områder. Sametingsrådet vil fortsette å jobbe for tilgang til og deltakelse i kongekrabbefisket.

Sametingsrådet vil se nærmere på mulighetene for å fremme en egen samisk innovasjonsstrategi etter modell av regionale innovasjonsmodeller. En egen samisk innovasjonsmodell vil gi muligheter for å utvikle et tettere og mer målretta samarbeid mellom FoU-institusjoner, næringslivet og offentlige institusjoner til det beste for en positiv utvikling i sjøsamiske samfunn. Entreprenørskap i ulike former er viktig for at sjøsamiske områder skal få til rekruttering og utvikling av både bransjer og lokalsamfunn. Entreprenørskap i bedrifter, entreprenørskap i form av nyetableringer og entreprenørskap blant ungdom er alle viktige strategier som Sametingsrådet vil følge opp, også i arbeidet med en egen samisk innovasjonsmodell.

7.5 Stabile og tilpassa mottaksforhold

Sametingsrådet vil fortsette arbeidet med å sikre stabile mottak, slik at småskalafiskerne har sikre og forutsigbare leveringsmuligheter i sitt nærrområde. Som nevnt tidligere er mottaksstrukturen viktig for å sikre økt verdiskaping av marine produkter i sjøsamiske områder. Sametingsrådet vil arbeide videre med å samle en oversikt for å vurdere strategiske behov for nye og oppgraderte anlegg, samt med oversikter over eiermodeller og driftsformer for å vurdere soliditet og grunnlag for slike anlegg og ikke minst den offentlige finansieringen av slike anlegg.

Sametinget har i eget budsjett virkemidler for å støtte opp om tilretteleggende tiltak som kan gi bedre mottaksforhold. Disse virkemidlene vil bli foreslått videreført.

Sametingsrådet vil jobbe for refinansiering av føringstilskuddsordningen gjennom konsultasjoner med regjeringen og oppkapitalisering av støttefondet for mottaksstasjoner.

7.6 Et markedsløft for matprodukter fra sjøsamiske områder

Lokal mat fra arktiske strøk har et potesial for utvikling. Derfor er det tatt initiativ til et nordnorsk samarbeid om en felles matvarestrategi og matopplevelser. Det er allerede etablert en styringsgruppe som skal utforme en framtidig satsning på lokalmat. Gruppen består blant annet av bondeorganisasjonene, Innovasjon Norge, Råfisklaget, Nordnorsk Reiseliv og Sametinget. Både mat fra marine næringer, landbruk og reindrift skal inkluderes i denne spennende satsingen, som kan bidra til å øke verdiskapingen i sjøsamiske områder. Sametingsrådet vil i samarbeid med relevante aktører vurdere mulighetene for etablering av en felles regional merkevare og andre differensieringsstrategier gjennom kvalitetsutvikling og produktutvikling.

Det å utvikle merkevarer innenfor de viktigste produktsegmenter forankret i

kundebehov, leveranser og kvalitet, må stå sentralt innenfor styrket og koordinert markedsarbeid. Sametingsrådet vil følge se nærmere på det arbeidet som sjømatnæringen gjør og vurdere mulige tilsvarende strategier i arbeidet med å fremme varer og produkter fra sjøsamiske områder ut i større marked

Sametingets plenum - 017/15

Merknad Fremskrittspartiet v/representant Arthur Tørfoss

Merknad Fremskrittspartiet v/representant Arthur Tørfoss

Redegjørelse for utviklingen i sjøsamiske samfunn

Fremskrittspartiet merker seg sametingets bekymring for kystbosettingen i distriktene nordpå. Norge har en desentralisert næringsstruktur. En stor del av verdiskapingen skjer utenfor sentrale strøk. Gjennom generelle rammebetingelser må det legges til rette for at verdiskaping også skal kunne skje i distriktene, samt at verdiene i større grad må kunne beholdes der de skapes.

Kommuner som aktivt legger til rette for næringsutvikling, bør få igjen for dette gjennom selskapsskatten. Dette bør skje på en slik måte at ikke alle midlene fra selskapsskatten havner i den kommunen hvor hovedkontoret ligger, men at en forholdsmessig riktig del tilfaller de kommuner hvor verdiskapingen faktisk finner sted.

En av de viktigste utfordringene for næringslivet i distriktene knytter seg til samferdsel. Transport av varer til kunder og markeder er en betydelig utfordring dess lenger vekk man kommer fra viktige havner og byer i Norge. Derfor er det behov for økt utbygging av infrastruktur i hele landet.

Reiselivet tar hele landet i bruk og er derfor en viktig distriktsnæring, både i form av å skape arbeidsplasser og lokal utvikling. For at norsk reiseliv skal fortsette å hevde seg internasjonalt, må næringslivet i samarbeid med myndighetene satse mer på innovasjon, produktutvikling og kompetanseheving. Dette er også nødvendige virkemidler for å skape flere helårsarbeidsplasser.

Det norske reiselivet er en viktig distriktsnæring. Lønnsomheten i reiselivsbedrifter er gjennomgående svak og den enkelte bedrift er ofte meget sårbar overfor endringer i markedet. Dagens skatte- og avgiftssystem tar ikke høyde for de spesielle forholdene som gjelder for disse. Også tilgjengeligheten til flere av reiselivsbedriftenes tilbud er dårlig, på grunn av ras- og vinterstengte veier, i tillegg til dårlige veier generelt.

Lover og regler må tilpasses på en slik måte at de ikke er til hinder for utvikling av opplevelsessentre, hoteller og gårdsferier i distrikts-Norge.

Bolyst, kulturliv og arbeidsliv i kystkommuner opprettholdes ikke ved kunstige stimuli i form av økonomiske overføringer slik Sametinget legger opp til.

Merknad Arbeiderpartiet v/representant Mariann Wollmann Magga, Nordkalottfolket v/representant Kjetil Romsdal, Árja v/representant Inger Eline Eriksen, NSR, NSR-Sáb v/representant Beaska Niillas

Merknad Arbeiderpartiet v/representant Mariann Wollmann Magga, Nordkalottfolket v/representant Kjetil Romsdal, Árja v/representant Inger Eline Eriksen, NSR, NSR-Sáb v/ representant Beaska Niillas

Redegjørelse om utvikling i sjøsamiske samfunn

Utvikling i sjøsamiske samfunn er avhengig av samfunnsmessige føringer for å kunne leve helhetlige liv. Det må legges en strategi for infrastruktur, skole og næringsmessig variasjon. Dette må kommunene arbeide aktivt med. De ulike politikkområdene må sees i sammenheng. Det må tas utgangspunkt i kunnskapen som finnes i lokalsamfunnene, og utvikle denne. I tillegg må det legges til rette for grundere og nye næringsveier og bruke kanaler inn til Innovasjon Norge for å få realisert dette. Det må videre søkes å se på hvilke faktorer som virker positivt på sjøsamiske samfunn. Sametinget bør derfor ikke bare fokusere på fiskeripolitikken, men også være en som pådriver for infrastruktur og utvikling av grundervirksomhet i kystsamfunnene.

De sjøsamiske samfunnene er spredt og et stort geografisk område og har behov for flere samiske arenaer og møtesteder. Sametinget må for fremtiden ha et sterkere fokus på etablering og utvikling av samiske institusjoner og organisasjoner i de sjøsamiske samfunnene.

Sametinget ønsker ikke at fartøy over 15 meter skal kunne få generelle dispensasjoner til å fiske innenfor fjordlinjene. Hver enkelt dispensasjon skal være gjenstand for behandling og anbefaling fra fjordfiskeremda. Områder innenfor fjordlinjene skal ikke være verneområder, men være områder som gir grunnlag for bærekraftig og lønnsom høsting for kyst- og fjordbefolkningen. Dette sikrer det materielle grunnlaget for sjøsamisk kultur. Sametinget vil samtidig uttrykke bekymring for statusen til seibestanden og mener at yngre årsklasser i større grad bør skjermes. Derfor skal man ikke gi dispensasjon for fartøy over 15m meter til å fiske innenfor fjordlinjene.

Sametinget skal utrede ordninger for kvotebonus til fartøykvoter for fiskere som knyttes opp til fylket som fiskeren bor i. En slik ordning vil styrke det materielle grunnlaget for sjøsamisk kultur ytterligere.

Sametinget ønsker en utredning på ressursrente på all fisk som sendes ubearbeid og/eller fryst ut av det enkelte fylke, gjelder oppdrett- og fisken som fanges utenfor fylket. Ressursrenten betales til staten og overføres de enkelte fylker. Sametinget mener at en slik ordning vil styrke ressurstilgangen til samiske områder og det materielle grunnlaget.

En av de største utfordringene nå er situasjonen med internasjonalt krav gjennom NASCO om begrensning i sjølaksefisket i Varangerfjorden, med begrunnelse i at dette innvirker på laks som gyter i elver på Kolahalvøya. Sametinget er av den oppfatning at det ikke finnes dokumentasjon som tilsier at begrensningene bidrar til økt gyting eller økning i laksebestanden ved å innføre ytterligere begrensninger. Sametinget er derfor svært skeptisk til at det gjøres tiltak på norsk side, begrenset til Varangerfjorden med tilhørende reguleringssoner. De allerede innførte reguleringene har ikke vist noen positiv endring i fisket på russisk side. Sjølaksefisket i Varangerfjorden med tilhørende fjordsystem er allerede desimert med dagens reguleringer. Sametinget kan ikke akseptere ytterligere begrensninger i sjølaksefisket, som en del av kombinasjonsnæringene for jordbruk, fiske og reindrift, samt andre som fisker. Dette fisket er en viktig kultur- og språkbærer i tillegg til at det er et

tradisjonelt fiske som gir næringsinntekt. Det må heller kunne utvides slik at binæringsinntektene for primærnæringene kan økes.

Merknad Arbeiderpartiet v/ representant Ronny Wilhelmsen, Nordkalottfolket v/representant Kjetil Romsdal, NSR, NSR-Sáb v/ representant Beaska Niillas, Árja v/representant Inger Eline Eriksen

Merknad Arbeiderpartiet v/ representant Ronny Wilhelmsen, Nordkalottfolket v/representant Kjetil Romsdal, NSR, NSR-Sáb v/ representant Beaska Niillas, Árja v/representant Inger Eline Eriksen

Redegjørelse for utvikling i sjøsamiske samfunn.

Sametinget mener at trålerne andel av totalkvantumet må reduseres. Sametinget ser at trålerne ikke har oppfylt sin plikt som forutsatt ved etableringen av trålkvotene/konsesjon, plikt ovenfor industrien på land og samfunnene det gjelder.

Denne andelen fisk fra trålerne tildeles kystflåten slik at landanleggene kan ha mer kontinuerlig drift. Sametinget ser det som en helt klar fordel for samfunnene i kyst og fjordområdene at man overfører kvoter fra hav til kyst, dette trygger samfunnene, arbeidsplassene og øker lønnsomheten.

Merknad NSR/NSR-Sáb v/ representant Beaska Niillas, Árja v/representant Inger Eline Eriksen

Merknad NSR/NSR-Sáb v/ representant Beaska Niillas, Árja v/representant Inger Eline Eriksen

Avvisning av Kystfiskeutvalgets forslag

Krenking av menneskerettighetene som ble gjort da Stortinget og regjeringen i 2012 mente at sjøsamisk fiskeikke kommer inn under urbefolkningsrettighetene, da ble vedtaket gjort på feil grunnlag og uriktige opplysninger. Dette er en urettferdighet mot sjøsamene som den norske stat må rette opp.

Den beste strategien til å fortsette utviklingen av sjøsamiske samfunn er å sikre samenes rettigheter til fiske og at det er god forvaltning av marine ressurser. For å oppfylle Kystfiskeutvalgets forslag i NOU 2008:5 må det gjennomføres en rettighetsutredning slik at det kollektive rettighetsgrunnlaget til befolkning i samiske området blir styrket.

For å følge og løfte opp saken, bør Sametinget be bestemmende myndigheter om å arrangere konferanse der Sametinget, Stortinget og Regjeringen sammen kan løfte opp spørsmålet og drøfte hva av som gikk galt da Staten gjorde feil da NOU 2008:5 ble behandlet.

Fremlegg av saken påbegynt 02.06.15 kl. 17.05 , debatt påbegynt 04.06.15 kl. 17.42.

Votering

Det ble ikke votert over saken.

Protokoll tilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

Talerliste og replikkordskifte :

	Innlegg	Replikk
1	Silje Karine Muotka, saksordfører	
2	Beaska Niillas	Inger Eline Eriksen
	Beaska Niillas	
3	Mariann Wollmann Magga	Christina Henriksen
4	Ronny Wilhelmsen	Beaska Niillas
		Ellen Kristine Saba
	Ronny Wilhelmsen	
5	Christina Henriksen	
6	Nora Marie Bransfjell	
	Mariann Wollmann Magga, til forretningsorden	
7	Vibeke Larsen	Christina Henriksen
		Kjetil Romsdal
	Vibeke Larsen	
8	Inger Eline Eriksen	
	Per Andersen Bæhr, til forretningsorden	
		Ronny Wilhelmsen
		Christina Henriksen
9	Ronny Wilhelmsen	Kirsti Guvsám
10	Piera Heaika Muotka	Inger Eline Eriksen
11	Silje Karine Muotka	
12	Beaska Niillas	Mariann Wollmann Magga
		Inger Eline Eriksen
	Beaska Niillas	
13	Ronny Wilhelmsen	Beaska Niillas
		Inger Eline Eriksen
	Ronny Wilhelmsen	
14	Arthur Johan Tørfoss	Inger Eline Eriksen
15	Silje Karine Muotka, saksordfører	

SP - vedtak:

Sametinget har drøftet Sametingsrådets redegjørelse om utvikling i sjøsamisk samfunn. Redegjørelsen er vedlagt protokollen.

Behandlingen av saken ble avsluttet 04.06.15 kl. 19.00.

Sametingsrådet redegjørelse om reindriftspolitikken**Behandlinger**

Politisk nivå	Møtedato	Saksnr.
Sametingsrådet	05.05.15	SR 061/15
Sametingets plenum	2. – 5.06.15	SP 18/15

I Vedlegg**II Forslag og merknader**

Sametingsrådets forslag til innstilling:

Sametinget har drøftet sametingsrådets redegjørelse om reindriftspolitikken. Redegjørelsen er vedlagt protokollen.

Sametingsrådets redegjørelse om reindriftspolitikken**1. Bakgrunn og prosess**

Den samiske reindrifta har en lang historie i nordområdene, som livsform og næring basert på en allsidig ressursutnyttelse. Reindrifta har tradisjonelt vært en familiebasert næringstilpasning, og er både økonomisk og kulturelt viktig for mange urfolkssamfunn i nord. De siste 50 årene har det skjedd store endringer i den samiske reindrifta, med blant annet en betydelig mekanisering, økende grad av spesialisering og fokus på reindrifta som kjøttprodusent. Samtidig er den tradisjonelle organiseringa og sosiale institusjoner stort sett opprettholdt.

Den reindriftspolitiske utviklingen de siste årene tilsier at det er et behov for å oppdatere Sametingets politikk på området. Det har vært mange utfordrende saker for reindriftsnæringen, og det er blitt gjort endringer i forvaltninga. Det er økte forventninger til at Sametinget skal innta en tydeligere rolle i reindriftssaker.

Sametingsrådet vil derfor utarbeide en ny sametingsmelding om reindrift, og denne redegjørelsen fremmes for plenum som et ledd i prosessen. En sametingsmelding om reindrift skal tydeliggjøre Sametingets politiske ståsted. Målet med meldingen er å

tydeliggjøre Sametingets politikk hva gjelder reindrift og styrke Sametinget både som en sentral politisk aktør og en sentral utviklingsaktør.

Denne redegjørelsen vil ikke ta for seg alle temaer som vil være en del av sametingsmeldingen, men se på noe sentrale problemstillinger. Innholdet i redegjørelsen er på et foreløpig nivå, og debatten og tilbakemeldingene fra Sametingets plenum vil danne grunnlag for perspektiver og temaer i det videre arbeidet med meldinga.

Reindriftnæringa i Norge er en mangfoldig næring, der mulighetene og utfordringene er ulike mellom reinbeiteområdene, men også innad i områdene. I politikkkutforminga må man være bevisst på ulikhetene, og sametingsmeldinga vil derfor både se på felles problemstillinger for reindriften som helhet og mer regionale tilpasninger av strategier og prioriteringer.

Politikkutviklinga og meldingsarbeidet skal skje i tett samarbeid med reindriftnæringa. Sametingsrådet har hatt dialogmøter med reinbeitedistrikter i alle reinbeiteområder, der sametingsmeldinga var et av temaene. Rådet har også arrangert en oppstartskonferanse i Kautokeino. Det vil bli gjennomført innspillmøter også i andre reinbeiteområder. Norske Reindriftsamers Landsforbund (NRL) er en svært sentral aktør i det reindriftpolitiske landskapet, og rådet vil ha tett kontakt med NRL i prosessen.

2. Status

Reindriften er en viktig og langsiktig sysselsetter og verdiskaper i det samiske samfunnet. Reindriften som næring og livsform er unik både i nasjonal og internasjonal sammenheng. Reindriften bidrar daglig til å bevare samisk språk og kultur, og for at tradisjonell kunnskap holdes i hevd, videreutvikles og videreføres.

I 2013 er det 3112 personer tilknyttet samisk reindrift i Norge. Antall årsverk er i 2013 beregnet til 952, fordelt på 532 aktive siidaandeler (Økonomisk utvalg for reindriftnæringa 2015). Reindriftsbasert industri i STN-kommunene¹ (i hovedsak slakterier i Indre Finnmark) sysselsetter i tillegg om lag 100 personer. Samla inntekter i reindriften i 2012 er beregnet til i overkant av kr. 300 mill., i tillegg er inntekter for slakteriene bare i indre Finnmark beregnet til rundt kr. 130 mill. (Norut Alta 2014:4).

¹ Det geografiske området for Sametingets tilskuddordninger til næringsutvikling.

Reindrifta har en sentral plass i den samiske kulturen, som en av få kulturspesifikke samiske næringer. Reindriftnæringa har en legitim rett tuftet på et folkerettslig grunnlag som omfatter:

- rett til ressursutnyttelse i forbindelse med reindrift
- rett til deltakelse i beslutningsprosesser i saker som angår dem
- rett til beskyttelse av reindriftarealer

Ivaretagelse av disse rettighetene er selve fundamentet i Sametingets reindriftspolitik. Vi vektlegger også reindriftas tradisjonelle karakter som en familiebasert næring. Reindriftas tilknytning til den samiske kulturen er det som gjør næringa unik. Et av de viktigste målene for Sametingets reindriftspolitik er å opprettholde det tette båndet mellom næringsaktiviteten og kulturutøvelsen.

Sametingets påvirkning i reindriftspolitikken skjer primært gjennom konsultasjoner med statlige myndigheter og gjennom innspill til reindriftnforhandlingene mellom staten og NRL. I mange saker har vi sett at statlige myndigheter har vært på kollisjonskurs med reindrifta. Vi er bekymret for at utformingen og iverksettingen av reindriftspolitikken ikke har legitimitet innenfor reindrifta og det samiske samfunnet. Dette vil kunne resultere i en svært uoversiktlig og uforutsigbar situasjon både for myndighetene og reindrifta.

Bidra til næringsutvikling og økt verdiskaping i næringen har Sametinget hatt fokus på siden Sametingets opprettelse. Sametinget har i lang tid tildelt støtte til tilleggsnæringer i reindrift. Denne satsningen har vært et viktig bidrag til entreprenørene i reindriftnæringa. Vi har også vært representert i styringsgruppa for reinprogrammet. De siste to årene har Landbruks- og matdepartementet gjort endringer som har svekket Sametingets innflytelse på reindriftn næringspolitiske utvikling. Overføringen til Sametingets tilskuddforvaltning over reindriftnavtalen er blitt avvirket og Sametinget ble heller ikke gitt representasjon i Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftnbasert vekst og verdiskaping, etter sammenslåingen med reinprogrammet. Sametinget er heller ikke representert i markedsutvalget for reinkjøtt eller Reindriftnens Utviklingsfond.

3. Reindrifta som vekstnæring i nord

Reindrifta som samisk hjørnesteinsnæring er en viktig sysselsetter og verdiskaper i det samiske samfunnet. Som en av hjørnesteinene i det samiske samfunnet, er det naturlig at Sametinget er med på å bidra til næringsutvikling i reindrifta. Det er vesentlig for samfunnsutviklinga at man har en positiv næringsutvikling. Stabil sysselsetting og økt verdiskaping i reindriftnæringa er derfor viktig for hele det samiske samfunnet. Det er grunnleggende at man fortsatt har et stort fokus på verdiskaping og innovasjon i reindrifta. Reindriftnæringa har store muligheter både med et godt matprodukt, et unikt reiselivsprodukt og som råvareprodusent til duodji. Det er stadig økende etterspørsel etter lokal og kortreist mat, og reinkjøtt representerer det beste av arktisk, økologisk

matproduksjon. Det er behov for et sterkt fokus på produktutvikling og markedsarbeid, slik at man kan definere markedsnisjer der reindrifta har et potensial for vekst. Økt interesse og etterspørsel for reinkjøtt og andre produkter av rein vil føre til økt fortjeneste til reineier.

Reindriftsnæringas produkter er tuftet på den samiske kulturarven, og det er denne tilknytningen som gjør produktene unike og som selger. Det er derfor svært viktig at satsninga skjer på det samiske samfunnets og reindriftas egne premisser, og at den først og fremst kommer reindrifta til gode. Der samisk kultur møter næringsvirksomhet er det en rekke hensyn som må tas, blant annet etiske problemstillinger som kan komme opp i produktutviklingsprosesser. Dette gjør seg særlig gjeldende i reindriftsbasert turisme. Sametinget jobber aktivt for utvikling av samisk reiseliv og samiske kulturnæringar, og har kompetanse innen dette feltet. Sametinget har et mål om å være en sentral aktør i utviklingen av reindrift, reiseliv og kulturnæringar.

Positiv næringsutvikling og økt verdiskaping i reindrifta betinger en god tilrettelegging for de reindriftsutøverne som har reindrift som hovedvirksomhet. Det er et sentralt mål å opprettholde og styrke reindrifta som en familiebasert næring og som en hjørnestein i samisk kultur. Sametingsmeldingen om reindrift vil ha et sterkt fokus på strategier som sikrer en slik utvikling.

I sametingsmeldingen er målet å utforme en helhetlig og framtidsrettet politikk med klare målsetninger som bidrar til å:

1. Styrke reindrifta som næring og øke verdiskapingen i næringen
2. Sikre reindriftas rettsgrunnlag
3. Sikre reindrifta gode og forutsigbare rammebetingelser
4. Sikre reindrifta som språk- og kulturbærer

For Sametinget er det et overordna mål om at reindrifta skal være bærekraftig. Vektingen mellom økonomisk, økologisk og kulturelt bærekraftig har i mange år vært gjenstand for diskusjon mellom næringen, Sametinget og Stortinget. På Stortinget er det bred enighet om at økologisk bærekraft skal prioriteres. I en del områder er reindrifta ikke nødvendigvis bærekraftig i dag, blant annet på grunn av arealinngrep, store rovilltap, høyt reintall, klimaendringer osv. I Sametingsmeldingen er det et mål å definere økonomisk, kulturell og økologisk bærekraft i større grad enn tilfellet er i dag.

Det er behov for en grundig gjennomgang av innholdet i og forståelsen av målsettingene for en bærekraftig reindrift. Det er avgjørende for den videre utviklingen og retningen i reindriftspolitikken. Dette vil være et sentralt tema i sametingsmeldinga og vil bli grundig drøftet der. Det er nødvendig at man i denne gjennomgangen tar innover seg

kompleksiteten i reindrifta. Den rådende reindriftspolitik og forvaltningsregime har ikke i sterk nok grad lagt til grunn reindriftssamenes eget kunnskapsgrunnlag og forståelsesformer som over flere hundre år har vært grunnlaget for en god og bærekraftig reindrift.

4. Reindriftsnæringas utfordringer

Reindriftsnæringen har over lang tid vist å være en tilpasningsdyktig næring, som er godt rustet til å takle den ufortsigtbarhet naturens svingninger skaper. Dette er en usikkerhetsfaktor som er naturlig for reindriftsutøverne, og som man håndterer gjennom god kunnskap om reinens natur og landskapet som er opparbeidet over generasjoner. Å arbeide for at reindriftsnæringa har gode og forutsigbare politiske og forvaltningsmessige rammebetingelser er en prioritert oppgave for Sametinget.

I mange sammenhenger blir reindrifta fremstilt som en utfordringenes næring, med mange og sammensatte utfordringer. Den økonomiske utviklingen i reindriftsnæringa de siste årene er bekymringsfull, med økende kostnader og reduksjon i inntektene. Et stadig økende rovilttrykk fører til store tap, som igjen går utover produksjonen. Arealgrunnlaget for reindrifta er under press, da det føres en samfunns- og næringspolitikk som legger beslag på nye og større deler av de eksisterende reinbeiteområdene.

4.1 Ivaretagelse av reindriftas rettsgrunnlag

Reindrifta har et selvstendig rettsgrunnlag, og reindriftas rett til arealer bygger blant annet på sedvane og alders tids bruk. Arealer er forutsetninga for at reindrift skal kunne opprettholdes slik vi kjenner det i dag. Den største trusselen mot reindrifta er det økende presset på arealene, både når det gjelder inngrep i form av utbygginger og økt ferdsel i reinbeiteområder.

I den nasjonale nordområdepolitikken er det varslet en større satsning på natur- og energiresurser. Reindriftas eksistensbehov og bruk av områdene blir ofte møtt med økonomiske motargumenter. Et velkjent argument er at reindriften i aktuelle områder utgjør en liten del av den samlede sysselsetting, og at reindriftsnæringen totalt sett i en økonomisk forstand er en liten næring. En slik tilnærming er ikke i samsvar med folkerettens regler om urfolks rettigheter, herunder artikkel 27 i FN konvensjonen om sivile og politiske rettigheter. Bestemmelsen i artikkel 27 i konvensjonen omfatter individuelle rettigheter. Spørsmålet i relasjon til artikkelen blir derfor i stor grad om den enkelte reindriftsutøverens rett til å utøve sin kultur sammen med andre i gruppen (siida/distrikt) er krenket. Det er ikke tilstrekkelig med en samlet vurdering om at

reindriftnæringen som sådan tåler det aktuelle inngrepet.

Med dette tegnes det et bilde av reindriften som en aktør som hindrer utvikling i nordområdene. Dette er ødeleggende for reindriftenes omdømme. Meldinga skal derfor tydeliggjøre de verdiene som ligger i reindriften, både de samfunnsmessige og økonomiske. Sametingsmeldinga må inneholde klare strategier for hvordan ivareta reindriftnæringens arealbehov.

I sluttdokumentet fra FNs Verdenskonferanse for urfolk har Norge forpliktet seg til å innhente samenes representative institusjoners frie og forhåndsinformerte samtykke før det eventuelt gis tillatelse til prosjekter som berører deres landområder og ressurser, og før vedtakelse og gjennomføring av lover eller administrative tiltak som kan berøre samene. Det er av avgjørende betydning at reindriften har en reell mulighet til å delta i forvaltningen av sine landområder. Dette er en forutsetning for gjennomføring av den forpliktelse som staten har i henhold til urfolkserklæringen til å sikre samenes rett til bevaring og vern av miljøet, samt sikre produksjonskapasiteten som de aktuelle landområder og ressurser har. Det er ikke tilfelle i dag. Reindriftnæringa, både ved Norske Reindriftsamers Landsforbund og reinbeitedistriktene, har pekt på at det er ressursmessig utfordrende for distriktene å følge alle planprosesser, og at dette gjør at reindriftenes rettsikkerhet svekkes. Reinbeitedistriktene har ikke nok kompetanse eller kapasitet til å arbeide med de utallige arealsaker som fremmes.

Meldinga skal drøfte hvordan Sametinget, NRL, Protect Sápmi med flere kan styrke reindriftenes kapasitet og kompetanse til reell medvirkning og konsultasjoner i beslutninger som kan påvirke dem direkte, og da spesielt i arealsaker.

De siste årene har det vært en økning av henvendelser fra reindriftnæringa om hvordan Sametinget kan ivareta deres interesser i konkrete arealsaker. Mange av reinbeitedistriktene er bekymret for ivaretagelsen av reindriftenes arealgrunnlag i den nye regionale forvaltninga og med avviklingen av områdestyrene. Reinbeitedistriktene er særlig bekymret for at innsigelsesinstituttet ikke vil bli brukt i stor nok grad av fylkesmennene. Sametinget har innsigelsesmyndighet etter plan- og bygningsloven, og bruken av denne reguleres av Sametingets planveileder. Planveilederen har hatt som utgangspunkt at det er reindriftenes forvaltningen og områdestyrene som har best forutsetninger til å ivareta reindriftenes arealinteresser. For Sametinget vil innsigelser være aktuelt når det fører til at det vil være vesentlig vanskeligere eller umulig å opprettholde reindrift innad i et distrikt eller i en siida. I sametingsmeldinga vil det være naturlig å gjøre en vurdering av hvordan reindriftenes arealbehov ivaretas i den nye forvaltninga så langt, og samt vurdere hvordan Sametingets innsigelsespraksis kan videreutvikles.

Rettigheter knyttet til samisk reindrift har et selvstendig rettsgrunnlag uavhengig av lovgivningen. Dette innebærer blant annet at lovgivningen ikke gir en uttømmende

regulering av reindriftsutøvernes rettigheter, og at lovendringer ikke kan gjennomføres i strid med reindriftenes rettigheter etter sedvane eller alders tids bruk. Sametinget vil i samarbeid med reindriftnæringen arbeide for ivaretagelse av reindriftenes rettigheter. Dette er viktig for bevaring og videreutvikling av samisk reindrift i Norge.

Reindriftenes rettsgrunnlag har imidlertid inntil relativt nylig vært ansett for kun å hvile på den til enhver tid gjeldende reindriftslovgivning. Reindriftenes selvstendige rettsgrunnlag basert på sedvane og alders tids bruk, uavhengig av loven, ble først anerkjent i lovs form gjennom reindriftsloven av 2007. Den uklare interne rettighetssituasjonen, som følge av at reindriftsmyndighetene over tid ikke har tatt hensyn til sedvanemessige rettigheter i reindriften, er en utfordring som vil måtte løses gjennom hensiktsmessige og egnede prosesser, herunder rettslige prosesser. Dette vil bli drøftet i sametingsmeldingen om reindrift.

4.2 Den kulturelle dimensjonen

Sametinget er opptatt av å ivareta den kulturelle dimensjonen ved reindriftnæringa. Det handler om å opprettholde den samiske kulturarven. Det handler blant annet om tradisjonell kunnskap, tradisjonelle driftsmønstre, et levende språk, ivaretagelse av reindriftenes kulturlandskap og kulturminner. I meldinga vil Sametinget drøfte hvilke rammebetingelser som må på plass for å ivareta disse fellesgodene som reindriftnæringa produserer. Virkemidler for å opprettholde stabil rekruttering til næringa i alle områder, virkemidler for å styrke kvinners rolle i reindriften og virkemidler for å styrke og opprettholde tradisjonell kunnskap er sentrale verktøy for å sikre reindriften som en familiebasert og kulturbærende næring.

4.3 Rovdyr og reindrift

Etter Sametingets oppfatning føres det en rovdyrpolitikk som ikke tar hensyn til beitenæringene. Dette gir store konsekvenser for reindriftnæringa over hele landet. Situasjonen for reindriften i rovdyrutsatte områder er alvorlig. Veksten i rovdyrstammene har de senere årene ført til store tap og nedgang i inntektene, spesielt i områdene sør for Finnmark. Det er behov for en betydelig reduksjon av rovdyr i reinbeiteområdene for å sikre en bærekraftig drift. Slik rovdyrforvaltninga er nå, så er det i hovedsak andre enn reindriften som setter premisene for hvordan næringa kan redusere konsekvensene av å ha rovvilt i beiteområdene. Meldinga må drøfte hvordan reindriftnæringa kan gis en reell innflytelse i rovviltforvaltninga. Det er også behov å drøfte hvordan erstatnings- og dokumentasjonsordningene bedre kan tilpasses reindriftnæringas forutsetninger.

4.4 Langsiktig reintallstilpasning

Reduksjon av reintallet i deler av Finnmark har i lang tid stått høyt på den reindriftpolitiske dagsorden. Det store fokuset på reintall fra myndighetenes side gjør dette til en av de viktigste rammebetingelsene i de berørte områdene. Sametinget er kritisk til den prosessen som staten har valgt å gjennomføre der reindriftnæringen ikke i tilstrekkelig grad har vært med på beslutningsprosessene, og er bekymret for at det vil føre til at man forsterker problemet over tid. Dette er en tung prosess for de berørte reieneierne. Det er stor usikkerhet i reindriftnæringa i forhold til konsekvenser og videre oppfølging etter endt reduksjonsperiode. Meldinga skal drøfte hvordan man sammen med reindriftnæringa kan utvikle stabile og langsiktige løsninger for reintallsproblematikken. For å få stabile rammebetingelser for reindriftnæringa i disse områdene er det av avgjørende betydning å få avklart beitegrensene mellom siidaene på vinterbeiteområdene. Dette arbeidet må prioriteres høyt. Dette vil også være et viktig tiltak for å få til en bedre prosess for reintallstilpasninga.

4.5 Forvaltning av reindriftnæringa

For Sametinget er det sentralt mål at reindriftnæringa forvaltes i tråd med folkerettens krav til samisk selvbestemmelse og at forvaltninga oppleves som legitim av reindriftnæringa. I mange sammenhenger kommer det til uttrykk en manglende tillit mellom reindriftnæringa og forvaltning. Vi mener at det er behov for et større fokus på å utvikle felles problemforståelser og forståelse for årsakssammenhenger som et grunnlag for god samhandling mellom statlige myndigheter og reindriftnæringa. I meldinga vil vi drøfte hvilke grep som må tas for at reindriftnæringa har en reell innflytelse i forvaltninga og beslutningsprosesser. Vi vil også se på hvordan Sametinget kan bidra til å bedre dialogen mellom reindriftnæringa og myndigheter.

Det er behov for en ny type tilnærming til forvaltninga av reindriftnæringa, som tar utgangspunkt i reindriftnæringas egen kunnskap. I dialogmøtene Sametinget har hatt med reinbeitedistriktene ble det tatt opp av flere at reindriftnæringas egen tradisjonelle kunnskap er ikke en del av kunnskapsgrunnlaget for beslutninger. Reindriftnæringas utøvere har en opplevelse av at dette ikke blir oppfattet som kunnskap av den statlige forvaltninga, men heller som høringsuttalelser eller meninger. Meldinga bør drøfte hvordan man i større grad kan implementere tradisjonell kunnskap i forvaltninga. Samtidig vil Sametinget også se på hvordan reindriftnæringa som et vitenskapelig fag med studier på master- og PhD-nivå bør utvikles til det beste for det samiske samfunn.

Sametinget har over flere år arbeidet for en større utredning av den framtidige forvaltninga av reindriftnæringa, uten å ha fått gjennomslag. Statlige myndigheter har de siste årene gjort stegvise endringer i reindriftnæringas forvaltning uten at det er gjort grundige evalueringer og vurderinger, og uten reelle konsultasjoner med Sametinget og reindriftnæringa. Mot Sametingets og NRLs vilje, ble den regionale forvaltninga flyttet til

fylkesmennene og områdestyrene ble nedlagt fra 1.1.2014. Den sentrale reindrifftsforvaltninga ble litt senere underlagt Landsbruksdirektoratet. Endringene i den regionale forvaltninga skal evalueres etter tre år, og vi forventer at Sametinget konsulteres om mandatet til denne evalueringa. Sametinget har vedtatt at man sammen med NRL vil igangsette en utredning for å vurdere framtidig organisering av reindriffts forvaltning, herunder også Sametingets rolle i forvaltninga. Rådet ønsker i første omgang å drøfte det nye forvaltningsregime i sametingsmeldinga, der man vurderer denne opp mot folkerettens krav til selv- og medbestemmelse. Meldinga skal også drøfte Sametingets rolle.

4.6 Reindrifftsavtalen

Sametinget gir årlig innspill til partene i reindrifftsavtalen og deltar som observatør i statens delegasjon under reindrifftsforhandlingene. Sametingsmeldinga om reindrift vil se nærmere på Sametingets rolle og innflytelse i reindrifftsforhandlingene.

Virkemidlene over reindrifftsavtalen er et av de viktigste verktøyene for realiseringen av reindriffts politikken. De siste årene har reindrifftsavtalen hatt et forsterket næringsrettet fokus med en dreining av virkemidlene mot en tilrettelegging for de reindrifftsutøverne som har reindrift som hovedvirksomhet. Vi har stilt oss positive til en utvikling som støtter opp om næringsaspektet, men mener at denne satsningen i altfor stor grad har gått ut over det kulturelle aspektet ved næringa. Staten har også et ansvar å opprettholde og styrke reindriffta som en familiebasert næring og som en hjørnestein i samisk kultur, og det må derfor finnes rom for dette aspektet både i reindrifftsavtalen og reindriffts politikken for øvrig.

Sametingets plenum - 018/15

Merknad - FrPs samtingsgruppe, representant Arthur Tørfoss

Merknad - Arthur Tørfoss - FrPs Sametingsgruppe

Sametingsrådets redegjørelse om reindriffts politikken

Fremskrittspartiet merker seg at Sametingsrådet ønsker en sterkere rolle i reindriffts politikken, og viser til saken:

«En sametingsmelding om reindrift skal tydeliggjøre Sametingets politiske ståsted. Målet med meldinga er å tydeliggjøre Sametingets politikk hva gjelder reindrift og styrke Sametinget både som en sentral politisk aktør og en sentral utviklingsaktør.»

Fremskrittspartiets oppfatning er at dette målet er i direkte strid med næringens egne interesser. Det er også grunn til å påpeke at der sametinget har engasjement i dag, som for eksempel i utviklingen av samisk språk, går utviklingen i motsatt retning av sametingets uttalte mål. Markedsøkonomi fungerer der den enkelte og næringslivet fritt kan operere innenfor generelle rammebetingelser trukket opp av myndighetene. Et velfungerende marked innebærer at forbrukerne i all hovedsak styrer tilbudet gjennom sin etterspørsel. Offentlig innblanding, styring og reguleringer av produksjon og etterspørsel, enten det er reinkjøtt, fisk eller landbruksprodukter, skaper ikke grobunn for bærekraftig vekst og utvikling.

FrP anser derfor ikke at det vil bidra til noe som helst positivt for reindriften om Sametinget får en sterkere rolle i næringa.

Merknad - Arbeiderpartiet, representantn Mariann Wollmann Magga og ÅaSg v/representant Ellinor Marita Jåma

Merknad - Arbeiderpartiet, representantn Mariann Wollmann Magga

Sametingsrådets redegjørelse om reindrift

Arbeiderpartiet slutter seg til at det er viktig å tydeliggjøre Sametingets politikk hva gjelder reindrift og styrke Sametinget både som en politikk- og næringsutvikler, slik at det kan være førende for dialogen mellom Sametinget og reindriften, og Sametinget og myndighetene.

Arbeiderpartiets sametingsgruppe vil uttrykke bekymring for de siste års endringer i forvaltningen av reindriften, endringer i Reindriftsavtalen som tilsidesetter kulturelle tiltak, samt reduksjon av reindriftsamisk deltakelse i beslutninger.

Det må fastslås at reindriftnæringa er en særskilt næring, og at det derfor påhviler et spesielt ansvar for å sikre at denne næringen og kulturen kan videreføres. Det er også fundamentet for hvorfor reindriften er viktig for Sametinget.

Lovverket må også gjennomgås med tanke på hvordan praksis med Finnmarksloven og sentrale forskrifter i dag fungerer for reindriftnæringen, og hvordan Sametinget selv behandler arealsaker. Det må også løftes en debatt om hvordan Sametinget selv skal bygge opp og dele kompetanse.

Utvikling av reindriften som næring og kulturbærer har et stort potensiale til å få bedre resultater og må få rammebetingelser som kan realisere dette potensialet. Vi er bekymret for de økonomiske resultatene, og frykter at disse på sikt vil utarme den kulturelle bærekraften. Spesielt i sørsamiske områder, der veldig mange av samene har en nær tilknytning til reindriften, vil det være helt avgjørende at dette vies spesiell oppmerksomhet i meldingen. Samisk reindrift er en bærebjelke i den sørsamiske kulturen, og der språk og kultur i dag er levende og ivaretas. Dette må også sees i nær sammenheng med de store rovilttapene i deler av det sørsamiske reindriftsområdet.

Vi ber videre Sametingsrådet sørge for at det blir lagt opp til flere innspillskonferanser i andre områder. Innspillskonferanse i Kautokeino ble avholdt i januar, og legger naturligvis føringer for redegjørelsen. Det er derfor viktig at disse blir avholdt på et tidlig tidspunkt, om andre

områder ikke skal ende opp med å kun være høringsinstans.

Fremlegg av saken påbegynt 02.06.15 kl.17.20 , debatt av saken påbegynt 05.06.15 kl, 11.00.

Votering

Det ble ikke votert over saken.

Protokoll tilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

Talerliste og replikkordskifte :

	Innlegg	Replikk
1	Thomas Åhrén, saksordfører	
2	Mariann Wollmann Magga	
3	Arthur Johan Tørfoss	Ronny Wilhelmsen
		John Kappfjell
		Kirsti Guvsám
	Arthur Johan Tørfoss	
4	Ellinor Marita Jåma	John Kappfjell
		Mariann Wollmann Magga
	Ellinor Marita Jåma	
5	Marit Kirsten Anti Gaup	
6	Per Andersen Bæhr	John Kappfjell
7	OI Johan Gaup	Mariann Wollmann Magga
		Marit Kirsten Anti Gaup
	OI Johan Gaup	
8	Per Mathis Oskal	
9	Mathis Nilsen Eira	Mariann Wollmann Magga
		John Kappfjell
		Per Mathis Oskal
	Mathis Nilsen Eira	
10	Kjetil Romsdal	Per Andersen Bæhr
		Mariann Wollmann Magga
11	Nora Marie Bransfjell	John Kappfjell
	Nora Marie Bransfjell	
12	Hartvik Hansen	Ellen Kristine Saba
		Per Mathis Oskal
	Hartvik Hansen	
13	Mariann Wollmann Magga	
14	Thomas Åhrén, saksordfører	

SP - vedtak:

Sametinget har drøftet Sametingsrådets redegjørelse reindriftspolitikken. Redegjørelsen er vedlagt protokollen.

Behandlingen av saken ble avsluttet 05.06.15 kl. 12.20.

Ášši/Sak 019/15	Sametingets plenum
-----------------	--------------------

Ášši/Sak 003/15	Plan- og finanskomiteen
-----------------	-------------------------

Sametingets reviderte budsjett 2015

	Arkivsaknr. 15/1715
--	------------------------

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saksnr.
Sametingsrådet	26.10.05	R 109/05
Nærings- og kulturkomiteen	21.– 24.11.05	
Sametingets plenum	05-08.12.05	057/05

I Vedlegg

Forslag og merknader

Sametingsrådets forslag til innstilling:

Sametinget er en nettobudsjettert virksomhet og disponerer eventuelt positivt årsresultat og har ansvaret for å dekke eventuelt negativt årsresultat. Eventuelt underskudd dekkes inn ved neste års budsjett. Sametinget foretar årlige budsjettrevisjoner i plenum i juni måned, på bakgrunn av vedtaket av årsmelding i mars som også inkluderer årsregnskapet.

Sametinget kan forvalte post 50-midler tildelt fra departementene fritt. Dette gjelder ikke øremerkede midler som kommer fra andre departementale poster, så som postene 22 og 72. Tilleggsbevilgningene vil likevel tas med i det reviderte budsjettet.

Sametingets regnskap for 2014 viser et overskudd på kr 4 999 394 pr 31.12.2014. Det var ved revidert budsjett 2014 budsjettert med et overskudd på kr 6 969 773. I forhold til revidert budsjett for 2014 gir dette en underdekning på kr 1 970 379, som må dekkes inn ved revidert

budsjett for 2015.

Det vises for øvrig til Sametingets årsregnskap og Sametingets årsmelding 2014, sak 007/15.

Det er ikke foretatt reduksjoner i direkte tilskudd. Sametinget har sendt ut tildelingsbrev til alle mottakere av direkte tilskudd og er forpliktet til å opprettholde disse tilskuddene i 2015. Det er heller ikke foretatt reduksjoner i poster som berører inngåtte avtaler og avsetninger fra Samefolkets fond.

Refordeling av budsjettet for 2015 fremgår av nedenforstående tabeller med tilhørende omtale av de enkelte poster.

Med forbehold om Stortingets behandling av revidert budsjett 2015 foretar Sametinget følgende fordeling:

Sametingets samlede inntekter og utgifter

Driftsinntekter	Budsjett -15	Refordel. bud	Rev.bud-15
Bevilgninger fra departementene	420 676 000	2 719 000	423 395 000
Bevilgning Samefolkets fond	5 200 000	-5 000	5 195 000
Oppspart avkastning Samefolkets fond	992 000	0	992 000
Sum driftsinntekter	426 868 000	2 714 000	429 582 000
Virkemidler			
Språk	78 864 000	0	78 864 000
Kultur	106 143 000	0	106 143 000
Bibliotek	9 047 000	0	9 047 000
Barnehage	11 405 000	0	11 405 000
Grunnopplæring	25 325 000	0	25 325 000
Høyere utdanning og forskning	4 000 000	0	4 000 000
Helse og sosial	3 696 000	0	3 696 000
Arealer og Miljø	3 100 000	1 000 000	4 100 000
Kulturminnervern	3 150 000	0	3 150 000
Næring	33 431 000	-256 379	33 174 621
Lokalt og regionalt samarbeid	2 350 000	0	2 350 000
Samisk samarbeid og internasjonalt arbeid	2 009 000	0	2 009 000
Andre tiltak	4 127 000	0	4 127 000
Sum virkemidler	286 647 000	743 621	287 390 621
Sum driftsinntekter - virkemidler	140 221 000	1 970 379	142 191 379
Driftskostnader			
Drift politisk nivå	30 213 000	0	30 213 000
Drift administrasjon	110 008 000	0	110 008 000
Sum driftskostnader	140 221 000	0	140 221 000
ÅRSRESULTAT	0	1 970 379	1 970 379

Bevilgning fra departementene

	Budsjett -15	Refordel. bud	Rev.bud-15
Kommunal- og moderniseringsdep. (KMD)	274 900 000	2 734 000	277 634 000
Kunnskapsdepartementet - KD	40 331 000	0	40 331 000
Kunnskapsdepartementet - KD	15 660 000	0	15 660 000
Klima- og miljøverndepartementet - MD	3 399 000	-3 000	3 396 000
Kulturdepartementet - KUD	78 986 000	0	78 986 000
Helse- og omsorgsdepartementet - HOD	5 400 000	-12 000	5 388 000
Barne-, likestillings- og inkluderingsdept. - BLD	1 000 000	0	1 000 000
Olje- og energidepartementet - OED	1 000 000	0	1 000 000
Totalt bevilget	420 676 000	2 719 000	423 395 000
Samefolkets fond	5 200 000	-5 000	5 195 000
Totalt bevilget	425 876 000	2 714 000	428 590 000

Tildelingsbrevet fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet viser at Sametinget har fått en økning på totalt kr 1 714 000. Økningen kom inn under behandlingen av statsbudsjettet 2015 i Stortinget.

Av Innst 16 S (2014-2015) Kommunal- og forvaltningskomiteen fremgår følgende:

”Dette fleirtalet styrker løyvinga til samiske formål i Sametinget (kap. 560 post 50) med 2 mill. kroner. Dette fleirtalet reduserer samstundes driftsposten til Husbanken med 2 mill. kroner (kap. 2412 post 1). Hensyntatt driftskutt lagt inn i budsjettforliket i tillegg til finansinnstillingen, innebærer dette at kap. 560 post 50 økes med samlet 1,734 mill. kroner i forhold til regjeringens forslag, mens kap. 2412 post 1 reduseres med samlet 2,335 mill. kroner i forhold til regjeringens forslag. Dette fleirtalet forutset at dette gjeld for 2015.”

Regjeringen foreslår i revidert nasjonalbudsjett å styrke Sametingets bevilgning med 1 millioner kroner til samiske institusjoner og organisasjoner som bistår samiske interesser. Midlene skal gå til å fremme samiske interesser i saker som utnyttelse av naturressurser og andre inngrep i tradisjonelle samiske områder.

Kultur

Akt.	Budsjett -15	Refordel. bud	Rev.bud-15
15500 Árran Julevsame lulesamisk senter	5 450 000	0	5 450 000
15501 Saemien Sijte	3 800 000	0	3 800 000
15503 RidduDuottarMuseat	9 960 000	0	9 960 000
15504 Tana og Varanger museumssiida	8 010 000	-237 000	7 773 000
15505 Várdobáiki	1 838 000	0	1 838 000
15506 Senter for nordlige folk AS	1 712 000	0	1 712 000
15507 Samisk museumslag	200 000	0	200 000
15508 Bååstede	1 000 000	0	1 000 000
Sum	31 970 000	-237 000	31 733 000

Akt.	Budsjett -15	Refordel. bud	Rev.bud-15
15000 Árran lulesamisk senter, Tysfjord Samisk senter for samtidskunst,	2 061 000	0	2 061 000
15001 Karasjok	3 914 000	0	3 914 000
15002 Senter for nordlige folk AS, Kåfjord	1 509 000	0	1 509 000
15003 Sjøsamisk kompetansesenter, Billefjord	595 000	0	595 000
15004 Sijti Jarngge, Hattfjelldal	1 478 000	0	1 478 000
15005 Várdobáiki, Evenes/Skånland	1 106 000	0	1 106 000
15006 Pitesamisk hus	794 000	0	794 000
15007 Samisk hus i Oslo	565 000	0	565 000
15008 Lásságámmi	288 000	0	288 000
15009 Villmarksampen i Tollådal - pitesamisk	62 000	0	62 000
15010 Internasjonalt samisk filmsenter	1 140 000	0	1 140 000
15011 Saemien Sijte	655 000	0	655 000
15012 Altta Sami Siida	421 000	0	421 000
15013 Sjeltie - Samisk kulturpark, Majavatn	160 000	0	160 000
15015 Vilgesvárre	212 000	0	212 000
15016 Tana og Varanger museumssiida	206 000	237 000	443 000
15017 Sjøsamisk tun, Porsanger	155 000	0	155 000
Sum	15 321 000	237 000	15 558 000

I vedtaket i sak SD 054/13 Sametingets budsjett 2014 ble det en feilføring mellom postene 15016 Kulturhus og 15504 Museum. Begge postene hører til Tana og Varanger Museumssiida. Totalt fikk Tana og Varanger museumssiida tildelt de midlene som var vedtatt for 2014.

Feilføringen mellom postene fikk konsekvenser for sak SD 044/14 Sametingets budsjett 2015. Økningen av midlene på de to postene ble utregnet på grunnlag av de feilposterte midlene.

I revidert budsjett for 2015 foreslås det å øke post 15016 Kulturhus med kr 237 000. Dette inkluderer prisstigningen. Samtidig reduseres post 15504 Museum tilsvarende, til kr 7 773 000.

Næring

Akt.	Budsjett -15	Refordel. bud	Rev.bud-15
Rammebetingelser i primærnæringene	6 000 000	0	6 000 000
Attraktive lokalsamfunn	10 000 000	-256 379	9 743 621
Kulturnæring	16 431 000	0	16 431 000
Verdiskaping og nyetableringer	1 000 000	0	1 000 000
Sum	33 431 000	-256 379	33 174 621

Akt.	Budsjett -15	Refordel. bud	Rev.bud-15
40510 Næringsliv og bedriftsutvikling	7 000 000	-256 379	6 743 621
41010 Utmarksnæring og videreforedling	2 000 000	0	2 000 000
41011 Samisk reiseliv	1 000 000	0	1 000 000
Sum	10 000 000	-256 379	9 743 621

Areal og miljø

Akt.		Budsjett -15	Refordel. bud	Rev.bud-15
30000	Stiftelsen Protect Sápmi	2 000 000	0	2 000 000
30500	Annen oppfølging av samiske rettigheter til arealer og ressurser	650 000	1 000 000	1 650 000
31000	Areal og miljømeldingen, åpningsseminar	200 000	0	200 000
31001	Areal og miljømeldingen, utredning fra eksterne	250 000	0	250 000
Sum		3 100 000	1 000 000	4 100 000

Plan- og finanskomiteen - 003/15

PFK - vedtak:

Plan- og finanskomiteens innstilling

Innledning

Sametingets plan- og finanskomité har behandlet sak 19/15 Sametingets reviderte budsjett 2015. Sametinget er en nettobudsjettert virksomhet. Sametinget disponerer eventuelt positivt årsresultat og har ansvar for å dekke eventuelt negativt årsresultat. Pr 31.12.2014 var det en underdekning på kr 1 970 379 som dekkes inn ved revidert budsjett for 2015.

MerknaderKomiteen, med unntak av medlemmet i Fremskrittspartiet, Norske samers riksforbund (NSR) Kirsti Guvsám, Jan David Anti, Piera Heika Muotka og Magnhild Helene Stock, medlemmene fra Arbeiderpartiets sametingsgruppe (Ap) Vibeke Larsen, Knut Store og Gunhild Engstad, medlemmet fra Høyre (H) Ellen Kristina Saba, medlemmet fra Åarjel-Saemiej Giehl (ÅaSG) Jovna Z. Dunfjell, medlemmet fra Árja Laila Susanne Vars og medlemmet fra Nordkalottfolket Toril Bakken Kåven fremmet følgende merknad:

Sametingets budsjettvedtak og reglement for Sametingets tilskuddsordninger

Sametingets plenum vedtar årlig Sametingets budsjett, og budsjettvedtaket er et viktig styringsdokument for Sametingets plenum overfor Sametingsrådet i utøvelsen av den daglige samepolitikken. Budsjettet er et viktig dokument, ikke bare for Sametingsrådet og Sametinget, men også for den samiske befolkningen som ønsker å søke om tilskudd til ulike typer samiske formål. Sametingets budsjettstruktur har endret seg de siste årene.

Det vises til Sametingets budsjett 2015, kapittel 11.2 Ansvar og rammebetingelser i forvaltningen av arealer og ressurser. Ved Sametingets budsjettvedtak vedtok plenum etablering av en ny tilskuddsordning om oppfølging av samiske rettigheter til arealer og ressurser. Denne ordningen har flere strategier med tilhørende tiltak for å veilede og støtte

opp om samiske rettighetshaveres arbeid. En av dem er å ivareta samiske rettigheter i forbindelse med rettighetskartleggingen i Finnmark (Finnmarkskommisjonens arbeid). I budsjettet legges det opp til at ordningen er ment å favne alle samiske interesser i forbindelse med kommisjonens arbeid, under delmål 2 nevnes strategi med tilhørende tiltak:

Etablering av en veiledningsordning for samiske rettighetshavere som vil fremme rettighetskrav ovenfor Finnmarkskommisjonen.

I regelverket for denne ordningen er imidlertid tilskuddsordningen som gjelder Finnmarkskommisjonens arbeid begrenset til å kun omfatte samiske rettighetshavere i sjø- og fjordområder. Det vises til Sametingets "Regelverk for tilskudd til annen oppfølging av samiske rettigheter til arealer og ressurser" hvor det under "Oppgaver og tiltak som skal ivaretas under omsøkte prosjekt" tydelig fremkommer hvilke søknader som prioriteres, herunder:

Veiledning og forundersøkelser for rettighetshavere for å kunne fremme krav om kollektive eller individuelle rettigheter til fiskeplasser i sjø- og fjordområder overfor Finnmarkskommisjonen.

Sametingsrådet er blitt delegert myndigheten til å iverksette Sametingets budsjettvedtak i tråd med de forutsetningene og de rammene Sametinget har vedtatt skal gjelde for de ulike tilskuddsordningene. Sametingsrådet har vedtatt et regelverk for tilskuddsordning for samiske rettighetshavere. I den er støtteordningen i forbindelse med Finnmarkskommisjonens arbeid begrenset til kun å omfatte "kollektive eller individuelle rettigheter til fiskeplasser i sjø- og fjordområder". Denne avgrensningen var ikke Sametingets intensjon i Sametingets budsjett for 2015. Dette kunne medført at samiske rettighetshavere som ønsker støtte til å kartlegge sine rettigheter på land i forbindelse med Finnmarkskommisjonens arbeid i feltene Nesseby, Karasjok og andre kommende felt, ikke kunne blitt prioritert i følge regelverket for tilskuddsordningen.

Det foretas en ny utlysning for nevnte tilskuddsordning i tråd med Sametingets vedtatte budsjett. Dette er også naturlig siden Sametinget i revidert budsjett øker posten med 1 million. Sametingsrådet bør også ta en gjennomgang av andre tilskuddsordninger for å påse at disse er i tråd med plenumsvedtak.

Disse medlemmene ser et behov for at plenum i forbindelse med sitt årlige budsjettvedtak også vedtar prioriteringene som skal legges inn i regelverket for de ulike tilskuddsordningene. Sametingsrådet bes fremme en budsjettinnstilling for budsjett 2016 hvor alle prioriteringene for de ulike tilskuddsordningene vedtas av plenum, ikke av Sametingsrådet.

Forslag

Forslag fra Norske samers riksforbund (NSR) Arbeiderpartiets sametingsgruppe (Ap), Árja, Nordkalottfolket, Høyre, Áarjel-Saemiej Giel og Fremskrittspartiet (FrP)

Forslag 1 Avsnitt før tabell "Kultur": Regjeringen foreslår i revidert nasjonalbudsjett å styrke Sametingets bevilgning med 1 millioner kroner til samiske institusjoner og organisasjoner som bistår samiske interesser. Midlene skal gå til å fremme samiske interesser i saker som utnyttelse av naturressurser og andre inngrep i tradisjonelle samiske områder.

Erstattes med: Regjeringen foreslår å øke Sametingets bevilgning med 1 million. "Proposisjon til Stortinget 119S Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2015" (s77) sier: "Det foreslås øke bevilgningen slik at Sametinget kan gi tilskudd til institusjoner og organisasjoner som skal styrke dialogen og kan bistå samiske interesser i

saker om utnyttelse av naturressurser og andre inngrep i tradisjonelt samiske områder”.

Forslag fra Norske samers riksforbund (NSR), Arbeiderpartiets sametingsgruppe (AP), Høyre, Nordkalottfolket, Fremskrittspartiet (FrP), Árja og Áarjel-Saemiej Giel

Forslag 2 Sametingets reviderte budsjett 2015 avsluttes med følgende tekst:

Rådets innstilling til Sametingets budsjett 2016 skal inneholde kulepunktprioriteringer for de søkerbaserte ordningene.

Forslag fra Norske samers riksforbund (NSR), Arbeiderpartiets sametingsgruppe (AP), Høyre, Nordkalottfolket, Fremskrittspartiet (FrP), Árja og Áarjel-Saemiej Giel

Forslag 3 Tilleggsforslag til rådets innstilling:

Ny tekst inn under Arealer og miljø:

Sametinget igangsetter et arbeid med å gjennomgå lovverket for motorferdsel i utmark, herunder den nasjonale forskriften for motorisert ferdsel i utmark, med det formål å foreslå endringer i lovgivning og forskriftsverk som bedre ivaretar samiske utmarksbrukeres interesser og hensynet til tradisjonell samisk utmarkshøsting.

Komiteens tilråding Komiteen har ikke flere merknader eller forslag og råder Sametinget til å vedta følgende:

Sametinget støtter for øvrig Sametingsrådets forslag til innstilling.

Sametingets plenum - 019/15

Forslag 4 - Representant Piera Heaika Muotka - NSR

Forslag 4 - Representant Piera Heaika Muotka - NSR

Sametingets reviderte budsjett 2015

Kapittel 11.2 Ansvar og rammebetingelser i forvaltningen av arealer og ressurser

Delmål 2

Ny strategi:

- oppfølging i forbindelse med Samerettsutvalget II

Saken påbegynt 03.06.15 kl. 09.20.

Votering

Av 39 representanter var 37 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Forslag 4 ble vedtatt med 33 stemmer mot 4 stemmer.
- Forslag 1 ble enstemmig vedtatt.
- Forslag 2 ble enstemmig vedtatt.
- Forslag 3 ble enstemmig vedtatt.
- Plan- og finanskomiteens tilrådning ble enstemmig vedtatt.

Protokoll tilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

Talerliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Kirsti Guvsám, saksordfører	Ellen Kristine Saba
		Hartvik Hansen
	Kirsti Guvsám	
2	Vibeke Larsen	Piera Heaika Muotka
		Kirsti Guvsám
	Vibeke Larsen	
3	Ellen Kristine Saba	Inger Elin Utsi
	Ellen Kristine Saba	
4	Piera Heaika Muotka	Vibeke Larsen
		Ellen Kristine Saba
	Piera Heaika Muotka	
5	Jovna Zakarias Dunfjell	Inger Elin Utsi
	Jovna Zakarias Dunfjell	
6	Knut Store	Kirsti Guvsám
		Inger Elin Utsi
7	Hartvik Hansen	Kirsti Guvsám
		Piera Heaika Muotka
		Ellen Kristine Saba
	Hartvik Hansen	
8	Ronny Wilhelmsen	Christina Henriksen
		Kjetil Romsdal
		Kirsti Guvsám
	Ronny Wilhelmsen	
9	Ann-Mari Thomassen	Mariann Wollmann Magga
		John Kappfjell
		Ellen Kristine Saba
	Ann-Mari Thomassen	
10	Beaska Niillas	
11	Inger Eline Eriksen	Kirsti Guvsám
	Inger Eline Eriksen	
12	Kirsti Guvsám, saksordfører	

SP - vedtak:

Sametinget er en nettobudsjettert virksomhet og disponerer eventuelt positivt årsresultat og har ansvaret for å dekke eventuelt negativt årsresultat. Eventuelt underskudd dekkes inn ved neste års budsjett. Sametinget foretar årlige budsjettrevisjoner i plenum i juni måned, på bakgrunn av vedtaket av årsmelding i mars som også inkluderer årsregnskapet.

Sametinget kan forvalte post 50-midler tildelt fra departementene fritt. Dette gjelder ikke øremerkede midler som kommer fra andre departementale poster, så som postene 22 og 72. Tilleggsbevilgningene vil likevel tas med i det reviderte budsjettet.

Sametingets regnskap for 2014 viser et overskudd på kr 4 999 394 pr 31.12.2014. Det var ved revidert budsjett 2014 budsjettert med et overskudd på kr 6 969 773. I forhold til revidert budsjett for 2014 gir dette en underdekning på kr 1 970 379, som må dekkes inn ved revidert budsjett for 2015.

Det vises for øvrig til Sametingets årsregnskap og Sametingets årsmelding 2014, sak 007/15.

Det er ikke foretatt reduksjoner i direkte tilskudd. Sametinget har sendt ut tildelingsbrev til alle mottakere av direkte tilskudd og er forpliktet til å opprettholde disse tilskuddene i 2015. Det er heller ikke foretatt reduksjoner i poster som berører inngåtte avtaler og avsetninger fra Samefolkets fond.

Refordeling av budsjettet for 2015 fremgår av nedenforstående tabeller med tilhørende omtale av de enkelte poster.

Med forbehold om Stortingets behandling av revidert budsjett 2015 foretar Sametinget følgende fordeling:

Sametingets samlede inntekter og utgifter

Bevilgning fra departementene

Tildelingsbrevet fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet viser at Sametinget har fått en økning på totalt kr 1 714 000. Økningen kom inn under behandlingen av statsbudsjettet

2015 i Stortinget.

Av Innst 16 S (2014-2015) Kommunal- og forvaltningskomiteen fremgår følgende:

”Dette fleirtalet styrker løyvinga til samiske formål i Sametinget (kap. 560 post 50) med 2 mill. kroner. Dette fleirtalet reduserer samstundes driftsposten til Husbanken med 2 mill. kroner (kap. 2412 post 1). Hensyntatt driftskutt lagt inn i budsjettforliket i tillegget til finansinnstillingen, innebærer dette at kap. 560 post 50 økes med samlet 1,734 mill. kroner i forhold til regjeringens forslag, mens kap. 2412 post 1 reduseres med samlet 2,335 mill. kroner i forhold til regjeringens forslag. Dette fleirtalet forutset at dette gjeld for 2015.”

Regjeringen foreslår å øke Sametingets bevilgning med 1 million. “Proposisjon til Stortinget 119S Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2015” (s77) sier: “Det foreslås øke bevilgningen slik at Sametinget kan gi tilskudd til institusjoner og organisasjoner som skal styrke dialogen og kan bistå samiske interesser i saker om utnyttelse av naturressurser og andre inngrep i tradisjonelt samiske områder”.

Kultur

I vedtaket i sak SD 054/13 Sametingets budsjett 2014 ble det en feilføring mellom postene 15016 Kulturhus og 15504 Museum. Begge postene hører til Tana og Varanger Museumssiida. Totalt fikk Tana og Varanger museumssiida tildelt de midlene som var vedtatt for 2014.

Feilføringen mellom postene fikk konsekvenser for sak SD 044/14 Sametingets budsjett 2015. Økningen av midlene på de to postene ble utregnet på grunnlag av de feilposterte midlene.

I revidert budsjett for 2015 foreslås det å øke post 15016 Kulturhus med kr 237 000. Dette inkluderer prisstigningen. Samtidig reduseres post 15504 Museum tilsvarende, til kr 7 773 000.

Næring

Areal og miljø

Sametinget igangsetter et arbeid med å gjennomgå lovverket for motorferdsel i utmark, herunder den nasjonale forskriften for motorisert ferdsel i utmark, med det formål å foreslå endringer i lovgivning og forskriftsverk som bedre ivaretar samiske utmarksbrukeres interesser og hensynet til tradisjonell samisk utmarkshøsting.

Kapittel 11.2 Ansvar og rammebetingelser i forvaltningen av arealer og ressurser
Delmål 2

Ny strategi:

- oppfølging i forbindelse med Samerettsutvalget II

Rådets innstilling til Sametingets budsjett 2016 skal inneholde kulepunktprioriteringer for de søkerbaserte ordningene.

Behandlingen av saken ble avsluttet 03.06.15 kl. 11.45.

Sametingets kontrollutvalg - årsmelding 2014**Behandlinger**

Politisk nivå Kontrollutvalget	Møtedato	Saksnr.
Sametingets plenum	2. – 5.06.15	SP 20/15

I Vedlegg

II Forslag og merknader

Kontrollutvalgets innstilling:

Sametinget har drøftet kontrollutvalgets årsmelding 2014. årsmeldingen er vedlagt protokollen.

Sametingets kontrollutvalg - årsmelding 2014**1. INNLEDNING**

Kontrollutvalgets arbeidsoppgaver er regulert i Sametingets forretningsorden og i de særskilte reglene for kontrollutvalgets ansvars- og arbeidsområde.

I Sametingets forretningsorden § 15 fram kommer følgende;

Kontrollutvalgets oppgaver er:

- å utøve den parlamentariske kontroll over virksomheten som finansieres via Sametingets budsjett, og*
- å kontrollere Sametingets årsregnskap og gjennomgå eventuelle merknader vedrørende disse fra Riksrevisjonen.*

Utvalget kan foreta de undersøkelser i Sametingets administrasjon som det anser som

nødvendig for Sametingets kontroll. Før utvalget selv foretar slike undersøkelser, underrettes sametingsrådet, eventuelt plenumsledelsen, som plikter å framskaffe ønskede opplysninger.

Utvalget kan avgi innstilling til Sametingets plenum om de saker den tar opp til behandling. Et mindretall på to av utvalgets medlemmer kan kreve at en sak blir tatt opp til behandling i utvalget.

Plenum kan fastsette særskilte regler for kontrollutvalgets ansvars- og arbeidsområde.

I de særskilte regler for kontrollutvalgets ansvars- og arbeidsområde, § 2 kontrollutvalgets oppgaver, heter det;

Kontrollutvalget skal på faglig grunnlag utøve parlamentarisk kontroll og styringskontroll ved å undersøke og utrede saksforhold, vurdere det opp mot etablerte kriterier og ordninger og påpeke eventuelle feil og mangler.

Kontrollutvalget eller den kontrollutvalget bemyndiger, har rett til fullt innsyn i dokumenter, rapporter og lignede i Sametinget.

Videre skal kontrollutvalget avgi årsmelding, jf. § 5. Årsmeldingen skal avspeile kontrollutvalgets virksomhet i foregående år.

2. KONTROLLUTVALGETS MEDLEMMER

Sametinget valgte den 15.10.2013 i sak 037/13 følgende medlemmer til kontrollutvalget for perioden 2013 - 2017:

1. John Kappfjell, leder
2. Marie Therese N. Aslaksen, nestleder
3. Tor Gunnar Nystad, medlem
4. Inger Elin Utsi, medlem
5. Arthur Tørfoss, medlem

Kontrollutvalget har gjennomført følgende interne møter:

- Oslo 23.01.14
- Oslo 27.03.14
- Karasjok 31.03.14 (telefonmøte)
- Oslo 01.07.14

- Oslo 09.09.14
- Oslo 25.11.14
- Karasjok 17.12.14 (telefonmøte)

Telefonmøtene 31.03.14 og 25.11.14 var en fortsettelse av møtene i Oslo 27.03.14 og 25.11.14.

Kontrollutvalget har gjennomført følgende eksterne møter :

- Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité 27.03.14
- Riksrevisjonen 09.09.14
- Forum for Kontroll og Tilsyn 09.09.14

3. KONTROLLUTVALGETS VIRKSOMHET

Rammeavtalen for saksbehandlingstjenester

Sametingets kontrollutvalg har inngått rammeavtale for saksbehandlingstjenester med ALT advokatfirma AS. ALT advokatfirma AS skal levere en uhildet saksbehandlingstjeneste til Sametingets kontrollutvalg. Kontraktperioden gjelder for tre år (2012 - 2015), med mulighet til forlengelse for ett år.

Kontrollutvalget har behandlet totalt 40 saker og velger å kommentere behandlingen av følgende saker:

06/14 Pågående saker i kontrollutvalget

Det ble gitt informasjon om bestillinger gjort i 2013 og statusen for disse. Dette gjaldt for foranalyse forvaltningsrevisjon av Sametingets tilskuddsforvaltning og forprosjektet identifisering av risikoområder i Sametinget.

Kontrollutvalget valgte å ikke legge inn bestilling på arbeid med forvaltningsrevisjon av Sametingets tilskuddsforvaltning.

07/14 Bestilling av arbeid - risikoområder i Sametinget - fase 2

Kontrollutvalget la inn bestilling på arbeid hos ALT advokatfirma AS. Arbeidet går ut på å kartlegge og innhente nødvendige dokumenter i forbindelse med kartlegging av risikoområdene i Sametinget.

Vedtaket i kontrollutvalget ble protokollert slik:

- *Informasjonsinnhenting vil foregå ved at Rådet og administrasjonen blir bedt om å redegjøre for relevante sider av virksomheten, basert på en forespørsel utarbeidet av ALT. ALT vil vurdere Rådets og administrasjonens tilbakemeldinger og utarbeide en (foreløpig) risikovurdering. I den grad det er hensiktsmessig vil ALTs vurderinger foretas i dialog med Rådet og administrasjonen.*
- *Arbeidet går på kartlegging og innhenting av nødvendige dokumenter i forbindelse med kartlegging av risikoområdene - fase 2.*

14/14 Klage om lovlighet ved valg av plenumsledelse

Gjennomføring av valg av plenumsledelsen ble innklaget av følgende grupperinger på Sametinget høsten 2013; Árja, Nordkalottfolket, FrP og Ávjovárri fastboende liste.

Klagen ble behandlet av både plenumsledelsen og kontrollutvalget. Klagen ble ikke tatt til følge av plenumsledelsen. Kontrollutvalget konstaterte at valget av plenumsledelsen hadde vært gjennomført i henhold til gjeldende regelverk.

16/14 Eventuelt

Ellen Bongo Eira har innklaget kontroll av driftstilskuddordningen for duodji til kontrollutvalget i brev av 03.03.14.

Kontrollutvalgets arbeid er regulert i Sametingets forretningsorden, § 15. Der framkommer at kontrollutvalget skal utøve parlamentarisk kontroll av Sametinget og kontrollere blant annet

Sametingets regnskap.

Klager ble gjort oppmerksom på ovennevnte og saken ble oversendt Sametingsrådet til behandling.

21/14 Nye bestillinger

I henhold til særskilte regler for kontrollutvalget skal utvalget blant annet fremme årsmelding for plenum. Paragraf 5 regulerer blant annet hvilke rapporter med merknader som kontrollutvalget skal legge fram.

Med bakgrunn i nevnte regelverk ble det lagt inn følgende bestilling fra ALT advokatfirma AS; gjennomgang av sametingsrådets møtebøker for 2013, Sametingets klagenemndas møtebøker 2013 og Riksrevisjonens rapporter.

26/14 Status nye bestillinger - Alt advokatfirma AS

ALT advokatfirma AS la fram resultat for følgende bestillinger:

- Sametingets klagenemndas møtebøker for 2013
- Gjennomgang av Riksrevisjonens revisjon for 2013

Sametingets klagenemndas møtebøker - oppsummering av funn:

Etter vår gjennomgang av klagenemndas møtebøker for 2013, sitter vi igjen med et inntrykk av at klagenemndas saksbehandling er oversiktlig og ryddig. Det er god orden i møtebøkene noe som gir lett oversikt over klagenemndas virksomhet. Alle saker som er oppført til behandling er behandlet, og vedtak med begrunnelse er inntatt i protokollene. Med ett unntak er protokollene godkjent av klagenemndas medlemmer, og alle protokollene ligger tilgjengelig i PDF-format på Sametingets nettsider.

På samme måte som for Sametingsrådet, oppfordrer vi Sametingets klagenemnd til å vurdere muligheter for publisering av saksfremlegg på nett, alternativt at saksfremstillingen i større grad enn i dag gjengis i protokollen. Disse tiltakene vil begge være egnet til å gjøre

sakene lettere tilgjengelige for publikum.

Kontrollutvalget oppfordrer klagenemnda til å vurdere mulighet for å publisere saksframleggene på nett, alternativt at saksframstillingen i større grad enn i dag gjengis i protokollen. Begge disse foreslåtte tiltak vil være egnet til å gjøre sakene lettere tilgjengelig for publikum.

Gjennomgang av Riksrevisjonens revisjon - overordnet konklusjon:

Riksrevisjonen har etter sine gjennomganger ikke hatt vesentlige innvendinger mot Sametingets regnskap eller med Sametingets tilskuddsforvaltning. Det anbefales etter dette at Riksrevisjonens rapporter tas til orientering.

Kontrollutvalget har merket seg Riksrevisjonens kommentar om at administrasjonen har fokus på forebyggende, risikobegrensende tiltak og at anbefaling i rapporten fra kontrollen av tilskuddsforvaltningen følges opp. Kontrollutvalget ser videre at Sametinget har en betydelig forbedringspotensial i rutinene for regnskapsføring og presentasjon av regnskap. Kontrollutvalget lister opp 5 punkter hvordan forbedringen kan oppnås.

32/14 Sametingsrådets møtebøker - framlegg av arbeid - Alt advokatfirma AS

ALT advokatfirma AS la fram resultatet for følgende bestilling:

- Sametingsrådets møtebøker 2013

Sametingsrådets møtebøker - oppsummering av funn:

Vår gjennomgang av Sametingsrådets møtebøker for 2013 gir grunnlag for følgende anbefalinger:

- *Sametingsrådets møtebøker bør ferdigstilles og gjøres tilgjengelig kort tid etter at møtet er avsluttet. Status for de ulike møtene bør være oppdatert.*
- *Det bør påses at sakene som angis på saklisten presenteres med tett*

nummerrekkefølge og at det ikke skjer overlapp av saksnummer som kan føre til at saker faller ut av systemet.

Det bør vurderes muligheter for publisering av saksfremlegg på nett, alternativt at saksfremstillingen i større grad enn i dag gjengis i protokollen. Begge disse tiltakene vil være egnet til å gjøre sakene lettere tilgjengelige for publikum.

Sametingsrådet har hatt rapporten opp til behandling. I tilsvaret framkommer følgende; sametingsrådet har tatt de to første anbefalingene til etterretning og det vil bli iverksatt tiltak for å forbedre rutinene på disse områdene.

Sametingsrådet har vurdert om det er grunn til å publisere saksfremlegg på nett, men har kommet til at dette ikke er hensiktsmessig. Det vises til at den/de som ønsker innsyn i saksfremlegg og underliggende dokumentasjon, kan be om innsyn.

Med bakgrunn i ovennevnte rapport og tilsvær fra sametingsrådet, gjorde kontrollutvalget følgende vedtak:

Sametingsrådet oppfordres til å ferdigstille og gjøre tilgjengelig møtebøkene kort tid etter at møtet er avsluttet. Status for de ulike møtene bør være oppdatert.

Sametingsrådet oppfordres til å sørge for at sakene på sakslisten presenteres med tett nummerrekkefølge, og at det ikke skjer overlapp av saksnummer som kan føre til at saker faller ut av systemet.

Sametingsrådet oppfordres til å vurdere muligheter for at saksfremstillingen i større grad enn i dag gjengis i protokollen. Dette tiltaket vil være egnet til å gjøre sakene lettere tilgjengelige for publikum.

33/14 Risikovurdering - framlegg av arbeid - Alt advokatfirma AS

Rapport om Risikovurdering av Sametingest virksomhet framlagt og gjennomgått i kontrollutvalget. Kontrollutvalget noterer seg følgende oppsummeringer/konklusjoner i rapporten:

Hovedkonklusjonen etter vår gjennomgang av Sametingets virksomhet er at Sametinget på tilskuddsforvaltningens område er bevisst ulike risikoområder ved virksomheten og har etablert rutiner for å minimere risikoen for at det skjer brudd på

lover og regler.

- Sametinget har etablert gode og hensiktsmessige saksbehandlingsregler for tilskuddsforvaltningen.
- Sametinget har utarbeidet etiske retningslinjer for politikere og administrasjonen som etter vår vurdering gir tydelige føringer for at den enkelte skal opptre i samsvar med Sametingets interesser.

Kontrollutvalget gjorde følgende vedtak i saken:

Sametingets kontrollutvalg tar ALT advokatfirmas rapport til orientering.

Sametingets kontrollutvalg oversender rapporten til sametingsrådet og til administrasjonen, sammen med en anbefaling om at disse gjennomgår rapporten og følger opp de vurderinger og anbefalinger som framgår i rapporten.

Sametingets kontrollutvalg ber sametingsrådet og administrasjonen om å komme tilbake med en redegjørelse for hvordan vurderinger og anbefalinger som framgår i rapporten følges opp.

38/14 Ny bestilling av arbeid - framtidig organisering av kontrollutvalget

Sametinget kontrollutvalg ønsker å få en vurdering på hvordan kontrollutvalget i framtiden kan organiseres. ALT advokatfirma AS får i oppdrag med å komme med forslag til organiseringsform. Rapporten legges fram for kontrollutvalget straks den foreligger.

39/14 Arbeiderpartiets Sametingsgruppe - klage på behandling av sak 15016 Tana og Varangermuseumssida

Arbeiderpartiets sametingsgruppe har påklaget behandlingen av plenumssak 54/13 som omhandler Tana og Varanger museum øremerkede tildelinger i budsjettet for 2014.

Kontrollutvalget valgte med å avvente med å legge inn bestilling på saken og tar saken opp til ny behandling i 2015.

4. UNDERSØKELSER SOM VIL BLI GJENNOMFØRT I KOMMENDE ÅR

Kontrollutvalget ønsker å jobbe videre med muligheten for igangsetting av en forvaltningsrevisjon.

5. UTFORDRINGER

Kontrollutvalget vil jobbe med å få til en årlig dialogmøte med Riksrevisjonen.

Kontrollutvalget vil arrangere seminar som omhandler kontrollarbeid i Sametinget.

Kontrollutvalget vil fortsatt jobbe med å få styrket budsjetttrammen for kontrollutvalget.

Kontrollutvalget vil styrke organiseringen av kontrollutvalget.

Kontrollutvalget vil jobbe for å oppdatere medlemmene i egenutvikling i forhold til kontrollarbeid.

Sametingets plenum - 020/15

Merknad - Vibeke Larsen - APs Sametingsgruppe

Merknad - Vibeke Larsen - APs Sametingsgruppe

Kontrollutvalg -beretning 2014

Sametinget ser at det behov for et eget organ som reviderer og kontrollerer Sametingets måloppnåelse og den statlige samepolitikens måloppnåelse. I dag har vi ikke et organ som kan drive en slik forvaltningsrevisjon. Sametinget mener at det må igangsettes et arbeid for å etablere en egen samerevisjon.

Saken påbegynt 03.06.15 kl. 15.00

Votering

Av 39 representanter var 39 til stede. Det ble ikke votert over saken

Protokoll tilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

Talerliste og replikkordskifte :

	Innlegg	Replikk
1	John Kappfjell, saksordfører	Aud Marthinsen
		Jørn Are Gaski
		Mariann Wollmann Magga
	John Kappfjell	
2	Inger Elin Utsi	Mariann Wollmann Magga
		Vibeke Larsen
	Inger Elin Utsi	
3	Jørn Are Gaski	Inger Elin Utsi
	Jørn Are Gaski	
4	Tor Gunnar Nystad	
5	Ann-Mari Thomassen	Jørn Are Gaski
	Ann-Mari Thomassen	
6	Vibeke Larsen	Inger Elin Utsi
		Piera Heaika Muotka
		Kirsti Guvsám
	Vibeke Larsen	
7	Jørn Are Gaski	
8	Ann-Mari Thomassen	
9	Per Andersen Bæhr	
	John Kappfjell, saksordfører	

SP - vedtak:

Kontrollutvalgets innstilling:

Sametinget har drøftet kontrollutvalgets årsmelding 2014. Årsmeldingen er vedlagt protokollen.

Behandlingen av saken ble avsluttet 03.06.15 kl. 15.50.

Ášši/Sak 009/15	Sametingets plenum
Ášši/Sak 021/15	Sametingets plenum
Ášši/Sak 007/15	Oppvekst-, omsorg- og utdanningskomite

Sametingets handlingsplan for samisk barnehagetilbud 2015-2018

	Arkivsaknr. 15/793
--	-----------------------

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saksnr.
Sametingsrådet	02.02.15	SR 019/15
Oppvekst-, omsorg og utdanningskomiteen	2. – 3.03.15	OOUK
Sametingets plenum	4. – 6.03.15	SP 009/15

Saken påbegynt torsdag 5. mars 2015 kl. 00.00

I Vedlegg

II Forslag og merknader

Sametingsrådets forslag til innstilling:

SAMETINGETS HANDLINGSPLAN FOR SAMISK BARNEHAGETILBUD 2015-2018

BAKGRUNN

Sametingsmelding om samisk barnehagetilbud ble behandlet i Sametingets plenum under sak SP 011/13 den 1. mars 2013.

Barnehagemeldingen skal bidra til at Sametinget kan legge dagsorden i den samepolitiske debatten og på nasjonalt nivå på barnehageområde. Som en oppfølging av meldingen skal det utarbeides en handlingsplan. I handlingsplanen beskrives de ulike innsatsområdene med strategiske prioriteringer og de konkrete tiltakene for oppfølging. Handlingsplanen knyttes til de årlige budsjettene.

Handlingsplanens hovedfokus er å legge forholdene til rette for å bedre kvaliteten i det samiske barnehagetilbudet. Handlingsplanen inneholder de viktigste tiltakene Sametinget ønsker å gjennomføre for å fremme et godt samisk barnehagetilbud. Skal det samiske barnehagetilbudet gi gode resultater og høy kvalitet, krever det imidlertid en systematisk medvirkning fra alle de som har kontakt med barn i barnehager både barnehageeiere, ledere og pedagogisk personell. Planen legger til grunn at det samiske barnehagetilbudet skal være for alle barn som måtte ønske det. Barn med samisk som førstespråk er språkbærere for det samiske språk. Også barn som ikke har samisk som morsmål, men som ønsker å lære samisk, må få muligheten til dette gjennom samisk barnehagetilbud.

Sametinget har flere eksterne samarbeidspartnere som vil ha en sentral rolle når ulike tiltak i handlingsplanen skal iverksettes. Det er blant annet Kunnskapsdepartementet, Utdanningsdirektoratet og Fylkesmannen. Sametinget har et tett samarbeid med de enkelte kommunene gjennom barnehageeier, med den enkelte barnehage og foreldre.

Sametingets visjon er å skape de beste barnehagene.

INNSATSOMRÅDER MED TILTAK

Sametingets melding om samisk barnehagetilbud har fokus på følgende innsatsområder:

Innholdet i barnehagen, språkstimulering i barnehagen, språkbudmodeller, rekruttering av samiskspråklige ansatte, pedagogisk materiell og leker, sammenheng

og samarbeid mellom hjem, barnehage og skole.

Innsatsområdene med tiltak skal bidra til at Sametingets politikk blir iverksatt. Sametinget rolle er ikke å gjennomføre alle tiltakene i egen regi, men sette føringer for at tiltakene blir gjennomført.

For å kunne iverksette flere av tiltakene i handlingsplanen, er det behov for både tilstrekkelige administrative ressurser og økonomiske ressurser gjennom prioritering i sametingets budsjett.

Innholdet i barnehagen

Barnehagens innhold handler ikke bare om metoder og pedagogisk materiell, leker og utstyr, men om i hvilken grad og om hvordan det samiske perspektivet vektlegges og kommer til syne i praksis. Barnehagens innhold står sentralt i videreutvikling av en helhetlig samisk barnehagepolitikk. Sametinget kan gjennom ulike tiltak være med å legge til rette for å sikre god kvalitet og et forsvarlig faglig innhold i barnehagene.

Mål

- Det samiske barnehagetilbudet har et samisk innhold som fremmer utvikling, læring og danning i samarbeid og forståelse med barnas hjem.

Strategier

- Sikre barnehageeiere kunnskaper om samisk språk og kultur
- Bidra til at barnehagene har faglig kompetanse i samisk språk og kultur og at dette vektlegges i barnehagen.
- Bidra til at barnehagelærerstudenter får innføring i samisk språk og kultur.

Tiltak 1: Lovendring om rett til et samisk barnehagetilbud

I dagens lovgivning (Lov om barnehager 2006) gis ikke alle som ønsker det rett til et samisk barnehagetilbud. Barna har kun rett til plass i barnehagen, men er ikke sikret retten til et samisk barnehagetilbud. Barn i barnehagen bør lovmessig likestilles med elever i grunnskolen når det gjelder rett til samisktilbud. Med en individuell rett til et samisk barnehagetilbud vil det si at alle barn som ønsker det får et tilbud der samisk språk og kultur vektlegges. Slik ordningen er i dag er ikke dette presist nok.

Ansvar: Kunnskapsdepartementet

Tidsramme: 2015-2018

Tiltak 2: Gi tilskudd til samiske barnehager

Sametinget gir tilskudd til samiske barnehager. Det gis tilskudd til barnehager som er vedtektsfestet at de bygger på samisk språk og kultur. Dette gjelder også norske barnehager med samiske avdelinger. Dette tilskuddet er viktig for bedre å kunne legge til rette for kommunene og private barnehageeiere å ha et samisk barnehagetilbudet. Tilskuddet skal dekke merutgifter til arbeidet med samisk språk og kultur. Dette kan være for eksempel lønn til ressurspersoner, merutgifter til organisering av opplegg som fremmer og utvikler samisk språk og kultur og kompetanseheving for barnehageansatte innen samisk språk og samisk kulturforståelse.

Ansvar: Sametinget

Tidsramme: 2015-2018

Tiltak 3: Legge til rette for god kvalitet i det samiske barnehagetilbudet

Etter en periode med nasjonal vekst i antall barnehageplasser, rett til barnehageplass og innføring av maksimalpris for foreldrebetalingen, rettes det nå nasjonalt en særlig innsats på innholdet og kvalitet i barnehagen (se St. meld. nr 24 Framtidens barnehage). Dette er også noe Sametinget har fokus på i barnehagepolitikken.

Utdanningsdirektoratet har opprettet et prosjekt som har ansvar for utvikling av systemet for særlig innsats på innhold og kvalitet i barnehagene. Det er etablert en referansegruppe for å sikre forankringen i sektoren. Sametinget er med i referansegruppen som skal gi innspill til prosjektet "Kvalitet i barnehagen" (KIB). Mandatet for referansegruppen er å følge utviklingen av kvalitetssystemet. Referansegruppen skal være en arena hvor private og offentlige barnehageeiere, samt organisasjonene, skal involveres i arbeidet og drøfte utviklingen av kvalitetssystemet i ulike faser. Referansegruppen er et rådgivende organ.

Sametinget må sette fokus på det samiske innholdet i barnehagene. Derfor vil Sametinget iverksette et prosjekt som fokuserer på innholdet i samiske barnehager, det samiske verdigrunnlaget og anbefalinger om hvordan dette skal følges opp i de enkelte barnehager.

Ansvar: Sametinget i samarbeid med Utdanningsdirektoratet

Tidsramme: 2016-2018

Tiltak 4: Gi informasjon om rettigheter og plikter av samisk barnehagetilbud til barnehageeiere

Det skal gis informasjon til barnehageeiere om samisk barnehagetilbud. Dette gjelder både tilbudet til barn i samiske barnehager, men også for barn som ønsker et samisktilbud i norske barnehager. Kunnskapsdepartementet, Utdanningsdirektoratet, Fylkesmannen og Sametinget har et felles ansvar for å oppfordre kommuner og barnehageeiere til etablering av samisk barnehagetilbud.

Sametinget har, i samarbeid med Utdanningsdirektoratet, utarbeidet en informasjonsfolder om samisk barnehagetilbud i Norge. Folderen er også rettet mot barnehageeiere. Sametinget vil samarbeide med fylkesmennene å kartlegge behovet for ulike former for samisk barnehagetilbud. Det vil være ønskelig å få en oversikt over barnehagebehovet i alle fylker i Norge. Dette fordi barn i ulike fylker sørpå og nordpå har ulike behov med tanke på lokalkultur og språk. Denne informasjonsflyten vil kunne gi en behovsanalyse som arbeidet med barnehagepolitikken i Sametinget kan bygge videre på.

Ansvar: Sametinget og Fylkesmenn

Tidsramme: 2016-2018

Tiltak 5: Styrking i samisk tradisjonskunnskap for ansatte i barnehagene

Det store mangfoldet i det samiske samfunnet gjør at de ulike barnehagene må legge til grunn den lokale kulturen for sin barnehage. Dette krever at de ansatte må ha en lokal og tradisjonell kunnskap. Å få inn kulturbærere i barnehagene er et tiltak som har blitt brukt i noen barnehager. Erfaringer fra slike tiltak er positive, og derfor vil Sametinget at det settes krav til de ansatte om kulturkunnskap og kulturforståelse. Dette må inngå som en nasjonal prioritering av tradisjonell kunnskap som etter- og videreutdanningstilbud gjennom høgskoler og universitet.

Ansvar: Sametinget, Fylkesmennene, Samisk høgskole og øvrige høgskoler og universiteter

Tidsramme: 2016-2018

Språkstimulering i barnehagen

Det er de samiske barna som har samisk som førstespråk som er språkbærere. Å legge til rette for språkstimulering for førstespråksbarn i løpet av barnehagedagen må prioriteres. Det er viktig at barnehagene har en språkpolitikk som er tydelig og metodisk forsvarlig og tilrettelagt for de behov som barna har i forhold til stimulering av samisk språk og med tanke på den enkeltes språkbakgrunn og forutsetninger. Dette innebærer at språkstimuleringen ikke skal være tilfeldig, men være planlagt og tilrettelagt for hvert enkelt barn. Kun da vil barna få det tilbudet de har krav på.

Mål

- Barn får styrket sin språkstimulering på nord-, lule- og sørsamisk.

Strategier

- Legge til rette for tidlig språkstimulering gjennom barnehagetilbud.
- Bidra til formell kompetanse i samisk språk hos ansatte.

Tiltak 6: Styrke hverdagspråket i barnehagen

Prosjekt sammen med språksentrene der man bevisstgjør personalet i deres rolle i språkkinnlæringen og bruker metoder for språkstimulering i barnehagen.

Ansvar: Sametinget, Språksentrene, Fylkesmenn

Tidsramme: 2016-2018

Tiltak 7: Gi tilskudd til språkopplæring

Sametinget gir tilskudd til språkopplæring i barnehager. Erfaringene med å gi dette tilskuddet er positive. Tilskuddet dekker først og fremst lønn til språkmedarbeidere. Barn over hele Norge får dermed mulighet gjennom denne tilskuddsordningen til å få samisk språkopplæring.

Derfor vil Sametinget fortsatt prioritere tilskudd til språkopplæring i barnehager. Det gis språkopplæring til enkeltbarn eller grupper av barn. Barna som får et samisk språkopplæringstilbud vil ha ulik språkbakgrunn. Det kan være barn som er nybegynnere i samisk språk, barn som kan litt samisk og barn som allerede har

tilegnet seg en del av språket.

Ansvar: Sametinget

Tidsramme: 2015-2018

Språkbadmodeller

Med språkbadmodeller forstås det i denne sammenheng en metode for språkinnlæring der et andrespråk eller fremmedspråk anvendes i barnets omgivelser. Det legges vekt på at man tilegner seg språket mens andre aktiviteter pågår. Barnehagene vil ha behov for utviklingsmodeller knyttet til den enkeltes språksituasjon og til lokale forhold. Det blir essensielt å satse på såkalte sterke språkbadmodeller i barnehager med samisk tilbud.

Mål

- Barnehagen har tatt i bruk de språkbadmodeller og språkstimuleringsformer som er utprøvd og som en har forskningsbaserte kunnskaper om, slik at man vet at de er egnet for formålet.

Strategier

- Bidra til at det finnes egnede språkopplæringsmodeller som man kan møte fremtidige utfordringer med.
- Bidra til å sikre systemer for at barnehageeiere kan ta i bruk de språkbadmodellene som er utprøvd og som gir positiv utvikling for språket.

Tiltak 8: Gi tilskudd til språkbadmodeller

Sametinget gir tilskudd til språkbadprosjekter i barnehager som bidrar til at språkbad tas i bruk. Dette vil Sametinget videreføre. Videre vil Sametinget bidra til å sikre systemer for at barnehageeiere kan ta i bruk de språkbadmodellene som er utprøvd og som gir positiv utvikling for språket. Det gis også mulighet for å få tilskudd til lokale utviklingsprosjekter innenfor denne ordningen.

Ansvar: Sametinget

Tidsramme: 2015-2018

Tiltak 9: Gi informasjon om språkbud og motivere til igangsetting av språkbud

Lavangen barnehage driver barnehagen etter språkbudmodellen fra Wales. Personalet er kursert og lederne og de ansatte har hatt studieturer til Wales for å lære om språkbudmodellen. Det har vært gode resultater der barna og de ansatte har begynt å snakke samisk. Sametinget ønsker å samarbeide med barnehagen om en kursrekke eller seminarpakke der også andre barnehager kan få kunnskaper om språkbudmodeller. Det vil også være aktuelt å samarbeide med andre som har erfaringer og kunnskaper fra språkbud.

Ansvar: Sametinget, språksentre, kommuner, Kunnskapsdepartementet

Tidsramme: 2015-2017

Rekruttering av samiskspråklige ansatte

For å kunne videreutvikle barnehagene som et lærende organ og oppfylle krav til utdanning etter barnehageloven, er det en viktig utfordring å få flere samiskspråklige personer til barnehagene.

Mål

- Barnehagene har samiskspråklige ansatte.

Strategier

- Sikre rekruttering av samiskspråklige barnehagelærere/pedagoger og andre ansatte.
- Bidra til økt andel av menn i barnehagene
- Sikre gode arbeidsforhold for samiskspråklig personale slik at de blir værende i barnehagen.

Tiltak 10: Samisk innhold i barnehagelærerutdanningen

Det samiske innholdet skal synliggjøres i den nye nasjonale barnehagelærerutdanningen. Det samiske innholdet har blitt ivaretatt i forskriften gjennom læringsutbyttebeskrivelsene. Alle barnehagelærerstudenter skal dermed få kunnskaper og kompetanse om samisk kultur. Sametinget har en representant i følgegruppa for barnehagelærerutdanningen som blant annet skal følge opp at det samiske innholdet blir ivaretatt i barnehagelærerutdanningene. Det er også viktig at man satser på videre- og etterutdanning i samiske emner for de som allerede er utdannet og arbeider i barnehagene.

Ansvar: Kunnskapsdepartementet, Sametinget, Samisk høgskole

Tidsramme: 2015-2017

Tiltak 11: Implementering av "Kompetanse for framtidens barnehage. Strategi for kompetanse og rekruttering 2014-2020".

Det er en stor utfordring å rekruttere barnehagepersonale med samiskspråklig kompetanse. Sametinget er med i arbeidet med å implementere kompetansestrategien både regionalt og nasjonalt. Regjeringen vil blant annet etablere et system for kompetanseutvikling i barnehagesektoren og videreføre kampanjen for rekruttering til barnehagelærerutdanningen, herunder rekruttering av personer med samiskspråklig bakgrunn (St.meld nr 24). Strategiens mål er å rekruttere og beholde flere barnehagelærere og ansatte i barnehagen, heve kompetanse for alle ansatte som jobber i barnehage og øke statusen for arbeid i barnehage.

Ansvar: Kunnskapsdepartementet, Sametinget, Fylkesmannen, Samisk høgskole

Tidsramme: 2015-2018

Pedagogisk materiell og leker

Med pedagogisk materiell og leker menes verktøy som er utarbeidet spesielt for bruk i barnehagen. Det kan være trykte materiell, leker og digitale læringsressurser, som

for eksempel bøker, spill, puslespill, applikasjoner og annet materiell som naturlig befinner seg i omgivelsene innenfor og utenfor barnehagen.

Sametingets visjon er at pedagogisk materiell og leker for barnehager med samisktilbud skal fungere som verktøy for barnehageansatte i arbeidet med å videreføre den samiske kulturarven. Gjennom pedagogisk materiell og leker skal dette arbeidet konkretisere det samiske språket og den samiske kulturen, og slik skape nysgjerrighet og stolthet for sin kulturbakgrunn. Sametinget ønsker fokus på at pedagogisk materiell og leker skal gjenspeile den samiske kulturen og samiske språk. Tilgjengelig materiell og leker skaper grunnlag for barns lek og aktiviteter og for organisering av ulike læringssituasjoner. Pedagogisk materiell og leker må ta utgangspunkt i barns dannelsesprosesser i barnehagen . I samisk perspektiv betyr dette at rammene i dannelsesprosessene må tilpasses samiske rammer, som samiske læremåter, arbeidsmåter, metoder, tenkemåter og hvilke valg man gjør. Det pedagogiske materialet skal bidra til at kvaliteten i samisk barnehagetilbud styrkes. Materialet skal være et verktøy som konkretiserer og stadfester arbeidet med å videreføre den samiske kulturarven. Det er derfor viktig at materialet bidrar til at barna får muligheten til å lære om sin lokale kultur uansett hvor i landet de bor, samtidig som de også må få innblikk i andres tradisjoner, verdier og normer.

Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (2011) gir en forpliktende ramme for planlegging, gjennomføring og vurdering av barnehagens virksomhet. Utvikling av pedagogisk materiell og leker må derfor sees i sammenheng med rammeplanens rammer for å fremme læring og dannelse. I følge rammeplan for barnehagen må personalet sørge for at barna har tilgang til og tar i bruk ulike typer materiell og teknologi. I barnehager som gir samisktilbud må barnehagene ha verktøy og materiell som er tilpasset tradisjonell samisk kunnskapsarbeid og som også bidrar til kultur- og språkutvikling.

I 2014 ble det laget en oversikt over pedagogisk materiell og leker for barnehager som er registrert gjennom Sametingets læremiddelsentral. Denne oversikten omfatter ca 350 titler. Titlene er blitt kategorisert etter fagområder for rammeplan for barnehagen. Kartleggingen viser at det finnes rundt 150 temahefter, rundt 140 eventyrbøker, ca 20 esker med kort/samtalekort, mindre enn 10 spill og lydbøker og rundt 10 pekebøker.

Mål

- Barnehagene har pedagogisk materiell og leker som dekker deres behov.

Strategier

- Bidra til utvikling av pedagogisk materiell og leker
- Arbeide for økte tilskudd til utvikling av pedagogisk materiell og lek

Tiltak 12: Gi tilskudd til utvikling av pedagogisk materiell og leker

Sametinget gir tilskudd til utvikling av pedagogisk materiell og leker i barnehager. Mottaker for tilskuddsordningen er forlag og fagmiljøer og eventuelt fagmiljøer i samarbeid med barnehager. Det vil hvert år bli gitt prioriteringer på hva som ønskes å bli laget av pedagogisk materiell og leker.

Målgruppe for pedagogisk materiell og leker:

1. Barn som er samiske språk- og kulturbærere
2. Barn som er kulturbærere men skal lære seg samisk språk hjemme og i barnehagen

Når det gjelder materiell til norske barnehager som skal gjøre barna kjent med samer og samiske forhold, er denne målgruppen også viktig. Sametingets ansvar er først og fremst å bidra til at det utvikles materiell og leker for barnehager med samisktilbud gjennom tilskuddsordningen og dets prioriteringsområder. Sametinget vil likevel arbeide for at det utvikles informasjonsmateriell til norske barnehager og materiell til barnehagelærerstudenter. Dette er først og fremst ikke Sametingets ansvarsområde, men Sametinget vil likevel jobbe for å avklare rolle og ansvarsfordeling for dette arbeidet, og se til at utviklingsarbeidet blir igangsatt.

Sametinget ser at det er behov for at det utvikles materiell på alle samiske språk. Sametinget vil så langt som mulig jobbe for at det bevilges midler til materiell på nord-, lule- og sørsamisk.

Fokusområder

Prioriteringer er gjort ut ifra Sametingets oversikt over pedagogisk materiell og leker. Denne oversikten viser at det finnes lite av materiell som spill, pekebøker, applikasjoner, språkstimuleringsmateriell, leker og annet konkretiseringsmateriell. En stor del av materialet som er tilgjengelig i dag og som kan brukes i barnehager er først og fremst ikke utviklet for bruk i barnehagen og er dermed ikke direkte knyttet til fagområder i rammeplan for barnehager. Dette er materiell som eventyrbøker og temahefter av ulike temaer innenfor samiske kulturtradisjoner. Oversikten viser dermed at det fortsatt er stort behov for materiell på alle samiske språk. Sametinget ønsker at det skal utvikles pedagogisk materiell og leker på alle tre samiske språk så langt det er mulig, og så langt de økonomiske rammene tillater det. Ønsket for fremtiden er å kunne utvide de økonomiske rammene for å sikre og effektivisere utvikling av pedagogisk materiell. Det er gjort følgende prioriteringer de neste fire år:

2015

Språkstimulerende materiell, som trykte spill og applikasjoner, som er egnet for barn i alderen 0-3 år.

2016

Språkstimulerende materiell hvor innholdet er samiske eventyr med konkreter. Materiellet kan være applikasjoner, trykt materiell og digitale læringsressurser.

2017

Pedagogisk materiell som stimulerer til bruk av sanser og bevegelse, som applikasjoner, leker og pekebøker med lyd og med visuelle og taktile elementer der innholdet er temaer om samisk tradisjonell kunnskap.

2018

Pedagogisk materiell som applikasjoner, spill og leker som gjenspeiler hvordan samene forvalter naturen og bruker den som en ressurs. Innholdet skal bidra til at barn får innsikt, forståelse og motivasjon til å ta vare på naturen samt høsting av naturens goder til eget bruk.

Ansvar: Sametinget

Tidsramme: 2015-2018

Tiltak 13: Informasjon og utlån av pedagogisk materiell og leker

Sametinget forvalter en egen læremiddelsentral. Samiske læremidler og annet pedagogisk materiell til bruk i skole og barnehage er samlet her. Det er viktig å ha all materiell samlet slik at det er en oversikt over hva som finnes. Læremiddelsentralens oppgave er informasjon, utlån og utstillinger på seminarer og konferanser. Læremiddelsamlingen blir tilgjengeliggjort gjennom læremiddelportalen på nett kalt ovttas.no.

Sametinget har foretatt en kartlegging av hva som finnes på læremiddelsentralen av pedagogisk materiell til bruk i barnehager. Det finnes en god del litteratur, men det er samtidig også noen mangler innenfor enkelte tema og aldersgrupper. For eksempel er det ikke laget så mye til barn under tre år.

Sametinget ser behov for å styrke det samiske samarbeide om pedagogisk materiell og leker med Sametingene i Sverige og Finland. Dette med den målsettingen å styrke utviklingen av mer materiell og leker over hele Sapmi.

Ansvar: Sametinget

Tidsramme: 2015-2018

Samarbeid og sammenheng mellom hjem, barnehage og skole

Sametinget vil gjennom sin politikk legge til rette for at alle barn skal oppleve et helhetlig og individuelt tilrettelagt opplæringsløp fra barnehage til skole. Dette vil skape motivasjon for videre læring.

Mål

- Barn har sammenheng og progresjon i læringsinnholdet fra barnehage til skole som sikrer kontinuitet i arbeidet med samisk språk og kultur.

Strategier

- Sikre samarbeid mellom barnehage- og skoleeiere som har ansatte med nødvendig faglig kompetanse.

Tiltak 14: Kartlegge status i barnehager og skoler hvordan de arbeider med tema.

Det vises til Kunnskapsdepartementets veileder "Fra eldst til yngst. Samarbeid og sammenheng mellom barnehage og skole" (2008).

Tiltaket går ut på å kartlegge hvordan barnehager og skoler arbeider med tema om overgangen fra barnehage til skole.

Ansvar: Sametinget, Fylkesmenn, FUB

Tidsramme: 2015

Tiltak 15: Arrangere seminar om overgangen fra barnehage til skole

Sametinget vil arrangere et seminar med tema om overgangen barnehage til skole. Etter at tiltak 12 er i verksatt med kartlegging av tema, vil seminaret bli arrangert. Innholdet i seminaret vil ta utgangspunkt i resultatet fra kartleggingen. Det er grunn til å tro at tema er aktuelt å sette

på agendaen for både barnehage- og skoleansatte. Et av temaene på seminaret vil være språk og språkvalg fra barnehage til skole.

Ansvar: Sametinget, Fylkesmenn, FUB

Tidsramme: 2015

Oppvekst-, omsorg- og utdanningskomite - 007/15

Tilstede

Nestleder Viktor Inge Paulsen, Norske Samers Riksforbund
Medlem Sandra Márjá West, Norske Samers Riksforbund
Medlem Nanna Thomassen, Norske Samers Riksforbund
Medlem Inger Elin Kristina Utsi, Norske Samers Riksforbund
Medlem Johan Vasara, Arbeiderpartiet
Medlem John Kappfjell, Arbeiderpartiet
Medlem Jørn Are Gaski, Arbeiderpartiet
Medlem Lars Oddmund Sandvik, Árja
Medlem Hartvik Hansen, Árja
Medlem Kjellrun Wilhelmsen, Nordkalottfolket
Varamedlem Nils Ante Oskal Eira, Høyre, møtte for medlem Lars Filip Paulsen

Permisjoner

Leder Ellinor Marita Jáma, Árjel-Saemiej Gielh, 02.-03.03.15
Medlem Lisa-Katrine Mo, Arbeiderpartiet, 02.-03.03.15
Medlem Lars Filip Paulsen, Høyre, 02.-03.03.15
Medlem Inger Elin Kristina Utsi, NSR, 02.03.15, kl. 09.00-10.00.

Fra administrasjonen

Sekretær: Marit Ellen Mienna

Sak- og skyggesaksordfører

Saksnr.	Sakstittel
008/15	Tolking i offentlig sektor - Sametingets strategier

Saksordfører: Lars Oddmund Sandvik, Árja
Skyggesaksordfører: Nanna Thomassen, NSR

Saksnr.	Sakstittel
---------	------------

Møtesekretærer:

Side 112 av 201

Saksordfører: Sandra Márjá West, NSR
Skyggesaksordfører: Jørn Are Gaski, AP

Spørsmål til sametingsrådet/plenumsledelsen

Komiteen hadde spørsmål til sametingsrådet i sak 008/15 Tolking i offentlig sektor - Sametingets strategier.

Sametingspresident Aili Keskitalo svarte på spørsmålene i saken.

OOUK - vedtak:

Oppvekst- og utdanningskomiteens innstilling

Innledning

Oppvekst-, omsorg- og utdanningskomiteen har behandlet sak 009/15 - Sametingets handlingsplan for samisk barnehagetilbud 2015-2018. Komiteens innstilling er følgende:

Forslag

Forslag fra komiteen, medlemmene fra Norske Samers Riksforbund (NSR) Viktor Inge Paulsen, Sandra Márjá West, Nanna Thomassen og Inger Elin Kristina Utsi, medlemmene fra Arbeiderpartiet (AP) Johan Vasara, John Kappfjell og Jørn-Are Gaski, medlemmene fra Árja Lars Oddmund Sandvik og Hartvik Hansen, medlemmet fra Nordkalottfolket Kjellrun Wilhelmsen og medlemmet fra Høyre (H) Nils Ante Oskal Eira:

Forslag 1

Sametingets handlingsplan for samisk barnehagetilbud

Innsatsområder med tiltak:

Tillegg etter siste setning:

Tilsyn med bruken av Sametingets bevilgede midler til barnehagene vil bli gjennomført. Tilsynet vil bli gjennomført i henhold til de vilkår og kriterier som er fastsatt i bevilgningen.

Det vil bli foretatt tilfeldig tilsyn, med påfølgende saksbehandling angående bruken av tildelte midler.

Forslag fra Norske Samers Riksforbund (NSR), fra Arbeiderpartiet (AP), fra Árja og fra Høyre (H):

Forslag 2

Endringsforslag 3. setning i tiltak 1:

Barn i barnehagen skal lovmessig likestilles med elever i grunnskolen når det gjelder rett til samisktilbud.

Sametinget vil arbeide for at alle barn har rett til et samisk barnehagetilbud.

Forslag fra Nordkalottfolket:

Forslag 3

Avsnittet Tiltak 1: Lovendring om rett til samisk barnehagetilbud strykes i sin helhet.

Komiteens tilrådning

Komiteen har ikke flere merknader eller forslag og råder Sametinget til å vedta følgende:

Sametinget støtter for øvrig Sametingsrådets forslag til innstilling.

Sametingets plenum - 021/15

Forslag - Arthur Tørfoss - FrPs Sametingsgruppe

Forslag - Arthur Tørfoss - FrPs Sametingsgruppe

Sametingets handlingsplan for samisk barnehagetilbud 2015 - 2018

Sametinget ønsker at det skal være et mangfold i det pedagogiske innholdet i barnehagetilbudet, og vi stiller oss derfor positive til lese- og skriveopplæring i barnehagene. God grunnbemanning, og en stabil bemanningssituasjon er en forutsetning for gode barnehager. For å styrke mangfoldet og valgfriheten må offentlige og private barnehager gis

reell likebehandling.

Sametinget anser norsk og samisk som likeverdige språk. Likevel er det en forutsetning for en nasjon at folket har en felles språklig plattform. Norsk må derfor være hovedspråk i den norske skolen og barnehagen. Opplæring i samisk i barnehagen må av praktiske og økonomiske årsaker skje på steder der barnegrnlaget er til stede. I offentlige eller private barnehager. Finansieringen bør skje til barnehagene fra staten via kommunene.

På denne bakgrunn anser ikke sametinget at det trengs en egen handlingsplan for samisk barnehagetilbud.

Saken påbegynt 03.06.15 kl.15.50

Votering

Av 39 representanter var 38 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Forslag 4 ble forkaset med 36 mot 2 stemmer
- Forslag 3 ble forkaset med 36 mot 2 stemmer
- Forslag 2 ble vedtatt med 34 mot 4 stemmer
- Forslag 1 ble vedtatt med 36 mot 2 stemmer
- Oppvekst-, omsorgs- og utdanningskomiteens tilrådning ble vedtatt med 36 mot 2 stemmer

Protokoll tilførsler

Protokolltilførsel fra Ellinor Marita Jåma, Åarjel-Saemiej Gielh:

Åarjel-Saemiej Gielh slutter seg til forslag 1 og 2

Talerliste og replikkordskifte :

	Innlegg	Replikk
1	Sandra Márjá West, saksordfører	Ellinor Marita Jåma
		Inger Eline Eriksen
	Sandra Márjá West	
2	Johan Vasara	Christina Henriksen
		Kirsti Guvsám
3	Silje Karine Muotka	John Kappfjell
		Vibeke Larsen
	Silje Karine Muotka	
4	Kjellrun Wilhelmsen	Mariann Wollmann Magga
		Johan Vasara
		Kirsti Guvsám

	Kjellrun Wilhelmsen	
5	Ellinor Marita Jåma	Inger Elin Utsi
		Sandra Márjá West
		Inger Eline Eriksen
	Ellinor Marita Jåma	
6	Lars Oddmund Sandvik	Inger Elin Utsi
		Kjellrun Wilhelmsen
7	Nanna Thomassen	Ellen Kristine Saba
	Nanna Thomassen	
8	Arthur Johan Tørfoss	Jørn Are Gaski
		Hartvik Hansen
		Inger Elin Utsi
	Arthur Johan Tørfoss	
9	Anita P. Ravna	Inger Eline Eriksen
	Anita P. Ravna	
10	Inger Elin Utsi	Ellen Kristine Saba
		Ronny Wilhelmsen
11	Ellen Kristine Saba	
12	OI Johan Gaup	
13	Lars Filip Paulsen	
14	Hartvik Hansen	
15	Jørn Are Gaski	
16	Kjellrun Wilhelmsen	
17	Inger Eline Eriksen	
18	Per Andersen Bæhr	
	Sandra Márjá West, saksordfører	

SP - vedtak:

SAMETINGETS HANDLINGSPLAN FOR SAMISK BARNEHAGETILBUD 2015-2018

BAKGRUNN

Sametingsmelding om samisk barnehagetilbud ble behandlet i Sametingets plenum under sak SP 011/13 den 1. mars 2013.

Barnehagemeldingen skal bidra til at Sametinget kan legge dagsorden i den samepolitiske debatten og på nasjonalt nivå på barnehageområde. Som en oppfølging av meldingen skal det utarbeides en handlingsplan. I handlingsplanen beskrives de ulike innsatsområdene med strategiske prioriteringer og de konkrete tiltakene for oppfølging. Handlingsplanen knyttes til de årlige budsjettene.

Handlingsplanens hovedfokus er å legge forholdene til rette for å bedre kvaliteten i det samiske barnehagetilbudet. Handlingsplanen inneholder de viktigste tiltakene Sametinget ønsker å gjennomføre for å fremme et godt samisk barnehagetilbud. Skal det samiske barnehagetilbudet gi gode resultater og høy kvalitet, krever det imidlertid en systematisk medvirkning fra alle de som har kontakt med barn i barnehager både barnehageeiere, ledere

og pedagogisk personell. Planen legger til grunn at det samiske barnehagetilbudet skal være for alle barn som måtte ønske det. Barn med samisk som førstespråk er språkbærere for det samiske språk. Også barn som ikke har samisk som morsmål, men som ønsker å lære samisk, må få muligheten til dette gjennom samisk barnehagetilbud.

Sametinget har flere eksterne samarbeidspartnere som vil ha en sentral rolle når ulike tiltak i handlingsplanen skal iverksettes. Det er blant annet Kunnskapsdepartementet, Utdanningsdirektoratet og Fylkesmannen. Sametinget har et tett samarbeid med de enkelte kommunene gjennom barnehageeier, med den enkelte barnehage og foreldre.

Sametingets visjon er å skape de beste barnehagene.

INNSATSOMRÅDER MED TILTAK

Sametingets melding om samisk barnehagetilbud har fokus på følgende innsatsområder:

Innholdet i barnehagen, språkstimulering i barnehagen, språkbadmodeller, rekruttering av samiskspråklige ansatte, pedagogisk materiell og leker, sammenheng og samarbeid mellom hjem, barnehage og skole.

Innsatsområdene med tiltak skal bidra til at Sametingets politikk blir iverksatt. Sametinget rolle er ikke å gjennomføre alle tiltakene i egen regi, men sette føringer for at tiltakene blir gjennomført.

For å kunne iverksette flere av tiltakene i handlingsplanen, er det behov for både tilstrekkelige administrative ressurser og økonomiske ressurser gjennom prioritering i sametingets budsjett.

Tilsyn med bruken av Sametingets bevilgede midler til barnehagene vil bli gjennomført. Tilsynet vil bli gjennomført i henhold til de vilkår og kriterier som er fastsatt i bevilgningen. Det vil bli foretatt tilfeldig tilsyn, med påfølgende saksbehandling angående bruken av tildelte midler.

Innholdet i barnehagen

Barnehagens innhold handler ikke bare om metoder og pedagogisk materiell, leker og utstyr, men om i hvilken grad og om hvordan det samiske perspektivet vektlegges og kommer til syne i praksis. Barnehagens innhold står sentralt i videreutvikling av en helhetlig samisk barnehagepolitikk. Sametinget kan gjennom ulike tiltak være med å legge til rette for å sikre god kvalitet og et forsvarlig faglig innhold i barnehagene.

Mål

- Det samiske barnehagetilbudet har et samisk innhold som fremmer utvikling, læring og danning i samarbeid og forståelse med barnas hjem.

Strategier

- Sikre barnehageeiere kunnskaper om samisk språk og kultur
- Bidra til at barnehagene har faglig kompetanse i samisk språk og kultur og at dette vektlegges i barnehagen.
- Bidra til at barnehagelærerstudenter får innføring i samisk språk og kultur.

Tiltak 1: Lovendring om rett til et samisk barnehagetilbud

I dagens lovgivning (Lov om barnehager 2006) gis ikke alle som ønsker det rett til et samisk barnehagetilbud. Barna har kun rett til plass i barnehagen, men er ikke sikret retten til et samisk barnehagetilbud. Barn i barnehagen skal lovmessig likestilles med elever i grunnskolen når det gjelder rett til samisktilbud. Sametinget vil arbeide for at alle barn har rett til et samisk barnehagetilbud. Med en individuell rett til et samisk barnehagetilbud vil det si at alle barn som ønsker det får et tilbud der samisk språk og kultur vektlegges. Slik ordningen er i dag er ikke dette presist nok.

Ansvar: Kunnskapsdepartementet

Tidsramme: 2015-2018

Tiltak 2: Gi tilskudd til samiske barnehager

Sametinget gir tilskudd til samiske barnehager. Det gis tilskudd til barnehager som er vedtektsfestet at de bygger på samisk språk og kultur. Dette gjelder også norske barnehager med samiske avdelinger. Dette tilskuddet er viktig for bedre å kunne legge til rette for kommunene og private barnehageeiere å ha et samisk barnehagetilbudet. Tilskuddet skal dekke merutgifter til arbeidet med samisk språk og kultur. Dette kan være for eksempel lønn til ressurspersoner, merutgifter til organisering av opplegg som fremmer og utvikler samisk språk og kultur og kompetanseheving for barnehageansatte innen samisk språk og samisk kulturforståelse.

Ansvar: Sametinget

Tidsramme: 2015-2018

Tiltak 3: Legge til rette for god kvalitet i det samiske barnehagetilbudet

Etter en periode med nasjonal vekst i antall barnehageplasser, rett til barnehageplass og innføring av maksimalpris for foreldrebetalingen, rettes det nå nasjonalt en særlig innsats på innholdet og kvalitet i barnehagen (se St. meld. nr 24 Framtidens barnehage). Dette er også noe Sametinget har fokus på i barnehagepolitikken.

Utdanningsdirektoratet har opprettet et prosjekt som har ansvar for utvikling av systemet for særlig innsats på innhold og kvalitet i barnehagene. Det er etablert en referansegruppe for å sikre forankringen i sektoren. Sametinget er med i referansegruppen som skal gi innspill til prosjektet "Kvalitet i barnehagen" (KIB). Mandatet for referansegruppen er å følge utviklingen av kvalitetssystemet. Referansegruppen skal være en arena hvor private og offentlige barnehageeiere, samt organisasjonene, skal involveres i arbeidet og drøfte utviklingen av kvalitetssystemet i ulike faser. Referansegruppen er et rådgivende organ.

Sametinget må sette fokus på det samiske innholdet i barnehagene. Derfor vil Sametinget iverksette et prosjekt som fokuserer på innholdet i samiske barnehager, det samiske verdigrunnlaget og anbefalinger om hvordan dette skal følges opp i de enkelte barnehager.

Ansvar: Sametinget i samarbeid med Utdanningsdirektoratet

Tidsramme: 2016-2018

Tiltak 4: Gi informasjon om rettigheter og plikter av samisk barnehage tilbud til barnehageeiere

Det skal gis informasjon til barnehageeiere om samisk barnehage tilbud. Dette gjelder både tilbudet til barn i samiske barnehager, men også for barn som ønsker et samisk tilbud i norske barnehager. Kunnskapsdepartementet, Utdanningsdirektoratet, Fylkesmannen og Sametinget har et felles ansvar for å oppfordre kommuner og barnehageeiere til etablering av samisk barnehage tilbud.

Sametinget har, i samarbeid med Utdanningsdirektoratet, utarbeidet en informasjonsfolder om samisk barnehage tilbud i Norge. Folderen er også rettet mot barnehageeiere. Sametinget vil samarbeide med fylkesmennene å kartlegge behovet for ulike former for samisk barnehage tilbud. Det vil være ønskelig å få en oversikt over barnehage behovet i alle fylker i Norge. Dette fordi barn i ulike fylker sørpå og nordpå har ulike behov med tanke på lokalkultur og språk. Denne informasjonsflyten vil kunne gi en behovsanalyse som arbeidet med barnehage politikken i Sametinget kan bygge videre på.

Ansvar: Sametinget og Fylkesmenn

Tidsramme: 2016-2018

Tiltak 5: Styrking i samisk tradisjonskunnskap for ansatte i barnehagene

Det store mangfoldet i det samiske samfunnet gjør at de ulike barnehagene må legge til grunn den lokale kulturen for sin barnehage. Dette krever at de ansatte må ha en lokal og tradisjonell kunnskap. Å få inn kulturbærere i barnehagene er et tiltak som har blitt brukt i noen barnehager. Erfaringer fra slike tiltak er positive, og derfor vil Sametinget at det settes krav til de ansatte om kulturkunnskap og kulturforståelse. Dette må inngå som en nasjonal prioritering av tradisjonell kunnskap som etter- og videreutdanningstilbud gjennom høgskoler og universitet.

Ansvar: Sametinget, Fylkesmennene, Samisk høgskole og øvrige høgskoler og universiteter

Tidsramme: 2016-2018

Språkstimulering i barnehagen

Det er de samiske barna som har samisk som førstespråk som er språkbærere. Å legge til rette for språkstimulering for førstespråksbarn i løpet av barnehagedagen må prioriteres. Det er viktig at barnehagene har en språkpolitikk som er tydelig og metodisk forsvarlig og tilrettelagt for de behov som barna har i forhold til stimulering av samisk språk og med tanke på den enkeltes språkbakgrunn og forutsetninger. Dette innebærer at språkstimuleringen ikke skal være tilfeldig, men være planlagt og tilrettelagt for hvert enkelt barn. Kun da vil barna få det tilbudet de har krav på.

Mål

- Barn får styrket sin språkstimulering på nord-, lule- og sørsamisk.

Strategier

- Legge til rette for tidlig språkstimulering gjennom barnehagetilbud.
- Bidra til formell kompetanse i samisk språk hos ansatte.

Tiltak 6: Styrke hverdagsspråket i barnehagen

Prosjekt sammen med språksentrene der man bevisstgjør personalet i deres rolle i språkinnlæringen og bruker metoder for språkstimulering i barnehagen.

Ansvar: Sametinget, Språksentrene, Fylkesmenn

Tidsramme: 2016-2018

Tiltak 7: Gi tilskudd til språkopplæring

Sametinget gir tilskudd til språkopplæring i barnehager. Erfaringene med å gi dette tilskuddet er positive. Tilskuddet dekker først og fremst lønn til språkmedarbeidere. Barn over hele Norge får dermed mulighet gjennom denne tilskuddsordningen til å få samisk språkopplæring.

Derfor vil Sametinget fortsatt prioritere tilskudd til språkopplæring i barnehager. Det gis språkopplæring til enkeltbarn eller grupper av barn. Barna som får et samisk språkopplæringstilbud vil ha ulik språkbakgrunn. Det kan være barn som er nybegynnere i samisk språk, barn som kan litt samisk og barn som allerede har tilegnet seg en del av språket.

Ansvar: Sametinget

Tidsramme: 2015-2018

Språkbadmodeller

Med språkbadmodeller forstås det i denne sammenheng en metode for språkinnlæring der et andrespråk eller fremmedspråk anvendes i barnets omgivelser. Det legges vekt på at man tilegner seg språket mens andre aktiviteter pågår. Barnehagene vil ha behov for utviklingsmodeller knyttet til den enkeltes språksituasjon og til lokale forhold. Det blir essensielt å satse på såkalte sterke språkbadmodeller i barnehager med samisk tilbud.

Mål

- Barnehagen har tatt i bruk de språkbadmodeller og språkstimuleringsformer som er utprøvd og som en har forskningsbaserte kunnskaper om, slik at man vet at de er egnet for formålet.

Strategier

- Bidra til at det finnes egnede språkopplæringsmodeller som man kan møte fremtidige utfordringer med.
- Bidra til å sikre systemer for at barnehageeiere kan ta i bruk de språkbadmodellene som er utprøvde og som gir positiv utvikling for språket.

Tiltak 8: Gi tilskudd til språkbadmodeller

Sametinget gir tilskudd til språkbudprosjekter i barnehager som bidrar til at språkbud tas i bruk. Dette vil Sametinget videreføre. Videre vil Sametinget bidra til å sikre systemer for at barnehageeiere kan ta i bruk de språkbudmodellene som er utprøvde og som gir positiv utvikling for språket. Det gis også mulighet for å få tilskudd til lokale utviklingsprosjekter innenfor denne ordningen.

Ansvar: Sametinget

Tidsramme: 2015-2018

Tiltak 9: Gi informasjon om språkbud og motivere til igangsetting av språkbud

Lavangen barnehage driver barnehagen etter språkbudmodellen fra Wales. Personalet er kursert og lederne og de ansatte har hatt studieturer til Wales for å lære om språkbudmodellen. Det har vært gode resultater der barna og de ansatte har begynt å snakke samisk. Sametinget ønsker å samarbeide med barnehagen om en kursrekke eller seminarpakke der også andre barnehager kan få kunnskaper om språkbudmodeller. Det vil også være aktuelt å samarbeide med andre som har erfaringer og kunnskaper fra språkbud.

Ansvar: Sametinget, språksentre, kommuner, Kunnskapsdepartementet

Tidsramme: 2015-2017

Rekruttering av samiskspråklige ansatte

For å kunne videreutvikle barnehagene som et lærende organ og oppfylle krav til utdanning etter barnehageloven, er det en viktig utfordring å få flere samiskspråklige personer til barnehagene.

Mål

- Barnehagene har samiskspråklige ansatte.

Strategier

- Sikre rekruttering av samiskspråklige barnehagelærere/pedagoger og andre ansatte.
- Bidra til økt andel av menn i barnehagene
- Sikre gode arbeidsforhold for samiskspråklig personale slik at de blir værende i barnehagen.

Tiltak 10: Samisk innhold i barnehagelærerutdanningen

Det samiske innholdet skal synliggjøres i den nye nasjonale barnehagelærerutdanningen. Det samiske innholdet har blitt ivaretatt i forskriften gjennom læringsutbyttebeskrivelsene. Alle barnehagelærerstudenter skal dermed få kunnskaper og kompetanse om samisk kultur. Sametinget har en representant i følgegruppa for barnehagelærerutdanningen som blant annet skal følge opp at det samiske innholdet blir ivaretatt i barnehagelærerutdanningene. Det er også viktig at man satser på videre- og etterutdanning i samiske emner for de som allerede er utdannet og arbeider i barnehagene.

Ansvar: Kunnskapsdepartementet, Sametinget, Samisk høgskole

Tidsramme: 2015-2017

Tiltak 11: Implementering av "Kompetanse for framtidens barnehage. Strategi for kompetanse og rekruttering 2014-2020".

Det er en stor utfordring å rekruttere barnehagepersonale med samiskspråklig kompetanse. Sametinget er med i arbeidet med å implementere kompetansestrategien både regionalt og nasjonalt. Regjeringen vil blant annet etablere et system for kompetanseutvikling i barnehagesektoren og videreføre kampanjen for rekruttering til barnehagelærerutdanningen, herunder rekruttering av personer med samiskspråklig bakgrunn (St.meld nr 24). Strategiens mål er å rekruttere og beholde flere barnehagelærere og ansatte i barnehagen, heve kompetanse for alle ansatte som jobber i barnehage og øke statusen for arbeid i barnehage.

Ansvar: Kunnskapsdepartementet, Sametinget, Fylkesmannen, Samisk høgskole

Tidsramme: 2015-2018

Pedagogisk materiell og leker

Med pedagogisk materiell og leker menes verktøy som er utarbeidet spesielt for bruk i barnehagen. Det kan være trykte materiell, leker og digitale læringsressurser, som for eksempel bøker, spill, puslespill, applikasjoner og annet materiell som naturlig befinner seg i omgivelsene innenfor og utenfor barnehagen.

Sametingets visjon er at pedagogisk materiell og leker for barnehager med samisktilbud skal fungere som verktøy for barnehageansatte i arbeidet med å videreføre den samiske kulturarven. Gjennom pedagogisk materiell og leker skal dette arbeidet konkretisere det samiske språket og den samiske kulturen, og slik skape nysgjerrighet og stolthet for sin kulturbakgrunn. Sametinget ønsker fokus på at pedagogisk materiell og leker skal gjenspeile den samiske kulturen og samiske språk. Tilgjengelig materiell og leker skaper grunnlag for barns lek og aktiviteter og for organisering av ulike læringssituasjoner. Pedagogisk materiell og leker må ta utgangspunkt i barns dannelsesprosesser i barnehagen. I samisk perspektiv betyr dette at rammene i dannelsesprosessene må tilpasses samiske rammer, som samiske læremåter, arbeidsmåter, metoder, tenkemåter og hvilke valg man gjør. Det pedagogiske materialet skal bidra til at kvaliteten i samisk barnehagetilbud styrkes. Materialet skal være et verktøy som konkretiserer og stadfester arbeidet med å videreføre den samiske kulturarven. Det er derfor viktig at materialet bidrar til at barna får muligheten til å lære om sin lokale kultur uansett hvor i landet de bor, samtidig som de også må få innblikk i andres tradisjoner, verdier og normer.

Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (2011) gir en forpliktende ramme for planlegging, gjennomføring og vurdering av barnehagens virksomhet. Utvikling av pedagogisk materiell og leker må derfor sees i sammenheng med rammeplanens rammer for å fremme læring og dannelse. I følge rammeplan for barnehagen må personalet sørge for at barna har tilgang til og tar i bruk ulike typer materiell og teknologi. I barnehager som gir samisktilbud må barnehagene ha verktøy og materiell som er tilpasset tradisjonell samisk kunnskapsarbeid og som også bidrar til kultur- og språkutvikling.

I 2014 ble det laget en oversikt over pedagogisk materiell og leker for barnehager som er registrert gjennom Sametingets læremiddelsentral. Denne oversikten omfatter ca 350 titler. Titlene er blitt kategorisert etter fagområder for rammeplan for barnehagen. Kartleggingen

viser at det finnes rundt 150 temahefter, rundt 140 eventyrbøker, ca 20 esker med kort/samtalekort, mindre enn 10 spill og lydbøker og rundt 10 pekebøker.

Mål

- Barnehagene har pedagogisk materiell og leker som dekker deres behov.

Strategier

- Bidra til utvikling av pedagogisk materiell og leker
- Arbeide for økte tilskudd til utvikling av pedagogisk materiell og lek

Tiltak 12: Gi tilskudd til utvikling av pedagogisk materiell og leker

Sametinget gir tilskudd til utvikling av pedagogisk materiell og leker i barnehager. Mottaker for tilskuddsordningen er forlag og fagmiljøer og eventuelt fagmiljøer i samarbeid med barnehager. Det vil hvert år bli gitt prioriteringer på hva som ønskes å bli laget av pedagogisk materiell og leker.

Målgruppe for pedagogisk materiell og leker:

1. Barn som er samiske språk- og kulturbærere
2. Barn som er kulturbærere men skal lære seg samisk språk hjemme og i barnehagen

Når det gjelder materiell til norske barnehager som skal gjøre barna kjent med samer og samiske forhold, er denne målgruppen også viktig. Sametingets ansvar er først og fremst å bidra til at det utvikles materiell og leker for barnehager med samisktilbud gjennom tilskuddsordningen og dets prioriteringsområder. Sametinget vil likevel arbeide for at det utvikles informasjonsmateriell til norske barnehager og materiell til barnehagelærerstudenter. Dette er først og fremst ikke Sametingets ansvarsområde, men Sametinget vil likevel jobbe for å avklare rolle og ansvarsfordeling for dette arbeidet, og se til at utviklingsarbeidet blir igangsatt.

Sametinget ser at det er behov for at det utvikles materiell på alle samiske språk. Sametinget vil så langt som mulig jobbe for at det bevilges midler til materiell på nord-, lule- og sørsamisk.

Fokusområder

Prioriteringer er gjort ut ifra Sametingets oversikt over pedagogisk materiell og leker. Denne oversikten viser at det finnes lite av materiell som spill, pekebøker, applikasjoner, språkstimuleringsmateriell, leker og annet konkretiseringsmateriell. En stor del av materialet som er tilgjengelig i dag og som kan brukes i barnehager er først og fremst ikke utviklet for bruk i barnehagen og er dermed ikke direkte knyttet til fagområder i rammeplan for barnehager. Dette er materiell som eventyrbøker og temahefter av ulike temaer innenfor samiske kulturtradisjoner. Oversikten viser dermed at det fortsatt er stort behov for materiell på alle samiske språk. Sametinget ønsker at det skal utvikles pedagogisk materiell og leker på alle tre samiske språk så langt det er mulig, og så langt de økonomiske rammene tillater det. Ønsket for fremtiden er å kunne utvide de økonomiske rammene for å sikre og effektivisere utvikling av pedagogisk materiell. Det er gjort følgende prioriteringer de neste fire år:

2015

Språkstimulerende materiell, som trykte spill og applikasjoner, som er egnet for barn i alderen 0-3 år.

2016

Språkstimulerende materiell hvor innholdet er samiske eventyr med konkrete. Materiellet kan være applikasjoner, trykt materiell og digitale læringsressurser.

2017

Pedagogisk materiell som stimulerer til bruk av sanser og bevegelse, som applikasjoner, leker og pekebøker med lyd og med visuelle og taktile elementer der innholdet er temaer om samisk tradisjonell kunnskap.

2018

Pedagogisk materiell som applikasjoner, spill og leker som gjenspeiler hvordan samene forvalter naturen og bruker den som en ressurs. Innholdet skal bidra til at barn får innsikt, forståelse og motivasjon til å ta vare på naturen samt høsting av naturens goder til eget bruk.

Ansvar: Sametinget

Tidsramme: 2015-2018

Tiltak 13: Informasjon og utlån av pedagogisk materiell og leker

Sametinget forvalter en egen læremiddelsentral. Samiske læremidler og annet pedagogisk materiell til bruk i skole og barnehage er samlet her. Det er viktig å ha all materiell samlet slik at det er en oversikt over hva som finnes. Læremiddelsentralens oppgave er informasjon, utlån og utstillinger på seminarer og konferanser. Læremiddelsamlingen blir tilgjengeliggjort gjennom læremiddelportalen på nett kalt ovttas.no.

Sametinget har foretatt en kartlegging av hva som finnes på læremiddelsentralen av pedagogisk materiell til bruk i barnehager. Det finnes en god del litteratur, men det er samtidig også noen mangler innenfor enkelte tema og aldersgrupper. For eksempel er det ikke laget så mye til barn under tre år.

Sametinget ser behov for å styrke det samiske samarbeide om pedagogisk materiell og leker med Sametingene i Sverige og Finland. Dette med den målsettingen å styrke utviklingen av mer materiell og leker over hele Sapmi.

Ansvar: Sametinget

Tidsramme: 2015-2018

Samarbeid og sammenheng mellom hjem, barnehage og skole

Sametinget vil gjennom sin politikk legge til rette for at alle barn skal oppleve et helhetlig og

individuell tilrettelagt opplæringsløp fra barnehage til skole. Dette vil skape motivasjon for videre læring.

Mål

- Barn har sammenheng og progresjon i læringsinnholdet fra barnehage til skole som sikrer kontinuitet i arbeidet med samisk språk og kultur.

Strategier

- Sikre samarbeid mellom barnehage- og skoleeiere som har ansatte med nødvendig faglig kompetanse.

Tiltak 14: Kartlegge status i barnehager og skoler hvordan de arbeider med tema.

Det vises til Kunnskapsdepartementets veileder "Fra eldst til yngst. Samarbeid og sammenheng mellom barnehage og skole" (2008).

Tiltaket går ut på å kartlegge hvordan barnehager og skoler arbeider med tema om overgangen fra barnehage til skole.

Ansvar: Sametinget, Fylkesmenn, FUB

Tidsramme: 2015

Tiltak 15: Arrangere seminar om overgangen fra barnehage til skole

Sametinget vil arrangere et seminar med tema om overgangen barnehage til skole. Etter at tiltak 12 er i verksatt med kartlegging av tema, vil seminaret bli arrangert. Innholdet i seminaret vil ta utgangspunkt i resultatet fra kartleggingen. Det er grunn til å tro at tema er aktuelt å sette på agendaen for både barnehage- og skoleansatte. Et av temaene på seminaret vil være språk og språkvalg fra barnehage til skole.

Ansvar: Sametinget, Fylkesmenn, FUB

Tidsramme: 2015

Behandlingen av saken ble avsluttet 03.06.15 kl. 18.10

Ášši/Sak 022/15	Sametingets plenum
-----------------	--------------------

Ášši/Sak 003/15	Oppvekst-, omsorg- og utdanningskomite
-----------------	--

Sametingets innspill til nasjonal helse og sykehusplan

	Arkivsaknr. 15/48
--	----------------------

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saksnr.
Sametingsrådet	05.05.15	SR 059/15
Oppvekst-, omsorg- og utdanningskomite	20. – 22.05.15	OOUK
Sametingets plenum	2. – 5.06.15	SP 22/15

I Vedlegg

II Forslag og merknader

Sametingsrådets forslag til innstilling:

De grunnleggende prinsipper i Sametingsrådets politikk er at samiske tjenestemottakere har krav på likeverdige helse- og sosialtjenester på lik linje med den øvrige befolkningen. Dette følger av rettigheter samiske pasienter har i henhold til nasjonale lover og internasjonale konvensjoner. ILO- konvensjon nr. 169, art 25 påpeker deriblant at urfolk har rett til å være med å planlegge og administrere sine egne helsetjenester. Konvensjonsteksten er Sametingets grunnlag i arbeidet med nasjonal helse og sykehusplan.

Likeverdige helsetjenester for samiske pasienter innebærer tjenester som er tilrettelagt samiske pasienters språklige og kulturelle bakgrunn. Sentrale myndigheter har det overordnede ansvaret og må sørge for at det samiske perspektivet ivaretas i sentrale helse- og sosialpolitiske satsinger, ved at det settes klare rammer og mål for hvordan tjenestetilbudet til samiske pasienter skal ivaretas. Dette må følges opp systematisk. Det vil være i tråd med sluttdokumentet fra verdenskonferansen for urfolk 2014 som Regjeringen har gitt sin tilslutning til.

Dette innebærer at ansvarlige myndigheter må i utvikling av spesialisthelsetjenesten, identifisere og vurdere status og utfordringer i forhold til samiske pasienters behov og rettigheter. Det må også utarbeides strategier for videre organisering, styring og satsing i forhold til dette.

Sametinget merker seg at regjeringen i ny nasjonal helse og sykehusplan legger til grunn at spesialisthelsetjenesten skal utvikles slik at den i større grad ivaretar pasientens behov og verdier ved at pasientens påvirkning på valg av behandlingssted skal styrkes. Pasientene skal trekkes aktivt inn i utvikling av egen behandling, og brukerens erfaringer skal vektlegges i utformingen av tjenestetilbudet.

Samiske pasienter møter utfordringer innenfor spesialisthelsetjeneste som har sin bakgrunn i tjenestens manglende kunnskap om samisk språk og kultur, og hvilke konsekvenser dette kan gi i forhold til tjenestetilbudet samiske pasienter mottar.

Sametinget vil peke på følgende:

Kompetansen om samisk språk og kultur blant fagfolk og beslutningstakere er fortsatt liten. I områder hvor samer er en liten del av befolkningen er kunnskapen og bevisstheten om dette nesten fraværende. Det er derfor behov for å øke kunnskapen om dette, først og fremst gjennom de ulike fagprofesjonenes grunnutdanninger. Samtidig er det utviklet en god del kunnskap innenfor samisk helse, både gjennom utdannings og forskningsinstitusjoner og klinisk arbeid som må gjøres lett tilgjengelig.

Samiske pasienter har i de fleste behandlingssituasjoner ikke muligheten til å bruke eget språk. Muligheten til å benytte tolk er fra begrenset til totalt fraværende. Dette fører til at fremlegging av egen sykdom blir vanskelig, og muligheten til å forstå tilbakemeldingen reduseres. Risikoen for feildiagnostisering og feilbehandling øker. Kvalitet i behandlingen og sikkerhet for pasienten er avgjørende for et godt behandlingstilbud. Det forutsetter at pasient og behandler forstår hverandre, og har en god kommunikasjon. En forutsetning for kvalitet og sikkerhet for samiske pasienter er at det gis mulighet til å bruke eget språk i behandlingen, og at helsetjenesten har kunnskap om samisk kultur. Det er derfor nødvendig at det etableres løsninger som ivaretar pasientsikkerheten også ovenfor samisktalende pasienter.

Reell brukermedvirkning, både på individ og systemnivå, skal være et grunnleggende trekk i den framtidige utviklingen av spesialisthelsetjenesten. Da muligheten til å bruke eget språk ofte ikke er tilstede begrenses samiske pasienter innvirkning på egen behandling. For helsetjenesten medfører dette å finne løsninger som fører til at kommunikasjonen mellom pasient og behandler kan være tilfredsstillende selv om man har ulik språk. Når det gjelder brukermedvirkning viser Sametinget til at samiske brukere heller ikke har vært representert i regjeringens ekspertgruppe for nasjonal helse og sykehusplan.

Manglende kunnskap om samisk språk og kultur i helsetjeneste reduserer også samiske pasienters tilgjengelighet til tjenesten og retten til å velge behandlingssted. Sametinget er spesielt bekymret for tilgjengelighet der behandlingstilbudet er lagt til nasjonale behandlingstjenester, som for eksempel ved transplantasjoner, sjeldne lidelser og store brannskader. Likeså gjelder dette tverrfaglige diagnosesentre som opprettes ved regionale sykehus. I slike institusjoner er må pasientens mulighet til å bruke eget språk sikres.

Når dagens helsetjeneste skal utvikles legges det opp til en mer aktiv pasientrolle. Dette fordrer mer helseinformasjon og informasjon om tjenestetilbudet. I dette arbeidet er det viktig at man sikrer at informasjon er tilgjengelig for alle pasienter. Helseinformasjon tilpasset samisk språk og kultur har vært lite tilgjengelig. Informasjonen tar lite utgangspunkt i samiske data. Nasjonale kampanjer og annen informasjon har i hovedsak vært gitt på norsk. For å gjøre helseinformasjon bedre tilgjengelig for det samiske folk må informasjon og kampanjer også språklig tilpasses. Arbeidet med data og tall om helse i det samiske samfunnet må prioriteres.

Nødmelding og varsling til samiske brukere fungerer ikke tilfredsstillende i dag. Akuttsentraler i dag har ikke samisk språkkompetanse, selv om de skal forholde seg til samiske stedsnavn og samisk språk. Manglende kunnskaper i samisk språk fører til uklarheter og manglende kommunikasjon, som kan få alvorlige konsekvenser. Sametinget vil påpeke at nødmeldingsentraler i flere deler av landet omfattes av Samelovens språkregler som gir samiske innringere rett til å bli betjent på samisk. Forståelsen for samiske brukeres rett til å motta og gi nødmeldinger på eget språk varierer. Det må derfor iverksette tiltak for å sikre nødvendig språk og kulturkompetanse i AMK – sentralene

Sametinget viser også til at helse og sykehusplanen skal inneholde forslag til tiltak for å sikre tilstrekkelig personell, riktig kompetanse og arbeidsdeling, samt drøfte prinsipper for sykehusstruktur og kriterier for ulike typer sykehus.

Det framgår av forskningsmaterialet fremlagt av Senter for samisk helseforskning at samiske pasienter rapporterer mindre tilfredshet med helse- og sosialtjenestene som tilbys. Få muligheter til å bruke eget språk i tillegg til kulturforskjeller oppgis som årsak. Institusjoner som skal gi et særskilt helsetilbud til samiske pasienter opplever et stadig større press til å legitimere sitt eksistensgrunnlag både fra øvrige helseinstitusjoner og beslutningstakere. Dette gir seg utslag i stadige omorganiseringsprosesser, ulike utredninger og økonomiske utfordringer. Samtidig skal institusjonene utvikle og gi et behandlingstilbud til samiske pasienter. Dette har aktualisert en debatt blant samiske politikere og fagfolk om hvordan tilbudet til samiske pasienter bør organiseres.

I dag er det begrenset tilgang på samiske fagfolk innenfor alle fagspesifikke områder. Det

samiske folk er avhengig av organisasjonsformer som fører til at en kan benytte samiske fagfolk mest mulig effektivt. Institusjoner med tenkte funksjoner for den samiske befolkning er i dag ulikt organisert, både i forhold til mandat og institusjonstilknytning. Dette begrenser en mest mulig effektiv utnyttelse av samiske fagfolk ovenfor samiske pasienter. Det er behov for å tenke helhetlig og overordnet om organisering av spesialisthelsetjenester til den samiske befolkning. Det er nødvendig for å kunne gi bedre og mer helhetlige og koordinerte tjenester til samiske pasienter som bygger på samisk språk og kultur. En samordning av samiske fagressurser er et viktig moment i dette arbeidet

Samiske pasienter bosatt over hele landet har rett til en helsetjeneste som tar utgangspunkt i samisk språk og kultur. Sametinget er derfor opptatt av at Sanks behandlingstilbud er tilgjengelig for samiske pasienter uavhengig av bosted. Dette er en politikk vi opplever å ha til felles med sentrale myndigheter. For Sametinget er det derfor svært viktig at SANKS som institusjon videreutvikles og styrkes både økonomisk og faglig, og at det sikres forutsigbarhet i utvikling av spesialisthelsetjenester til samiske pasienter.

For å gi samiske pasienter uavhengig av bosted et reelt tilbud, må det tilrettelegges for målrettet samisk kompetanseoppbygging. Arbeidet for å gi samiske pasienter et likeverdig tilbud må også ha et nasjonalt fokus.

Sametinget viser til at vi har en god utvikling av tjenestetilbudet til samiske pasienter innenfor psykisk helse og rus. Det somatiske spesialisttilbudet til samiske pasienter må derimot vies større oppmerksomhet. Dette gjelder spesielt innenfor fagområder/funksjoner der språk og kultur står sentralt i behandlingen og hvor pasienters mulighet til å bruke eget språk er avgjørende for hvorvidt behandlingen blir vellykket. I denne forbindelse vises det til Sanks og Helse Nords planlegging en fremtidig Samisk helsepark, hvor tilbud innen psykisk helse, rus og somatiske sykdommer kan samordnes. Slik Sametinget ser det vil en samisk helsepark, gi et tilbud som ivaretar samiske pasienters behov innenfor mange felt. Det gir også muligheter til å bruke egne ressurser fleksibelt, og på tvers av etablerte faggrenser.

I nasjonal helse og sykehusplan ønsker man også å ta stilling til sentralisering eventuelt desentralisering av spesialisthelsetjenestene. Bruk av distriktsmedisinske sentre løftes som en faktor. For Sametinget er det viktig at slike løsninger også utvikles og organiseres slik at det gir gode språklige og kulturelt tilrettelagte tilbud til samiske pasienter. Videre vil Sametinget peke på behovet for etablering av samisk tolketjeneste ved sykehus som har samiske pasienter. Sykehusene har en forpliktelse til å tilrettelegge for at samiske pasienter kan bruke morsmålet sitt i møtet med helsetjenesten.

Sametingets innspill og vedtak vil legges til grunn for Sametingets videre arbeid vedrørende nasjonal helse og sykehusplan, og må ikke regnes som uttømmende. I forbindelse med regjeringens hovedmål om at overordnede politiske beslutninger vedrørende spesialisthelsetjenesten skal tas i Stortinget, er det viktig at Sametingets konsultasjonsrett og internasjonale forpliktelser overfor samene er ivarettatt. I denne sammenhengen viser Sametinget til ILO - konvensjonen nr 169 art 25 der det fremgår at *utforming og gjennomføring av helsetjenester for urfolk skal skje under urfolks egen ansvar og kontroll, slik at urfolk kan nyte godt av så høy fysisk og mental helsekontroll som mulig*. Det følger av ILO - konvensjonen nr 169 art 25 at styrene i regionale og underliggende helseforetak må ha samisk representasjon utnevnt av Sametinget som samenes folkevalgt organ. Samiske representasjon i styrene for

regionale og underliggende helseforetak er nødvendig for å sikre en likeverdig helse og sosialtjeneste til det samiske folk.

Med bakgrunn i Sametingets konsultasjonsrett og ILO nr. 169 om urfolks rett til utforming og deltakelse helsetjenestene, vil Sametinget be om konsultasjoner på nasjonal helse og sykehusplan.

Oppvekst-, omsorg- og utdanningskomite - 003/15

OOUK - vedtak:

Oppvekst- og utdanningskomiteens innstilling

Innledning

Oppvekst-, omsorgs- og utdanningskomiteen har behandlet sak 022/15 - Sametingets innspill til nasjonal helse og sykehusplan.

Komiteens innstilling er følgende:

Forslag fra komiteen, medlemmene fra Norske Samers Riksforbund Sandra Márjá West, Nanna Thomassen og Inger Elin Kristina Utsi, medlemmene fra Arbeiderpartiet (AP) Johan Vasara, John Kappfjell og Jørn-Are Gaski, medlemmene fra Árja Lars Oddmund Sandvik og Hartvik Hansen, medlemmet fra Nordkalottfolket Kjellrun Wilhelmsen og medlemmet fra Høyre Lars Filip Paulsen:

Forslag 1

Erstatte ordet "Sametingsrådets" i første avsnitt med ordet "Sametingets".

Sjette avsnitt under «Sametinget vil peke på følgende» - tillegg etter første setning: Sametinget er bekymret for manglende ambulansetilbud i samiske kommuner. Få ambulanser og ingen ambulansely kan medføre til at pasienter ikke får øyeblikkelig hjelp eller tilfredsstillende tilbud for å komme seg til behandlingssted, og at man ikke har ambulanseberedskap dersom et nytt behov skulle oppstå mens ambulansen først er blitt sendt for pasienttransport. I forbindelse med styrking av AMK bør det også stilles klare krav til responstid for å sikre nødvendig hjelp til folk i nød.

Neste setning fortsetter som nytt avsnitt:

«.. Akuttentraler i dag har ikke samisk språkkompetanse..»

Tillegg til avsnitt nr. 10, etter "Sametinget vil peke på følgende":

Møtesekretærer:

Side 130 av 201

Nærhet til SANKS er også svært viktig for den samiske pasient, både i forhold til behandling, rehabilitering og oppfølging. Sametinget ser derfor behovet for at det etableres flere SANKS-kontorer.

Nytt avsnitt etter femte siste avsnitt:

Samiske pasienter er ofte bosatt i områder med lange avstander med få eller ingen etablerte kollektivtilbud for å komme seg til og fra sykehus. Sametinget anser det derfor som særdeles viktig å sikre at pasienter i distriktsområder imøtekommes med større utøvelse av skjønn ved kontakt med Pasientreiser. Som en av pasientens førstelinjetjenester er det dessuten avgjørende at Pasientreiser sikrer seg selv gode rutiner for betjening av samiskspråklige pasienter.

Etter avsnittet ” For å gi samiske pasienter uavhengig av bosted..... Arbeidet for å gi samiske pasienter et likeverdig tilbud må også ha et nasjonalt fokus.”:

Kompetansebehovet kan sikres ved å opprette egne studieplasser. Samisk sykepleierutdanning kan være en slik utdanning. For at slike studier skal bli nasjonale tilbud, bør det organiseres ved fleksibel og nettbasert organisering. Behovet for samiske leger og annen helsepersonell er fortsatt stor og det bør vurderes å øke kvotene ved universitetene og høgskolene for å øke antall samisktalende helsepersonell. Det er behov for samisktalende leger på både sykehus og spesialistlegesentre.

Nytt avsnitt fortsetter:

Et skritt for å oppnå større kulturforståelse er en desentralisert struktur på praksisplasser for helseutdanninger. I dag ser man en tendens til at helseutdanninger i store byer i stor utstrekning tilbyr praksisplasser ved institusjoner i byen. Praksisplasser i distrikt er dyrere å drifte da studentene trenger reisestøtte, veiledere ute i distrikt må læres opp og faglærer må reise ut. Likevel er det nettopp ved praksis ute i distrikt at studenter har større muligheter til møte samisk kultur og behov. Mulighet for desentralisert utdanning og praksisplass gjerne på hjemstedet er viktige i rekruttering til helseyrker.

Tillegg siste setning tredje siste avsnitt:

En måte å imøtekomme dette på er å utarbeide en nasjonal oversikt over samisk språk og kulturkompetanse i både primær- og spesialisthelsetjenesten, og generelt styrke rekrutteringen av samisk helsepersonell.

Nytt 4. siste avsnitt erstatter det gamle 3. siste avsnittet:

I nasjonal helse og sykehusplan ønsker man også å ta stilling til sentralisering eventuelt desentralisering av spesialisthelsetjenestene. Samlokalisering av samisk helsekompetanse i distriktsmedisinske/lokalmedisinske sentre løftes som en faktor. I samisk sammenheng sliter vi med små fagmiljø, liten rekruttering av samisktalende helsepersonell, spredt samisk kultur- og språkkompetanse og generelt lite effektivisering med dagens strukturer. Med slike sentre vil man også kunne samle samiske fagfolk fra både førstelinja, primærhelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten. For Sametinget er det viktig at uansett løsninger som blir utviklet og organisert, så må det gi gode språklige og kulturelt tilrettelagte tilbud til samiske pasienter.

Nytt 3. siste avsnitt:

Videre vil Sametinget peke på behovet for etablering av samisk tolketjeneste ved sykehus som har samiske pasienter. Sykehusene er forpliktet til å tilrettelegge for at samiske pasienter kan bruke morsmålet sitt i møtet med helsetjenesten. Dessverre er det stor mangel på samiskspråklige fagfolk i helsetjenesten. Styrking av tolketjenester ved sykehus er viktig for ivaretagelse av samiske pasienters rettigheter til en likeverdig helsetjeneste. Det er legens ansvar å gjøre seg forstått hos pasienten – det er dermed legen som trenger tolk, ikke pasienten.

Komiteens tilrådning

Komiteen har ikke flere merknader eller forslag og råder Sametinget til å vedta følgende:

Sametinget støtter for øvrig Sametingsrådets forslag til innstilling.

Sametingets plenum - 022/15

Merknad - Johan Vasara APs Sametingsgruppe

Merknad - Johan Vasara APs Sametingsgruppe

Faglige konsekvenser av alternativer for sykehusstruktur

Sametingets fremste oppgave innen helse er å medvirke til at den samiske befolkningen får et likeverdig helsetilbud som majoritetsbefolkningen. Samene bor spredt over et stort geografisk område, og nærheten til helseinstitusjoner er avgjørende for hvordan tilbudet av helsetjenester oppfattes av den enkelte bruker.

Institusjonene er som oftest lokalisert til større befolkningssentra, lokalisert langt unna samiske bosettingsområder. Nærhet til helseinstitusjoner, reisetid til sykehus, tilgang til spesialistlegetjenester er avgjørende for om pasienten får den behandling og oppfølging som de har krav på. Pasientreiser er en del av pasientens behandling, og der avstanden er stor må dette hensyntas bedre. Pasientreiser må utøve større skjønn i disse tilfellene som legger til rette for pasientens helsetilstand.

Sametinget er opptatt av at helseinstitusjonene oppfyller Samelovens språkregler. Det må til enhver tid forefinnes kompetent personell som har kjennskap til samisk språk og kultur, og som kan bistå samiske pasienter i behandlingssammenheng. Et forprosjekt har undersøkt muligheten for bruk av ny teknologi i tolkesammenheng. Etablering av en sentral tolketjeneste vil være en løsning for å tilby en tryggere behandlingssituasjon. Sametinget forventer utrulling av tolkesystem i hele Norge med medfølgende økonomiske og menneskelige ressurser.

Sametinget registrerer at AMK sentralene fortsatt mangler samisktalende personell. Dette kan i akutt situasjoner medføre at pasienten ikke får den oppfølging som er nødvendig for å redde liv og å begrense skadeomfang. Sametinget oppfordrer helseforetakene om å fortsette bestrebelsene på å skaffe nødvendig fagpersonell som behersker samisk ved

akuttmedisinske kommunikasjonsentraler AMK.

Akuttberedskapen med tilhørende ambulanse, luftambulanse og ambulansehelikopter må være dimensjonert ut fra avstander beredskapen skal serve. Akuttkirurgi og akuttmedisin bør også samkjøres i samme hensikt.

Faglig rådgivningsgruppe for sykehusstruktur til Nasjonal helse- og sykehusplan anbefaler at antall sykehus som driver med akutt kirurgi utover skadepoliklinisk virksomhet reduseres betydelig i løpet av planperioden. Sametinget frykter at reduksjon i antall sykehus skal gi pasientene er dårligere tilbud, med lengre reiseavstander. Den sykehusstrukturen som er i spredt bebodde områder må opprettholdes og sykehusene må oppgraderes. Der avstanden til akuttsykehus er langt må luftambulanser i større grad brukes ved akuttoppdrag. Det bør stilles krav til maksimal responstid fra skadestedet til akuttsykehus som ikke overstiger det som er medisinsk forsvarlig.

Samiske pasienter innen psykiatri og i rusomsorgen må kunne bli betjent av personell med kjennskap til samisk språk og kultur. Flest mulig må kunne benytte samisk som kommunikasjonspråk i møte med helsevesenet. Det vil være en styrke for tjenestetilbudet av psykiatriske sentra og rusinstitusjoner lokaliseres til samiske miljøer, og på denne måten bidra til å bygge opp ambulerende faglige team som både reiser ute til sykehus i landet og faste lokaliteter rundt omkring i Såpmi.

Sametinget forventer å bli konsultert når sykehusstrukturen blir fastlagt i områder der samene utgjør en del av befolkningen. Samene må ha en aktiv rolle i debatten om en fremtidig sykehusstruktur, bare på denne måten kan vi sikre et godt helsetilbud til den samiske

Merknad - Inger Elin Utsi NSRs Sametingsgruppe, Kjetil Romsdal - Nordkalottfolket, Lars Filip Paulsen Høyres sametingsgruppe

Merknad - Inger Elin Utsi NSRs Sametingsgruppe, Kjetil Romsdal, Nordkalottfolket, Lars Filip Paulsen, Høyre

Nærsykehusmodell og rett pasient til rett sykehus

Helse Nord har igangsatt byggingen av nærsykehus i Alta. Nærsykehus er en sykehusmodell som skal gi pasienter poliklinisk behandling og behandling av kroniske sykdommer nærmest mulig pasienten.

Befolkningsveksten i Alta har ført til at Alta er i dag Finnmarks største by med nesten 20 000 innbyggere. Av disse er det en stor samisk befolkning. I tillegg vil Alta nærsykehus ha et større nedslagsfelt med befolkninga fra Kvænangen, Loppa og Kautokeino.

Nærsykehus-modellen ble utredet Helse Nord i 2003. Alta nærsykehus er et viktig

supplement for å få helsetjenester nærmere den samiske befolkningen. I dag opplever samiske pasienter unødvendig lang og kronglete reisevei og tid til nødvendige sykehus tjenester.

Gjennomføring og videreutvikling, samt styrking av Alta-modellen bør inngå i vurderingsgrunnlaget for Nasjonal helse- og sykehusplan.

I begynnelsen av mai i 2015 ble det også offentliggjort innspill fra faglig rådgivningsgruppe for sykehusstruktur. Et av forslagene er at Helseforetakene bør ta ansvar for at pasienter selekteres til sykehus i samsvar med den kompetansen sykehus har. Pasientene skal sendes til rett sykehus, ikke nødvendigvis det nærmeste. Sametinget er opptatt av at alle pasienter skal raskest mulig til det sykehuset som kan ferdigbehandle dem.

For eksempel skal en potensiell kreftpasient i Kautokeino ikke sendes til Hammerfest sykehus, men rett til Universitetssykehuset i Nord-Norge. Dette vil føre til at pasientene slipper unødvendig konsultasjoner med et sykehus som likevel ikke kan behandle dem. Den nye helse- og sykehusplanen bør derfor inneholde tiltak som sikrer raskest mulig behandling for pasienter, og ikke utsettes for unødige konsultasjoner.

Også når det gjelder akutte alvorlige sykdommer, bør pasientene sendes til det sykehuset med best kompetanse. Når man er syk, ønsker man å få raskest mulig rett behandling. Samtidig må den nye helse- og sykehusplanen vektlegge god akuttberedskap i Finnmark

Forslag - Aud Marthinsen FrPs Sametingsgruppe

Forslag - Aud Marthinsen FrPs Sametingsgruppe

Sametingets innspill til nasjonal helse og sykehusplan

Nasjonal helse- og sykehusplan skal skissere prinsipper for fremtidig sykehusstruktur og kriterier for ulike typer sykehus. Stortingsmeldingen vil bli regjeringens operative redskap for å ruste tjenesten til å møte det framtidige behovet for helsetjenester. Planen skal ta utgangspunkt i hvordan helsetjenesten bør se ut fra pasientenes perspektiv. Både prosess og plan skal reflektere brukernes erfaringer, kompetanse og synspunkter.

I nasjonal helse- og sykehusplan er det tre områder som vil få spesiell oppmerksomhet. Det er pasientens helsetjeneste, fremtidens sykehus og sykehusstruktur og kvalitet.

De grunnleggende prinsipper i Sametingets politikk er at samiske tjenestemottakere har krav på likeverdige helse- og sosialtjenester på lik linje med den øvrige befolkningen. Dette følger av rettigheter samiske pasienter har i henhold til nasjonale lover på lik linje med alle andre norske borgere. Sametinget ser at rådet viser til ILO- konvensjon nr. 169, art 25 hvor det deriblant påpekes at urfolk har rett til å være med å planlegge og administrere sine egne helsetjenester. Og at konvensjonsteksten er Sametingets grunnlag i arbeidet med nasjonal helse og sykehusplan.

Sametinget er uenig i dette, og anser ikke at samer er urfolk etter ILO 169, og anser derfor at internasjonale konvensjoner er irrelevante for å regulere samiske interesser.

Sametinget har for øvrig ingen innspill til planen.

Saken påbegynt 03.06.15 kl. 18.15

Votering

Av 39 representanter var 36 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- forslag 2 ble forkastet med 34 mot 2 stemmer
- forslag 1 ble vedtatt med 34 mot 2 stemmer
- Oppvekst-og utdanningskomiteens innstilling ble vedtatt med 34 mot 2 stemmer

Protokoll tilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

Talerliste og replikkordskifte :

	Innlegg	Replikk
1	Lars Filip Paulsen, saksordfører	Ellinor Marita Jåma
		Mariann Wollmann Magga
	Lars Filip Paulsen	
2	Aud Marthinsen	Sandra Márjá West
		Mariann Wollmann Magga
		Vibeke Larsen
	Aud Marthinsen	
3	Inger Elin Utsi	Ronny Wilhelmsen
		Kjetil Romsdal
		Johan Vasara
	Inger Elin Utsi	
4	Johan Vasara	Inger Elin Utsi
	Johan Vasara	
5	Ellinor Marita Jåma	Sandra Márjá West
		Johan Vasara
		John Kappfjell
6	Lars Filip Paulsen	
7	Sandra Márjá West	
8	John Kappfjell	
9	Nanna Thomassen	
10	Lars Oddmund Sandvik	

11	Kjellrun Wilhelmsen	
12	Vibeke Larsen	
13	Henrik Olsen	Mariann Wollmann Magga
		Lars Filip Paulsen
	Henrik Olsen	
14	Lars Oddmund Sandvik	
	Lars Filip Paulsen, saksordfører	
	Ellinor Marita Jåma, forretningsorden	
	Lars Filip Paulsen, forretningsorden	

SP - vedtak:

De grunnleggende prinsipper i Sametingets politikk er at samiske tjenestemottakere har krav på likeverdige helse- og sosialtjenester på lik linje med den øvrige befolkningen. Dette følger av rettigheter samiske pasienter har i henhold til nasjonale lover og internasjonale konvensjoner. ILO- konvensjon nr. 169, art 25 påpeker deriblant at urfolk har rett til å være med å planlegge og administrere sine egne helsetjenester. Konvensjonsteksten er Sametingets grunnlag i arbeidet med nasjonal helse og sykehusplan.

Likeverdige helsetjenester for samiske pasienter innebærer tjenester som er tilrettelagt samiske pasienters språklige og kulturelle bakgrunn. Sentrale myndigheter har det overordnede ansvaret og må sørge for at det samiske perspektivet ivaretas i sentrale helse- og sosialpolitiske satsinger, ved at det settes klare rammer og mål for hvordan tjenestetilbudet til samiske pasienter skal ivaretas. Dette må følges opp systematisk. Det vil være i tråd med sluttdokumentet fra verdenskonferansen for urfolk 2014 som Regjeringen har gitt sin tilslutning til.

Dette innebærer at ansvarlige myndigheter må i utvikling av spesialisthelsetjenesten, identifisere og vurdere status og utfordringer i forhold til samiske pasienters behov og rettigheter. Det må også utarbeides strategier for videre organisering, styring og satsing i forhold til dette.

Sametinget merker seg at regjeringen i ny nasjonal helse og sykehusplan legger til grunn at spesialisthelsetjenesten skal utvikles slik at den i større grad ivaretar pasientens behov og verdier ved at pasientens påvirkning på valg av behandlingssted skal styrkes. Pasientene skal trekkes aktivt inn i utvikling av egen behandling, og brukerens erfaringer skal vektlegges i utformingen av tjenestetilbudet.

Samiske pasienter møter utfordringer innenfor spesialisthelsetjeneste som har sin bakgrunn i tjenestens manglende kunnskap om samisk språk og kultur, og hvilke konsekvenser dette kan gi i forhold til tjenestetilbudet samiske pasienter mottar.

Sametinget vil peke på følgende:

Kompetansen om samisk språk og kultur blant fagfolk og beslutningstakere er fortsatt liten. I områder hvor samer er en liten del av befolkningen er kunnskapen og bevisstheten om dette nesten fraværende. Det er derfor behov for å øke kunnskapen om dette, først og fremst gjennom de ulike fagprofesjonenes grunnutdanninger. Samtidig er det utviklet en god del kunnskap innenfor samisk helse, både gjennom utdannings og forskningsinstitusjoner og klinisk arbeid som må gjøres lett tilgjengelig.

Samiske pasienter har i de fleste behandlingssituasjoner ikke muligheten til å bruke eget språk. Muligheten til å benytte tolk er fra begrenset til totalt fraværende. Dette fører til at fremlegging av egen sykdom blir vanskelig, og muligheten til å forstå tilbakemeldingen reduseres. Risikoen for feildiagnostisering og feilbehandling øker. Kvalitet i behandlingen og sikkerhet for pasienten er avgjørende for et godt behandlingstilbud. Det forutsetter at pasient og behandler forstår hverandre, og har en god kommunikasjon. En forutsetning for kvalitet og sikkerhet for samiske pasienter er at det gis mulighet til å bruke eget språk i behandlingen, og at helsetjenesten har kunnskap om samisk kultur. Det er derfor nødvendig at det etableres løsninger som ivaretar pasientsikkerheten også ovenfor samisktalende pasienter.

Reell brukermedvirkning, både på individ og systemnivå, skal være et grunnleggende trekk i den framtidige utviklingen av spesialisthelsetjenesten. Da muligheten til å bruke eget språk ofte ikke er tilstede begrenses samiske pasienter innvirkning på egen behandling. For helsetjenesten medfører dette å finne løsninger som fører til at kommunikasjonen mellom pasient og behandler kan være tilfredsstillende selv om man har ulik språk. Når det gjelder brukermedvirkning viser Sametinget til at samiske brukere heller ikke har vært representert i regjeringens ekspertgruppe for nasjonal helse og sykehusplan.

Manglende kunnskap om samisk språk og kultur i helsetjeneste reduserer også samiske pasienters tilgjengelighet til tjenesten og retten til å velge behandlingssted. Sametinget er spesielt bekymret for tilgjengelighet der behandlingstilbudet er lagt til nasjonale behandlingstjenester, som for eksempel ved transplantasjoner, sjeldne lidelser og store brannskader. Likeså gjelder dette tverrfaglige diagnosesentre som opprettes ved regionale sykehus. I slike institusjoner er må pasientens mulighet til å bruke eget språk sikres.

Når dagens helsetjeneste skal utvikles legges det opp til en mer aktiv pasientrolle. Dette fordrer mer helseinformasjon og informasjon om tjenestetilbudet. I dette arbeidet er det viktig at man sikrer at informasjon er tilgjengelig for alle pasienter. Helseinformasjon tilpasset samisk språk og kultur har vært lite tilgjengelig. Informasjonen tar lite utgangspunkt i samiske data. Nasjonale kampanjer og annen informasjon har i hovedsak vært gitt på norsk. For å gjøre helseinformasjon bedre tilgjengelig for det samiske folk må informasjon og kampanjer også språklig tilpasses. Arbeidet med data og tall om helse i det samiske samfunnet må prioriteres.

Nødmelding og varsling til samiske brukere fungerer ikke tilfredsstillende i dag. Sametinget er bekymret for manglende ambulansetilbud i samiske kommuner. Få ambulanser og ingen ambulansefly kan medføre til at pasienter ikke får øyeblikkelig hjelp eller tilfredsstillende tilbud for å komme seg til behandlingssted, og at man ikke har ambulanseberedskap dersom et nytt behov skulle oppstå mens ambulansen først er blitt sendt for pasienttransport. I forbindelse med styrking av AMK bør det også stilles klare krav til responstid for å sikre nødvendig hjelp til folk i nød.

Akuttentraler i dag har ikke samisk språkkompetanse, selv om de skal forholde seg til samiske stedsnavn og samisk språk. Manglende kunnskaper i samisk språk fører til uklarheter og manglende kommunikasjon, som kan få alvorlige konsekvenser. Sametinget vil påpeke at nødmeldingsentraler i flere deler av landet omfattes av Samelovens språkregler som gir samiske innringere rett til å bli betjent på samisk. Forståelsen for samiske brukeres rett til å motta og gi nødmeldinger på eget språk varierer. Det må derfor iverksette tiltak for å sikre nødvendig språk og kulturkompetanse i AMK – sentralene

Sametinget viser også til at helse og sykehusplanen skal inneholde forslag til tiltak for å sikre tilstrekkelig personell, riktig kompetanse og arbeidsdeling, samt drøfte prinsipper for sykehusstruktur og kriterier for ulike typer sykehus.

Det framgår av forskningsmaterialet fremlagt av Senter for samisk helseforskning at samiske

pasienter rapporterer mindre tilfredshet med helse- og sosialtjenestene som tilbys. Få muligheter til å bruke eget språk i tillegg til kulturforskjeller oppgis som årsak. Institusjoner som skal gi et særskilt helsetilbud til samiske pasienter opplever et stadig større press til å legitimere sitt eksistensgrunnlag både fra øvrige helseinstitusjoner og beslutningstakere. Dette gir seg utslag i stadige omorganiseringsprosesser, ulike utredninger og økonomiske utfordringer. Samtidig skal institusjonene utvikle og gi et behandlingstilbud til samiske pasienter. Dette har aktualisert en debatt blant samiske politikere og fagfolk om hvordan tilbudet til samiske pasienter bør organiseres.

I dag er det begrenset tilgang på samiske fagfolk innenfor alle fagspesifikke områder. Det samiske folk er avhengig av organisasjonsformer som fører til at en kan benytte samiske fagfolk mest mulig effektivt. Institusjoner med tenkte funksjoner for den samiske befolkning er i dag ulikt organisert, både i forhold til mandat og institusjonstilknytning. Dette begrenser en mest mulig effektiv utnyttelse av samiske fagfolk ovenfor samiske pasienter. Det er behov for å tenke helhetlig og overordnet om organisering av spesialisthelsetjenester til den samiske befolkning. Det er nødvendig for å kunne gi bedre og mer helhetlige og koordinerte tjenester til samiske pasienter som bygger på samisk språk og kultur. En samordning av samiske fagressurser er et viktig moment i dette arbeidet. Nærhet til SANKS er også svært viktig for den samiske pasient, både i forhold til behandling, rehabilitering og oppfølging. Sametinget ser derfor behovet for at det etableres flere SANKS-kontorer.

Samiske pasienter bosatt over hele landet har rett til en helsetjeneste som tar utgangspunkt i samisk språk og kultur. Sametinget er derfor opptatt av at Sanks behandlingstilbud er tilgjengelig for samiske pasienter uavhengig av bosted. Dette er en politikk vi opplever å ha til felles med sentrale myndigheter. For Sametinget er det derfor svært viktig at SANKS som institusjon videreutvikles og styrkes både økonomisk og faglig, og at det sikres forutsigbarhet i utvikling av spesialisthelsetjenester til samiske pasienter.

Samiske pasienter er ofte bosatt i områder med lange avstander med få eller ingen etablerte kollektivtilbud for å komme seg til og fra sykehus. Sametinget anser det derfor som særdeles viktig å sikre at pasienter i distriktsområder imøtekommes med større utøvelse av skjønn ved kontakt med Pasientreiser. Som en av pasientens førstelinjetjenester er det dessuten avgjørende at Pasientreiser sikrer seg selv gode rutiner for betjening av samiskspråklige pasienter.

For å gi samiske pasienter uavhengig av bosted et reelt tilbud, må det tilrettelegges for målrettet samisk kompetanseoppbygging. Arbeidet for å gi samiske pasienter et likeverdig tilbud må også ha et nasjonalt fokus.

Kompetansebehovet kan sikres ved å opprette egne studieplasser. Samisk sykepleierutdanning kan være en slik utdanning. For at slike studier skal bli nasjonale tilbud, bør det organiseres ved fleksibel og nettbasert organisering. Behovet for samiske leger og annen helsepersonell er fortsatt stor og det bør vurderes å øke kvotene ved universitetene og høgskolene for å øke antall samisktalende helsepersonell. Det er behov for samisktalende leger på både sykehus og spesialistlegesentre.

Et skritt for å oppnå større kulturforståelse er en desentralisert struktur på praksisplasser for helseutdanninger. I dag ser man en tendens til at helseutdanninger i store byer i stor utstrekning tilbyr praksisplasser ved institusjoner i byen. Praksisplasser i distrikt er dyrere å drifte da studentene trenger reisestøtte, veiledere ute i distrikt må læres opp og faglærer må reise ut. Likevel er det nettopp ved praksis ute i distrikt at studenter har større muligheter til møte samisk kultur og behov. Mulighet for desentralisert utdanning og praksisplass gjerne på hjemstedet er viktige i rekruttering til helseyrker.

Sametinget viser til at vi har en god utvikling av tjenestetilbudet til samiske pasienter innenfor psykisk helse og rus. Det somatiske spesialisttilbudet til samiske pasienter må derimot vies større

oppmerksomhet. Dette gjelder spesielt innenfor fagområder/funksjoner der språk og kultur står sentralt i behandlingen og hvor pasienters mulighet til å bruke eget språk er avgjørende for hvorvidt behandlingen blir vellykket. I denne forbindelse vises det til Sanks og Helse Nords planlegging en fremtidig Samisk helsepark, hvor tilbud innen psykisk helse, rus og somatiske sykdommer kan samordnes. Slik Sametinget ser det vil en samisk helsepark, gi et tilbud som ivaretar samiske pasienters behov innenfor mange felt. Det gir også muligheter til å bruke egne ressurser fleksibelt, og på tvers av etablerte faggrenser. En måte å imøtekomme dette på er å utarbeide en nasjonal oversikt over samisk språk og kulturkompetanse i både primær- og spesialisthelsetjenesten, og generelt styrke rekrutteringen av samisk helsepersonell.

Videre vil Sametinget peke på behovet for etablering av samisk tolketjeneste ved sykehus som har samiske pasienter. Sykehusene er forpliktet til å tilrettelegge for at samiske pasienter kan bruke morsmålet sitt i møtet med helsetjenesten. Dessverre er det stor mangel på samiskspråklige fagfolk i helsetjenesten. Styrking av tolketjenester ved sykehus er viktig for ivaretagelse av samiske pasienters rettigheter til en likeverdig helsetjeneste. Det er legens ansvar å gjøre seg forstått hos pasienten – det er dermed legen som trenger tolk, ikke pasienten.

I nasjonal helse og sykehusplan ønsker man også å ta stilling til sentralisering eventuelt desentralisering av spesialisthelsetjenestene. Samlokalisering av samisk helsekompetanse i distriktsmedisinske/lokalmedisinske sentre løftes som en faktor. I samisk sammenheng sliter vi med små fagmiljø, liten rekruttering av samisktalende helsepersonell, spredt samisk kultur- og språkkompetanse og generelt lite effektivisering med dagens strukturer. Med slike sentre vil man også kunne samle samiske fagfolk fra både førstelinja, primærhelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten. For Sametinget er det viktig at uansett løsninger som blir utviklet og organisert, så må det gi gode språklige og kulturelt tilrettelagte tilbud til samiske pasienter.

Sametingets innspill og vedtak vil legges til grunn for Sametingets videre arbeid vedrørende nasjonal helse og sykehusplan, og må ikke regnes som uttømmende. I forbindelse med regjeringens hovedmål om at overordnede politiske beslutninger vedrørende spesialisthelsetjenesten skal tas i Stortinget, er det viktig at Sametingets konsultasjonsrett og internasjonale forpliktelser overfor samene er ivarettatt. I denne sammenhengen viser Sametinget til ILO - konvensjonen nr 169 art 25 der det fremgår at *utforming og gjennomføring av helsetjenester for urfolk skal skje under urfolks egen ansvar og kontroll, slik at urfolk kan nyte godt av så høy fysisk og mental helsekontroll som mulig.* Det følger av ILO - konvensjonen nr 169 art 25 at styrene i regionale og underliggende helseforetak må ha samisk representasjon utnevnt av Sametinget som samenes folkevalgt organ. Samiske representasjon i styrene for regionale og underliggende helseforetak er nødvendig for å sikre en likeverdig helse og sosialtjeneste til det samiske folk.

Med bakgrunn i Sametingets konsultasjonsrett og ILO nr. 169 om urfolks rett til utforming og deltakelse helsetjenestene, vil Sametinget be om konsultasjoner på nasjonal helse og sykehusplan.

Behandlingen av saken ble avsluttet 03.06.15 kl. 19.30

Ášši/Sak 023/15	Sametingets plenum
-----------------	--------------------

Ášši/Sak 004/15	Plan- og finanskomiteen
-----------------	-------------------------

Møteplan for Sametingets komité- og plenumsmøter 2016

	Arkivsaknr. 14/2223
--	------------------------

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saksnr.
Plenumsledelsen	04.05.15	DCJ 02/15
Plan- og finanskomiteen	20. – 22.05.15	PFK
Sametingets plenum	2. – 5.06.15	SP 23/15

I Vedlegg

II Forslag og merknader

Plenumsledelsens forslag til innstilling:

Sametinget fastsetter følgende møteplan for Sametinget 2016.

Sametingets komitémøter og plenumsmøter første halvdel 2016:

- Uke 11: 14. – 18. mars, komité- og plenumsmøter.
- Uke 21: 23. - 26. mai, komitémøter (mandag – torsdag)
- Uke 23: 6. - 9. juni, plenumsmøte

Sametingets komitémøter og plenumsmøter andre halvdel 2016

- Uke 39: 26. - 30. september, komité- og plenumsmøter
- Uke 47: 21. - 24. november, komitémøter (mandag – torsdag)

Uke 49: 5. - 9. desember, plenumsmøte

Plan- og finanskomiteen - 004/15

PFK - vedtak:

Plan- og finanskomiteens innstilling

Innledning

Komiteen har behandlet Sametingets møteplan for 2016.

Merknader

Komiteen, med unntak av medlemmet i Fremskrittspartiet og Nordkalottfolket, Norske samers riksforbund (NSR) Kirsti Guvsám, Jan David Anti, Pjera Heika Muotka og Magnhild Helene Stock, medlemmene fra Arbeiderpartiets sametingsgruppe (Ap) Vibeke Larsen, Knut Store og Gunhild Engstad, medlemmet fra Høyre (H) Ellen Kristina Saba, medlemmet fra Áarjel-Saemiej Giehl (ÁaSG) Jovna Z. Dunfjell og medlemmet fra Árja Laila Susanne Vars fremmet følgende merknad:

Et godt politisk arbeid er viktig for utviklingen av det samiske samfunnet. Det er derfor viktig at det avsettes tid nok til behandling av saker i Sametingets system. De kombinerte komité- og plenumsukene, uke 11 og 39, er hektiske og komiteens medlemmer mener seminarer, konferanser og lignende i all hovedsak ikke skal gjennomføres i disse ukene. Vi mener også at man må vurdere å gjeninnføre 4 komitéuker og 4 plenumsuker i 2017 slik at det blir mer tid og rom til politisk arbeid mens man er samlet i Sametinget.

Forslag

Forslag fra Norske samers riksforbund (NSR), Arbeiderpartiets sametingsgruppe (AP), Høyre, Árja, Áarjel-Saemiej Giel, Nordkalottfolket og Fremskrittspartiet (FrP)

Forslag 1

Endring i forhold til plenumsledelsens forslag til innstilling:

Uke 11: 14.-18. mars, komité- og plenumsmøter, endres til Uke 09: 29. februar- 4. mars, komité- og plenumsmøte.

Forslag fra Norske samers riksforbund (NSR), Arbeiderpartiets sametingsgruppe (AP), Høyre, Árja og Áarjel-Saemiej Giel

Forslag 2

Endring i forhold til plenumsledelsens forslag til innstilling:

Komitéukene forlenges med 1 dag og komité- og plenumsuke i uke 11 flyttes til uke 9. Da blir det stående i møteplanen følgende:

Uke 9: 29.februar- 4.mars, komité- og plenumsmøte Uke 21: 23.- 27.mai, komitémøter (mandag-fredag) Uke 47: 21.- 25.november, komitémøter (mandag-fredag)

Forslag fra Fremskrittspartiet (FrP) og Nordkalottfolket

Forslag 3

Forslaget erstatter plenumsledelsens forslag til innstilling:

Sametinget fastsetter følgende møteplan for Sametinget 2016

Uke 09: 14.-18.mars, komité- og plenumsmøter Uke 23: 6. -9. juni, komité- og plenumsmøter Uke 40: 28. september - 2.oktober, komité- og plenumsmøte Uke 49: 5.-9. desember, komité- og plenumsmøter

Komiteens tilrådning Komiteen har ikke flere merknader eller forslag og råder Sametinget til å vedta følgende:

Sametinget støtter for øvrig plenumsledelsens forslag til innstilling.

Sametingets plenum - 023/15

Saken påbegynt 03.06.15 kl. 19.30

Votering

Av 39 representanter var 35 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Forslag 3 ble forkastet med 31 stemmer mot 4 stemmer
- Forslag 2 ble vedtatt med 31 mot 4 stemmer
- Forslag 1 ble enstemming vedtatt
- Plan- og finanskomiteens innstilling ble vedtatt med 33 stemmer mot 2 stemmer

Protokoll tilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

Talerliste og replikkordskifte :

	Innlegg	Replikk
1	Aud Marthinsen, saksordfører	
2	Vibeke Larsen	
3	Piera Heaika Muotka	
4	Jovna Zakarias Dunfjell	
5	Kjetil Romsdal	
6	Beaska Niillas	
	Aud Marthinsen, saksordfører	
	Jørn Are Gaski, forretingsorden	

SP - vedtak:

Sametinget fastsetter følgende møteplan for Sametinget 2016.

Sametingets komitémøter og plenumsmøter første halvdel 2016:

- Uke 9: 29. februar - 4. mars komité- og plenumsmøter.
- Uke 21: 23. - 27. mai, komitémøter (mandag – fredag)
- Uke 23: 6. - 10. juni, plenumsmøte

Sametingets komitémøter og plenumsmøter andre halvdel 2016

- Uke 39: 26. - 30. september, komité- og plenumsmøter
- Uke 47: 21. - 25. november, komitémøter (mandag – fredag)
- Uke 49: 5. - 9. desember, plenumsmøte

Behandling av saken ble avsluttet 03.06.15 kl. 19.50

Ášši/Sak 024/15	Sametingets plenum
-----------------	--------------------

Ášši/Sak 005/15	Plan- og finanskomiteen
-----------------	-------------------------

Sametingsmelding om solidaritet og internasjonalt arbeid

	Arkivsaknr. 15/406
--	-----------------------

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saksnr.
Sametingsrådet	05.05.15	SR 058/15
Plan- og finanskomiteen	20. –	PFK
	22.05.15	
Sametingets plenum	2. – 5.06.15	SP 24/15

I Vedlegg

Nr.	Dok. dato	Avsender/Mottaker	Tittel
1	13.09.2007	FN	FNs erklæring om urfolks rettigheter
2	27.06.2013	Utenriksdepartementet/ Sametinget	Retningslinjer om Sametingets internasjonale deltakelse gjennom Norges delegasjon overfor organer i FN-systemet
3	03.06.2014	Sametinget	Sametingsrådets redegjørelse om samisk internasjonalt arbeid
4	22.09.2014	FN	Sluttdokument fra Verdenskonferansen om urfolk
5	22.09.2014	Sametinget	President Aili Keskitalo - innlegg under åpningen av Verdenskonferansen om

II Forslag og merknader
Sametingsrådets forslag til innstilling:

1. INNLEDNING

Til denne meldingen er det lagt ved et notat som heter "Innføring i Sametingets internasjonale arbeidsområder". Det anbefales at notatet leses i sammenheng med meldingsteksten. Notatet viser at urfolks rettslige stilling er betydelig styrket de siste tiårene, og at det internasjonale samarbeidet omfatter mange forskjellige aktører.

1.1 SAMETINGETS INTERNASJONALE ARBEID

Sametinget legger med denne meldingen frem en overordnet og langsiktig politikk om samisk internasjonalt arbeid. Samisk internasjonal politikk utformes og utøves i samspillet mellom sametingene og det samiske samfunnet, og i samspillet mellom stater og urfolk på den internasjonale arenaen. Samiske organisasjoner og institusjoner spiller her en viktig rolle.

Hovedmålet for den internasjonale politikken i Sametinget har fram til nå vært at: *urfolk bestemmer over egen utvikling og har mulighet til å ivareta egne interesser internasjonalt*. Vi vil i denne meldingen utvide denne målsettingen med fokus på hele innholdet i FNs erklæring om urfolks rettigheter.

Det nye overordnede målet er at rettighetene i FNs erklæring om urfolks rettigheter er implementert i lovverk og praktisk politikk som påvirker vår og andre urfolks hverdag.

For å nå denne målsettingen prioriterer vi fem innsatsområder:

1. Samisk samarbeid
2. Nordområdene
3. FNs urfolks- og menneskerettigheter

4. Likeverd og solidaritet

5. Globale utfordringer som berører urfolk

Grunnsynet i FNs erklæring om urfolks rettigheter bygger på prinsippene om rettferd, demokrati, respekt for menneskerettighetene, likhet, ikke-diskriminering, godt styresett og god tro. Den vil bidra til et mer harmonisk forhold og bedre samarbeid mellom stat og urfolk.

Innholdet i erklæringen omfatter alle samfunnsområder som er innenfor Sametingets arbeidsområder.

Erklæringen har for eksempel artikler om at urfolk har rett til opplæring i sin egen kultur og på sitt eget språk. Det er bestemmelser om urfolks helse, medier, åndelige og religiøse tradisjoner, og at urfolk skal kunne bevare og utvikle sin kulturarv, tradisjonelle kunnskap og sine kulturuttrykk. Urfolk har rett til landområder, territorier og ressurser de tradisjonelt har eid eller befolket. Urfolk har også rett til bevaring av miljøet og av produksjonskapasiteten i sine områder. Urfolk skal kunne delta i beslutningsprosesser, og statene skal konsultere med urfolk for å oppnå deres frie og informerte forhåndssamtykke før lover og tiltak som påvirker dem vedtas. Ikke minst har urfolk rett til selvbestemmelse om sin politiske stilling, og rett til å fritt fremme sin økonomiske, sosiale og kulturelle utvikling.

Denne meldingen er et resultat av en prosess mellom Sametinget, det samiske sivilsamfunnet, relevante myndigheter og samiske institusjoner. Arbeidet startet opp med en redegjørelse i 2014. Sametinget har hatt innspillmøter med Samerådet, Barentssekretariatet og lederen for arbeidsgruppen for urfolk i Barentssamarbeidet, Árran som koordinerer Samiske institusjoners nordområdenettverk, Sáminorth, Gáldu - Kompetansesenteret for urfolks rettigheter, SNF-Sámi NissonForum/Samisk KvinneForum og Mama Sara Education Foundation for Maasai School Children. Sametinget har også hatt dialog med Samisk kirkeråd, Samisk parlamentarisk råd, Sametingets ungdomspolitiske utvalg (SUPU) og Sametingets eldreråd er orienterte om meldingsutkastet.

Samisk internasjonal politikk utøves gjennom vårt daglige arbeid. Vi finner støtte i internasjonal urfolksrett til å utøve samepolitikk på nasjonalt plan og ved å være aktive deltakere på den internasjonale arenaen. Det handler om å få i stand internasjonalt samarbeid om vanskelige saker av både økonomisk, sosial, kulturell og humanitær art, og å fremme respekt for de universielle menneskerettigheter og grunnleggende friheter for alle uten hensyn til rase, kjønn, seksuelle legning, språk eller religion.

Meldingen tydeliggjør innsatsområder innenfor mange komplekse saksfelt. Den beskriver prinsipper, målsettinger og strategier som skal ligge til grunn for vårt internasjonale arbeid. Den redegjør for hvorfor, hvor og hvordan det samiske folket arbeider på den internasjonale arenaen. Meldingen vil legge til rette for at vi i sterkere grad kan utvikle og ivareta vårt internasjonale engasjement.

1.2 AVGRENSINGER

Mange av Sametingets politiske ansvarsområder med tilhørende fagavdelinger ved administrasjonen berøres av internasjonale forhold, som for eksempel internasjonale avtaler, forhandlingsparter og prosesser. Ikke alle disse forhold tas med i denne meldingen. Meldingen vil da bli for omfattende. Det er de respektive fagområdene som må dekke slike internasjonale tilsnitt i egne meldinger innenfor fagfeltet og politikkområdet. Den internasjonale meldingen som legges fram her avgrenses slik at tema som blir behandlet i andre meldinger eller redegjørelser kun blir omtalt i den grad det er hensiktsmessig.

Det samiske internasjonale samarbeidet kan deles inn i flere nivå, avhengig av hvilke roller de ulike samiske aktørene har. Alt samisk samarbeid over landegrensene er ikke internasjonalt arbeid, men vi ser ofte at allsamisk arbeid har et internasjonalt tilsnitt. For eksempel er Sámi Giellagáldu, som har som mål å etablere et permanent senter for samiske språk, et samarbeid mellom sametingene i Finland, Norge og Sverige. Dette prosjektet har et internasjonalt perspektiv fordi hoveddelen er finansiert av EUs Interreg program. Det språklige samarbeidet er derimot samisk samarbeid.

I Sametingets arbeid er det viktig å være bevisst på hvor skillet mellom allsamiske saker og internasjonale saker går. Dette er ingen enkel oppgave, fordi det finnes ulike graderinger. Det er ikke målet å bringe frem allsamiske forhold i hele sin bredde, da man i en internasjonal melding er nødt til å fokusere på de internasjonale prosessene som Sametinget jobber mest med og påvirkes sterkest av. Meldigen avgrenses derfor delvis i forhold til allsamisk og nordisk samarbeid.

2. VÅR POLITISKE STILLING

2.1 SAMETINGETS ROLLE

Samene er både et folk og et urfolk med tradisjonelle områder innenfor statsgrensene til Finland, Norge, Sverige og Russland. Det samiske folket har rett til selvbestemmelse. Vi er forent gjennom felles historie, kultur og samiske språk, og gjennom bruken av våre tradisjonelle land-, fjord- og kystområder med tilhørende ressurser. Kontakten mellom samer på tvers av landegrenser har avgjørende betydning for bevaring av tradisjoner og for utvikling av samisk fellesskap og mangfold.

Sametinget er et folkevalgt organ av og for samene, og er et urfolksparlament. Sametinget skal styrke samenes politiske stilling og fremme samiske interesser. Sametingets rolle som en selvstendig aktør i samspill med andre gjelder både på den nasjonale og internasjonale arenaen. Ingen har instruksjonsmyndighet over Sametinget. Vi bestemmer selv våre prioriteringer og utvikling.

Internasjonal rett er avgjørende for å fremme og ivareta våre rettigheter og interesser på hjemmebane. Alle fagområder som presenteres gjennom sametingsbudsjettet vil kunne knyttes opp mot internasjonalt arbeid og ha et rettslig utgangspunkt fra folkeretten. Nevnes kan samiske språk, helse, næringer, rett til tradisjonelle områder med tilhørende ressurser,

eller rettigheter til grupperinger innenfor en befolkning, og dets individer, som barnas eller kvinners rettigheter. For eksempel er barnekonvensjonen et sentralt verktøy for å verne om samiske barns bruk av sitt samiske språk gjennom barnevernssystemet.

Internasjonalt arbeid er ressurskrevende. Det krever både menneskelige, økonomiske og tekniske ressurser. Viktige suksesskriterier for fremdrift i arbeidet er å organisere sitt arbeid, jobbe målrettet, ha nettverk, dele informasjon og kunnskap gjennom bilateral kontakt og multilateralt arbeid, ha klare politiske rammer for å ivareta selvbestemmelsesretten og få raske avklaringer når internasjonale møter pågår. Til sammen gjelder det å bygge trygghet og integritet i vår rolle som et representativt urfolksorgan. Det er viktig å være bevisst egen rolle i det internasjonale arbeidet og hvilket ansvar som følger av aktiv deltakelse i internasjonale beslutningsprosesser. Det krever ekstraordinære ressurser for å delta på full og effektiv måte i internasjonale beslutningsprosesser. Sametinget er et velfungerende politisk og administrativt organ med faste økonomiske rammer, og vi har et bedre utgangspunkt enn andre urfolksinstitusjoner til å delta aktivt i internasjonale møter, samt å følge opp samiske saker på nasjonalt, regionalt og lokale plan.

Sametingets arbeidsområde er etter sameloven alle saker som etter tingets oppfatning særlig berører det samiske folket. Sametingsbudsjettet og sakene som plenumsbehandles forteller hvilke verdier, utfordringer, urettferdigheter og rettigheter som det samiske folk er opptatte av, ønsker å påvirke eller å endre. Sametinget er først og fremst et politisk organ for det samiske folk. Selvbestemmelsesretten åpner for mange arbeidsmetoder som vår virksomhet utledes fra. Sametinget er opptatt av at egen virksomhet er udiskutabelt innenfor folkeretten og følger anerkjente demokratiske prinsipper. Sametinget arbeider for en forbedret hverdag for samene, der samer opplever å være likeverdige andre nasjonaliteter. Det skal være et likeverdig rettsbilde for hele det tradisjonelle samiske området. Dette innebærer i praksis å sikre reell og lik mulighet mellom samer og majoritetsbefolkning, og mellom ulike samiske områder.

Likeverdighet, likestilling, anerkjennelse, forståelse, respekt og aksept for urfolks rettigheter utgjør grunnmuren for Sametingets solidaritet og internasjonale arbeid.

Sametinget har toleranse for ulikheter, både innad i det samiske samfunnet og ellers i verdenssamfunnet. Enhver har krav på respekt for egen bakgrunn, kultur og identitet. Sametinget har ansvar for at vi sammen med andre bidrar til å sikre likeverd, solidaritet og fredelig sameksistens mellom folk og folkegrupper. Alle folk bidrar til mangfoldet og den rikdommen som finnes i de ulike samfunnene og kulturene, og som er menneskehetens felles arv.

Økt fokus utenfra og planer om industrivirksomhet på områder som tradisjonelt tilhører urfolk, inkludert det samiske området, gjør urfolksorgan, som Sametinget til en part for stater og næringsaktører. Våre rettigheter må anerkjennes og implementeres i all politikk som berører oss. Vi vil at vår kunnskap skal være et bidrag til politikktviklingen både på nasjonalt og internasjonalt nivå. Statene skal i god tro konsultere og samarbeide med urfolk gjennom deres egne representative institusjoner. Urfolks rett til å velge enten å avgi eller å avstå fra å gi sitt frie og forhåndsinformerte samtykke før det gis tillatelse til prosjekter som berører deres landområder eller territorier og andre ressurser, er her sentralt. Det gjelder særlig ved utbygging, utnyttelse eller utvinning av mineral-, vann- eller andre ressurser. Vi er opptatt av

at ressursutvinnende næringsvirksomhet i samiske områder må skje innenfor folkerettens rammer.

Sametinget vil se på muligheter og måter for innenfor rammene av egne ressurser å bidra til gode løsninger for globale utfordringer som berører urfolk. Ofte er det andre enn de som er årsaken til de globale utfordringene som må tåle størstedelen av belastningen. Urfolk er nærmere knyttet til og avhengig av naturen enn andre, og rammes hardere av negative endringer i miljøet. Urfolksperspektivet må derfor vektlegges tilsvarende sterkt fra statens side når løsninger på de globale utfordringene planlegges og gjennomføres. Naturen er basis for urfolks eksistens og kultur som helhet. Det tradisjonelle samiske grunnsynet, som sier naturen bare er til låns og at den skal brukes på en slik måte at den kan gå i arv til neste generasjon i samme tilstand som vi mottok den i, er i samsvar med det internasjonale begrepet for en bærekraftig utvikling. Dette synet er en rettesnor i Sametingets arbeid med de globale utfordringene som berører urfolk.

2.2 DELTAKELSE I BESLUTNINGSPROSESSER

Deltakelse i beslutningsprosesser kan skje på internasjonalt, nasjonalt, regionalt og lokalt nivå. Det er viktig å delta for å påvirke at resultatet er innenfor folkeretten. En beslutning foretatt på internasjonale arenaer som angår urfolkssituasjon kan påvirke samiske forhold på alle nivåer. Det er derfor viktig å vurdere hvordan Sametinget skal forholde seg til arenaer som i FN, EU, Arktisk råd og Barentssamarbeidet. Det fins mange eksempler på at samer blir påvirket av internasjonale beslutningsprosesser. For eksempel vedtar EU lover og regler som berører samiske næringer.

Sametinget benytter seg av rapporteringsmulighetene til internasjonale konvensjoners overvåkingsorganer, som ekspertkomiteen til ILO konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater (ILO-169) og komiteen som overvåker konvensjonen om sivile og politiske rettigheter. Det er viktig å få fokus på områder som opptar Sametinget ved å benytte seg av slike rapporteringer. Norge er oppfordret til å gjenoppta lovendringen av mineralloven av 2009 som følge av ILO-169 komitees anbefaling til Norge etter slik rapporteringsrunde. Europarådets oppfølging av minoritetsspråkpakten er knyttet opp mot myndigheters oppfølging av samelovens regler om samiske forvaltningsområder. Sametinget vil sikre lik status for alle samiske språk i Norge til å bli benyttet av samene ved å ha dialog med norske myndigheter og eventuelt Europarådet. Sametinget kan vurdere i større grad å benytte seg av muligheten til å rapportere til tilsynsorganer. Samtidig må vi bli mer effektive i å bruke de anbefalinger som allerede er gitt om samiske forhold, samt å følge opp nye anbefalinger fra tilsynsorganer. Dette vil gjelde tilnærmet alle fagområder og avdelinger på Sametinget.

Sametinget har ikke automatisk adgang til møter på internasjonale arenaer. Disse er som regel åpne for statlige medlemmer. I FN har over 4000 frivillige organisasjoner (NGO, non-governmental organization) konsultativ status med FNs økonomiske og sosiale råd (ECOSOC), og de kan registrere seg til møter i FN-systemet. Sametinget og andre urfolksparlamenter har ikke NGO-status. Men på møter i FNs Permanente forum for

urfolkssaker (UNPFII) og under FNs Ekspertmekanisme for urfolks rettigheter (EMRIP) har Sametinget fått en akkrediteringsordning.

Sametinget har god dialog med Utenriksdepartementet og fagdepartementer, og vil kunne delta på mange møter som del av de statlige delegasjonene. Samtidig ønsker Sametinget å fremstå som en selvstendig aktør i internasjonale sammenhenger. Det må derfor arbeides for å sikre en økt deltakelsesmulighet i alle internasjonale arenaer som behandler urfolkssaker. Erfaringsmessig så ser vi at gode løsninger for urfolksspørsmål finnes ved urfolks likeverdige og effektive deltakelse i beslutningsprosessene, der urfolksrepresentater har mulighet til å påvirke beslutningens innhold. Sametingets arbeid i tilknytning til FNs Verdenskonferanse om urfolk i 2014 synliggjorde dette. I 2013 var Sametinget vertsskap for den Globale forberedende urfolkskonferansen i Alta. Enkelte av Sametingets representanter deltok ved Alta 2013-konferansen gjennom Samisk parlamentarisk råd og den Arktiske regionen. Sluttdokumentet fra Alta 2013-konferansen var det første foreslåtte utkastet til et sluttdokument for Verdenskonferansen om urfolk 2014, og var utformet av urfolk. Selv om Sluttdokumentet til Verdenskonferansen gjennom forhandlingsprosesser mellom stater ikke inneholder alle deler fra Alta 2013-sluttdokumentet, så vil man gjenkjenne en del av innholdet fra Verdenskonferansens sluttdokumentet å stamme i fra sluttdokumentet fra Alta 2013-konferansen. Alta 2013-konferansen sluttdokument er et offisielt FN-dokument og er nevnt i fotnote til Sluttdokumentet for verdenskonferansen, og er en viktig kilde til Verdenskonferansens sluttdokument. Dette viser at det er en forutsetning for akseptable og gode løsninger både nasjonalt og internasjonalt at vi deltar i beslutningsprosesser som angår samiske forhold. Vi vil fortsatt følge opp Verdenskonferansens sluttdokument både nasjonalt og internasjonalt.

På nasjonal nivå har vi konsultasjonsavtalen mellom Sametinget og statlige myndigheter. Den sikrer i stor grad at Sametinget får konsultert før beslutninger tas. Samtidig må konsultasjonsmekanismen utvikles for å ivareta Sametingets og samiske rettighetshaveres rett til å avgi eller avstå fra å gi sitt frie og forhåndsinformerte samtykke før beslutninger som påvirker oss vedtas eller gjennomføres.

Det er utfordrende når rettighetsprosesser i Norge tar lang tid, eller har liten progresjon over tid. Oppfølging av Samerettsutvalget II har stoppet opp. En annen sak er gjenopptakelsen av mineralloven av 2009, som står uløst. Det vil kunne være gunstig å se på hvordan en kan utvikle dialogen og samarbeidet mellom statlige myndigheter og Sametinget for å få progresjon i saker som ikke har fremgang. Hvordan få en politisk vilje til å følge opp samiske saker innenfor akseptable tidsrammer og med løsninger innenfor folkeretten, er en utfordring som Sametinget må jobbe mer med fremover.

En forbedret kommunikasjon med Utenriksdepartementet og fagdepartementer i saker som angår urfolk vil kunne være nyttig for både Sametinget og staten. Eksempelvis så kan erfaringer tilknyttet solidaritetsarbeid utveksles. Dette er et område som Sametinget tidvis er borti og som krever god forståelse av oppståtte situasjoner i andre deler av verden. Utenriksdepartementet koordinerer ofte internasjonal deltakelse, enten i møter eller ved faglige innspill til overvåkingsorganer, og det vil kunne være formålstjenlig å ha tettere samarbeid med Utenriksdepartementet i slike saker. En god dialog med respektive departementer før, under og etter rapportering til overvåkingsorganer er viktig. Det er også viktig å følge opp overvåkingsorganers anbefalinger overfor norske myndigheter for å sikre

nasjonal gjennomføring av samerett.

3. INNSATSOMRÅDER, MÅL OG STRATEGIER

De rettigheter som anerkjennes i FNs erklæring om urfolksrettigheter utgjør minstestandarder som sikrer overlevelsen av verdens urfolk, og deres verdighet og velferd. Erklæringens innhold er av bindende karakter, noe som forplikter stater til å gjennomføre dets bestemmelser. Sametinget vil bidra til at implementeringen gjennomføres.

Erklæringen er et essensielt verktøy i vårt arbeid. Den er styrende for dialogen med statlige myndigheter og andre aktører både regionalt, nasjonalt og internasjonalt. Det vil være formålstjenelig å knytte sammen virkemiddelbruken for samepolitikken og relevant saksbehandling opp mot erklæringens artikler. Dette vil styrke og sikre bruken av erklæringa i sametingsarbeidet, samt forenkle rapporteringer og måling av implementeringsgraden av urfolks rettigheter. En bevisst bruk av rettighetene som er nedfelt i erklæringen i det daglige arbeidet vil skape en større forståelse for beslutningsprosesser som berører samene, og bidra til at vi effektivt kan nyttegjøre oss av dem.

På bakgrunn av de eksisterende samarbeidsstrukturene og globale utfordringene verden står ovenfor, prioriterer vi fem innsatsområder. Disse presenteres nedenfor hver for seg, men de skal ses i sammenheng med hverandre og kan gripe inn i hverandre.

Innsatsområdene er:

1. Samisk samarbeid
2. Nordområdene
3. FNs urfolks- og menneskerettigheter
4. Likeverd og solidaritet
5. Globale utfordringer som berører urfolk

Meldingen redegjør for utfordringer, og formulerer mål og strategier for innsatsområdene.

For å nå målsettingen må vi analysere og drøfte vår rolle og vårt ansvar internasjonalt, og dette må også ses i sammenheng med kompetanse, kapasitet og økonomi.

3.1 SAMISK SAMARBEID

Det samiske folk er ett folk med rett til selvbestemmelse. Uavhengig av statlige grenser skal samer ha anledning til å opprettholde kontakt og bevare og utvikle kulturelle forhold. Det grenseoverskridende samiske samarbeidet er sentralt for det samiske samfunnslivet. Alt samisk samarbeid over landegrensene ikke er internasjonalt arbeid, men at vi ofte ser at allsamisk arbeid har en internasjonalt dimensjon (jf. del 1.2).

Samisk parlamentarisk råd (SPR)

Samene skal kunne bevare og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv både innenfor den enkelte nasjonalstat og på tvers av statsgrensene. SPR bidrar til samordning av den politiske behandlingen av saker som angår samer, og til utviklingen av praktiske

samarbeidsformer mellom sametingene.

Samisk parlamentarisk råd har ikke et eget sekretariat. Intensjonen har vært at administrasjonene i sametingene skal fungere som saksbehandlere for SPR, men dette har ikke fungert optimalt. Mangel på administrative ressurser kan føre til at vedtak ikke blir fulgt opp og at kontinuiteten svekkes. Informasjonsarbeidet i SPR er nedprioritert. Styret i SPR vurderer å etablere en egen stab for å ivareta disse funksjonene.

Sametingenes arbeid med internasjonale saker skal kanaliseres gjennom Samisk parlamentarisk råd. Et langsiktig mål for SPR er å delta i egen kapasitet i urfolksrelaterte møter og prosesser. Samisk parlamentarisk råd har et formelt samarbeid med de nasjonale myndighetene i Finland, Norge og Sverige gjennom møter mellom sametingspresidentene og ministrene med ansvar for samiske saker.

Samisk parlamentarisk råd har søkt om egen deltakerstatus i Arktisk råd. SPR har søkt om fullt medlemskap i Nordisk råd, hvor sametingene i dag har observatørstatus. Nordisk råd er det offisielle nordiske samarbeidets parlamentariske organ, og har medlemmer fra Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige, samt fra Færøyene, Grønland og Åland. Sesjonene er forum der de nordiske parlamentarikere diskuterer nordiske spørsmål med de nordiske landenes statsministre og fagministrene. Samisk parlamentarisk råd har en egen EU-strategi, og skal styrke sitt arbeid om EU-spørsmål. Etablering av et eget kontor i Brussel vurderes.

Arbeidet i Samisk parlamentarisk råd skal forankres i sametingene. Rapportering om Samisk parlamentarisk råds virksomhet til plenum skjer gjennom sametingsrådets beretning. Det bør vurderes om Sametinget årlig skal redegjøre om SPR-virksomheten til plenum.

Samisk parlamentarisk råd har ikke eget budsjett. Finansiering av Samisk parlamentarisk råds virksomhet dekkes av sametingene over deres ordinære budsjett. Sametingene må selv prioritere midler til SPR-samarbeidet. SPR har oppfordret Finland, Norge og Sverige om å finansiere virksomheten dette arbeidet.

Mål:

- Samisk parlamentarisk råd har et institusjonalisert samarbeid i saker som berører samer i flere stater, eller samene som ett folk.
- Samisk parlamentarisk råd skal delta i egen kapasitet i internasjonale fora.
- Samisk parlamentarisk råd skal ha et bredt internasjonalt engasjement.

Sametingenes samarbeid styrkes gjennom Samisk parlamentarisk råd.

Strategier:

Arbeide for bedre rammebetingelsene for Samisk parlamentarisk råd, herunder økning av økonomiske og administrative ressurser. Bidra til at informasjonsvirksomheten i Samisk parlamentarisk råd videreutvikles og styrkes.

Delta aktivt gjennom Samisk parlamentarisk råd i relevante internasjonale fora.

Bidra økonomisk til at en evaluering av Samisk parlamentarisk råds virksomhet igangsettes.

Arbeide for at urfolks representative organer kan delta i egen kapasitet i relevante internasjonale fora .

Bedre informasjonsutvekslingen om samarbeidet i Samisk parlamentarisk råd.

Redegjøre årlig om Samisk parlamentarisk råds virksomheten til Sametingets plenum.

Nordisk samekonvensjon

I 2005 fremla en ekspertgruppe utkast til *Nordisk samekonvensjon*. Finland, Norge og Sverige har siden 2011 forhandlet om en slik konvensjon. Sametingene deltar i forhandlingene gjennom deltakelse i de statlige delegasjonene. Det forhandles blant annet om en artikkel om samene og internasjonal representasjon

Samene er ett folk bosatt i flere stater. En samekonvensjon sikrer oss et likt sett av rettigheter, noe som er en forutsetning for vår fortsatte utvikling som ett folk. Statsgrensene skal ikke være til hinder for bevaring, utøving og utvikling av vår kultur, vårt språk, våre næringer og vårt samfunnsliv.

De nordiske statene har en unik mulighet til å enes med sitt urfolk om en grenseoverskridende konvensjon som ivaretar våre rettigheter som et grenseoverskridende urfolk. En slik konvensjon vil ha betydning utover det Norden, da mange urfolk i verden er splittet av grenser og mangler et allovergipende rammeverk som verner dem som ett folk. En nordisk samekonvensjon vil kunne sette en standard som inspirerer stater med grenseoverskridende urfolk til å etablere dialog og lage et rammeverk som sikrer deres rettigheter. En nordiske samekonvensjonen har derfor en verdi som går utover Sápmis grenser.

Mål:

- Bli enige om et felles rammeverk som er godt innenfor folkeretten for samene som ett folk.

Strategier:

- Delta i forhandlingene, som skal slutføres i 2016.
- Bidra til og fremme utvikling i forhandlingsprosessene.

Samene på Kolahalvøya

Det er viktig å bidra til at samene på russisk side styrker betingelsene for å ivareta språk, kultur, næringer og samfunnsliv. Samene i Russland er representert i det felles samiske politiske arbeidet gjennom sine to organisasjoner, Guoládaga Sámiid Searvi (GSS)/ Association of Kola Saami (AKS), etablert i 1989, og Murmánskka guovllu Sámisearvi/ Official Organisation of Saami in Murmansk Oblast (OOSMO), etablert i 1998. Disse to organisasjonene arbeider kontinuerlig med å utvikle og fremme samenes språk, kultur og rettigheter som urfolk. Begge organisasjoner er medlemmer i Samerådet og er permanente deltakere i Samisk parlamentarisk råd.

På samenes andre kongress, i 2010, ble Kola Sámi Sobbar etablert som en forsamling for samer i Russland. Kola Sámi Sobbar søkte i 2010 om medlemskap i Samisk parlamentarisk råd. OOSMO støttet søknaden mens representanter for AKS ikke støttet søknaden.

Samisk parlamentarisk råd støtter samer i Russland i arbeidet med å etablere et eget folkevalgte organ. For Sametinget er det viktig at det legges til rette for å skaffe tilstrekkelig kapasitet og økonomiske ressurser for at samer fra russisk side kan delta politisk på en effektiv og fullverdig måte.

I Barentssamarbeidet har det vært mange vellykkede folk-til-folk-samarbeid innenfor de prioriterte områdene kultur, ungdom, miljø, urfolk og helse. Det regionale barentssamarbeidet fokuserer i stor grad på konkrete prosjekter, samt innsats for å løse formelle hindringer for samarbeid. Folk-til-folk samarbeid kan omfatte kulturarrangementer, språktiltak og næringslivssamarbeid innenfor reindrift, fiskeri og turisme.

Mål:

- Et utstrakt samarbeid mellom samene over landegrensene.

Strategi:

- Støtte samene i Russland i deres arbeid for en positiv utvikling.
- Bistå Samisk parlamentarisk råd i gjennomføring av en rundebordskonferanse på Kolahalvøya i 2015.
- Støtte opp om og bidra til folk-til-folk prosjekter som involverer urfolk.
- Utvikle og bevare gode informasjonsårer.

1.

3.2 NORDOMRÅDENE

Nordområdepolitikken innebærer store utfordringer for urfolk, nasjonale myndigheter og for industriinteresser på urfolks territorier. Den kan innebære virkninger som ikke er til det beste for urfolk, men åpner samtidig for muligheter til økt velstand, gjennom en bærekraftig og rettferdig forvaltning av naturressurser. Et levende samisk samfunn vil være en viktig premisseleverandør for verdiskapning og ressursforvaltning, også i et globalt perspektiv. Nordområdepolitikken må derfor utformes og gjennomføres i dialog og samarbeid mellom Sametinget, samiske rettighetshavere, samiske interesseorganisasjoner, myndigheter og næringsaktører.

Den europeiske unionen (EU)

Vår viktigste europautfordring er å ivareta samenes interesser overfor EU. En rekke regelverk og direktiver har sitt opphav fra EU-systemet. Forordninger og direktiver om mattrygghet, veterinærpolitikk, transportpolitikk, energipolitikk og miljøpolitikk påvirker samiske interesser i forskjellig grad. Samepolitisk innflytelse i den europeiske konteksten forutsetter at vi er i stand til å formulere, synliggjøre og kommunisere politiske mål, krav og forventninger som igjen fører til institusjonaliserte ordninger for innflytelse.

Sametinget deltok i forhandlingene om Norges EU-medlemskap i 1994. Det ble fremforhandlet en protokoll om det samiske folket (sameprotokollen). Protokollen gjelder for samene i Finland og Sverige, men er ikke del av EØS-avtalen. Sameprotokollen anerkjenner urfolks rett til tradisjonell bruk av land som grunnlag for vern av kulturen i EU-retten.

Det er ikke funnet publiserte vurderinger av hvorfor sameprotokollen ikke er innlemmet i EØS-avtalen. At en bindende protokoll om samiske spørsmål, fremforhandlet etter initiativ fra Norge, ikke er en del av EØS-avtalen, kan synes underlig. Årsaken er trolig at Norge ikke ble EU-medlem. Norske initiativer for å innlemme EU-rett i EØS-avtalen er ikke vanlig. Sameprotokollens tilblivelse og bindende virkning i dag taler for å innlemme protokollen i EØS-avtalen. Sametinget vil arbeide for det.

Påvirkningsarbeid, eller lobbyarbeid, er en viktig del av det politiske liv i EU-systemet, og anerkjennes som både nødvendig og ønskelig av EU-institusjonene. Påvirkningsarbeid handler om aktiv deltakelse i EUs beslutningsprosesser. EU-avgjørelser kan få konsekvenser for samene, og derfor er det viktig å fremme egen posisjon inn mot EU-systemet.

Sametinget vil legge til rette for at Samisk parlamentarisk råd kan drøfte hvordan sametingene kan påvirke EUs beslutningsprosesser. Det er ønskelig med rammeverk for modeller som fører til institusjonaliserte ordninger for samisk innflytelse i EU. Det er naturlig at sametingene i Finland og Sverige leder et slikt arbeid da de kan dra veksler på EU-medlemskapet til Finland og Sverige.

Sametinget kan via samarbeidsavtalene med fylkeskommunene i Nord-Norge finansiere en hospiteringsordning for samisk ungdom til Nord-Norges EU-kontor i Brussel. Et samarbeid om hospiteringsordning for samisk ungdom i regionkontorene til Finland og Sverige kan utvikles.

Sametinget er involvert i Europapolitisk forum, som møtes to ganger i året. Forumet er en møteplass for departementer, fylkeskommuner, kommuner og Sametinget. Regjeringen har utarbeidet en strategi for EU-samarbeidet som uttrykker interesse for tett samarbeid med EU og aktiv deltakelse i politiske prosesser i Europa. For å påvirke viktige beslutninger må Norge være tidlig ute og tungt inne i europapolitiske spørsmål. Sametinget vil styrke dialogen og samarbeidet med norske myndigheter i EU-spørsmål.

Mål:

- Sameprotokollen blir en del av EØS-avtalen.
- Søke å påvirke EU før beslutningsvedtakelse om regelverk og direktiver som påvirker samiske interesser, næringer og lokalsamfunn.

Skape gode rammevilkår for samisk språk, kultur og næringsliv gjennom regionalt samarbeid over landegrensene i Sápmi.

Strategier:

- Ta initiativ til å drøfte samisk representasjon i Brussel gjennom Samisk parlamentarisk råd.
- Dialog med Utenriksdepartementet om EØS-saker og EU.
- Informasjonsarbeid om Interreg overfor samiske organisasjoner, institusjoner og bedrifter.
- Støtte Interreg-prosjekter gjennom virkemiddelbruk.
- Utpeke og følge opp representanter til Interregs Overvåkningskomité og Styringskomiteer.

Arktisk samarbeid

Arktis er et sentralt område i internasjonal politikk. Klimaendringer og andre utfordringer tilsier at vi må finne gode løsninger med fokus på miljø, ressurser og energi. Det er en økende interesse for ressursutvinning og ny arealbruk i det samiske området, og en økt konkurranse om naturressursene. Både markedsetterspørselen og den politiske oppmerksomheten plasserer Sápmi i nordområdepolitikken og industriens fokus. I denne konteksten blir ikke samene, som ett folk med rettigheter til tradisjonelle områder, tilegnet tilstrekkelig oppmerksomhet.

Det arktiske samarbeidet omfatter både et samarbeid mellom statenes regjeringer i Arktisk råd og et samarbeid mellom de parlamentariske forsamlingene. Urfolk har en sentral plass i

samarbeidsorganene.

Arktisk råd er et konsensusorgan. De er 6 urfolksorganisasjoner som har status som permanente urfolksdeltakerne (PP-ene), herunder Samerådet. Disse har tale- og forslagsrett på linje med medlemsstatene, men ikke stemmerett. De kan dermed ikke blokkere et forslag ved å legge ned veto, slik medlemsstatene kan. I praksis har det imidlertid ikke forekommet tilfeller der medlemsstatene har vedtatt saker mot PP-ene sin vilje. Til sammen 32 land og organisasjoner har observatørstatus i rådet. De permanente urfolksdeltakerne støttes av et eget sekretariat, Indigenous Peoples Secretariat (IPS). IPS er lokalisert i København, men er besluttet flyttet til Tromsø. IPS vil i Tromsø samlokaliseres med sekretariat for Arktisk råd.

Arktisk råd er et viktig fora for å diskutere de miljømessige utfordringene og de økonomiske mulighetene i Arktis. Det er et regionalt samarbeidsorgan for å fremme samarbeid og samhandling mellom de arktiske stater i felles saker. Bærekraftig utvikling, miljøvern og klimaendringer har vært særlig aktuelle saker. Arktisk råd har bidratt til å styrke samarbeidet i Arktis og til å øke kunnskapen om sentrale saksfelt, som miljø og klimaendringer. Arktisk råd har nå et større fokus på å også levere gode resultater på bærekraft når det gjelder kulturell og økonomisk utvikling, i tillegg til miljø.

Riksrevisjonen har gjennomgått myndighetenes arbeid med Arktisk råd for perioden 1996 til 2014. Sametinget har bidratt med informasjon. Riksrevisjonens arbeid er en del av en multilateral revisjon av Arktisk råd, der riksrevisjonene fra Danmark, Norge, Russland, Sverige og USA har deltatt. Riksrevisjonene i Canada og Finland har vært observatører. Ett av hovedfunnene er at Arktisk råd ikke i tilstrekkelig grad har lagt til rette for urfolks deltakelse i rådets arbeid. Urfolksdeltakelsen i prosjektene varierer på grunn av mangel på økonomiske, faglige og menneskelige ressurser. Arktisk råd har ikke en finansieringsordning som sikrer urfolks deltakelse i arbeidet. Hvert land har ansvaret for å finansiere urfolks deltakelse. Undersøkelsen avdekket svakheter ved koordineringen og oppfølgingen av den norske arbeidet knyttet til Arktisk råd.

Mål:

- Økt fokus, tilstedeværelse og innsats i nordområdepolitikken for å sikre en bærekraftig utvikling for folkene som bor i nord.
- Naturen brukes og beskyttes på en måte som gir grunnlag for kultur og et rent miljø til de fremtidige generasjonene.

Strategier:

- Styrke urfolks kapasitet, kompetanse og finansiering til å delta i arbeid i regi av Arktisk råd.
- Øke samenes kunnskaper om og fokus på endringer og utvikling i nordområdene.
- Ta initiativ til økt formalisert samarbeid med Samerådet om saker i Arktisk råd.
- Prioritere ressurser til å være aktiv på arenaer som omhandler nordområdepolitikk, både nasjonalt og internasjonalt.

Møtesekretærer:

Side 158 av 201

- Jobbe for å styrke kapasiteten til urfolkene ved at urfolkssekretariatet IPS får bedre finansiering og samlokaliseres med Arktisk råd sekretariatet i Tromsø.
- Ta opp med Utenriksdepartementet at Samerådet må få bedre finansiering til å utføre sitt arbeide innenfor Arktisk råd.
- Bistå til at sentrale rapporter fra Arktisk råd oversettes til samisk og gjøres kjent i samiske lokalsamfunn.
- Følge opp om prosjektet til Det internasjonale reindriftssenteret i Kautokeino (ICR) og Verdensunionen for reindriftsfolk (WRH) , Eallin, som dekker ungdom og reindrift. Støtte deres nye prosjekt, Eallu, som handler om ungdom i Arktisk, klimaendringer og matkultur.
- Arrangere en sirkumpolar utdanningskonferanse i mars 2016, og være vertskap for et ministermøte for arktiske områder der det arbeides for at en samarbeidsavtale for utdanningssektoren underskrives.

Barentssamarbeidet

Barentssamarbeidet har gitt urfolkene og regionene i nord en rolle i samarbeidet med Russland. Folk-til-folk samarbeidet styrker båndene mellom folkene som lever i nord. I Barentssamarbeidets regi har det vært gjennomført mange vellykkede samarbeidsprosjekter, særlig på kultur- og næringssiden. Barentssamarbeidet har bidratt til å styrke den samiske fellesskapsfølelsen med samene på Kolahalvøya.

Mål:

- Samarbeide med samene på tvers av landegrensene, med et særskilt fokus på samene som bor på Kolahalvøya.
- Samhandle med andre folk og urfolk i Barentsområdet.

Strategier:

- Fremme urfolks rettigheter i forhold til ny utvinningsbasert industri i Barentsregionen.
- Bidra til å trygge urfolks kultur og livsgrunnlag i Barentsregionen.
- Prioritere ressurser til finansiering av politisk deltakelse for samene som bor på Kolahalvøya til Samisk parlamentarisk råd, Barentssamarbeidet og på andre relevante internasjonale arenaer.
- Prioritere virkemidler over Sametingsbudsjettet til internasjonale tiltak gjennom tilskudd til kulturtiltak som særskilt inkluderer samene som bor på Kolahalvøya i Russland.
- Støtte samene på Kolahalvøya i deres arbeid for å fremme sin egen politiske, rettslige, økonomiske, sosiale og kulturelle utvikling.
- Bistå i prosessen knyttet til Árran Lulesamisk senter sitt prosjektarbeid med å kartlegge og evaluere etiske retningslinjer for økonomisk aktivitet i nord.

3.3 FNs URFOLKS- OG MENNESKERETTIGHETER

Ufolk har rett til å benytte fullt ut av de grunnleggende menneskerettigheter som anerkjennes i FN-pakten, verdenserklæringen, internasjonale rettighetskonvensjoner eller allment bindende og aksepterte menneskerettigheter.

Det kreves en særskilt politikk og reguleringer fra statenes side som anerkjenner, styrker og verner urfolks rettigheter og som opprettholder urfolks rett til å bestemme over sin egen utvikling. Sametingets rolle er å bidra til at urfolks rettigheter implementeres i nasjonale og internasjonale sammenhenger. All implementering må skje i samarbeid, dialog og konsultasjoner med berørte urfolk. Sametinget er derfor avhengig av dialog og samarbeid med statlige myndigheter for å oppnå egne målsettinger.

Sametinget arbeider i forhold til flere FN-organer lokalisert både i Geneve og New York, herunder Menneskerettighetsrådet og hovedforsamlinga. Etter behov har Sametinget kontakt med FNs Spesialrapportør for urfolks rettigheter, FNs Permanente forum for urfolkssaker, og FNs Ekspertmekanisme for urfolks rettigheter. Disse tre urfolksmekanismene koordinerer innsatsen på urfolksområdet internasjonalt. EMRIP, FNs Ekspertmekanisme for urfolks rettigheter, har samme akkrediteringsordning gjennom FNs økonomiske og sosiale råd som FN Permanente forum for urfolkssaker har. Frem til nå har Sametinget deltatt gjennom Norges delegasjon til EMRIP sesjonene. Sametinget må ha en god tverrfaglig og allsamisk dialog for å bidra til arbeidet for de tre urfolksmekanismene på god måte. Sametinget vil bidra til arbeidet med at EMRIP kan endres til å bli et overvåkingsorgan for implementeringen av FNs erklæring om urfolks rettigheter, eller at en frivillig rapporteringsmulighet til erklæringen etableres.

Sametinget har gjennom sitt arbeid på den internasjonale arenaen etablert et nært samarbeid med representative urfolksorganisasjoner, stater eller andre organisasjoner og institusjoner. FNs permanente forum for urfolkssaker har syv definerte sosiokulturelle urfolksregioner: (1) Afrika, (2) Asia, (3) Mellom- og Sør-Amerika og Karibia, (4) Arktisk, (5) Sentral- og Øst-Europa med Russland, Sentral-Asia og Kaukasus, (6) Nord-Amerika og (7) Stillehavsområdet. Sametinget bygger allianser både blant urfolk og stater og deltar i det bilaterale samarbeidet. Et godt eksempel på at vi har fått det til er det globale samarbeidet gjennom den globale koordineringsgruppa som virket frem til Verdenskonferansen om urfolk (WCIP 2014). En rekke stater bidro aktivt til å få konferansen gjennomført med et innhold i sluttdokumentet, som urfolk verden over kunne akseptere. Sluttdokumentet fra Verdenskonferansen om urfolk bygger på Sluttdokumentet fra Alta 2013-konferansen. Særlig samene og inuittene, som utgjør den arktiske regionen i FN, har god dialog, og vi kan dra veksler på hverandres erfaringer og kontakter.

For samene kan en presset ressursituasjon vurderes løst ved at man samarbeider med

andre samiske representative organisasjoner om representasjon under internasjonale møter. Et samarbeid kan fungere der man er politiske enige om tema som behandles på det internasjonale møtet. Eksempelvis kan man vurdere et slikt samarbeid mellom Sametinget og Samerådet ved deltakelse i Permanente forum og Ekspertmekanismen for urfolks rettigheter. Fra tidligere har man gode erfaringer med samarbeid både innenfor den Arktiske region og gjennom samarbeidet i prosessen mot verdenskonferansen om urfolk 2014.

Sametingets arbeid med å rapportere til menneskerettighetskonvensjoners overvåkingsorganer, se vedlegg nr 1 punkt 2, vil styrkes fremover. Dette vil berøre alle fagområder som omhandler samenes sivile, politiske, økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter.

Det å utvikle og få på plass selvstendig deltakerstatus for Sametinget i internasjonale fora som behandler urfolksspørsmål, vil prioriteres fremover. Hensikten er å sikre at vi på full og effektiv måte kan delta i beslutningsprosesser som berører samiske spørsmål.

Mål:

- Rettighetene som er anerkjent i FNs erklæring om urfolks rettigheter er implementert i lovverk og praktisk politikk som påvirker vår og andre urfolks hverdag.
- Urfolk bestemmer over egen utvikling, har egne prioriteringer og har mulighet til å ivareta egne interesser internasjonalt og nasjonalt.
- Urfolks representative selvstyreorganer har selvstendig deltakerstatus i FN-møter som berører urfolksspørsmål.
- Internasjonal representasjon i FN for å fremme samiske interesser og rettigheter.

Strategier:

- Fremme urfolks- og menneskerettigheter i vårt daglige arbeid, og særskilt i arbeid med sametingsbudsjettet.
- Bidra til å styrke implementeringen av FNs erklæring om urfolks rettigheter ved å følge opp sluttdokumentet fra Verdenskonferanse om urfolk 2014.
- Styrke og utvikle bruken av FNs overvåkingsmekanismer.
- Følge opp overvåkingsmekanismenes anbefalinger i dialog med statlige myndigheter.
- Styrke egen kapasitet og økonomiske rammer for å utvikle vårt internasjonale arbeid.

3.4 LIKEVERD OG SOLIDARITET

Likestilling er relevant for alle, uavhengig av politisk, sosial og kulturell kontekst.

Likestilling dreier seg om makt og muligheter, og om at ingen skal fratras mulighet til å hevde sine rettigheter og bruke sine ressurser. Sametinget er opptatt av at urfolk skal ha like rettigheter og muligheter som den øvrige befolkning i en stat og at statene implementerer urfolks rettigheter.

Det fins flere eksempler på at urfolksrettens minstestandarder ikke er oppfylt av myndigheter. I Norge er det ikke oppnådd en reell likestilling mellom samiske språk og norske språk. Andre urfolk opplever liknende eller verre utfordringer. Flere urfolksspråk er utrydningstruet. Andre aktuelle områder er negativ forskjellsbehandling innenfor helse, barnehage, utdanning, sysselsetting, beskyttelse mot overgrep, økonomi, næringer, språkbruk, eller urfolks tilgang til og bruk av tradisjonelle landområder og territorier med tilhørende ressurser. Dette er fagområder Sametinget jobber med daglig for å sikre gode premisgrunnlag, og som gjenspeiles i sametingsbudsjettet, oppbyggingen av sametingets administrasjon og fordeling av ansvarsområder for sametingsrådets president og medlemmer.

Det å verne om sårbare grupper og kulturer i samfunnet, som urfolksgrupper og deres kulturer, kan innebære at urfolks interesser særskilt må vektlegges før politikk, lover eller vedtak som berører dem gjennomføres. Dette kan innebære at urfolk må behandles annerledes enn storsamfunnets befolkning gjennom en aktiv og positiv forskjellsbehandling. Slike beslutninger skal alltid gjennomføres i dialog og samarbeid med berørte urfolk.

Ulike grupper innenfor en befolkning har egne interesser og utfordringer som det vil være naturlig å fokusere på for å sikre at deres menneskerettigheter blir respektert. Sametinget vil støtte opp om særskilte grupper i befolkningen, som eldre, kvinner, barn, ungdom, og personer med nedsatt funksjonsevne. Vi er opptatte av at deres rettigheter skal ivaretas gjennom praktisk politikk og rettsanvendelse. Videre ønsker vi å være tydelige på at likestillingen skal sikres alle og være uavhengig av individers seksuelle orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk. Økt åpenhet, kunnskap og holdningsendringer er viktig både lokalt, nasjonalt og regionalt. Dersom standarder heves for en hel folkegruppe vil det slå ut positivt både kollektivt og individuelt. Staters gjennomføring av FNs erklæring om urfolks rettigheter vil kunne styrke grupperingers rettigheter. Sametinget kan styrke dialogen med myndigheter om ivaretagelsen av rettighetene til samiske barn, ungdom, eldre, kvinner, menn, og individer med enten funksjonsnedsettelse eller ulik seksuelle legning og kjønnsidentitet. En bevisst bruk av rapporteringsmulighetene til overvåkingsmekanismer for internasjonale konvensjoner er viktig og kan styrkes. Samtidig vil internasjonale møter som omhandler deres situasjon være relevant å delta på, også for å opprettholde dialogen og utveksle informasjon med andre om samme sakfelt, samt å sikre deres rettigheter.

Solidaritet handler om samhørighet og samhold. Solidaritetstanken innebærer å handle ut fra mer en egeninteresse. Det er mange måter å jobbe solidarisk på, og det er en oppgave som utvikler seg med tiden. Klassisk utviklingssamarbeid omtales ofte som bistand. Det kan skje i form av finansiell støtte, materiell støtte, eller overføring av personell og kunnskap. Bistand kan komme i form av nødhjelp i en humanitær krise, eller med formål å skape langsiktig økonomisk og sosial utvikling. Historisk har bekjempelse av fattigdom vært det viktigste målet med bistanden. I Norge er Norad direktoratet for utviklingssamarbeid. De er en fagetat under Utenriksdepartementet, og skal sikre kvalitet i norsk bistand.

Det å yte støtte gjennom bistandsmidler er ikke den eneste måten å jobbe solidarisk på. Sametinget gjør også det gjennom å gi midler til Mama Sara Education Foundation. Sametingets bruker tid og ressurser innenfor det internasjonale arbeid med å styrke rammeverk for verdens urfolk gjennom menneskerettigheter. Vi er med på å påvirke sentrale aktører gjennom vårt arbeid, som Utenriksdepartementet, Statens pensjonsfond utland og statlige norske selskaper. Vi forutsetter at norske selskaper og investeringer i andre urfolksområder følger menneskerettighetene, herunder internasjonal urfolksrett.

Urfolk i store deler av verden hører til de mest marginaliserte grupper, både økonomisk, sosial, kulturelt, sivilt, politisk eller språklig, åndelig, humanitært eller på annen måte.

Det må arbeides aktivt for å minske fattigdom blant urfolk. Sametinget vil oppfordre stater til å bidra til fattigdomsbekjempelse. Kunnskapsgrunnlaget for solidaritetsarbeid og utvikling av Sametingets mulighet til et solidarisk ansvar kan styrkes gjennom nettverksbygging og utdanning. Sametinget anser sitt bidrag som vertskap for den globale forberedende urfolkskonferansen i Alta i 2013 som et solidarisk bidrag til verdens urfolk. Gjennom Sluttdokumentet fra WCIP 2014 vil tiltak komme mange urfolk til gode på verdensbasis. Det å lage nasjonale handlingsplaner, strategier og tiltak i tråd med Sluttdokumentet for WCIP 2014, vil kunne forbedre urfolks situasjon i verden.

Sametinget vil foreta nøye vurderinger før eventuelle solidaritetsytringer gis, med god kilde sjekk og gjerne dialog med berørte parter.

Mål:

- Vise solidaritet med andre urfolk.
- Etablere global finansieringsordning for urfolks internasjonale engasjement som forvaltes av urfolk.

Strategier:

- Styrke og utvikle egen og andre urfolks likeverdighet og likestilling gjennom solidaritet.
- Ha fokus på implementering av urfolks rettigheter
- Fremme likestillingsperspektivene.
- Sikre rammene og prioritere ressurser for solidaritetsvirksomhet.
- Vurdere solidaritetsytringer.
- Utvikle og bruke nettverk.

3.5 GLOBALE UTFORDRINGER SOM BERØRER URFOLK

Verdenssamfunnet har gjennom FN slått fast at det må arbeides målrettet og bredt for å finne felles løsninger på globale utfordringer som klimaendringer, tap av biologisk mangfold, utslipp av miljøgifter, ressursutnyttelse og helseproblemer, samt til utviklingssamarbeidet der fattigdomsbekjempelse er hovedmålet. I tillegg krever den globale befolkningsveksten et stadig større fokus på en bærekraftig utvikling. Det er et stadig økende press på verdens naturressurser. Sammenhengene mellom miljø og utviklingsutfordringene krever en politikk som integrerer økonomi, sosial utvikling og miljø.

Formålet med FNs konvensjon om biologisk mangfold (CBD) fra 1992 er bevaring og bruk av biologisk mangfold. Konvensjonen oppmunter til en rettferdig fordeling av de fordelene som bruken av biologisk mangfold gir.

Koblingen mellom tilgang til genressurser og urfolks tradisjonelle kunnskaper om dem er et sentralt element i Nagoya-protokollen under CBD. Selv om protokollen gir stor grad av fleksibilitet til nasjonal tilpasning, så styrker den urfolks rettigheter på mange områder.

Sametinget har gjennom den norske delegasjonen deltatt i det internasjonale arbeidet med konvensjonen om biologisk mangfold, både på partsmøtene, i arbeidsgruppen for tradisjonell kunnskap under artikkel 8 (j) og i arbeidet med Nagoya-protokollen. Vi har jobbet for at statene skal respektere, bevare og opprettholde urfolks tradisjonelle kunnskaper. En forutsetning for å kunne oppfylle denne forpliktelsen er kjennskap til kunnskapen. Dette innebærer bl.a. at de som innehar kunnskapen må bli hørt i beslutningsprosesser og politikktutforming om naturressurser i områder der urfolk bor og utøver sine næringer. I Norge har vi kommet et stykke på vei med implementering av CBD artikkel 8(j) om tradisjonell kunnskap ved gjennomføringen av naturmangfoldloven.

FNs klimakonvensjon (UNFCCC) fra 1992 utgjør rammen for det internasjonale klimasamarbeidet. Hvert år arrangeres klimatoppmøter for alle som har signert på klimakonvensjonen. Det forhandles om en ny klimaavtale som skal gjelde for alle land. Målet er å bli enige om en ny avtale som skal tre i kraft i 2020. Denne avtalen vil være juridisk bindende. Den nye klimaavtalen skal etter planen bli vedtatt på det 21.klimatoppmøtet i Paris i 2015.

Klimaendringer angår urfolk fordi urfolk ofte lever nært naturen og således i fronten av klimaendringene. Dette gjelder særskilt for urfolk i Arktisk, der klimaendringene skjer raskt. I tillegg er regnskogene og andre skogområder viktige i en klimasammenheng fordi de binder

klimagasser. Disse skogene er leveområder for mange av klodens over 360 millioner urfolk.

Sametinget inngikk i den norske delegasjonen til partsmøtene på UNFCCC i perioden 2009-2013. Her jobbet vi særskilt for å styrke urfolks rettigheter i arbeidet med REDD+ innsatsen som omhandler å redusere utslipp fra avskoging og skogforringelse i utviklingsland, og som også inkluderer bærekraftig skogforvaltning, skogbevaring og økning av karbonholdet i eksisterende skoger. For oss handlet det om å fremme en bærekraft utvikling for urfolk som lever av og i de tropiske skogene. Sametinget arbeidet for at Norge skulle vektlegge menneskerettighetene i klimaforhandlingene, for at urfolksperspektivet skulle fremmes der det var relevant og for at ILO-169 skulle legges til grunn for Norges posisjoner i forhold til rettighetene til urfolk..

På de to siste klimatoppmøtene har ikke Sametinget prioritert deltakelse. Urfolksperspektivet i klimaforhandlingene er nedtonet etter at det ble bestemt på det 19. partsmøtet at de langsiktige klimatiltakene skulle avsluttes, og følges opp under nasjonal implementering. I forhold til klimatilpasning og klimafinansiering, herunder Det grønne fondet, er selvsagt urfolksperspektivet fremdeles relevant i de videre forhandlingene. Men hovedfokusset fremover vil være å få på plass en avtale om utslippsreduksjoner i 2015.

Vi ser at en relativt stor urfolksdelegasjon fremdeles følger klimaforhandlingene. Det gjelder særlig urfolk fra Sør-Amerika og Asia. Det forventes at det kommer representanter for opp til 100 urfolk på det 21.klimatoppmøtet i Paris i begynnelsen av desember 2015. Ettersom samene er det eneste urfolket i Europa, forventes det at det samiske folket er tilstede i Paris som en slags verskap for andre urfolk. Sametinget har snakket med Samerådet om et samarbeid rundt et opplegg i Paris, slik vi gjorde på det 15. partsmøtet i København i 2009. Da inngikk også inuittene i et slikt samarbeid.

Verdensorganisasjonen for immaterialrett (WIPO) er et av FNs spesialorgan, og fremmer internasjonal beskyttelse av immaterialrett og samarbeid vedrørende copyright, varemerker, industriell design og patenter. Samisk parlamentarisk råd er observatør i WIPOs mellomstatlige komité om immaterialrett, genetiske ressurser, tradisjonell kunnskap og kulturuttrykk (WIPO/GRTKF/IGC). Det forhandles her om et internasjonalt instrument for disse rettighetene. Sametinget informeres og gir innspill til Norges forhandlingsdelegasjon, samt deltar i delegasjonen ved behov og når vi har administrativ kapasitet tilgjengelig.

Sametinget arbeider for løsninger som skal sikrer effektiv beskyttelse av rettigheter og interesser til urfolk når det gjelder tilgang til og utnyttelse av tradisjonell kunnskap og tradisjonelle kulturuttrykk. Vi støtter bindende regler som pålegger statene å innføre et rettslig beskyttelsessystem der urfolk og lokalsamfunn gis eksklusive rettigheter over kunnskap og enerett til kulturuttrykk de har utviklet.

Generalforsamlingene i WIPO har i 2014 stilt forhandlingene i den mellomstatlige i bero i 2015, men det forventes at det kommer en ny beslutning om at forhandlingene starter opp igjen i 2016.

Norge har syv steder på UNESCOs verdensarvliste. Hvert land utarbeider en liste med forslag over steder som man kan tenke seg å nominere. Denne forslagslisten kalles tentativ liste. Sametinget arbeider for å få fire kulturminneområder i varangersamenes gamle

bosetnings- og bruksområder vurdert for verdensarvlista som et kominert verdensarvsted under fellesnavnet Várjjat siida. Det fredete kulturminneområdet Ceavccageađgi/Mortensnes i Nesseby kommune er hovedsted, og i tillegg kommer boplassen Ruovdenjunlovta/Gropbakken, også i Nesseby kommune, fangstgroppsystemet på Gollevárre i Tana kommune og fangstanlegget på Noiddiidčearru/Kjøpmannskjølen i Båtsfjord kommune, der Sametinget i samarbeid med Finnmark fylkeskommune har gjennomført et omfattende registrerings- og kartleggingsarbeid.

Sametinget har forventninger om at Ceavccageađgi/Mortensnes med de tilknyttede områdene kommer med på Norges tentative verdensarvliste raskt, slik at nominasjonsarbeidet kan igangsettes. Dette vil styrke lista ved at arktiske urfolk blir bedre representert, samt synliggjøre samisk kultur og styrking av samisk identitet.

Mål:

- Ha kunnskap og høy oppmerksomhet om effekter av klimaendringer på urfolk.
- Sikrer beskyttelse av rettigheter knyttet til tradisjonell kunnskap og tradisjonelle kulturuttrykk.
- Etablere Várjjat siida som et samisk verdensarvsted.

Strategier:

- Delta på klimaforhandlingsmøter i Europa når vi har en rolle som vertskap for verdens urfolk, og ellers når det er relevante forhandlingstema om klimatilpasning, klimatiltak og klimafinansiering som berører urfolk.
- Følge opp arbeidet om tradisjonelle kunnskap og kulturuttrykk i CBD, WIPO og Nordisk samekonvensjon.
- Arbeide for en oppføring på Norges tentative liste og delta aktivt i det påfølgende nominasjonsarbeidet.

4. ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

Både kapasitet og økonomi tilsier at vi fortløpende må gjøre vurderinger og prioritere deltakelse på de internasjonale arenaene som gir best uttelling i forhold til å sikre og utvikle urfolks rettigheter. Det er viktig å ha oppmerksomhet på hvordan vi på effektiv måte kan videreutvikle solidaritetsarbeidet med andre urfolk og ivareta våre felles interesser. Denne meldingen skal fungere som et verktøy til gode løsninger i Sametingets internasjonale arbeid.

I 2015 ble det bevilget 889 millioner til samiske formål over statsbudsjettet. Sametinget disponerer 426 millioner kroner av denne overføringen. Sametingsbudsjettet 2015 inneholder eget kapittel om virkemidler til samisk samarbeid og internasjonalt arbeid. Her er det avsatt 2,5 millioner i økonomiske virkemidler. Videre er det andre finansielle midler gjennom tilskudd til internasjonale tiltak som prioriteres under kulturtiltak. I tillegg påregnes de administrative ressurser i avdelingen for rettigheter og internasjonale saker, som totalt disponerer 10 årsverk. Ellers berører samisk samarbeid og internasjonalt arbeid de fleste fagområder i Sametingets virksomhet. Derfor er det strategier og tiltak også i andre kapitler i budsjettet. Vi vil følge opp resultatene fra WCIP 2014, og budsjettet er i den anledningen et sentralt virkemiddel.

For å fremstå som mest mulig uavhengig finansierer Sametinget sitt internasjonale engasjement over eget budsjett. I lys av vår rett til selvbestemmelse prioriterer vi hvilke internasjonale møter vi deltar på. Vi har en stadig økende etterspørsel for å bidra på møter som statlige myndigheter arrangerer med andre land der urfolksperspektivet er sentral. Det gjelder særlig stater og urfolk i Sør-Amerika som har ratifisert ILO-169, og som ønsker å lære om samisk erfaringer med konsultasjoner og rettigheter til land og ressurser. I en del tilfeller kan det være en god løsning at andre aktører enn Sametinget presenterer temaer som angår samisk språk, kultur og samfunnsliv. Vi har aktuelle intisusjoner som Sámi allaskuvla, Gáldu, Árran/Sáminorth med flere som kan gjøre dette. I andre tilfeller vil være naturlig at det er Sametinget, som et representativt organ for samene i Norge, møter urfolk fra andre deler av verden.

Innholdet i meldingen vil ikke føre til noen endringer i Sametingets administrative organisering i arbeidet med internasjonale saker. De prioriterte innsatsområdene vil kunne dekkes ved omdisponeringen innenfor Sametingets gitte budsjetttrammer. Meldingen vil følges opp i Sametingets årlige budsjetter, i handlingsplan og i oppfølgingsnotater. Oppfølgingen vil være nært knyttet til utviklingen av Samisk parlamentarisk råd, og løpende prosesser internasjonalt.

Plan- og finanskomiteen - 005/15

PFK - vedtak:

Forslag

Forslag fra Norske samers riksforbund (NSR), Arbeiderpartiets sametingsgruppe (AP), Høyre, Árja, Áarjel-Saemiej Giehl, Nordkalottfolket og Fremskrittspartiet (FrP)

Forslag 1

Plenumsbehandlingen av sametingsmelding om solidaritet og internasjonalt arbeid utsettes til septemberplenium.

Komiteens tilrådningKomiteen har ikke flere merknader eller forslag og råder Sametinget til å vedta følgende:

Sametinget støtter for øvrig Sametingsrådets forslag til innstilling.

Sametingets plenum - 024/15

SP - vedtak:

utsettes til september plenum.

Ášši/Sak 025/15	Sametingets plenum
-----------------	--------------------

Ášši/Sak 004/15	Oppvekst-, omsorg- og utdanningskomite
-----------------	--

Sametingets strategier for samiske språksentre

	Arkivsaknr. 14/6383
--	------------------------

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saksnr.
Sametingsrådet	05.05.15	SR 057/15
Oppvekst-, omsorg- og utdanningskomiteen	20. – 22.05.15	OOUK
Sametingets plenum	05-08.12.05	SP 25/15

I Vedlegg

Sametingsrådets forslag til innstilling:

1. Sametinget har et overordnet ansvar for å gi god veiledning og rådgiving til de samiske språksentrene. Sametinget skal sammen med språksentrene legge til rette for økt samarbeid og videreutvikling av de samiske språksentrene. Sametinget planlegger og gjennomfører de årlige språksentertreffene i nært samarbeid med språksentrene. Sametinget etablerer et nettverksforum for språksenterledere, og tar initiativ til samling av informasjon og materiell på en hensiktsmessig måte. Ovttas.no vil være et nyttig verktøy for publisering av materiell som produseres av språksentrene. Sametinget utarbeider gode rutiner for gjennomføring av brukerundersøkelser og måling av brukertilfredshet i samarbeid med språksentrene.

2. Målsettingen for tilskudd til samiske språksentre er at språksentrene skal være levende og aktive arenaer for samisk språk. Språksentrene skal utvikle tilbud og aktiviteter som tar utgangspunkt i behovene i sine virkeområder og som tar hensyn til de ulike språksituasjonene.

3. Økonomisk forutsigbarhet er nødvendig for å sikre aktive og levedyktige språksentre. Sametinget tilpasser dagens tilskuddsordning slik at den gir språksentrene en mer stabil og forutsigbar drift.

Grunntilskuddet beholdes på dagens nivå. Grunntilskudd skal dekke språksentrenes basisoppgaver som drift, utvikling av språksentret og lokaltilpasset samisk språklige aktiviteter.

Grunntilskuddet fordeles likt mellom språksentrene.

Aktivitetstilskuddet tildeles med bakgrunn av 3-årige virksomhetsplaner og årlige aktivitetsplaner. Aktivitetstilskuddet kan tildeles alle typer samiskspråklige aktiviteter, og erstatter søkerbaserte språkprosjektmidler.

Samlet pott til aktivitetstilskudd økes. Økningen hentes primært fra søkerbaserte tilskudd til språkprosjekter.

Språksentrene kan ikke søke om ytterligere midler til språkprosjekter over den søkerbaserte ordningen.

Flerspråklige språksentre mottar i dag grunntilskudd fra Sametinget på lik linje med øvrige samiske språksentre. Sametinget forventer at det ytes driftsstøtte fra flere bidragsytere for å sikre drift av flerspråklige språksentre.

Det utarbeides en trappetrinnsmodell med gradvis tildeling av grunntilskudd til språksentre under etablering.

4. Det innføres 3 årige virksomhetsplaner for å sikre bedre forutsigbarhet og langsiktig planlegging for de samiske språksentrene. Virksomhetsplanene skal konkretiseres gjennom årlige aktivitetsplaner og rapportering over bruken av midlene.

5. Sametinget tar initiativ til opprettelse av et forum som har i oppgave å utarbeide felles mål og planer for utdanningsløp fra nybegynnerkurs til bachelorutdanning innenfor samisk språk. Det vil være naturlig at Sami Allaskuvla, UiT Norges Arktiske universitet, Universitetet i Nordland og Høgskolen i Nord Trøndelag, Sametinget og representanter fra språksentrene er representert i et slikt forum. Det vil i denne sammenheng være behov for samarbeid med Fagstrategisk enhet for høyere utdanning i samisk.

Sametinget utarbeider strategier for økt rekruttering til studier i samisk språk og kompetanseheving for ressurspersoner i samarbeid med utdanningsinstitusjonene. Aktivitetstilskudd til samiske språksentre kan til den grad Sametinget godkjenner nyttes til kompetanseheving av språksentres ansatte og ressurspersoner.

6. Samiske språksentre må ha et lokalt samisk fagstyre hvor lokale samiske organisasjoner eller institusjoner er representert. Sametinget stiller krav ved tildeling av direktetilskudd at det er lokal

samisk representasjon i fagstyrene.

Oppvekst-, omsorg- og utdanningskomite - 004/15

OOUK - vedtak:

Oppvekst- og utdanningskomiteens innstilling

Innledning

Oppvekst-, omsorgs- og utdanningskomiteen har behandlet saken 025/15 - Sametingets strategier for samiske språksentre.

Komiteens innstilling er følgende:

Merknader

Merknad fra komiteen, medlemmene fra Norske Samers Riksforbund Sandra Márjá West, Nanna Thomassen og Inger Elin Kristina Utsi, medlemmene fra Arbeiderpartiet (AP) Johan Vasara, John Kappfjell og Jørn-Are Gaski, medlemmene fra Árja Lars Oddmund Sandvik og Hartvik Hansen, medlemmet fra Nordkalottfolket Kjellrun Wilhelmsen og medlemmet fra Høyre Lars Filip Paulsen:

Etablering av nye språksentre

Komiteen er positiv til oppretting av nye språksentre.

Det har vært planlagt språksentre i Karasjok og Kautokeino.

Språkrøkt og språkutvikling er viktig også i de områdene der nordsamisk er hverdagsspråket.

Også i Indre Finnmark må det opprettes permanente samiske språkarenaer.

Språksenter i Kautokeino, Giellagiisa som ble opprettet i 2014, bør i 2016 prioriteres i Sametingets budsjett.

Det planlegges også eget språksenter i Helgeland for den sørsamiske befolkningen. I Nordland er det også behov for språksenter som ivaretar sørsamisk språk.

Komiteen imøtekommer søknader fra nyetablerte språksentre.

Forslag

Forslag fra Norske Samers Riksforbund (NSR), fra Arbeiderpartiet (AP), fra Árja, fra Nordkalottfolket og fra Høyre (H):

Forslag 1

Tillegg før siste avsnitt:

Sametinget er opptatt av at språksentrenes drift er forankret i brukernes behov og ønsker. Det er brukerne av språksentrene som skaper aktivitet, som igjen øker bruk av samisk språk lokalt.

Siste avsnitt erstattes med:

Derfor burde samiske språksentre, som ikke har styre/styringsgruppe der samiske brukergrupper er representert, opprette et lokalt samisk fagstyre hvor lokale samiske brukergrupper er representert.

Forslag fra Arbeiderpartiet (AP) og Høyre:

Forslag 2

Under tredje punkt endres femte setning til å lyde som følger:

Språksentrene har fremdeles mulighet til å søke om mer midler til språkprosjekter over søkerbasert ordning, under forutsetning av at det ikke er andre liknende søknader under behandling og at det gjenstår midler under ordningen som sikrer at også andre har mulighet til å få økonomisk støtte til språkprosjekter.

Forslag fra Árja og Nordkalottfolket:

Forslag 3

Rådets innstilling erstattes med:

Modell 1: Videreføre dagens ordning

Sametinget viderefører dagens tilskuddsordning med fast grunntilskudd, differensiert aktivitetstilskudd og mulighet for å søke om tilskudd til språkprosjekter over Sametingets budsjett "søkerbaserte språkprosjekter":

- a. Grunntilskudd kr 875 000
- b. Aktivitetstilskudd tildeles på bakgrunn av innsendte aktivitetsplaner
- c. Språksentrene søker om tilskudd til språkprosjekter årlig

Sametinget vil presisere at alle som ønsker tilgang til språksentrene, skal ha like muligheter til dette.

Forslag fra Norske Samers Riksforbund (NSR):

Forslag 4

Ny siste setning:

Sametinget stiller krav ved tildeling av direktetilskudd at det er lokal samisk representasjon i styrene.

Komiteens tilrådning

Komiteen har ikke flere merknader eller forslag og råder Sametinget til å vedta følgende:

Sametinget støtter for øvrig Sametingsrådets forslag til innstilling.

Sametingets plenum - 025/15

Merknad NSR/NSR-SáB, representant Sandra Márjá West

Merknad NSR/NSR-SáB, representant Sandra Márjá West

Språksentrene har mulighet til å justere de 3-årige virksomhetsplanene og årlige aktivitetsplanene, etter avtale med Sametinget, ved behov. Det kan vise seg at et språksenter mangler kursholder for et prosjekt, de har permisjon blant ansatte, eller at de får tak i ny kompetanse som de ikke hadde forutsett. Det er viktig at de 3-årige virksomhetsplanene ikke hindrer tilpasning.

Språksentrene kan ikke søke om ytterligere midler til språkprosjekter, for at også andre enn språksentre skal kunne søke om språkmidler for gjennomføring av språkprosjekter. Det er ikke alle områder som har språksentre, men disse områdene har likevel behov for språkarbeid. Det er viktig at det finnes midler i Sametingets budsjett, da det ikke er bare språksentre som driver med språkarbeid.

Sametinget har mange andre søkerbaserte ordninger, f.eks kulturtiltak, som språksentrene fortsatt kan søke midler gjennom. Det er viktig at de ikke utelukkes fra disse ordningene.

Forslag 5, representant Aud Marthinsen, Fremskrittspartiet

Forslag 5, representant Aud Marthinsen, Fremskrittspartiet

Sametinget ser at språksentrene ikke klarer å få flere til å snakke samisk. Derfor må sametinget se på organiseringen av språksentrene.

Språksentrene gir et lavterskel tilbud til dem som vil lære seg samisk, språksentrene er også med å hjelpe barnehager og barneskoler med bla.a spill og undervisningsmatriell på samisk.

I de kommunene som har samisk språksenter så viser det seg at mange tar nybegynnerkurs i samisk. Flere forstår litt samisk men de færreste behersker samisk i dagliglivet. Er det det sametinget ønsker? Hvordan bevarer vi det samiske språk når ikke flere ønsker å gå videre i sin samiskutdanning.

Derfor ser Sametinget at språksentrenes fremtid må gjennomgås grundig.

Forslag 7, representantene Hartvik Hansen og Lars Oddmund Sandvik, Árja

Forslag 7, representantene Hartvik Hansen og Lars Oddmund Sandvik, Árja

Endring forslag 3. Pkt. C.

Språksentrene *kan* søke om tilskudd til språkprosjekter årlig *eller flerårige*.

Nytt siste avsnitt, som tillegg til forslag 3.

Språksentrene kan søke om ytterlige midler til språkprosjekter dersom Sametinget har disponible midler og dersom dette ikke hindrer at også andre aktører enn språksentre kan søke om midler til språkprosjekter. Det er ikke alle områder som har språksentere, men disse områdene kan likevel ha behov for språkarbeid og gjennomføring av språkfremmende prosjekter.

Saken påbegynt 04.06.15 kl. 10.20

Votering

Av 39 representanter var 36 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Forslag 5 ble forkastet med 34 mot 2 stemmer
- Forslag 3 ble forkastet med 29 mot 7 stemmer
- Forslag 7 ble forkastet med 29 mot 7 stemmer
- Forslag 2 ble forkastet med 20 mot 16 stemmer
- Forslag 4 ble forkastet med 22 mot 14 stemmer
- Forslag 1 ble vedtatt med 34 mot 2 stemmer
- Oppvekst-, omsorgs- og utdanningskomiteens tilrådning ble vedtatt med 34 mot 2 stemmer

Forslag 6 ble ikke fremmet.

Protokoll tilførsler

Protokolltilførsel fra Ellinor Marita Jáma, Áarjel-Saemiej Gielh:
Áarjel-Saemiej Gielh slutter seg til merknaden og forslag 1.

Talerliste og replikkordskifte :

	Innlegg	Replikk
1	Johan Vasara, saksordfører	
2	Hartvik Hansen	Inger Elin Kristina Utsi
	Jørn Are Gaski, forretningsorden	Mariann Wollmann Magga
		Vibeke Larsen
	Hartvik Hansen	
3	Nanna Thomassen	Hartvik Hansen
	Nanna Thomassen	
4	Kjellrun Wilhelmsen	
5	Johan Vasara	Piera Heaika Muotka
		Kirsti Guvsám
		Inger Elin Kristina Utsi
	Johan Vasara	
6	Aili Keskitalo	Mariann Wollmann Magga
		Hartvik Hansen
	Aili Keskitalo	
7	Per Andersen Bæhr	Mariann Wollmann Magga
		Nanna Thomassen
		Johan Vasara
8	Ellinor Marita Jåma	
9	Ronny Wilhelmsen	
10	Aud Marthinsen	
11	Hartvik Hansen	
12	Inger Elin Kristina Utsi	
13	Lars Filip Paulsen	
14	Piera Heaika Muotka	
15	Mariann Wollmann Magga	
16	Vibeke Larsen	
17	Kirsti Guvsám	
18	Lars Filip Paulsen	
	Johan Vasara, saksordfører	

SP - vedtak:

1. Sametinget har et overordnet ansvar for å gi god veiledning og rådgiving til de samiske språksentrene. Sametinget skal sammen med språksentrene legge til rette for økt samarbeid og videreutvikling av de samiske språksentrene. Sametinget planlegger og gjennomfører de årlige språksentertreffene i nært samarbeid med språksentrene. Sametinget etablerer et nettverksforum for språksenterledere, og tar initiativ til samling av informasjon og materiell på en hensiktsmessig måte. Ovttas.no vil være et nyttig verktøy for publisering av materiell som produseres av språksentrene. Sametinget utarbeider gode rutiner for gjennomføring av brukerundersøkelser og måling av brukertilfredshet i samarbeid med språksentrene.

2. Målsettingen for tilskudd til samiske språksentre er at språksentrene skal være levende og aktive arenaer for samisk språk. Språksentrene skal utvikle tilbud og aktiviteter som tar utgangspunkt i behovene i sine virkeområder og som tar hensyn til de ulike språksituasjonene.

3. Økonomisk forutsigbarhet er nødvendig for å sikre aktive og levedyktige språksentre. Sametinget tilpasser dagens tilskuddsordning slik at den gir språksentrene en mer stabil og forutsigbar drift.

Grunntilskuddet beholdes på dagens nivå. Grunntilskudd skal dekke språksentrenes basisoppgaver som drift, utvikling av språksentret og lokaltilpasset samisk språklige aktiviteter. Grunntilskuddet fordeles likt mellom språksentrene.

Aktivitetstilskuddet tildeles med bakgrunn av 3-årige virksomhetsplaner og årlige aktivitetsplaner. Aktivitetstilskuddet kan tildeles alle typer samiskspråklige aktiviteter, og erstatter søkerbaserte språkprosjektmidler.

Samlet pott til aktivitetstilskudd økes. Økningen hentes primært fra søkerbaserte tilskudd til språkprosjekter.

Språksentrene kan ikke søke om ytterligere midler til språkprosjekter over den søkerbaserte ordningen.

Flerspråklige språksentre mottar i dag grunntilskudd fra Sametinget på lik linje med øvrige samiske språksentre. Sametinget forventer at det ytes driftsstøtte fra flere bidragsytere for å sikre drift av flerspråklige språksentre.

Det utarbeides en trappetrinnsmodell med gradvis tildeling av grunntilskudd til språksentre under etablering.

4. Det innføres 3 årige virksomhetsplaner for å sikre bedre forutsigbarhet og langsiktig planlegging for de samiske språksentrene. Virksomhetsplanene skal konkretiseres gjennom årlige aktivitetsplaner og rapportering over bruken av midlene.

5. Sametinget tar initiativ til opprettelse av et forum som har i oppgave å utarbeide felles mål og planer for utdanningsløp fra nybegynnerkurs til bachelorutdanning innenfor samisk språk. Det vil være naturlig at Sami Allaskuvla, UiT Norges Arktiske universitet, Universitetet i Nordland og Høgskolen i Nord Trøndelag, Sametinget og representanter fra språksentrene er representert i et slikt forum. Det vil i denne sammenheng være behov for samarbeid med Fagstrategisk enhet for høyere utdanning i samisk.

Sametinget utarbeider strategier for økt rekruttering til studier i samisk språk og kompetanseheving for ressurspersoner i samarbeid med utdanningsinstitusjonene. Aktivitetstilskudd til samiske språksentre kan til den grad Sametinget godkjenner nyttes til kompetanseheving av språksentres ansatte og ressurspersoner.

6. Sametinget er opptatt av at språksentrenes drift er forankret i brukernes behov og ønsker. Det er brukerne av språksentrene som skaper aktivitet, som igjen øker bruk av samisk språk lokalt.

Derfor burde samiske språksentre, som ikke har styre/styringsgruppe der samiske brukergrupper er representert, opprette et lokalt samisk fagstyre hvor lokale samiske brukergrupper er representert.

Behandling av saken ble avsluttet 04.06.15 kl. 12.10

Ášši/Sak 026/15	Sametingets plenum
-----------------	--------------------

Ášši/Sak 003/15	Nærings- og kulturkomiteen
-----------------	----------------------------

Revidering av norsk-finsk reingjerdekonvensjon

	Arkivsaknr. 15/856
--	-----------------------

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saksnr.
Sametingsrådet	30.04.14	SR 050/15
Nærings- og kulturkomiteen	20. – 22.05.15	NKK
Sametingets plenum	2. – 5.06.16	SP 26/15

I Vedlegg

II Forslag og merknader

Sametingsrådets forslag til innstilling:
Sametinget har ingen innvendinger til at Stortinget ratifiserer den nye reingjerdekonvensjon mellom Norge og Finland.

Nærings- og kulturkomiteen - 003/15

NKK - vedtak:

Møtesekretærer:

Side 179 av 201

Nærings- og kulturkomiteens innstilling

Innledning

Sametingets nærings- og kulturkomité har behandlet avtalen som er inngått mellom Norge og Finland 25. september 2014 om ny reingjerdekonvensjon.

Komiteens tilrådning

Komiteen har ikke flere merknader eller forslag og råder Sametinget å vedta følgende:

Sametinget støtter for øvrig sametingsrådets forslag til innstilling.

Sametingets plenum - 026/15

Saken påbegynt 04.06.15 kl. 15.00.

Votering

Av 39 representanter var 36 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Nærings- og kulturkomiteens innstilling ble vedtatt med 35 stemmer mot 1 stemme.

Protokoll tilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

Talerliste og replikkordskifte :

	Innlegg	Replikk
1	Per Andersen Bæhr, saksordfører	Inger Elin Utsi
2	Per Mathis Oskal	
3	Thomas Åhrén	
4	Mathis Nilsen Eira	
5	Kjetil Romsdal	
6	Mariann Wollmann Magga	
7	Nora Marie Bransfjell	
8	Hartvik Hansen	
9	OI Johan Gaup	
10	Inger Eline Eriksen	Mathis Nilsen Eira

	Inger Eline Eriksen	
11	Marit Kirsten Anti Gaup	
12	Ellen Kristine Saba	Marit Kirsten Anti Gaup
	Ellen Kristine Saba	
13	Thomas Åhrén	
	Per Andersen Bæhr, saksordfører	

SP - vedtak:

Sametinget har ingen innvendinger til at Stortinget ratifiserer den nye reingjerdekonvensjon mellom Norge og Finland.

Behandlingen av saken ble avsluttet 04.06.15 kl. 15.53.

Ášši/Sak 027/15	Sametingets plenum
-----------------	--------------------

Ášši/Sak 004/15	Nærings- og kulturkomiteen
-----------------	----------------------------

Samarbeidsavtale mellom Sametinget og Bådådjo kommune 2015

	Arkivsaknr. 15/1682
--	------------------------

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saksnr.
Sametingsrådet	05.05.15	SR 060/15
Nærings- og kulturkomiteen	20. – 22.05.15	NKK
Sametingets plenum	2. – 5.06.15	SP 27/15

I Vedlegg

II Forslag og merknader

Sametingsrådets forslag til innstilling:

Sametinget viser til avtalen som er inngått mellom Sametinget og Bodø/Bådådjo kommune 04.05.15. Sametinget er positiv til at Sametinget og Bodø/ Bådådjo inngår samarbeidsavtale om samiske saker. Sametinget godkjenner samarbeidsavtalen under forutsetning at Bodø/ Bådådjo godkjenner avtalen slik den nå foreligger.

Nærings- og kulturkomiteen - 004/15

NKK - vedtak:

Møtesekretærer:

Side 182 av 201

Nærings- og kulturkomiteens innstilling

Innledning

Sametingets nærings- og kulturkomité har behandlet avtalen som er inngått mellom Sametinget og Bodø/Bådåddjo kommune 04.05.15.

Merknader

Merknad fra medlemmene i Arbeiderpartiet Mariann Wollmann Magga, Marit Kirsten A. Gaup og Per Mathis Oskal, Norske samers riksforbund (NSR) Mathis Nilsen Eira, Tor Gunnar Nystad og Nora Marie Bransfjell, , medlemmet fra Norske samers riksforbund/Samefolkets parti (NSR/Sáb) Christina Henriksen, medlemmet fra Árja Inger Eline Eriksen, medlemmet fra Nordkalottfolket Kjetil Romsdal, medlem fra Flyttsamelista Per A. Bæhr, medlemmet fra Samer sørpå Monica Balto og Fastboendes liste Nils Anders Rasmus:

Samarbeidsavtale mellom Sametinget og bykommuner

De store byene i Norge har mange samiske innbyggere. Samisk språk vil trues ytterligere dersom en ikke også bygger opp samiske miljøer og språkarenaer i byene.

Det er veldig positivt at bykommunene i Norge viser interesse og vilje til å etablere samarbeidsavtaler med Sametinget for å ivareta utviklingen av samisk språk og kultur og den samiske befolkningens behov i forhold til dette. Slike positive initiativ har kommet fra Tromsø, Oslo, Alta og Bodø kommune/Bådåddjo suohkan. Samarbeidsavtalen mellom Bodø og Sametinget er ventet å bli signert i august 2015.

Komiteens flertall ser med positive øyne på utviklingen, og vil oppfordre andre bykommuner til å følge disse gode eksemplene.

Merknad fra medlemmene i Arbeiderpartiet Mariann Wollmann Magga, Marit Kirsten A. Gaup og Per Mathis Oskal, Norske samers riksforbund (NSR) Mathis Nilsen Eira, Tor Gunnar Nystad og Nora Marie Bransfjell, , medlemmet fra Norske samers riksforbund/Samefolkets parti (NSR/Sáb) Christina Henriksen, medlemmet fra Árja Inger Eline Eriksen, medlem fra Flyttsamelista Per A. Bæhr, medlemmet fra Samer Sørpå Monica Balto og Fastboendes liste Nils Anders Rasmus:

Positiv

Dette flertallet er glade for at en samarbeidsavtale er på plass mellom Bodø kommune og Sametinget, og anerkjenner innsatsen fra de samiske organisasjonene og institusjonene i Bodø- og Saltenområdet som har bidratt med innspill.

Et mangfoldig samisk miljø i Bodø- og Saltenområdet er viktig når avtalen skal implementeres og både de samiske miljøene og kommunens øvrige innbyggere vil tjene på at det finnes flere aktører som kan iverksette tiltak som fremmer samisk kultur i kommunen.

Dette flertallet oppfordrer lag, foreninger, offentlige institusjoner og bedrifter til å bidra med positive tiltak for å sikre et rikt og mangfoldig kulturliv. Vi trenger alle positive initiativ for å styrke og synliggjøre det samiske mangfoldet i Bådåddjo/Buvda suohkan.

Merknad fra medlemmene i Norske samers riksforbund (NSR) Mathis Nilsen Eira, Tor Gunnar Nystad og Nora Marie Bransfjell, , medlemmet fra Norske samers riksforbund/Samefolkets parti (NSR/Sáb) Christina Henriksen, medlemmet fra Árja Inger Eline Eriksen, medlem fra Flyttsamelista Per A. Bæhr og Fastboendes liste Nils Anders Rasmus:

Styrking av det pitesamiske i Bådåddjo/Buvda kommune

Bodø/Buvda er også et pitesamisk område. Pitesamisk språk og kultur er dessverre utrydningstruet. Det er få som behersker pitesamisk, språkbrukerne er eldre personer og språket mangler en normering. Av den grunn har det offentlige, herunder Sametinget og Bodø kommune, et spesielt ansvar i bevarelsen og utviklingen av den pitesamiske kulturen.

Disse medlemmene mener derfor det er viktig at Bodø kommune særlig er med på å iverksette og støtte kultur- og språkrevitaliseringstiltak overfor det pitesamiske.

Merknad fra medlemmet fra Árja Inger Eline Eriksen, medlemmet fra Nordkalottfolket Kjetil Romsdal og medlemmet fra Fremskrittspartiet Arthur Tørfoss:

Tilbud som inkluderer alle samer

Ved etablering av tjenester, tiltak og møtesteder for den samiske befolkningen i Bodø kommune mener Árja det skal være like muligheter til deltakelse, uavhengig av organisatorisk og politisk tilhørighet.

Det er viktig at det etableres lavterskeltilbud som inkluderer alle samer. Derfor forutsettes det at eksempelvis kursavgifter, leieavgifter, tilgang til språksentre og andre tiltak skal være likt tilgjengelig for alle samer.

Komiteens tilrådning

Komiteen har ikke flere merknader eller forslag og råder Sametinget å vedta følgende:

Sametinget støtter for øvrig sametingsrådets forslag til innstilling

Sametingets plenum - 027/15

Forslag 1, representant Arthur Tørfoss, Fremskrittspartiet

Forslag 1, representant Arthur Tørfoss, Fremskrittspartiet

Sametinget ser at Bodø har over flere år hatt en positiv utvikling hva gjelder samiske saker i kommunen. Sametinget ser at det er skapt et aktivt samisk nettverk som samarbeider på tvers med gode resultater.

Sametinget synes det er positivt at Bodø vil fortsette å ta vare på arbeidet som er nedlagt i forhold til samisk språk og kultur.

Dette har skjedd uten en samarbeidsavtale - og det er ingen grunn å tro at en samarbeidsavtale vil gjøre dette til noe bedre.

Sametinget ser ingen grunn til å inngå en samarbeidsavtale med Bodø.

Saken påbegynt 04.06.15 kl. 15.54.

Votering

Av 39 representanter var 35 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Forslag 1 ble forkastet med 34 mot 1 stemme.
- Nærings- og kulturkomiteens forslag ble vedtatt med 34 mot 1 stemme.

Protokoll tilførsler

Protokolltilførsel fra Kjetil Romsdal, Nordkalottfolket:

Nordkalottfolket stiller seg bak merknad med navn "POSITIV" som er fremmet av NSR/Sab i komiteen.

Protokolltilførsel fra Inger Eline Eriksen, Árja:

I komiteinnstillingen under merknaden fra Árja, Nordkalottfolket og Fremskrittspartiet under overskriften "Tilbud som inkluderer alle samer" skal det stå "Ved etablering av tjenester, tiltak og møtesteder for den samiske befolkningen i Bodø kommune mener disse medlemmene....."

Talerliste og replikkordskifte :

	Innlegg	Replikk
1	Christina Henriksen, saksordfører	
2	Arthur Johan Tørfoss	Mariann Wollmann Magga Kirsti Guvsám
	Arthur Johan Tørfoss	
3	Viktor Inge Paulsen	
4	Inger Eline Eriksen	Christina Henriksen Vibeke Larsen Mariann Wollmann Magga
	Inger Eline Eriksen	
5	Mariann Wollmann Magga Mariann Wollmann Magga	Inger Elin Utsi
6	Nanna Thomassen Nanna Thomassen	Mariann Wollmann Magga
7	Lars Filip Paulsen	
8	Vibeke Larsen	Christina Henriksen Beaska Niillas
	Vibeke Larsen	
9	Aili Keskitalo	

10	Kjetil Romsdal	
11	Tor Gunnar Nystad	
12	Viktor Inge Paulsen	Vibeke Larsen
		Inger Eline Eriksen
	Viktor Inge Paulsen	
13	Ellen Kristine Saba	
14	Kirsti Guvsám	
15	Mariann Wollmann Magga	
	Inger Eline Eriksen, til forretningsorden	
	Inger Eline Eriksen, til forretningsorden	
		Piera Heaika Muotka
		Nora Marie Bransfjell
	Mariann Wollmann Magga	
16	OI Johan Gaup	
17	Christina Henriksen, saksordfører	

SP - vedtak:

Sametinget viser til avtalen som er inngått mellom Sametinget og Bodø/Bådådjo kommune 04.05.15. Sametinget er positiv til at Sametinget og Bodø/ Bådådjo inngår samarbeidsavtale om samiske saker. Sametinget godkjenner samarbeidsavtalen under forutsetning at Bodø/ Bådådjo godkjenner avtalen slik den nå foreligger.

Behandlingen av saken ble avsluttet 04.06.15 kl. 17.40.

Ášši/Sak 028/15	Sametingets plenum
-----------------	--------------------

Ášši/Sak 005/15	Oppvekst-, omsorg- og utdanningskomite
-----------------	--

Sametingets arbeid for et trygt psykososialt miljø for samiske barn og unge

	Arkivsaknr. 15/2457
--	------------------------

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saksnr.
Sametingsrådet	05.05.15	SR 062/15
Oppvekst-, omsorg-og utdanningskomiteen	20. – 22.05.15	OOUK
Sametingets plenum	2. – 5.06.15	SP 28/15

I Vedlegg

II Forslag og merknader

Sametingsrådets forslag til innstilling:

Innledning

Det er svært alvorlig at barn opplever mobbing, krenkelser, diskriminering og trakassering. Sametinget vil at det skal være nulltoleranse for mobbing, krenkelser, diskriminering og trakassering.

Sametinget ser alvorlig på at det rapporteres forhøyet frekvens for mobbetilfeller på enkelte skoler innenfor forvaltningsområdet for samisk språk jamfør de nasjonale elevundersøkelsene.

Sametinget er opptatt av at samiske barn skal ha tilgang til likeverdige tjenester i forbindelse med mobbing, trakassering, diskriminering og krenkelser. Det innebærer etter Sametingets syn at systemmessige tiltak som blant annet NOU 2015:2 *Å høre til. Virkemidler for et trygt psykososialt skolemiljø*

legger opp til, må gjennomføres på en måte som sikrer at samiske barn og unge har en likeverdig mulighet til å få samme støtte og bistand fra det offentlige som andre barn og

unge, og med utgangspunkt i samisk språk og kultur.

Rettslig forankring

Norge har forpliktelser overfor urfolk gjennom internasjonale konvensjoner Norge er forpliktet til å rette seg etter. Vi viser blant annet til FNs barnekonvensjon art 2. som slår fast at barn skal beskyttes mot enhver form for diskriminering eller straff på grunn av sine foreldres eller verges rase, hudfarge, kjønn, språk, religion, politiske eller annen oppfatning, nasjonale, etniske eller sosiale opprinnelse. Staten skal sørge for at ingen diskrimineres. Videre står det i art.39 at staten er forpliktet til å iversette alle hensiktsmessige tiltak for å sikre rehabilitering og samfunnsmessig tilbakeføring av barn som er offer for misbruk, utnyttelse, forsømmelse, tortur, væpnede konflikter eller annen umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff.

FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter art.24 slår fast at et barn skal ikke oppleve forskjellsbehandling på grunn av sin rase, hudfarge, kjønn, språk, religion, nasjonal eller sosial opprinnelse, eiendom eller fødsel. Barnet har rett til beskyttelsestiltak fra familien, samfunnet og staten.

Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen er også viktig, da denne blant annet slår fast i art. 14, at diskriminering er forbudt.

ILO konvensjon nr 169 om urbefolkninger og stammefolk i selvstendige stater, artiklene 28, 29 og 31. Art 31 berører arbeidet med fordommer direkte: *Det skal settes i verk informasjonstiltak i alle sektorer av nasjonalsamfunnet, og særlig blant de grupper som er i mest direkte kontakt med vedkommende folk, for å fjerne eventuelle fordommer overfor disse folk. For å oppnå dette, skal det settes inn ressurser for å sikre at lærebøker i historie og læremidler for øvrig gir et rettferdig, korrekt og informativt bilde av disse folks samfunn og kultur.*

FNs urfolkserklæring omtaler barns rettigheter i forhold til utdanning på sitt språk og sine kulturverdier, og beskyttelse fra diskriminering.

Sametinget mener det er viktig å revidere opplæringsloven og privatskoleloven med tanke på en tydeligere forankring av FNs barnekonvensjon. Sametinget mener også at menneskerettighets- og urfolkskonvensjoner bør fremkomme tydeligere i disse lovverkene.

Kunnskap

Godt utviklet toleranseevne, kunnskap og respekt for andre er nøkkelbegreper i arbeidet med å forebygge mobbing og trakassering. Sametinget ser behov for mer informasjon om samisk kultur og samiske barn og unges rettigheter i hele det norske skoleverket. De samiske veiviserne er en god ordning som bidrar til å øke kunnskapen om samisk kultur blant norske elever.

Sametinget ser behov for en enda bredere anlagt kunnskapsstrategi hvor kunnskap om samisk kultur reflekteres på en bedre måte i de nasjonale læreplanene for grunnskoleopplæringen.

Sametinget vil fremheve behovet for å arbeide helhetlig i forhold til å forankre kunnskap om samene i alle barnehager og skoler.

I skoler der samiske elever er i flertall, kan elever som ikke har tilknytning til samisk etnisitet oppleve å bli mobbet av samiske elever. Toleranse og respekt for andres identitet gjelder også omvendt. Det er viktig at også samiske barn lærer å hevde sin identitet på en positiv måte og utvikler toleranse for andre kulturer.

Negativ omtale i offentligheten

Den samiske samfunnsutviklingen, med større fokus på samiske rettigheter, kan ofte føre til negative holdninger mot samer. Mange tror at styrking av samiske rettigheter, går på bekostning av den øvrige befolkningens rettigheter. Sametinget registrerer også at det å skape humor på bekostning av samisk kultur har stor underholdningsverdi. Negative holdninger kommer til uttrykk i mediene, som igjen gjenspeiler seg i skolemiljøene.

Sametinget vil arbeide for at media, sosiale medier og offentligheten blir mere varsom med ytringer som kan virke diskriminerende og/eller som gir feilopplysninger som samiske forhold.

Samisk språk- og kulturkompetanse

Det samiske samfunnet er i stadig endring og utvikling. Det er mange offentlige organer som på ulike måter har ansvar for barns psykososiale skolemiljø, både de i førstelinjetjenesten og de som arbeider på et mer overordnet nivå.

Pedagogisk-psykologisk tjeneste, kommunale beredskapsteam eller læringsmiljøsentertrene skal blant annet gi veiledning til skoleeiere og skoler i saker som angår samiske barn og unges psykososiale skolemiljø. Etter Sametingets mening kan ikke slik veiledning gis uten kompetanse i samisk kultur og samisk språk.

Statped er en nasjonal etat som gir spesialpedagogiske tjenester til kommuner og fylkeskommuner. Samisk spesialpedagogisk støtte / SEAD er underlagt Statped nord regionen, og har en landsdekkende oppgave i forhold til samisk barn, unge og voksne med særskilte opplæringsbehov.

Sametinget vil fremheve viktigheten av Djupedalutvalgets forslag om å se hele det statlige kompetanse-, veilednings- og støttesystemet i sammenheng. Sametinget vil understreke betydningen av at ved eventuelle strukturendringer innenfor Statped og PP-tjenesten, ikke må gå på bekostning av SEAD.

Likeledes er Sametinget opptatt av at fylkesmennene har et fokus på å ansette fagfolk med kompetanse i samisk kultur og språk, jf. fylkesmennenes rolle i forhold til tilsyn, veiledning og kvalitetsutvikling knyttet til elevens skolemiljø.

Sametinget registrerer at Djupedal-utvalget i NOU 2015:2 *Å høre til. Virkemidler for et trygt psykososialt skolemiljø* foreslår å endre opplæringsloven § 9a - elevenes skolemiljø. Utvalget foreslår at barneombudet skal få en rolle som første instans og lavterskeltilbud. Sametinget vil i denne forbindelse gjenta viktigheten av at også barneombudet har tilstrekkelig kompetanse om samiske barn og unge. Sametinget ser at forslaget om at barneombudet skal kunne gi pålegg om administrative sanksjoner og reaksjoner i form av enkeltvedtak kan være et godt forslag. Etter Sametingets syn vil etableres et eget samisk barneombud best ivareta samiske barns rettsikkerhet.

Det er ti nasjonale senter, som på ulike måter skal bidra til å utvikle kvalitet i opplæringa. Sametinget mener at de nasjonale sentrene har lite kapasitet og få tiltak knyttet direkte opp mot samiske elever. I realiteten nyter ikke samiske elever samme faglige bistand på sitt eget språk og på grunnlag av egen kultur, som øvrige elever i Norge får gjennom blant annet bidragene fra de nasjonale sentrene. Sametinget mener at Senter for samisk i opplæringa /Sámi lohanguovddaš må styrkes betraktelig og få status som nasjonalt senter med samme rammevilkår som andre nasjonale sentre. Senter for samisk i opplæringa/Sámi

lohkanguovddaš må utvides med funksjoner til å ivareta samiske barns psykososiale skolemiljø på et samisk språklig- og kulturspesifikt grunnlag.

Læremidler

Læremidler og ressurser på samisk bidrar til å skape et trygt psykososialt skolemiljø for samiske barn og unge. Det er behov for å øke rammeoverføringene Sametinget får for å sikre økning av læremiddelproduksjonen. Situasjonen i dag er at det fortsatt er stor mangel på samiske læremidler i grunnopplæringen i grunnleggende fag, særlig på lule- og sørsamisk.

Evidensbasert program mot mobbing

Sametinget støtter at det settes av økonomiske ressurser for tilpasning og oversetting av et skoleomfattende evidensbasert (= dokumentert effektive) program mot mobbing på samisk. Sametinget ser behovet for at dette ledsages av en utprøving og effektevaluering. Sametinget mener at skoler som gir samisk opplæringstilbud skal forpliktes til å benytte seg av slike program.

Forskning

I dag fins tilnærmet ingen forskning om krenkelse, mobbing og trakassering i den samiske skolen. Sametinget støtter forslaget fra Djupedal-utvalget NOU 2015:2 *Å høre til - Virkemidler for et trygt psykososialt skolemiljø* om at det avsettes øremerkede midler til forskning på mobbing i den samiske skolen og ser at Samisk høgskole kan være en naturlig kunnskapsinstitusjon i en slik sammenheng. Videre støtter Sametinget utvalgets forslag om at det bygges opp et juridisk fagmiljø som har særlig kompetanse i en slik sammenheng.

Organisering av samisk opplæringstilbud utenfor forvaltningsområde

Sametinget har merket seg at Djupedal-utvalget i sitt arbeid, NOU 2015:2 *Å høre til. Virkemidler for et trygt psykososialt skolemiljø* har gjort en vurdering av organiseringen av opplæringen i samisk. Sametinget deler utvalgets oppfatninger om at måten opplæringen organiseres på, kan ha stor betydning for elevers sosiale tilhørighet. Særlig i forhold til manglende fokus på å bedre organiseringen av slik opplæring. Dette er særlig utfordrende for elever utenfor forvaltningsområdet for samisk språk. Læring er knyttet til sosiale prosesser, der deltakerne lærer av og med hverandre. Samisk språkfag er et identitetsstyrkende fag som styrkes gjennom et sosialt og kulturelt fellesskap. Språksamlinger og hospiteringsopphold vil eksempelvis være positive identitetsbyggende tiltak. Sametinget deler utvalgets oppfatning av at det er mange utfordringer knyttet til å oppfylle intensjonene i opplæringsloven, særlig hva angår kvalifiserte lærere til å gjennomføre undervisningen, organiseringen av opplæringen og tilstrekkelig med læremidler.

Skole – hjem samarbeid

Sametinget vil fremheve behovet for styrket samisk foreldreorganisering og en satsning på arbeidet rettet mot forholdet skole-hjem. Dette er en viktig arena i arbeidet med å forebygge mobbing. Sametingets har foreslått og fått inn samiske foreldrerepresentanter til både Foreldreutvalget for grunnskolen/FUG og foreldreutvalget for barnehage/FUB. Dette er noe Sametinget ønsker å videreføre.

Sametinget vil arbeide for å styrke rammevilkårene som gir samiske elever et trygt psykososialt skolemiljø. Sametinget vil følge opp NOU 2015:2 *Å høre til. Virkemidler for et trygt psykososialt skolemiljø*. Sametinget vil be om konsultasjoner om de foreslåtte tiltakene i innstillingen.

OOUK - vedtak:

Oppvekst- og utdanningskomiteens innstilling

Innledning

Oppvekst-, omsorgs- og utdanningskomiteen har behandlet saken 028/15 - Sametingets arbeid for et trygt psykosialt miljø for samiske barn og unge.

Komiteens innstilling er følgende:

Merknader

Merknad fra komiteen, medlemmene fra Norske Samers Riksforbund Sandra Márjá West, Nanna Thomassen og Inger Elin Kristina Utsi, medlemmene fra Arbeiderpartiet (AP) Johan Vasara, John Kappfjell og Jørn-Are Gaski, medlemmene fra Árja Lars Oddmund Sandvik og Hartvik Hansen, medlemmet fra Nordkalottfolket Kjellrun Wilhelmsen og medlemmet fra Høyre Lars Filip Paulsen:

Samiske veiviserne

Ordningen med de samiske veiviserne har bidratt til mer kunnskap og denne ordningen bør videreføres og styrkes.

De samiske veiviserne har vært etterspurte – også blant skoleeiere. De samiske veiviserne skal ikke undervise elever og erstatte lærere. Skoleeierne har et selvstendig ansvar om å oppnå kompetansemålene knyttet til kunnskap om samer og samisk kultur.

Skoleeierne må se til at lærerne har den kompetansen som trengs for å undervise elever om samer, samisk samfunnsliv og kultur.

Forslag

Forslag fra Norske Samers Riksforbund (NSR), fra Arbeiderpartiet (AP), fra Árja, fra Nordkalottfolket og fra Høyre:

Forslag 1

Disse tre setningene erstatter de to siste setningene i det siste avsnittet under overskrifta «Kunnskap»:

I motsatt fall vil også samiske barn som er i mindretall, enten det er innenfor eller utenfor samiske områder, også kunne bli mobbet. Toleranse og respekt for andres identitet gjelder

begge veier. Det er viktig at også barn lærer å hevde sin identitet på en positiv måte og utvikler toleranse for andre kulturer.

Forslag fra Norske Samers Riksforbund (NSR), fra Arbeiderpartiet (AP), fra Árja og fra Høyre:

Forslag 2

Siste setning i avsnitt 6 under overskrift "Samisk språk- og kulturkompetanse" endres til:

Etter Sametingets syn vil etablering av et samisk barneombud, organisert inn under det eksisterende barneombudet, best ivareta samiske barns rettssikkerhet. Det vil si personell med kompetanse innen urfolksrettigheter, samisk språk og kultur.

Forslag fra Nordkalottfolket:

Forslag 3

Endring i fjerde setning i avsnitt 6 om Samisk språk- og kulturkompetanse:

Tilstrekkelig kompetanse endres til forsvarlig kompetanse.

Femte setning i 6. avsnitt om Samisk språk- og kulturkompetanse endres til å lyde som følger:

Sametinget vil i denne forbindelse gjenta viktigheten av at også barneombudet har forsvarlig kompetanse om samiske barn og unge, slik at samiske barns interesser kan ivaretas på en tilstrekkelig måte. For at barneombudet skal få en komplett forståelse av eventuelle krenkelser, er det viktig at barneombudet har grunnleggende forståelse for barnets og foreldres kulturelle og språklige ståsted. Barneombudet må ha god kunnskap om urfolks rettigheter, samisk språk og kultur.

Komiteens tilrådning

Komiteen har ikke flere merknader eller forslag og råder Sametinget til å vedta følgende: Sametinget støtter for øvrig Sametingsrådets forslag til innstilling.

Sametingets plenum - 028/15

Merknad, Høyre, v/ representant Lars Filip Paulsen

Merknad, Høyre, v/ representant Lars Filip Paulsen

Tilpasning av antimobbeprogram

Sametinget vil tilpasse antimobbeprogram til samiske forhold. Djupedalutvalgets NOU 2015:2 viser at det er behov for dette og at det er noe som haster. Å utvikle egne antimobbeprogram vil ta tid, så derfor ønsker Sametinget ei tilpasning nå.

Forslag 4, representant Arthus Tørfoss, Fremskrittspartiet

Forslag 4, representant Arthus Tørfoss, Fremskrittspartiet

Sametingets arbeid for et trygt psykososialt miljø for samiske barn og unge

Det er svært alvorlig at barn opplever mobbing, krenkelser, diskriminering og trakassering. Sametinget vil at det skal være nulltoleranse for mobbing, krenkelser, diskriminering og trakassering.

Sametinget ser alvorlig på at det rapporteres forhøyet frekvens for mobbetilfeller på enkelte skoler innenfor forvaltningsområdet for samisk språk jamfør de nasjonale elevundersøkelsene. Sametinget er opptatt av at samiske barn skal ha tilgang til likeverdige tjenester i forbindelse med mobbing, trakassering, diskriminering og krenkelser.

Det innebærer etter Sametingets syn at systemmessige tiltak som blant annet NOU 2015:2 Å høre til. Virkemidler for et trygt psykososialt skolemiljø legger opp til, må gjennomføres på en måte som sikrer at samiske barn og unge har en likeverdig mulighet til å få samme støtte og bistand fra det offentlige som andre barn og unge.

Det er derfor etter sametingets mening ingen grunn til iverksette egne særordninger rettet mot samiske barn og unge.

Saken påbegynt 04.06.15 kl. 09.00.

Votering

Av 39 representanter var 35 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Forslag 4 ble forkastet med 33 mot 2 stemmer
- Forslag 3 ble forkastet med 33 mot 2 stemmer
- Forslag 2 ble vedtatt med 31 mot 4 stemmer
- Forslag 1 ble vedtatt med 33 mot 2 stemmer
- Oppvekst-, omsorgs- og utdanningskomiteens tilråding ble vedtatt med 33 mot 2 stemmer

Protokoll tilførsler

Protokolltilførsel fra Ellinor Marita Jåma, Åarjel-Saemiej Gielh:
Åarjel-Saemiej Gielh slutter seg til merknaden og forslag 1 og 2.

Talerliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Inger Elin Kristina Utsi, saksordfører	Ellinor Marita Jåma
	Inger Elin Kristina Utsi	
2	Arthur Johan Tørfoss	Mariann Wollmann Magga
		Vibeke Larsen
		Kirsti Guvsám
	Arthur Johan Tørfoss	
3	Viktor Inge Paulsen	Jørn Are Gaski
	Viktor Inge Paulsen	
4	Kjellrun Wilhelmsen	Johan Vasara
		Inger Elin Kristina Utsi
		Kirsti Guvsám
	Kjellrun Wilhelmsen	
5	Silje Karine Muotka	Jørn Are Gaski
		Mariann Wollmann Magga
	Silje Karine Muotka	
6	Johan Vasara	
7	Nanna Thomassen	
8	Lars Filip Paulsen	
9	Mariann Wollmann Magga	
10	Kjellrun Wilhelmsen	
11	Ellinor Marita Jåma	
12	Jørn Are Gaski	
13	Inger Elin Kristina Utsi	
14	Kirsti Guvsám	
15	Lars Filip Paulsen	
	Jørn Are Gaski, forretningsorden	
16	Jørn Are Gaski	
17	Inger Elin Kristina Utsi, saksordfører	
	Kirsti Guvsám, forretningsorden	
	Kjellrun Wilhelmsen, forretningsorden	

SP - vedtak:

Innledning

Det er svært alvorlig at barn opplever mobbing, krenkelser, diskriminering og trakassering. Sametinget vil at det skal være nulltoleranse for mobbing, krenkelser, diskriminering og trakassering.

Sametinget ser alvorlig på at det rapporteres forhøyet frekvens for mobbetilfeller på enkelte skoler innenfor forvaltningsområdet for samisk språk jamfør de nasjonale elevundersøkelsene.

Sametinget er opptatt av at samiske barn skal ha tilgang til likeverdige tjenester i forbindelse med mobbing, trakassering, diskriminering og krenkelser. Det innebærer etter Sametingets syn at systemmessige tiltak som blant annet NOU 2015:2 *Å høre til. Virkemidler for et trygt psykososialt skolemiljø* legger opp til, må gjennomføres på en måte som sikrer at samiske barn og unge har en likeverdig mulighet til å få samme støtte og bistand fra det offentlige som andre barn og unge, og med utgangspunkt i samisk språk og kultur.

Rettslig forankring

Norge har forpliktelser overfor urfolk gjennom internasjonale konvensjoner Norge er forpliktet til å rette seg etter. Vi viser blant annet til FNs barnekonvensjon art 2. som slår fast at barn skal beskyttes mot enhver form for diskriminering eller straff på grunn av sine foreldres eller verges rase, hudfarge, kjønn, språk, religion, politiske eller annen oppfatning, nasjonale, etniske eller sosiale opprinnelse. Staten skal sørge for at ingen diskrimineres. Videre står det i art.39 at staten er forpliktet til å iver sette alle hensiktsmessige tiltak for å sikre rehabilitering og samfunnsmessig tilbakeføring av barn som er offer for misbruk, utnyttelse, forsømmelse, tortur, væpnede konflikter eller annen umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff.

FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter art.24 slår fast at et barn skal ikke oppleve forskjellsbehandling på grunn av sin rase, hudfarge, kjønn, språk, religion, nasjonal eller sosial opprinnelse, eiendom eller fødsel. Barnet har rett til beskyttelsestiltak fra familien, samfunnet og staten.

Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen er også viktig, da denne blant annet slår fast i art. 14, at diskriminering er forbudt.

ILO konvensjon nr 169 om urbefolkninger og stammefolk i selvstendige stater, artiklene 28, 29 og 31. Art 31 berører arbeidet med fordommer direkte: *Det skal settes i verk informasjonstiltak i alle sektorer av nasjonalsamfunnet, og særlig blant de grupper som er i mest direkte kontakt med vedkommende folk, for å fjerne eventuelle fordommer overfor disse folk. For å oppnå dette, skal det settes inn ressurser for å sikre at lærebøker i historie og læremidler for øvrig gir et rettferdig, korrekt og informativt bilde av disse folks samfunn og kultur.*

FNs urfolkserklæring omtaler barns rettigheter i forhold til utdanning på sitt språk og sine kulturverdier, og beskyttelse fra diskriminering.

Sametinget mener det er viktig å revidere opplæringsloven og privatskoleloven med tanke på en tydeligere forankring av FNs barnekonvensjon. Sametinget mener også at menneskerettighets- og urfolkskonvensjoner bør fremkomme tydeligere i disse lovverkene.

Kunnskap

Godt utviklet toleranseevne, kunnskap og respekt for andre er nøkkelbegreper i arbeidet med å forebygge mobbing og trakassering. Sametinget ser behov for mer informasjon om samisk kultur og samiske barn og unges rettigheter i hele det norske skoleverket. De samiske veiviserne er en god ordning som bidrar til å øke kunnskapen om samisk kultur blant norske elever.

Sametinget ser behov for en enda bredere anlagt kunnskapsstrategi hvor kunnskap om samisk kultur reflekteres på en bedre måte i de nasjonale læreplanene for grunnskoleopplæringen.

Sametinget vil fremheve behovet for å arbeide helhetlig i forhold til å forankre kunnskap om samene i alle barnehager og skoler.

I skoler der samiske elever er i flertall, kan elever som ikke har tilknytning til samisk etnisitet oppleve å bli mobbet av samiske elever. I motsatt fall vil også samiske barn som er i mindretall, enten det er innenfor eller utenfor samiske områder, også kunne bli mobbet. Toleranse og respekt for andres identitet gjelder begge veier. Det er viktig at også barn lærer å hevde sin identitet på en positiv måte og utvikler toleranse for andre kulturer.

Negativ omtale i offentligheten

Den samiske samfunnsutviklingen, med større fokus på samiske rettigheter, kan ofte føre til negative holdninger mot samer. Mange tror at styrking av samiske rettigheter, går på bekostning av den øvrige befolkningens rettigheter. Sametinget registrerer også at det å skape humor på bekostning av samisk kultur har stor underholdningsverdi. Negative holdninger kommer til uttrykk i mediene, som igjen gjenspeiler seg i skolemiljøene.

Sametinget vil arbeide for at media, sosiale medier og offentligheten blir mere varsom med ytringer som kan virke diskriminerende og/eller som gir feilopplysninger om samiske forhold.

Samisk språk- og kulturkompetanse

Det samiske samfunnet er i stadig endring og utvikling. Det er mange offentlige organer som på ulike måter har ansvar for barns psykososiale skolemiljø, både de i førstelinjetjenesten og de som arbeider på et mer overordnet nivå.

Pedagogisk-psykologisk tjeneste, kommunale beredskapsteam eller læringsmiljøsentertrene skal blant annet gi veiledning til skoleeiere og skoler i saker som angår samiske barn og unges psykososiale skolemiljø. Etter Sametingets mening kan ikke slik veiledning gis uten kompetanse i samisk kultur og samisk språk.

Statped er en nasjonal etat som gir spesialpedagogiske tjenester til kommuner og fylkeskommuner. Samisk spesialpedagogisk støtte / SEAD er underlagt Statped nord regionen, og har en landsdekkende oppgave i forhold til samisk barn, unge og voksne med særskilte opplæringsbehov.

Sametinget vil fremheve viktigheten av Djupedalutvalgets forslag om å se hele det statlige kompetanse-, veilednings- og støttesystemet i sammenheng. Sametinget vil understreke betydningen av at ved eventuelle strukturendringer innenfor Statped og PP-tjenesten, ikke må gå på bekostning av SEAD.

Likeledes er Sametinget opptatt av at fylkesmennene har et fokus på å ansette fagfolk med

kompetanse i samisk kultur og språk, jf. fylkesmennenes rolle i forhold til tilsyn, veiledning og kvalitetsutvikling knyttet til elevens skolemiljø.

Sametinget registrerer at Djupedal-utvalget i NOU 2015:2 *Å høre til. Virkemidler for et trygt psykososialt skolemiljø* foreslår å endre opplæringsloven § 9a - elevenes skolemiljø. Utvalget foreslår at barneombudet skal få en rolle som første instans og lavterskeltilbud. Sametinget vil i denne forbindelse gjenta viktigheten av at også barneombudet har tilstrekkelig kompetanse om samiske barn og unge. Sametinget ser at forslaget om at barneombudet skal kunne gi pålegg om administrative sanksjoner og reaksjoner i form av enkeltvedtak kan være et godt forslag. Etter Sametingets syn vil etablering av et samisk barneombud, organisert inn under det eksisterende barneombudet, best ivareta samiske barns rettssikkerhet. Det vil si personell med kompetanse innen urfolksrettigheter, samisk språk og kultur.

Det er ti nasjonale senter, som på ulike måter skal bidra til å utvikle kvalitet i opplæringa. Sametinget mener at de nasjonale sentrene har lite kapasitet og få tiltak knyttet direkte opp mot samiske elever. I realiteten nyter ikke samiske elever samme faglige bistand på sitt eget språk og på grunnlag av egen kultur, som øvrige elever i Norge får gjennom blant annet bidragene fra de nasjonale sentrene. Sametinget mener at Senter for samisk i opplæringa /Sámi lohanguovddaš må styrkes betraktelig og få status som nasjonalt senter med samme rammevilkår som andre nasjonale sentre. Senter for samisk i opplæringa/Sámi lohanguovddaš må utvides med funksjoner til å ivareta samiske barns psykososiale skolemiljø på et samisk språklig- og kulturspesifikt grunnlag.

Læremidler

Læremidler og ressurser på samisk bidrar til å skape et trygt psykososialt skolemiljø for samiske barn og unge. Det er behov for å øke rammeoverføringene Sametinget får for å sikre økning av læremiddelproduksjonen. Situasjonen i dag er at det fortsatt er stor mangel på samiske læremidler i grunnopplæringen i grunnleggende fag, særlig på lule- og sørsamisk.

Evidensbasert program mot mobbing

Sametinget støtter at det settes av økonomiske ressurser for tilpasning og oversetting av et skoleomfattende evidensbasert (= dokumentert effektive) program mot mobbing på samisk. Sametinget ser behovet for at dette ledsages av en utprøving og effektevaluering. Sametinget mener at skoler som gir samisk opplæringstilbud skal forpliktes til å benytte seg av slike program.

Forskning

I dag fins tilnærmet ingen forskning om krenkelse, mobbing og trakassering i den samiske skolen. Sametinget støtter forslaget fra Djupedal-utvalget NOU 2015:2 *Å høre til - Virkemidler for et trygt psykososialt skolemiljø* om at det avsettes øremerkede midler til forskning på mobbing i den samiske skolen og ser at Samisk høgskole kan være en naturlig kunnskapsinstitusjon i en slik sammenheng. Videre støtter Sametinget utvalgets forslag om at det bygges opp et juridisk fagmiljø som har særlig kompetanse i en slik sammenheng.

Organisering av samisk opplæringstilbud utenfor forvaltningsområde

Sametinget har merket seg at Djupedal-utvalget i sitt arbeid, NOU 2015:2 *Å høre til. Virkemidler for et trygt psykososialt skolemiljø* har gjort en vurdering av organiseringen av opplæringen i samisk. Sametinget deler utvalgets oppfatninger om at måten opplæringen

organiseres på, kan ha stor betydning for elevers sosiale tilhørighet. Særlig i forhold til manglende fokus på å bedre organiseringen av slik opplæring. Dette er særlig utfordrende for elever utenfor forvaltningsområdet for samisk språk. Læring er knyttet til sosiale prosesser, der deltakerne lærer av og med hverandre. Samisk språkfag er et identitetsstyrkende fag som styrkes gjennom et sosialt og kulturelt fellesskap. Språksamlinger og hospiteringsopphold vil eksempelvis være positive identitetsbyggende tiltak. Sametinget deler utvalgets oppfatning av at det er mange utfordringer knyttet til å oppfylle intensjonene i opplæringsloven, særlig hva angår kvalifiserte lærere til å gjennomføre undervisningen, organiseringen av opplæringen og tilstrekkelig med læremidler.

Skole – hjem samarbeid

Sametinget vil fremheve behovet for styrket samisk foreldreorganisering og en satsning på arbeidet rettet mot forholdet skole-hjem. Dette er en viktig arena i arbeidet med å forebygge mobbing. Sametingets har foreslått og fått inn samiske foreldrerepresentanter til både Foreldreutvalget for grunnskolen/FUG og foreldreutvalget for barnehage/FUB. Dette er noe Sametinget ønsker å videreføre.

Sametinget vil arbeide for å styrke rammevilkårene som gir samiske elever et trygt psykososialt skolemiljø. Sametinget vil følge opp NOU 2015:2 *Å høre til. Virkemidler for et trygt psykososialt skolemiljø*. Sametinget vil be om konsultasjoner om de foreslåtte tiltakene i innstillingen.

Møte 20.05.2015 i Oppvekst-, omsorg- og utdanningskomite

Behandling av saken avsluttet 04.06.15 kl. 10.20.

Ášši/Sak 029/15	Sametingets plenum
-----------------	--------------------

Ášši/Sak 002/15	Sametingets valgkomite
-----------------	------------------------

Oppnevning av nytt medlem til Sametingets klagenemnd

	Arkivsaknr. 15/2925
--	------------------------

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saksnr.
Valgkomiteen Sametingets plenum	2. – 5.06.15	VK SP 29/15

I Vedlegg

Saksfremstilling:

II Forslag og merknader

Valgkomiteens innstilling:

Sametingets plenum - 029/15

Votering

Av 39 representanter var 30 til stede.
Valgkomiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Møtesekretærer:

Side 199 av 201

Protokoll tilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

Talerliste:

	Innlegg	Replikk
1	Mathis Nilsen Eira, saksordfører	

SP - vedtak:

Følgende person velges som medlem for Sametingets klagenemnd for tilskuddssaker for perioden 05.juni 2015 og ut valgperioden: Sølvi K. Pettersen.

Behandlingen av saken ble avsluttet 05.06.15 kl. 12.30.

Sametingets valgkomite - 002/15

VK - vedtak:

Følgende person velges som medlem for Sametingets klagenemnd for tilskuddssaker for perioden 05.juni 2015 og ut valgperioden: Sølvi K. Pettersen.

Undertegnede har lest gjennom protokollen, og finner de bokførte beslutninger å være i overensstemmelse med Sametingets vedtak.

Karášjohka 08.12.2015

Plenumsledelsen

Jørn Are Gaski
leder

Anita Persdatter Ravna

Marie Therese Nordsletta Aslaksen

Mathis Nilsen Eira